T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

ORYANTİRİNG UYGULAMALARININ İLKÖĞRETİM PROGRAMLARINDAKİ FONKSİYONELLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferhan KARACA

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Suat KARAKÜÇÜK

ANKARA
Temmuz 2008

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülmüş olan bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi : …./…./2008

Prof.Dr. Suat KARAKÜÇÜK
Gazi Üniversitesi
Jüri Başkanı

Yard.Doç.Dr. Fatih YENEL
Gazi Üniversitesi

Yard.Doç.Dr. Bülent GÜRBÜZ
Başkent Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Kabul ve Onay	I
İçindekiler	II
Kısaltmalar	VII
Şekiller	VIII
Resimler	X
Tablolar	XII
Önsöz	XIII
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Eğitim	6
2.1.1. Eğitimin Sınıflandırması	8
2.1.2. Öğrenme, Öğretme ve Öğretim	9
2.2. Okul	17
2.2.1. Okul Kavramı ve Önemi	17
2.2.2. Okulun Fonksiyonları	18
2.3.Türk Millî Eğitimi	19
2.3.1. Millî Eğitim Temel Kanunu	19
2.3.2. Millî Eğitim Yasa ve Yönetmeliklerinde Beden Eğitimi ve Spor	21
2.4. Oyun	27
2.4.1. Oyunun Eğitimdeki Yeri	30
2.4.2. Oyunun Çocuğun Gelişimine Olan Etkileri	32
2.5. Beden Eğitimi ve Spor	34
2.5.1. Beden Eğitimi	34
2.5.2. Spor	36
2.5.3. Beden Eğitimi ve Sporun Faydaları	38
2.5.4. Okullarda Beden Eğitimi ve Spor Uygulamalarında Genel Esaslar	46

2.5.5. Beden Eğitimi ve Sporun Genel Eğitim İçindeki Yeri 47
2.6. İlköğretim Dönemi Çocuklarda Gelişim 50
2.6.1. Gelişim İle İlgili Genel Bilgiler 50
2.6.2. İlköğretim Dönemi Çocukların Yaş Gruplarına Göre Gelişim Özellikleri–İlgi ve İhtiyaçları–Beden Eğitimi Uygulamaları 52
2.7. İlköğretim Okullarında Eğitim ve Öğretim Müfredat Programı 63
2.7.1. İlköğretim Okullarındaki Ders Programı 65
2.7.2. Yapılandırmacı Program Uygulamaları 66
2.7.3. Yenilenen İlköğretim Müfredat Programın Amaçları–Kazanımları 70
2.7.3.1. Fen ve Teknoloji, Türkçe, Hayat Bilgisi, Matematik, Sosyal Bilgiler Derslerinin Amaç ve Kazanımları 71
2.7.3.2. Beden Eğitimi Dersi Amaç ve Kazanımları 75
2.7.3.3. Ders Dışı Etkinlikler (Haftalık Altı Saat Ders Dışı Etkinliği) 78
2.7.3.4. Spor Etkinlikleri Dersi 81
2.8. Oryantiring 86
2.8.1. Oryantiringin Tanımı ve Terimleri 86
2.8.1.1. Oryantiringin Tanımı 86
2.8.1.2. Oryantiring Terimleri 89
2.8.2. Oryantiring Türleri 90
2.8.2.1. Yapılış Şekillerine Göre 91
2.8.2.2. Yarışma Zamanına Göre 92
2.8.2.3. Yarışma Doğasına Göre 92
2.8.2.4. Yarışma Sonucunu Belirleme Yoluna Göre 92
2.8.2.5. Kontrollerin Ziyaret Edilmesi Gereken Sıraya Göre 93
2.8.2.6. Yarış Uzunluğuna Göre 93
2.8.3. Oryantiring Nasıl Yapılır? 93
2.8.4. Oryantiringin Doğuşu, Dünyada Gelişimi ve Kurumsallaşma Çalışmaları 95
2.8.5. Oryantiring Haritası 105

2.8.6. Pusula 111
2.8.6.1. Oryantiringde Kullanılan Pusula Çeşitleri 113
2.8.7. Oryantiringin Türkiye'de Gelişimi 114
2.8.8. Minikler, Yıldızlar ve Gençlere Yönelik Oryantiring Organizasyonları 121
2.9. Oryantiring İle İlgili Temel Hususlar 125
2.9.1. Oryantiring Haritalarında Kullanılan Semboller 127
2.9.2. Pusulayı Kullanma 130
2.9.3. Hedef Bilgi Kartı 131
2.9.4. Oryantiringde Ana Esaslar 133
2.9.5. Oryantiring Teknikleri 138
2.10. İlköğretim Çağı Çocuklar İçin Oryantiring Uygulamaları 143
2.10.1. Yön bulma 145
2.10.2. Kazık Traversi 147
2.10.3. Şerit Oryantiringi (Kazıklı Platformda) 152
2.10.4. Koridor Oryantiringi (Kazıklı Platformda) 154
2.10.5. Kazık Oryantiringi 156
2.10.6. Spor Salonunda Oryantiring 157
2.10.7. Adım Ölçeğini Bulma 160
2.10.8. Şerit Oryantiringi (Arazide) 162
2.10.9. Kroki Oryantiringi/Şehir Oryantiringi/Park Oryantiringi 163
2.10.10. Yıldız 164
2.10.11. Kelebek 165
2.10.12. Kros–Kelebek 166
2.10.13. Koridor 167
2.10.14. Sadece Münhani İle Parkur 168
2.10.15. Sadece Siyah İle Parkur 168
2.10.16. Sadece Bitki Örtüsü İle Parkur 169
2.10.17. Beyaz Kâğıt (Hedef Noktası Belli) 170

2.10.18. Beyaz Kâğıt (Hedef Bölgesi Belli)/Pencere Oryantiringi/ Ringo Oryantiring 170
2.10.19. Beyaz Kâğıt (Süt Tarlası) 171
2.10.20. Hafıza Oryantiringi 172
2.10.21. Çizgi Üzerinde Kros Yapma 173
2.10.22. Çizgi Oryantiringi 174
2.10.23. Aynı Münhaniyi Takip Etme 174
2.10.24. Önündeki Sporcuyu Takip Etme/Tren/Kırkayak/Gölge 175
2.10.25. Kendine Güven Parkurları 176
2.10.26. İğne Oryantiringi 177
2.10.27. Karma Parkur 178
2.10.28. Sınıf İçi Uygulamalar 182
2.10.28.1. Haritanın Ölçeğini Bulma 182
2.10.28.2.Harita Yapbozları 183
2.10.28.3. Oryantiring Haritası Çizimi 184
2.10.28.4. Koltuk Oryantiringi/Zihinsel Oryantiring 185
2.10.28.5. Hafıza Çalışmaları 189
2.10.28.6. Kelime Bulmaca/Harf Tarlası 190
2.10.28.7. Sınıf İçi Oryantiring 191
2.11. Spor Etkinlikleri Oryantiring Dersinde Değerlendirme 192
3. GEREÇ ve YÖNTEM 196
4. BULGULAR 197
4.1. Oryantiring Dersinin Diğer Dersler ile İlişkilendirilmesi 198
5. TARTIŞMA 215
6. SONUÇ 220
6.1. Sonuç 220
6.2. Öneriler 224

7. ÖZET 229

8. SUMMARY 232

9. KAYNAKLAR 233

10. EKLER 246

EK–1: İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi 246
EK–2: Ders Dışı Egzersiz Oryantiring Çalışma Programı 247
EK–3: Kontrol Listesi Örneği 250
EK–4: Gözlem Formu Örneği 251
EK–5: Puanlama Anahtarı Örneği 252

11. ÖZGEÇMİŞ 253

KISALTMALAR

CISM: International Military Sports Council–Conseil International Du Sport Militaire (Uluslararası Askeri Sporlar Konseyi)

IOF: International Orienteering Federation (Uluslararası Oryantiring Federasyonu)

ISOM: International Specification for Orienteering Maps (Oryantiring Haritaları Uluslararası Standartları)

ISSOM: International Specification for Sprint Orienteering Maps (Sürat Oryantiringi Haritaları Uluslararası Standartları)

KHO: Kara Harp Okulu

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

MYO: Meslek Yüksek Okulu

OBESİD: Okul İçi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı

OKS: Ortaöğretim Kurumlarına Giriş Sınavı

ÖSS: Öğrenci Seçme Sınavı

SBE: Savaş Beden Eğitimi

SBS: Seviye Belirleme Sınavı

TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri

ŞEKİLLER

	Sayfa No
Şekil 1: Oryantiring Disiplinleri	91
Şekil 2: Oryantiring Yapmak İçin Gerekli Olan Malzemeler	94
Şekil 3: Oryantiring Parkuru	95
Şekil 4: IOF Kurucu Üyeleri, 1961	100
Şekil 5: IOF'a Üye Ülkeler, 2008	102
Şekil 6: Gerçek görüntünün Profil ile (A), Münhanilerle (B) ve Haritada (C) gösterimi	106
Şekil 7: Profil Görüntülerin Oryantiring Haritasında Görünümü	107
Şekil 8: Ana Arazi Arızaları	107
Şekil 9: Pusulayı Kullanma	131
Şekil 10: Örnek Hedef Bilgi Kartı	132
Şekil 11: Yön Bulma	146
Şekil 12: Kazık Platformu	147
Şekil 13: Kazık	147
Şekil 14: Kazık Traversi Bilgi Kartı	148
Şekil 15: Açılı Travers Parkuru Bilgi Kartı	149
Şekil 16–19: Travers Parkurları	150
Şekil 20–23: Kazık Traversi Cevap Anahtarları	152
Şekil 24: Şerit Oryantiringi (Kazıklı Platformda)	153
Şekil 25: Şerit Oryantiringi (Kazıklı Platformda) Cevap Anahtarı	154
Şekil 26: Koridor Oryantiringi (Kazıklı Platformda)	155
Şekil 27: Koridor Oryantiringi (Kazıklı Platformda) Cevap Anahtarı	156
Şekil 28: Kazık Oryantiringi	157
Şekil 29: Kazık Oryantiringi Cevap Anahtarı	157
Şekil 30: Spor Salonu Oryantiringi (Tüm Hedefler)	158
Şekil 31: Spor Salonu Hedefler	158
Şekil 32: Spor Salonu Oryantiringi (1 numaralı Parkur)	159
Şekil 33: Spor Salonu Oryantiringi (2 numaralı Parkur)	159
Şekil 34: Spor Salonu Oryantiringi (3 numaralı Parkur)	159

Şekil 35: Harita Çizimi 185
Şekil 36–37: Hafıza Çalışmaları 189
Şekil 38: Sınıf İçi Oryantiring 191

RESİMLER

	Sayfa No
Resim 1: Oryantiring Yarışmasında Kullanılan İlk Harita	108
Resim 2: Oryantiring Organizasyonu İçin Arazi Etüdü Yapılarak Çizilmiş İlk Harita	108
Resim 3: Hava Fotoğrafı Kullanılarak Çizilmiş İlk Oryantiring Haritası	109
Resim 4: İlk Renkli Oryantiring Haritası	110
Resim 5–8: Eski ve Yeni Pusulalar	112
Resim 9: Değişik Amaçlarla Kullanılan Pusulalar	113
Resim 10–13: Oryantiringde Kullanılan Pusulalar	113
Resim 14 Türkiye'nin İlk Oryantiring Haritası	116
Resim 15: Pusulanın Bölümleri	130
Resim 16: Şerit Oryantiringi (Arazide)	162
Resim 17: Park Oryantiringi	163
Resim 18: Örnek Parkur	164
Resim 19: Yıldız	165
Resim 20: Kelebek	166
Resim 21: Kros–Kelebek	167
Resim 22: Koridor	167
Resim 23: Sadece Münhani İle Parkur	168
Resim 24: Sadece Siyah İle Parkur	169
Resim 25: Sadece Bitki Örtüsü İle Parkur	169
Resim 26: Beyaz Kâğıt (Hedef Noktası Belli)	170
Resim 27: Beyaz Kâğıt (Hedef Bölgesi Belli)/Pencere Oryantiringi/ Ringo Oryantiring	171
Resim 28: Beyaz Kâğıt (Süt Tarlası)	171
Resim 29: Hafıza Oryantiringi	173
Resim 30: Çizgi Oryantiringi	174
Resim 31: Aynı Münhaniyi Takip Etme	175
Resim 32: İğne Oryantiringi	177

Resim 33: Karma Parkur 179
Resim 34: Yapboz Harita 184
Resim 35: Koltuk Oryantiringi İçin Örnek Harita 187
Resim 36–37: Rota Çizimi 188

TABLOLAR

Sayfa No

Tablo 1: Spor Eğitimi Alt Öğrenim Alanları ve İlgili Spor Branşları 85
Tablo 2: Yıllara Göre IOF Üye Ülke Sayısı 101
Tablo 3: Parkurların Renklerle Basamaklandırılması 180
Tablo 4: Oryantiring Öğrenme Seviyeleri 181
Tablo 5: Ölçek Tablosu 183
Tablo 6: Kelime Bulmaca 190
Tablo 7: Oryantiring İle İlişkili Konular 199
Tablo 8: İlköğretim 1-8'inci Sınıflar Oryantiring Dersi Sınıf İçi Uygulama Örnekleri, Kazanımları ve Açıklamalar 202
Tablo 9: İlköğretim 1-8'inci Sınıflar Oryantiring Dersi Sınıf Dışı Uygulama Örnekleri, Kazanımları ve Açıklamalar 205
Tablo 10: İlköğretim 1-8'inci Sınıflar Oryantiring Dersi Etkinliklerinin/Yarışmalarının ve Bu Yarışmalara Yönelik Çalışmaların Kazanımları ve Açıklamalar 210
Tablo 11: İlköğretim 1-8'inci Sınıflar Oryantiring Dersinde Genel Olarak Elde Edilen Kazanımlar ve Açıklamalar 212

ÖNSÖZ

Oryantiring bünyesinde beden eğitimi aktivitelerini, oyunu, sporu ve beraberinde eğlenceyi barındıran bir faaliyettir. Tüm diğer sportif faaliyetler gibi oryantiring de çocuklara birçok kazanım sağlamakta ve onların birçok ihtiyacını karşılamaktadır. Kazanımlar, çocukların doğrudan gözlenebilir davranışlarının yanı sıra, bilgi, beceri, tutum ve değerlerini de içeren ifadelerdir. Çalışmada oryantiring uygulamaları paralelinde çocukların elde edebilecekleri kazanımlar ile ilköğretim müfredat programında yer alan temel derslerde elde edecekleri kazanımlar arasında bağ kurularak, oryantiring uygulamalarının sağladığı kazanımlarla beraber bu dersleri de desteklediği gösterilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma ile spor etkinlikleri dersi içerisinde yer alan oryantiring branşı ile okullarda boş zaman etkinliği olarak yapılan oryantiring aktiviteleri için örnek uygulamalar sunmak ve bu uygulamalarla beraber oryantiringin ilköğretim programlarında yer alan temel dersler üzerindeki etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Mevcut programda yer alan diğer spor branşları gibi oryantiring dersi için de hazırlanacak öğretim programına temel teşkil edecek veriler sunulmaya çalışılmıştır.

“Oryantiring Uygulamalarının İlköğretim Programlarındaki Fonksiyonelliği” konulu bu tezin planlanması, hazırlanması ve ortaya çıkartılmasındaki katkılarından dolayı danışmanım Sayın Prof. Dr. Suat

KARAKÜÇÜK'e, çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Tekin ÇOLAKOĞLU'na, verilerin toplanması aşamasında yardım eden arkadaşlarım Kenan AKSIN, Umut BAŞOĞLU, Dr. Murat DURUKAN, Elif YURDANUR, Canan HOŞAFÇI, Ece ONAR'a ve değerli dostum Kemal KORKMAZ'a teşekkür ederim.

Beni her zaman maddi ve manevi olarak destekleyen başta annem Nedime KARACA ve babam Yusuf KARACA'ya, kardeşlerim Ufuk, Şafak, Coşkun ve Hatice'ye teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca sevgili eşim Seyhan KARACA'ya tüm bu hazırlıklar sürecinde yanımda olduğu ve desteğini hiçbir zaman esirgemediği için teşekkürlerimi sunarım.

Ferhan KARACA

1. GİRİŞ

Hareketin çocuğun gelişimine katkısı tartışılmaz bir gerçektir. Fakat gerek oyun alanlarının azlığı gerekse bilgisayar ve televizyonun çocuğun dünyasında zamanın büyük bölümünü alması neticesinde günümüz çocukları yeterince bedensel aktivitelere katılamamaktadır. Sağlıklı gelişimi engelleyen bu kısıtlamalardan kurtulma ve kaçınmada en önemli rollerden birini hiç şüphesiz okul döneminde yapılan sportif etkinlikler oluşturmaktadır[1].

Okul döneminde yapılan sportif etkinlikler başta çocuğun fiziksel gelişimine katkı sağlamakla beraber aynı zamanda onun ruhsal, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönlerinin de bir bütün olarak gelişmesine imkân tanımaktadır. Sportif etkinlikler modern eğitim anlayışının temel ilkelerini hareketler yoluyla desteklemektedir. Çünkü modern anlayışa uygun olarak eğitimdeki amacın gerçekleşmesi ancak ferdin zihinsel eğitimi yanında fiziksel eğitimi ile mümkün olabilmektedir[2]. Bu sebepledir ki günümüzde beden eğitimi ve spor etkinlikleri gelişmiş toplumların eğitim programlarında genel eğitimin tamamlayıcısı ve hatta en önemli parçası olarak kabul edilmektedir[3].

İlköğretim okullarında uygulanan beden eğitimi ve spor etkinlikleri dersleri öncelikle çocukların gereksinmelerini karşılayıcı ve ilgilerini geliştirici nitelikte, diğer dersler yolu ile elde edilemeyen beceri ve davranışları kazandırıcı ve gelecekteki yaşamda çocuğun başarısını

destekleyici özelliktedir. Beden eğitimi ve spor etkinlikleri çocuğun eğitimi ve gelişimi için fırsat yaratmakla beraber ona iyi bir izleyici ve/veya yarışmacı/sporcu olabilme imkânı da sunmaktadır. Okul eğitim programlarında yer alan beden eğitimi ve sportif etkinlikler ile çocuğun motorik, manipulatif ve denge hareket yeteneklerinin geliştirilmek, çocuğun fiziksel uygunluğunun, algısal–motor ve sosyal–duygusal özelikleri ile öğrenme kapasitesinin gelişimine katkı sağlamak ve boş zamanı olumlu ve iyi yönde kullanma alışkanlıklarını kazandırmak amaçlanmaktadır[4].

Beden eğitiminin kişisel gelişime katkıları, gelişim alanlarına göre; psikomotor, bilişsel ve duyuşsal gelişimdir. Psikomotor gelişim beden eğitiminin temel bakış açısını oluşturmakta ve genel olarak vücut kontrolü ile koordinasyonun, sinir–kas sistemleri koordinasyonunun geliştirilmesi anlamına gelmektedir[5]. Bilişsel gelişimde bireyin çevreyi anlama ve öğrenmesini sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerindeki gelişimi söz konusudur[6]. Çocuğun duygusal ve sosyal gelişimi de duygusal gelişim başlığı altında incelenmektedir.

Spor etkinlikleri dersi ise beden eğitimi dersinden farklı olarak sporun okullarda yaygın olarak yapılması ve sporun bilinen amaçları doğrultusunda bir meslek ya da ileri düzeyde uluslararası başarı için ele alınıp gerçekleştirilmesi için kamu–özel spor örgütlerine taban oluşturma amaçlarıyla ilköğretim müfredatına dâhil edilen bir derstir. Bu ders ile beraber öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda derste, ders

dışında ya da okul dışı spor kulüplerinde spor yapmaları sağlanarak boş zamanlarını spor etkinlikleri yoluyla değerlendirme alışkanlıkları ve becerileri edinmeleri de hedeflemektedir[7].

Spor etkinlikleri dersi kapsamında yer alan oryantiring, ülkemizde yeni yeni yaygınlaşan bir doğa sporudur ve yediden yetmişe herkese birçok kazanım sağlayan, eğlendirirken öğreten, zevkli bir aktivitedir. Oryantiring dersi ile öğrenci birçok kazanım elde etmekte, elde edilecek bu kazanımlar diğer ders kazanımlarını da pekiştirilebilmektedir. Ayrıca öğrencilerin derste, ders dışında ya da okul dışı spor kulüplerinde oryantiringci olarak spor yapmaları da sağlanarak boş zamanlarını değerlendirmelerine imkân tanımakta ve dolayı yoldan ülke sporuna katkı sağlanabilmektedir.

Oryantiringi iyi anlamak, bu branştan en iyi verimi alabilmek ve gerek ulusal gerekse uluslararası alanda başarılı olabilmek için küçük yaşta verilecek eğitim ve öğretimin önemi büyüktür. Küçük yaşlarda oryantiring eğitiminin verilebileceği en uygun yerler de hiç şüphesiz ilköğretim okullarıdır. İlköğretimin sekiz yıla çıkması, beden eğitimi dersine ek olarak spor etkinlikleri dersinin ilköğretim müfredat programına dâhil edilmesi ve haftalık 6 saat olan ders dışı etkilikler ile ilköğretim okullarında oryantiring eğitimlerinin kapsamlı ve uzun süre verilebilmesi için gerekli ortam bugün için sağlanmış gözükmektedir.

Bu çalışmanın amacı; spor etkinlikleri dersi müfredatında yer alan oryantiring branşının açılması (oryantiring dersinin uygulamaya konulması) ve açılacak bu derse yönelik olarak yapılacak oryantiring aktiviteleri için örnek uygulamalar sunmak ve bu uygulamalarla beraber oryantiringin ilköğretim programlarında yer alan temel dersler üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Çalışmada mevcut ilköğretim programında yer alan diğer spor branşları gibi oryantiring dersi için de hazırlanacak öğretim programına temel teşkil edecek veriler sunulmaya çalışılmıştır.

İyi bir oryantiring öğretimi verebilmek için önce eğitim ve öğretim ortamının iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle çalışmada öncelikle öğretme ve öğretim kavramlarına ve bunun gerçekleştiği okul ortamına değinilmiş; daha sonra sırasıyla Türk Millî Eğitim Sistemi, Oyun, Beden Eğitimi ve Spor, Fiziksel Gelişim konuları genel bilgiler çerçevesinde irdelenmiştir. 2000'li yılların başında başlayan çalışmalar ve neticesinde 2005 yılından itibaren uygulamaya konan ilköğretim okullarındaki yeni eğitim ve öğretim müfredat programı ve bu programın temel aldığı yapılandırmacı program uygulamalarından da bahsedildikten sonra çalışmanın esas konusu olan oryantiring, oryantiring uygulamaları ve bu uygulamalar ile elde edilebilecek kazanımlar ayrı ayrı ele alınmıştır.

Oryantiring uygulamalarının kazanımlarıyla, ilköğretim programındaki temel derslerin (Fen ve Teknoloji, Türkçe, Hayat Bilgisi, Matematik ve Sosyal Bilgiler Derslerinin) kazanımları arasında bağ

kurularak/ilişkilendirerek oryantiring uygulamalarının, sağladığı kazanımlarla beraber, müfredatta yer alan bu dersleri de desteklediği gösterilmeye çalışılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Eğitim

Sosyal bir varlık olarak toplumsal bir çevrede yaşayan insan, gerek ihtiyaçlarını gidermek, gerek duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşmak gerekse bilgi kazanarak dengeli biçimde yaşayabilmek için toplumun diğer bireyleriyle ilişki ve iletişim kurmaktadır. Sağlıklı bir iletişim kurmada ve kişinin sosyalleşmesinde hiç şüphesiz en büyük pay eğitimindir. Eğitim bireyin doğduğu anda başlayan ve ölünceye kadar süren çok kapsamlı bir süreçtir[8].

Dünyada günden güne hızlı değişimler yaşanmakta, hemen hemen her alanda geçmişe göre daha büyük bir hızda gelişme ve yenileşme görülmektedir. Eğitim bu hızlı gelişmeye ayak uydurabilmenin en etkin ve temel araçlarından biridir. Eğitimde amaç gelişimdir; bireyde var olduğu kabul edilen potansiyelin geliştirilmesi ve açığa çıkarılmasıdır. Kişideki farklı ilgileri, ihtiyaçları ve yetenekleri ortaya çıkarmak ve onların öğrenme–öğretme sürecinin temelleri olarak kullanmak esastır[9].

Eğitimin çok geniş bir alana yayılmış olması nedeniyle kavramın değişik yönlerden görülmesi ve bu görüşlere göre de eğitim bilimcilerince günün şartlarına uygun olarak, bir sonraki sayfada verildiği gibi, değişik tanımlamaların yapılması doğal gözükmektedir.

Genel anlamda eğitim, kişiyi belli bir konuda bir bilgi ya da bilim dalında yetiştirme ve geliştirmedir. Önceden belirlenmiş amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı faaliyetler çizelgesidir. Aynı zamanda her kuşağa geçmişin bilgi ve deneyimlerini düzenli bir aktarma ve/veya kazandırma, bu arada insan davranışlarını yaşantılar yoluyla değiştirme sürecidir[10,11].

Aynı zamanda eğitim, öğretim aracılığıyla bireyin davranışında istendik değişiklikler meydana getirici nitelikte sistemli bir süreçtir[12]. Kişinin bilgi, davranış ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi için uygulanan sürekli faaliyetler dizisidir[13,14].

Eğitim kişinin toplumsal yeteneklerinin ve optimum kişisel gelişmesinin sağlanması için seçkin ve kontrollü bir çevre ile birlikte okul etkinliklerini de dâhil eden sosyal bir süreçtir[15].

Eğitimin, tanımlardan da anlaşılacağı üzere, birçok amacı ve fonksiyonu bulunmakla beraber bunlar genel olarak dört grupta toplanmaktadır; kişinin kendini gerçekleştirmesi, insan ilişkileri, ekonomik verimlilik ve sosyal sorumluluk[16]. Bu gruplandırma kimi yazarlarca bireyi kültürlemek, toplumsallaştırmak, üretken olmasını sağlamak ve bireyselleştirmek olarak da adlandırılmaktadır. Kültürlemek çatısı altında bireye eğitim ile aktarılmaya çalışılan kültürel değerler, müzik, resim, folklor, bilim, spor ve benzerleridir. Toplumsallaştırma, bireyin o toplumdaki gerek yazılı gerekse yazılı olmayan kuralları benimsemesi

anlamındadır. Üretkenlik ise bireyin kendi yeteneklerine uygun bir iş sahibi olarak kendi geçimini sağlaması, toplumun zenginliklerini koruyan ve kalkınmasına katkıda bulunan sağlıklı, mutlu ve dengeli insan haline gelmesidir. Bireyselleştirmede de, bireylerin gizil güçlerinin ortaya çıkartılması ve istenen doğrultuda değiştirilmesi söz konusudur[17].

Eğitim, öğrencilerin uyum güçlüklerini yenerek, onların her yönüyle bir bütün olarak gelişmelerini amaç edinmekte, bu yönüyle de fertlerin hayata hazırlanmalarında önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca bireylere bilgi ve beceri kazandırılmasının ötesinde, toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek ölçüde ve nitelikte değer üretmek, mevcut değerlerin dağılmasını önlemek, yeni ve eski değerleri bağdaştırmak gibi sorumlulukları da bulunmaktadır[18].

2.1.1. Eğitimin Sınıflandırması

Eğitim formal ve informal olmak üzere ikiye ayrılır. Formal eğitim önceden hazırlanmış bir program dâhilinde planlı olarak yapılmakta ve öğretim yoluyla gerçekleşmektedir. Okullarda verilen eğitim formaldir, öğretmenler tarafından planlanır ve uygulanır[19].

Formal eğitim kendi içinde örgün ve yaygın eğitim olmak üzere ikiye ayrılır. Örgün eğitim okul öncesi dönemden yüksek öğrenim dâhil tüm öğretim basamaklarını kapsamakta, okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretimi içermektedir[20]. Ülkemizdeki öğretim

kademeleri bir bayrak direğine benzetilecek olursa, bayrak direğinin üst kısmı yüksek öğretim, temelini ise ilk ve orta öğretim oluşturduğu görülebilecektir[21].

Formal eğitimin bir diğer yönü olan yaygın eğitim ise örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, örgün eğitimin herhangi bir kademesinde bulunan veya örgün eğitimin herhangi bir kademesinden ayrılmış/mezun olmuş kişilere (kısacası ihtiyacı olan herkese) ilgi ve ihtiyaç duydukları alanda/alanlarda verilen bir eğitimdir[18].

Yaşamın içinde kendiliğinden oluşan eğitim süreci ise bir diğer eğitim sistemi olan informal eğitimi oluşturmaktadır. İnformal eğitim amaçlı veya planlı değildir[19]. Bilimsel yönü de yoktur. Kişi, karşılaştığı durumlar ve içinde bulunduğu grubun üyeleriyle olan etkileşimleri neticesinde farkına varmadan yeni şeyler öğrenmektedir. Öğrenilen bilgiler tesadüfen veya taklit yoluyla elde edilmektedir. İnformal eğitimin çevre şartlarına bağlı olduğundan içeriği olumlu olabileceği gibi olumsuz da (büyüklere özenen çocuğun sigara içmesi) olabilir[18].

2.1.2. Öğrenme, Öğretme ve Öğretim

Öğrenme bilgi kazanma, alışkanlıkların değişmesi ve kişide kalıcı davranışlar meydana gelmesidir. Öğrenenin daha önceden bilmediği bir şeyi yapma yeteneği kazanmasıdır. Yeni tepkiler yapmasını öğrenmek veya eskileri değiştirmektir[14]. İnsanlar konuşmayı, yürümeyi, günlük

yaşamın gerektirdiği problemleri çözmeyi öğrenme yoluyla elde ederler. Öğrenme sadece belli bir yaş döneminde yapılıp daha sonra bitirilen bir süreç değildir. Öğrenme süreklidir. Günlük yaşamın her anında, her yerde ve her yaşta bir şeyler öğrenmek mümkündür[22].

Çağdaş eğitim anlayışlarından biri olan ve günümüz ilköğretim müfredat programlarında da benimsenen yapılandırıcı yaklaşıma göre öğrenme öğrencinin bilgiyi zihninde yapılandırarak yeni bilgiler üretmesi temeline dayalıdır. Bu nedenle öğretimden çok öğrenme üzerinde durulmaktadır. Öğrenme öğretmenden ziyade öğrenenin/öğrencinin kendi çabası sonucu olmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşıma göre öğrenci:

- Bilgiyi araştırır, bulur, yorumlar ve analiz eder,
- Bilgi aracılığı ile zihinsel becerilerini geliştirir,
- Ön bilgileriyle yeni bilgileri bütünleştirir ve yeniden yapılandırır.

Bu yaklaşımda öğrencinin öğrendiği her bilgi bir sonraki bilginin alt yapısını oluşturmaktadır. Yeni bilgiler önceden yapılandırılmış bilgiler üzerine oturtulur; ikisi arasında anlamlı bağlar kurulur ve bütünleştirilir. Bu işlem bilginin biriktirilmesi ya da üst üste konulması demek değil bilginin analiz edilmesi ve yeniden sentezlenmesidir[23].

Kişilerin bir şeyler öğrenmesi için düzenlenen faaliyetler öğretme kavramını ortaya çıkarmıştır. Öğretme işi başkalarının yaptığı işi taklit

etme ve kopyalama değil kişiye yeni bir şeyler katma ve var olanları geliştirmedir. Öğretmek bir bilimdir[18]. Öğretme ve öğrenme birbiriyle iç içe iki etkinliktir. Öğrenme de öğrenci, öğretmede ise öğretmenin ağırlığı daha fazladır[25].

Öğretme faaliyetlerinin önceden belirlenen hedefler doğrultusunda, planlı ve kontrollü olarak düzenlenmesi ve uygulanması ile öğrenci davranışlarında istenilen değişiklik ya da değişiklikler oluşturulmasıyla da öğretim meydana gelmektedir[19]. Öğretim öğrenmeyi destekleyen ve sağlayan olayların planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecidir; öğretmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür[24]. Çocuklar için her ne kadar öğrenme ailede başlasa da belli bir plan ve program dâhilinde eğitim alabilecekleri en temel yer okullardır. Okullarda yapılan öğretme faaliyetlerine öğretim denilmektedir. Bireyin hayat boyu süren eğitiminin okulda planlı ve programlı olarak yürütülen kısmı da bireyin öğretimini oluşturmaktadır[22].

Yapılandırıcı yaklaşıma göre öğrenme–öğretme süreci beş aşamadan oluşmaktadır. Eğitmenin dikkate alması gereken bu beş aşama şu şekildedir:

- Ön bilgilerin harekete geçirilmesi: Öğrencinin yeni konuya, yeni işleme hazır bulunuşluğunu sağlamak ve ön bilgilerini harekete geçirmek amacıyla sorular sorularak zihinsel hazırlık yaptırılmasıdır. Bu

amaçla sorular sorma, tahmin etme ve beyin fırtınası gibi çalışmalar yaptırılmaktadır.

- Yeni bilgilerin anlaşılması: Yeni bilgilerin anlaşılması için bilgiler öğrencilere bütün olarak sunulmalı; daha sonra analizi yaptırılmalı; bütün–parça ilişkilerinin gösterilmesi ve bilginin derinliğine inilmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla olayları ve düşünceleri sıralama, sınıflama, tahmin etme, ilişkilendirme, benzerlikleri ve farklılıkları bulma, sebep–sonuç ilişkileri kurma, analiz–sentez yapma, özetleme ve değerlendirme gibi çalışmalar yapılmaktadır.

- Bilginin yapılandırılması: Bilgilerin anlaşılmasından sonra zihinde yapılandırılması iki şekilde gerçekleştirilmektedir:

  - Yeni bilgi öğrencinin ön bilgileriyle çelişmiyor, zihinsel şemasına uyuyorsa, bilgi kolayca yapılandırılmaktadır.

  - Yeni bilgi öncekilerle çelişiyor, öğrencinin zihinsel şemasına uymuyorsa, bu bilgiyi yapılandırmak için zihinde yeni düzenlemeler yapmak gerekmektedir. Bunun için önceden var olan zihinsel şemalar değiştirilmekte ya da niteliklerine yeniden şekil verilmektedir.

- Bilginin uygulanması: Öğrenilen bilgiler uygulamalarla pekiştirilmektedir. Çünkü öğrencinin bilginin uygulamadaki durumunu görmesi, kalıcı öğrenme için büyük önem taşımaktadır.

- Bilginin değerlendirilmesi: Değerlendirme, bilginin eksik ya da yanlış yönlerini, uygulamadaki durumunu, işlevselliğini, yeni ve farklı durumlara uygulanabilirliğini gözden geçirmedir[23].

Öğrenme–öğretme sürecindeki bu aşamalar esnasında değişik yöntemler uygulanarak öğretim gerçekleştirilmektedir. Bu yöntemlerden hangilerinin seçileceğini de çeşitli değişkenler belirlemektedir. Öğretim yöntemlerini belirleyen en önemli değişkenler; öğrenme ünitesinin hedefleri, öğrencinin gelişim düzeyi ve öğrenme ortamının olanaklarıdır. Bunların yanı sıra eğitim sisteminin ve dolayısıyla da öğretim programlarının dayandığı felsefe ve öğretmenin öğrenme ve öğretme hakkındaki görüşleri de yöntem seçimine etki etmektedir[21].

Çalışmamıza temel olan spor etkinlikleri dersi beden eğitimi gibi uygulamalı bir derstir. İlköğretim okullarında, beden eğitimi dersine ek, onun devamı ve hatta tamamlayıcısı olarak yeni bir anlayışla ortaya atılmıştır. Sürekli etkileşim içinde olan bu iki derste kullanılacak öğretim yöntemlerinin de birbirleri ile paralellik göstermesi gayet doğal bir sonuçtur. Bu kapsamda; beden eğitimi dersinde kullanılan ve dolayısıyla da spor etkinlikleri dersinde de esas olan öğretim yöntemleri şunlardır[25]:

- Anlatım Yöntemi: Anlatım yönteminde beden eğitimi ve spor ile ilgili bilgiler (kurallar, tarih, kavramlar vb.) sunulmaktadır. Fikir ve kavramların uygulama, analiz, sentez ve değerlendirmesinin tartışılmasında da anlatım yöntemi kullanılır.

- Sözlü Açıklama Yöntemi: Anlatım yöntemine benzer fakat daha kısa ve sadece o günün aktivitesi ile ilgili açıklamayı içeren bir yöntemdir. Bu yöntemde öğretmen açıklayıcı, öğrenci ise dinleyici rolünde olup öğretmen merkezli bir öğretim sitilidir.

- Gösteri Yöntemi: Psikomotor aktivitelerin yapılarak bilgilerin görsel yolla sunulmasıdır. Bu yöntem gözlem yoluyla öğrenmeyi sağlar. Yapılan gösteriden sonra öğrencilerden gözledikleri beceriyi kendilerinin de göstermesi istenmektedir. Gösteri yönteminde gösteri, açıklama, uygulama ve değerlendirme olmak üzere dört aşama bulunmaktadır.

- Alıştırma Yöntemi (Görevle Öğretim): Bu yöntemin temel amacı öğrencilerin alıştırmayı pekiştirmelerini sağlamaktır. Etkili bir öğrenme sağlayabilmek için öğretmenin öğrencinin performansı ile ilgili bilgi (geri bildirim–feedback) alması gerekir.

- Görevlendirme (Ödev–Bireysel Yaklaşım) Yöntemi: Öğrencilerin beceri öğrenmeleri, kavram keşfetmeleri veya problem çözmeleri için bağımsız öğrenme fırsatı sağlamak bu yöntemin amacıdır. Bu yöntemde öğretmen görevi planlar, öğrenci de verilen görevi uygular.

- Eşli Çalışma Yöntemi (İş Birliğine Dayalı): Öğrenciler birbirleriyle eşleştirilerek çalışmaya katılırlar. Biri hareketi yaparken diğeri değerlendirir. Gruplar 3–6 kişilik olmalı ve çalışma öncesinde öğrencinin eşini kendi seçmesi sağlanmalıdır.

- Yönlendirilmiş Buluş Yöntemi: Öğrenciyi buluşa yönelten bir yöntemdir. Öğretmenin rolü problemi sıralama ve planlama, öğrencinin ise çözüm yollarını bulma ve keşfetmedir.
- Problem Çözme Yöntemi: Amaç öğrencilere çeşitli öğrenim deneyimleri ile sunulan problemlere kendi kendilerine ve serbest bir şekilde çözümler bulmalarını sağlamaktır. Öğrenciler öğretmen tarafından verilen problemlere en uygun çözümü seçerler.
- Bağımsız Çalışma Yöntemi: Bağımsız çalışmada öğrenci herhangi bir konuyu kendi kendine yaparak ve yaşayarak öğrenmeye çalışır.
- Soru–Cevap Yöntemi: Bu yöntemde öğretmen önceden konu ile ilgili bir dizi soru hazırlar ve bunları öğrencilerin cevaplamasını ister.
- Kendini Değerlendirme Yöntemi (Kontrol Yöntemi): Bu yöntemde öğrenci, öğretmenin belirlediği ölçütlere göre kendi yaptıkları hareketlerin değerlendirmesini yapar.
- Medya Yardımlı Öğretim: Derslerde öğrenme sürecine katkıda bulunmak üzere slâyt, resim, film, şema, tablo, ses ve görüntü kayıtları gibi görsel ve işitsel araçların kullanılmasıdır.

Oryantiring gibi değişik durumlarla iç içe olunan bir branşın öğretilmesinde uygulanılan yöntemler çok önemlidir. Spor etkinlikleri dersi içerisinde yer alan oryantiring dersi için yukarıda ifade edildiği gibi birçok yöntem bulunmakla beraber bunlardan etkili ve hatta en önemlisi çocuğun görerek ve gördüğünü birebir uygulayarak öğrendiği gösteri yöntemidir.

Eğitim ortamında kişi okuduklarının %10'unu, duyduklarının %20'sini, gördüklerinin %50'sini, görüp duyduklarının %70'ini ve yaptıklarının %80'ini hatırlamaktadır[26]. Bu nedenle oryantiringde konular defalarca anlatılmasından ziyade birebir yaptırılarak öğretilmeye çalışılmaktadır.

Öğretme yöntemleri paralelinde öğrencinin öğrenme şeklini belirleyen durumlar da beş ana başlık altında incelenmektedir. Bunlar; Klasik Şartlanma (Şartlı Refleks), Operant Şartlanma (Tesadüfi), Bilişsel Öğrenme, Motorik Öğrenme ve Vegetatif Öğrenmedir[27]. Bu öğrenme teorilerinden klasik şartlanmada öğrenci belirlenen durumlarda öğrenilen hareketleri yapmaktadır. Şartlı refleksler bu kapsamda ele alınmaktadır. Operant şartlanmada bir davranışı öğrencinin, çalışmalar sırasında öğretmenin gösterdiği tepkiye uygun olarak, tek başına uygulama esnasında doğru davranışı seçmesi örnek olarak gösterilebilir. Sportif etkinliklerin sözel anlatımı, örneklerin gösterilmesi ve benzeri bilgi edinme yollarıyla tekniklerin ve taktiklerin öğrenilmesi ve zihinde yorumlanması da bilişsel öğrenmeye örnek gösterilebilir. Motorik öğrenme, etkinliklerin sinir sistemi tarafından alınıp, sinir sistemi yoluyla merkezi sinir sistemine yollanıp burada değerlendirilmesi yapıldıktan sonra cevabın gerekli kaslara iletilmesi ve kasların yerine getirmesidir. Vegatatif öğrenmede ise vücut fonksiyonlarının fiziksel aktiviteler aracılığıyla verimli hale gelmesi, sinir sisteminin öğrenme yoluyla kişinin kontrolüne girmesi olarak gösterilebilir[27].

2.2. Okul

2.2.1. Okul Kavramı ve Önemi

Toplumsal kurumlar içinde hatıralarda yer kaplayanlarından biri, belki de en başta geleni okullardır. İlkokul öğretmeninin/ilköğretim sınıf öğretmeninin ismini hatırlamayan var mıdır?

Eğitim kurumları toplumsal ihtiyaçtan dolayı ortaya çıkmıştır. Toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi geliştirmek üzere dört temel görevi vardır. Temel amacı ise toplumdaki bireyleri yetiştirerek onları topluma yararlı kişiler haline getirmektir[19].

Eğitim kurumlarında eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği en önemli yerlerdir okullar. Toplum kültürünü muhafaza eder; gelenek ve görenekleri, iyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlışı öğretirken kişilik gelişimini de sağlar[21].

Genel anlamı içerisinde okul, belli bir yeri olan, belli bir süre devam eden, öğrenci ve öğretmeni değişen, geniş bir çevreye hitap eden, eğitim faaliyetini planlı ve programlı bir şekilde sürdüren, genel ve mesleki çeşitler içerisinde şekillenen bir kuruluş olarak tanımlanmaktadır. Okul, küçük çaplı bazı fonksiyonların genel bir eğitim ve öğretim amacı çerçevesinde toplandığı, eğitilme ihtiyacını gidermek için çeşitli güçlerin bir araya geldiği bir yapıdır[28].

2.2.2. Okulun Fonksiyonları

Okul sadece derslerin yapıldığı bir kurum olarak ele almak eksik olacaktır. Bilgi vermenin yanında okul bünyesinde birçok fonksiyonu barındırmaktadır. Okulun fonksiyonları şunlardır[28]:

- İnsanlık şuurunun uyandırılması: İnsanın kendini ve diğer insanları tanımasında okulun önemli etkisi vardır.
- Kişiliğin geliştirilmesi: Kişilik, bireyin doğuştan getirilen özellikleri ile sonradan edindiği özelliklerin ahenkli bir bütünü olarak tanımlanmaktadır[30]. Bireyde kişiliğin oluşması ilim, ahlak, millî şuur, örf ve adetlerin kazanılmasına bağlıdır[2]. İlköğretim çağının, çocuğun kişilik ve bedensel gelişiminde önemli bir yeri vardır. Okul kişiliği meydana getiren unsurların ana özellik ve yönelim şekillerini teşhis eder ve bunların kendi istikametinde gelişmesini sağlamak için tedbirler alır[29].
- Sosyal kişilik ve vatandaşlık eğitimi: Okullarda, çocuğu iyi bir devlet vatandaşı örneğine göre sosyalleştirmek amaçlanır. Çocuklara toplum kural ve ölçülerine uymaları gerektiği öğretilir. Yurt sevgisi, ülke bütünlüğü, tarih şuuru, gelecek endişesi gibi millî şuura hizmet eden unsurların uyanması sağlanır. Ayrıca okulda, çocuklara eşyaların korunması, vergi vermek, askerlik yapmak gibi vatandaşlıkla ilgili sorumluluklar da öğretilir[28].
- Ekonomik fonksiyonu: Ekonomik kalkınmanın seviyesi yetişmiş bireyle doğru orantılıdır Okulun fonksiyonlarından birisi de

ekonominin ihtiyacı olan bu iyi üreticileri ve akıllı tüketicileri yetiştirmektir. Eğitim sistem ekonomiye gereken insan gücünü yetiştiremediğinde ekonominin de istenilen seviyede gelişmesi beklenemez[28].

- Mesleki fonksiyonu: Toplum, ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli hizmet alanında çalışan nitelikli meslek adamlarına sahip olunmalıdır. Nitelikli meslek adamları eğitim yoluyla okullarda yetiştirilir. İlköğretim döneminde verilen mesleki bilgiler çocukları belli alanlara doğru yönlendirirken aynı zamanda onların bir meslek için zemin teşkil eden kabiliyetlerinin ortaya çıkmasına ve de işlenmesine aracı olur[28].

2.3.Türk Millî Eğitimi

Anayasa uyarınca herkesin eğitim ve öğrenim hakkı vardır ve kimse bu haktan yoksun bırakılamaz[30]. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilmekte ve düzenlenmektedir. Kanunlarımıza göre ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır[20].

2.3.1. Millî Eğitim Temel Kanunu

Millî Eğitim Temel Yasası'nda yer alan hususlar; Türk Millî Eğitim Sisteminin Kapsamı, Genel ve Özel Amaçları, Temel İlkeleri, Eğitim Sisteminin Genel Yapısı, Her Derece ve Türdeki Kurum ve Kuruluşları, Öğretmenlik Mesleği, Okul Bina Tesisleri, Eğitim Araç ve Gereçleri, Eğitim ile Öğretim Alanındaki Görev ve Sorumluluklarıdır[20].

Türk Millî Eğitim Temel Kanununu, Türk Millî eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsamaktadır[20].

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî eğitiminin genel amaçları Türk milletinin bütün fertlerini;

- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlâkî insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,
- Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata

hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna da katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır[20].

Türk Millî eğitiminin temel ilkeleri ise; Genellik ve Eşitlik, Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları, Yöneltme, Eğitim Hakkı, Fırsat ve İmkân Eşitliği, Süreklilik, Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği, Demokrasi Eğitimi, Laiklik, Bilimsellik, Planlılık, Karma Eğitim, Okul İle Ailenin İşbirliği ile Her Yerde Eğitim ilkeleridir[20].

2.3.2. Millî Eğitim Yasa ve Yönetmeliklerinde Beden Eğitimi ve Spor

Bir ülkenin kalkınmasında ve gelişmesinde en önemli unsur olan insanın, beyin gücü mükemmel, ruh sağlığı tam, fizik kapasitesi yüksek, çocukluk yıllarından itibaren sistemli bir beden eğitiminin ömür boyu uygulanması gereğine inanmış, sporu alışkanlık haline getirmiş bireyler olarak yetiştirmek eğitim sisteminin esas gayesidir. Bu kapsamda ele alınabilecek en önemli faaliyet hiç şüphesiz ilköğretimden itibaren bütün öğretim kurumlarında uygulanması gereken bilinçli bir beden eğitimi ve spor eğitimidir[31]. Türk Millî eğitimi içerisinde, eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi ve spor; öğrencilerin gelişim

özelliklerini de dikkate alarak onları fert ve toplum yönünden sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı olarak üretken, millî kültür değerleri ile demokratik hayatın gereği olan davranışları kazanmış fertler olarak yetiştirmeyi amaçlamıştır.

Türk eğitim sistemi; T.C. Anayasası, Eğitim ve Öğretimi Düzenleyen Yasalar, Hükümet Programları, Kalkınma Plânları, Millî Eğitim Şûraları ve Ulusal Program esas alınarak düzenlenmektedir. Beden eğitimi faaliyetleri de eğitim sistemi içerisinde Atatürk İlke ve İnkılâpları, Anayasa, Millî Eğitim temel kanunu ve Türk Millî eğitiminin temel amaçları doğrultusunda bir dizi yasa ve yönetmelikle sürdürülmektedir. Millî eğitim yasa ve yönetmeliklerinde beden eğitim ve spor ile ilgili hususlar aşağıda sunulmuştur.

- 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu; bu kanunda "Birey, beden eğitiminin ömür boyu uygulanması gerektiğine inanmış, onu yaşamın bir parçası haline getirmiş bir kişi olarak yetişir" denilmekle beden eğitimi ve sporun kişi için anlamı vurgulanmaktadır[20].

- Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; bu kanun uyarınca oluşturulan Okul İçi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı (OBESİD), Bakanlığa bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarındaki beden eğitimi, spor ve izcilik faaliyetleriyle ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütmekle görevlidir (Madde 25). OBESİD 03.11.1989 gün ve 20331 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 385 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile kurulmuştur. Daha sonra da MEB'nın Teşkilat

ve Görevleri Hakkında Kanunun 25'inci maddesi ile Ana Hizmet Birimleri arasındaki yerini almıştır[31].

- 3289 Sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; bu kanun her ne kadar millî eğitim bünyesinde çıkartılmış bir kanun olmasa da ele aldığı konular itibari ile okullardaki beden eğitimi ve spor faaliyetlerini direkt olarak ilgilendirmektedir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün okullardaki beden eğitimi ve spor faaliyetleri ile ilgili görevleri şunlardır[32]:

  - Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bütün öğretim kurumlarının yurt içi ve yurt dışı faaliyetlerini programlamak, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin esaslarını tespit etmek, yürütmek, bu faaliyetlere ait araç, gereç ve benzeri ihtiyaçları sağlamak,
  - Okul dışı izcilik ve spor faaliyetleri ile gençlik faaliyetlerini programlamak, düzenlemek, yönetmek ve gelişmesini sağlamak,
  - Okullara ve spor kulüplerine yardım amacıyla spor malzemeleri yaptırmak ve bunların dağıtımını sağlamaktır.

- Millî Eğitim Bakanlığı Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği; birinci maddesinde açıklandığı üzere amacı gençlik kulübü, spor kulübü, gençlik ve spor kulübü adını alan derneklerin organlarına, organların görev ve yetkilerine, uymak mecburiyetinde oldukları esaslara, üst kuruluş meydana getirmede uyacakları esas ve usullere, bu derneklere yapılacak her türlü yardımın şekil ve şartlarına ait hususları düzenlemektir[33].

- Okul, Kreş, Spor, Yurt ve Sağlık Tesisleri ile Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Bulunan Kurum ve Kuruluşlara Yapılacak Bağış ve Yardımlar Hakkında Yönetmelik; adından da anlaşılacağı üzere yapılacak yardım ve bağışlar ile ilgili yasal düzenlemeleri ele almaktadır[34].

- Spor Kolları Yönetmeliği; yönetmeliğin amacı (Madde 1), okul spor kolları ve lig heyetlerinin işleyişi ile ilgili esas ve usullerini düzenlemektir[35].

- İlköğretim, Lise ve Dengi Okullarda Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği; yönetmeliğin 125, 126, 127'nci maddeleri sırasıyla şu şekildedir[36]:

  - Md. 125: Öğrencilerin bir bütün halinde gelişmelerine imkân vermek, bedeni ve ruhi yönlerden dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe sahip olmalarını sağlamak ve boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirebilme alışkanlığı kazandırabilmek için okullarda öğrenci seviyelerine göre çeşitli beden eğitimi çalışmalarına yer verilir.

  - Md. 126: Her öğrencinin sağlık durumu ve kabiliyeti ölçüsünde beden eğitimi çalışmalarına ve bir spor faaliyetine katılması sağlanır.

  - Md. 127: Beden eğitimi çalışmaları "Okul Sporları Yönetmeliği" ne ve Bakanlıkça verilecek emirlere göre yürütülür.

- Tören ve Kutlamalar; 17.03.1981 tarih 2429 numaralı kanunda dayanan 01.10.1981 tarih 17475 sayılı Resmi Gazetede

yayınlanan "Ulusal ve Resmi Bayramlarda yapılacak Törenler Yönetmeliği" 13.04.1995 gün ve Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğünün 95/6791 sayılı kararı ile 01.06.1995 tarihinden itibaren Atatürk' ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı'nın kutlanması için koordinatörlük görevi MEB Okul İçi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığına verilmiştir.

- İlk Öğretim Kurumları ve Orta Öğretim Spor Yarışmaları Yönergesi; yönergenin amacı (madde 2) ise genel eğitiminin önemli bir bölümünü oluşturan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin; ilk ve orta öğretim kurumlarında özendirilmesi ve yaygınlaştırılması, ülke sporuna kaynak oluşturan öğrenci sporcuların teşvik edilmesi ve yeteneklerinin geliştirilmesi, okul, il, ülke ve uluslararası yarışmaların uluslararası oyun ve yarışma kuralları, millî federasyonlarımızca kabul edilen usuller ve okul spor kolları yönetmeliği hükümlerine göre eğitim bütünlüğü ilkesi çerçevesinde yürütülmesinin sağlanmasıdır[37].

- MEB Öğretim Kurumları ve Öğrenciler Arası Spor, Sosyal ve Kültürel Yarışmalar ile İzcilik Faaliyetleri Ödül ve Disiplin Yönergesi; 1997 yılında uygulamaya konulmuştur[38].

- Okul Spor Faaliyetlerinde Sporcuların Forma ve Eşofmanlarına Reklâm Konulmasına İlişkin Yönerge; bu yönergede amaç (Madde 1) Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumları arasında yapılan spor faaliyetlerine okul spor kolları hükümlerine göre katılan okul takımı ve sporcularının forma eşofman ve benzeri spor

giysilerine konulacak reklâm ve reklâm sayılabilecek her türlü resim, yazı ve benzerine dair esas ve usulleri düzenlemektir[39].

- Millî Eğitim Bakanlığı Okul İçi Beden Eğitimi, Spor, İzcilik ve Koruyucu Sağlık Eğitimi Etkinliklerine İlişkin Sponsorluk Yönergesi; yönergenin amacı (madde 1) Millî Eğitim Bakanlığı Okul İçi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi ile Sağlık İşleri Dairesi Başkanlıklarının çalışma programlarına bağlı olarak düzenlenecek etkinliklerin sponsorluğuna ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir[40].

- Öğrenci Eğitim Kampları Yönergesi[*]; bu yönerge Okul içi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığınca açılan mahalli ve merkez öğrenci eğitim kamplarının yönetimi, işletilmesi, kamplarda görev yapacak kişilerin müdürü, eğitim şefi, lider, kadrolu ve geçici görevlilerin görev, yetki ve sorumlulukları ile kamplarda oluşturulacak komisyonlar ve disiplin işlerine ilişkin esas ve usulleri kapsamaktadır[41].

- İlköğretim Beden Eğitimi (1–8'inci sınıflar) Dersi Öğretim Programı; program 28.08.2006 tarih ve 349 sayılı MEB Talim ve Terbiye Kurulu Kararıyla kabul edilmiştir[42]. Ayrıca 04.06.2007 tarih ve 111 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı gereği 4 ve 5'inci sınıflarda beden eğitimi dersleri haftalık 2 saat olarak okutulmaktadır[*].

- İlköğretim Spor Etkinlikleri (1–8'inci sınıflar) Dersi Öğretim Programı; program 28.08.2006 tarih ve 345 sayılı MEB Talim ve Terbiye

---

[*] 3797 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 25'inci maddesi ve Millî Eğitim Bakanlığı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü arasında 17.8.1994 tarihinde imzalanan protokolün 8'inci maddesine dayanılarak hazırlanmış ve 27.1.1997 gün ve 22 sayılı Makam Oluru ile yürürlüğe girmiştir. 14.2.2001 gün ve 45 Sayılı Makam Onayı ile iptal edilerek yeni yönerge yürürlüğe girmiştir.

[*] Beden eğitimi dersi ilköğretim 1-2-3-4-5'inci sınıflarda 2'şer, 6-7-8'inci sınıflarda 1'er saat okutulmaktadır.

Kurulu Kararıyla kabul edilmiştir. 2006/2007 öğretim yılından itibaren ilköğretim programında iki saat spor etkinlikleri dersine yer verilmiştir[43].

- Ders Dışı Eğitim Çalışmalarına Dair Esaslar; haftalık 6 saat olan ders dışı eğitim çalışmaları ile ilgili hususlar 2006/97 numaralı genelge ile yeniden düzenlenmiştir[44].

İlköğretim programlarındaki beden eğitimi ve spor aktiviteleri ile ilgili ders planlarının hazırlanmasında; Talim ve Terbiye Kurulunun 30.07.2003 tarih ve 226 sayılı kararıyla kabul edilen Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Planlı Yürütülmesine İlişkin Yönerge ile 05.08.2005 tarih ve 292 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Planlı Yürütülmesine İlişkin Yönergede Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge dikkate alınmaktadır. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin "Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi" kısmı gereği iş ve işlemlerin yapılması hususlarına riayet edilmektedir. Ayrıca, 09.06.2007 tarih ve 26547 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları yönetmeliğinde yapılan değişiklikler de göz önüne alınmaktadır[21].

2.4. Oyun

Bu bölümde oyun kavramı üzerinde durulacaktır. Oyunun faydaları ve çocuğun oyundan elde edebileceği kazanımlar oryantiringden elde edebileceği kazanımlarla örtüşebilecek olması konunun önemini daha da vurgulamaktadır. Bu çalışmada sözü edilen oyundan kasıt; gerek beden

eğitimi ve spor aktiviteleri esnasında gerekse ders dışı zamanlarda yapılan ve eğitsel oyunları da kapsayan genel olarak tüm oyunlardır.

Genel anlamda oyun, bireyin tabii ilgisine dayanan bedeni, ruhi ve ahlaki gelişimini sağlamak amacıyla ferdi veya toplu olarak yapılan neşeli faaliyetlerdir. Bedensel ve zihinsel yetenekleri geliştirme amacını güden, hesap, dikkat, rastlantı ve beceriye dayanan, aynı zamanda da tat veren bir tür yarıştır[45]. Bir başka tanıma göre oyun, özgürce razı olunan, ama tamamen uygun olarak belirli zaman ve mekân sınırları içinde gerçekleştirilen, bizatihi bir amaca sahip olan, beceri, güç ve şans gösterilerini kapsayan, bir gerilim ve sevinç duygusu ile alışılmış hayattan başka türlü olmak bilincinin eşlik ettiği, iradi bir eylem veya faaliyettir[46].

Oyunlar çocukların paylaşma, liderlik, yenilgiyi kabullenme, kurallara saygı, toplu halde iş yapma ve girişkenlik gibi kabiliyetlerini geliştirirken aynı zamanda saldırganlıktan kurtulma ve aşırı hareket etme isteklerini karşılayarak deşarj olmalarını da sağlayacak olumlu etkiler yapmaktadır.

Oyunda iki önemli nitelik ön plana çıkmaktadır; gerilim ve sonucun belli olmayışı. Oyunun diğer nitelikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Oyun isteğe bağlı gönüllü bir eylemdir.
- Oyun özgürdür. Oyun, olağan hayatın dışında yer aldığı hissedilen, özgür ve kurmaca ama yine de oyuncuyu tamamen içine

çekme yeteneğine sahip bir eylemdir. Oyunda çocuk günlük yaşamdan yer ve süre bakımdan ayrılır.

- Oyun başlar ve belli bir noktada biter. Bir gelenek gibi süreklidir, tekrarlanır. Yer ve zaman bakımından sınırlandırılmıştır[46,47].

- Oyun her türlü maddi çıkar ve yarardan arınmıştır[46].

- Oyun geçicidir, sonuna kadar oynanır ve kendi dışında özgül bir amacı yoktur. Gündelik hayatın taleplerinden kopmuş olan neşeli bir gevşeme bilinci tarafından beslenir[46].

- Oyun "gündelik" veya "asıl" hayat değildir. Bir ayağı hayal dünyasında öteki ayağı da gerçek dünyada olan bir köprüdür[48]. Gündelik hayatın kural ve örflerinin oyun alanı içinde bir değeri yoktur. Gündelik hayattaki gereklilik ve yararlılık oyun alanının dışında yer almaktadır[46].

- Oyunda kazanmak önemlidir fakat kazanmaktan da önemlisi, saygınlık ve onurdur[47].

- Oyun, eğitici ve öğreticidir. Çocuğun fiziksel gelişimine ve sağlığına, sosyal, psikolojik, duygusal ve de zekâ gelişimine olumlu etkisi olmaktadır. Çocuk oyunda güler, bağırır, sıçrar, atlar, hoplar ve böylece organizmanın sahip olduğu yetenekleri geliştirme olanağına kavuşur.

- Oyun insan hayatında sağlık ve mutluluğun düzenleyicisidir. Oyun serbesttir, oyun özgürlüktür[46].

İster düşünce ve yorgunluğu gidersin, ister gücün harcanmasından oluşsun, isterse de yaşama hazırlık sayılsın, oyun küçük–büyük herkes için doğal bir gereksinimdir[49]. Çünkü oyun hayatı süslemekte, onun

boşluklarını doldurmaktadır. Oyun birey açısından biyolojik, topluluk açısından da kültür işlevi olarak vazgeçilmez niteliktedir[46].

2.4.1. Oyunun Eğitimdeki Yeri

İlköğretim çağında okuyan bir çocuğun gelişimine katkı sağlanmasında, verimli bir eğitim ve öğretim verilmesinde oyunların önemli bir yeri vardır. Oyun, çocuğu tanımada ve tahlil etmede en etkili yollardan biridir. Çünkü çocuk, oynadığı oyunlarda kişiliğini ortaya koymakta, içinde bulunduğu ruhsal durumu, zekâ yapısını ve sosyal olayları değerlendirmedeki tutumunu oyuna yansıtmaktadır[51]. Oyun esnasında çocuk iç dünyası açmakta, diğer zamanlara göre daha serbest davranmaktadır. Böylece çocuğun hataları, zayıf yanları, buluşları, yetenekleri ve eğilimleri ile gerçek kişiliği daha net gözlemlenebilmektedir[14].

Oyun çocuğun topluma ve gruba uyum sağlamasını da kolaylaştırır. Saygı, disiplin, sevgi, fedakârlık gibi birçok davranış oyunla beraber kazanılabilmektedir.

Oyunun bu denli kapsamlı etkisi, ilköğretim dönemi eğitim–öğretimde oyun kavramının üzerinde durulması gereğini de vurgulamaktadır. Çünkü ilköğretim düzeyindeki öğrenciler daha oyun çağındadırlar. Bu sebeple eğer ders konuları oyun havasında sunulabilirse eğitim ve öğretim daha etkin bir şekilde gerçekleşebilecektir[51]. Eğitim

oyunla beraber/oyunun içinde yapıldığında çalışma hem daha uzun sürebilmekte hem de çocuklar daha fazla keyif alabilmektedirler. Oyun havasına giren çocuk, fiziksel yorgunluğunun unutmakta, fiziksel olduğu kadar zihinsel yetenekleri de gelişmekte[50], dersi daha iyi anlayabilmekte ve öğrendikleri daha kalıcı olabilmektedir.

Oyun etkinliklerinde sosyal uyum ve duygusal olgunluğun geliştirilmesi de ön planda tutulmaktadır[16]. Çocuk oyun oynayarak diğer arkadaşlarıyla işbirliği yapmayı öğrenir. Diğer arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle iletişim kurma becerisi gelişir. Bu gelişim öğrenme sürecini de olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahip olan oyunların seçiminde birçok noktaya dikkat edilmelidir. Çocuğun çok yönlü gelişimini destekleyecek oyunlarda çocukların yaş ve özellikleri, cinsiyeti, katılım sayısı, sınıfın veya salonun büyüklüğü, çevresel koşular, çalışmanın amacı, gerekli araç, gereç ve malzeme durumu gibi hususlar daima göz önünde bulundurulmalıdır[52]. Eğitim konsepti içinde ele alındığında oyun seçilirken ve oynatılırken dikkat edilmesi gereken hususlar da genel olarak şunlardır[53]:

- Oyunda bir amaç olmalı,
- Oyun eğitsel bir değer taşımalı, neşe ve haz uyandırmalı,
- Çocuğun bedeni, ruhi ve ahlaki gelişimine yardımcı olmalı,

- Oyunlar karakterlerine göre oynatılması gereken yerde oynatılmalı,
- Oyunda bir başlangıç ve sonuç olmalı,
- Oyun açık ve net olarak açıklanmalı,
- Seçilen oyun seviyeye ve cinse uygun olmalı,
- Grup ayrımlarında kuvvet, yön ve denge sağlanmalı,
- Çocuklara oyun oynama fırsatı verilmeli,
- Oyun idaresinde hakem olarak çocuklar kullanılmalıdır.

2.4.2. Oyunun Çocuğun Gelişimine Olan Etkileri

Oyun kimilerine göre, enerji fazlasını atmak, benzetmece içgüdüsünü doyurmak ve boşalma gereksinimini karşılamak; kimilerine göre ise genç nesillerin ileride yaşamın gerektirdiği ciddi iş ve uğraşılara hazırlanması, yetişmesi için[47] yapılmaktadır. Oyun çocuğun fizyolojik, psikolojik, motorsal, sosyal, duygusal, zihinsel ve dil gelişimine büyük katkı sağlamaktadır. Oyuna katılmayan çocukların kas yapılarının az geliştiği, boylarının biraz daha kısa olduğu, aşırı veya yetersiz beslenme nedenleriyle şişman veya zayıf bir vücut yapısına sahip oldukları, algılama ve öğrenme yeteneklerinin de yavaş olduğu görülmüştür[54].

Oyun çocukların başta hareket etme olmak üzere, motorsal beceriler yoluyla yaşantı edinme, mücadele etme ve takdir edilme gibi ihtiyaçlarını da karşılamaktadır[16]. Oyun oynayan çocuk, kendisini bir grubun üyesi olarak görmekte, grup ile iletişim kurarak sosyal yönünü

geliştirebilmektedir. Aynı şekilde oyun içindeki yaşanılan fikir tartışmaları ve çocuğun kendi savını savunması kişilik gelişimine de katkı sağlamaktadır.

Oyunda çocuk, birtakım değer yargılarıyla bağlıdır: yüreklilik, girişkenlik, olanaklar ve en önemlisi oyun kurallarına, bütün kazanma isteğine karşın, uymak zorunluluğu[47]. Çocuk oyun içindeki kurallara göre hareket etmektedir. Bu sayede yasaları daha kolay tanımakta ve daha uyumlu bir kişi olarak toplumda yerini alabilmektedir. Oyun içinde takım arkadaşlarıyla birlikte ortaklaşa başarı için savaş verilir, taklitler geliştirilir, önlemler alınır. Çocuk kendine, takımına, taraftarına ve temsil ettiği kesime zararlı olabilecek davranışları göstermekten kaçınarak özdenetimle disipline olmaktadır. Gerek oyunda gerekse sporda sağladığı başarı, kişiliği ve oyun zekâsıyla arkadaşlarına karşı üstünlüğü, zamanla onun liderlik özelliğinin de ortaya çıkarmasına vesile olmaktadır[18].

Oyunlar çok çeşitli şekillerde oynanmaktadır; koşarak, zıplayarak, bir halka etrafında durarak... Koşmalı oyunlar, genellikle açık havada yapılmakta, çocuğun az zamanda çok enerji harcarken temiz havadan da yararlanmasına olanak sağladığından daha faydalı olmaktadır[45]. Oryantiringin de bir doğa sporu olarak açık havada yapıldığı, bu açıdan çocuklar için daha faydalı olabileceği hatırlanmalıdır.

Oryantiring bir spor branşı olduğu kadar birçok aktivitesi ile çocukların eğlenmesini, neşe ve haz duymalarını sağlamakta ve bir oyun

tarzında gerçekleşebilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde “oryantiring de aslında bir oyundur” denilebilir. Oyun modunda bir spor.

2.5. Beden Eğitimi ve Spor

2.5.1. Beden Eğitimi

Çocuk oyun yoluyla duygularını, bedeni, zihni ve sosyal yeteneklerini ortaya çıkarmaktadır. Ancak oyunlar her türlü hareketi kapsamamakta ve özellikle psikomotor ile ilgili konularda eksik kalmaktadır. Bu boşluğu doldurmak ve genel eğitimin amaçlarına uygun olarak çocuğun gelişimine katkı sağlamak adına oyun ile paralel olarak beden eğitimi, spor ve benzeri ders uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuklar sahip oldukları fazla enerjiyi boşalmak, antisosyal dürtülerini sosyal biçime dönüştürmek ve uygun olan davranış kalıplarının öğrenmek için önceleri oyunu, daha sonra da sporu kullanmaktadırlar.

Bünyesinde başta spor olmak üzere oyun ve jimnastik gibi eğitici bütün bedensel etkinlikleri barındıran beden eğitimi kavramı, bedensel etkinlikler içinde ve bedensel etkinlikler aracılığıyla yapılan bir eğitim faaliyetini ifade etmektedir. Literatüre bakıldığında beden eğitimi kavramının birbirleri ile benzeşen fakat farklı farklı ifade edilen birçok tanımına rastlanmak mümkündür.

Beden eğitimi, millî eğitim temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamaktır. Oyun, jimnastik, sportif

çalışmaların bütünü ile kişinin bedence sağlam, fikirce uyanık ve ruhen sağlıklı olmasının aracı görünümündedir[55].

Beden eğitimi; bedensel, ruhsal ve toplumsal davranışları oluşturma eğitimidir. Büyük kas etkinlikleri aracılığıyla bireyin bedensel, ruhsal ve toplumsal bütünlüğünü zedelemeden kişiyi toplum yararına en iyi şekilde geliştirmedir[56].

Beden eğitimi; sağlıklı, güçlü, mutlu olma; kişilik, karakter, ahlaki değerler kazanma; kültürleşme, toplumsallaşma ve vatandaşlık eğitimidir[55].

Beden eğitimi; oyun, jimnastik ve spor gibi eğitici, beceri kazandırıcı bütün vücut alıştırmalarını, çevik, güçlü, dayanıklı, dinç ve sağlıklı olmak, vücut güzelliğini korumak ve gelişimini sağlamak amacı ile yapılan aletli ve aletsiz çalışmaları kapsayan genel terim olarak da tanımlanmaktadır[57].

Bir başka tanımda beden eğitimi, insanı bütününü oluşturan fiziki, ruhi ve zihni niteliklerin bulunduğu yaşın ve genetik kapasitenin gerektiği verim gücüne ulaştırabilmesi için rekabet olmaksızın yapılan faaliyetler bütünü olarak da ifade edilmektedir[55].

Beden eğitimi; fiziksel hareketlerin planlı bir gelişme doğrultusunda yaşantıya dönüştürülmesi, organizmanın bütünlük ilkesine dayalı olarak yapılan bir kişilik eğitimidir[55]. Bireyin beden, ruhen ve fikren gelişimini sağlamak, günlük yaşama ve iş yaşamının koşullarına hazırlamak, ulusal

bilinç ve yurttaşlık duygularını kuvvetlendirmek amacı ile yapılan düzenli ve metotlu çalışmaların tümüne beden eğitimi denmektedir[58].

Beden eğitimi, kişinin fiziksel hareketlere katılmak suretiyle davranışlarında kasıtlı olarak beden eğitiminin amaçlarına uygun (bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel) değişme meydana getirme sürecidir. Bir başka deyişle beden eğitimi fiziksel hareketler yoluyla insanın eğitilmesidir[25].

Beden eğitimi vücudun yapı ve fonksiyonlarının geliştirilebilmesini, eklem kaslarının kontrolünü ve dengeli bir biçimde gelişmesini sağlayan, boş zamanlarını değerlendirmeyi, fizik gücü en ekonomik tarzda kullanmayı, dolayısıyla organların kontrolünü, düzenli bir şekilde hareket etmeyi öğreten bir faaliyet sistemidir[59].

En basit anlamda ise beden eğitimi hareket yoluyla öğrenme anlamına gelmektedir.

2.5.2. Spor

Spor; gerek yarışma, gerek rekreasyon, gerek sağlık gerekse izleyici bazında dünya kültürünün bir parçasıdır. İnsanın bedence, ruhsal ve toplumsal bakımdan geliştiren, karakter yapısını ve kişiliğini olgunlaştıran, aynı zamanda oyun atmosferi içerisinde geçen zevkli ve eğlenceli bir faaliyettir.

Konuşma dilinde çok çeşitli anlamlar ifade ettiğinden sporun da beden eğitimi kavramında olduğu değişik tanımları bulunmaktadır.

Spor, bireyin fizyolojik ve psikolojik yönden sağlığını geliştiren, sosyal davranışlarını düzenleyen, zihinsel ve motorik belirli bir düzeye getiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir olgudur[11].

Spor, az veya çok dakiklik, incelik isteyen beden hareketlerinin doğrudan kendisinden zevk alırken eğlendiren hatta dinlendiren ve genellikle bazı kurallara uyularak yapılan bir eylemdir[13].

Ferdin tabii çevresini, beşeri çevre haline çevirirken elde etiği kabiliyetleri geliştiren belirli kurallar altında, araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur spor[60].

Spor insanın doğa ile mücadelesinden kaynaklanan ve geliştirilen araçlı–araçsız yöntemleri, sonuçları açısından barışçıl, yapan açısından tam güncü, izleyen açısından eğlendirici, insan organizması üzerinde biyolojik, sosyolojik, psikolojik etkileri olan estetik, teknik, yarışmacı, fizik, toplumsal, kültürel bir olgudur[61].

Nitelikleri itibariyle spor, sadece bir boş zaman faaliyeti değildir. Eğitim, fizyoloji, psikoloji, sosyoloji, sağlık, gençlik, çalışma hayatı ve sosyal güvenlik gibi saha ve konularla beraber düşünülmelidir[13]. Spor

anatomi, fizyoloji, ortopedi, biyomekanik ve psikoloji gibi birçok bilim dalının yardımı ile gelişen ve sürdürülen bilimsel bir olgudur.

Spor, bireylerin “hareket” etme ihtiyacını karşılaması, eğlenme, oyun, neşelenme, sosyalleşme, statü elde etme ve daha birçok nedenden dolayı tercih edilirken aynı zamanda bir meslek olarak da seçilebilmektedir[13].

2.5.3. Beden Eğitimi ve Sporun Faydaları

Beden eğitimi bireyin beden ve ruh sağlığını ve de bedeni becerilerini geliştirmeye yönelik, gerektiğinde çevresel koşullara ve katılımcıların özelliklerine göre değiştirilebilen esnek kurallara dayalı oyuna, jimnastiğe, spora dönük alıştırma ve çalışmaların tümünü kapsayan bir dizi geniş tabanlı faaliyetler zinciridir[50]. Sporda ise beden eğitimi ile beraber taşıdığı eş amaçlar yanında esas amaç yarışmak ve kazanmaktır. Beden eğitimi, bireyin beden ve ruh sağlığının gelişmesi için yapılan hareketleri kapsamakta, spor ise bireyin beden ve ruh sağlığının gelişmesinin yanında belli kurallara göre rekabet ölçüleri içinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve üstün gelme amaçlarını da içermektedir[50].

Sporun sosyal açıdan bütünleştirici yönü ve kişinin karakter yapısındaki gelişmeleri ile fiziksel, ruhsal ve zihinsel yönlerindeki etkilerinden dolayı beden eğitiminden ayrı düşünülmemeli; gerek fertleri

sosyal hayata hazırlaması ve yaratıcı kılması gerekse hareketleri planlı bir gelişim doğrultusunda yaşantıya dönüştürmesinden dolayı beden eğitimi ve spor beraber ele alınmalıdır.

İlköğretim döneminde çocuk beden eğitimi ve spor etkinliklerindeki değişik ve zengin hareketler yoluyla eğitilmektedir. Beden eğitimi ve spor etkinlikleri ile sağlıklı bir fizik gelişimi ile beraber cesaret, kendine güven, sorumluluk taşıma, yardımlaşma, paylaşma, karar verebilme, kişilik gelişimi ve irade gücünün oluşumu gibi daha birçok kazanım elde edebilmektedir[18].

Fertlerin ve toplumun sağlık ve mutluluğunun bir aracı olan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin yukarıda da kısaca değinildiği gibi birçok faydası bulunmakta, kişiler bu yönde yaptıkları etkinlikleri ile birçok kazanım elde edebilmektedirler. Bu kazanımlar çeşitli yazarlarca çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır.

Erkan'a bu kazanımları fiziksel ve ruhsal olmak üzere iki başlıkta ele almıştır. Çeviklik ve elastikiyet, mukavemet, sürat, hareket ve benzerleri fiziksel kazanımlardır. Yarışma ruhu, yardımlaşma duygusu, çalışma disiplini, cesaret, mücadele azmi, kuvvet ise ruhsal kazanımlardır[62].

İlhan ve Yavaş'a göre de beden eğitimi ve spor uygulamaları sonucunda kişi bir dizi kazanımı elde etmekte ve bunun doğal sonucu

olarak gelişmektedir. Kişide meydana gelen bu gelişimler; organik gelişim, sinir–kas gelişimi, zihinsel gelişim, heyecansal gelişim, sosyal gelişim ve motor gelişimdir[55].

Çöndü'ye göre günümüz beden eğitimi ve spor aktivitelerinin önemini ve elde edilecek kazanımları üç yönden ele almak mümkündür. Bunlar; sağlık açısından, estetik yönden, felsefi ve pedagojik yönden elde edilecek kazanımlardır[63].

Beden eğitimi ve sporun faydalarını İnal ise dört ana başlık altında toplamıştır. Bunlar; fizyolojik ve biyolojik, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik faydalardır[64]. Bunlar aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

- Fizyolojik ve biyolojik faydaları: Eğitimin bütünlüğü içinde fiziksel gelişime en büyük katkıyı beden eğitimi aracılığıyla olmaktadır. Beden eğitimi etkinlikleri çocukların fizyolojik sistemlerinin daha çabuk ve daha iyi gelişebilmeleri için olanak sağlamaktadır. Etkinlikler düzenli olarak yapıldığında, çocukların fiziksel uygunluğu, dayanıklılığı ve de organlarının işlevselliği gelişebilmektedir[16].

Beden eğitimi ve sporun fiziksel gelişmeye faydaları ile ilgili olarak bir genelleme yapılacak olursa, beden eğitimi ve spor:

- Organizmanın daha enerjik bir hale gelmesine yardımcı olur.

- Bedensel ve zihinsel yorgunluklara karşı kişinin direncinin arttırır. Bedensel işlerde geç yorulmayı, daha kısa sürede dinlenmeyi mümkün kılar.
- Kilo almayı önler ve vücut yağ oranını düşürür.
- İç salgı bezlerinin düzenli çalışmasını, kılcal damar sayısının artmasını sağlar.
- Başta kalp olmak üzere tüm iç organlar üzerinde olumlu etkiler yapar[64].

Beden eğitimi ve spor kişinin psikomotor gelişimini de etkiler. Psikomotor gelişim genel olarak vücut kontrolü, vücut koordinasyonu, diğer bir değişle sinir–adale sistemlerinin gelişimi demektir. Koşma, sıçrama, tırmanma, yakalama vb temel hareketlerin temelini oluşturur. Temeli hareket üzerine kurulu beden eğitimi ve spor etkinliklerin kişinin psikomotor gelişimine de olumlu etkileri olmaktadır[2,16].

Fiziksel ve psikomotor gelişimin yanı sıra beden eğitimi dersi çocuğun zihinsel gelişimine de yardımcı olmaktadır. Fiziksel beceriler beyin ile kaslar arasında bir koordinasyon gerektirir. Beden eğitimi ve spor ile ilgili bir beceriyi gerek öğrenirken gerekse uygularken zihin daima uyanık ve gelebilecek uyarılara karşı hazır olmakta, düşünmeye ve yorum yapmaya çaba sarf etmektedir. Tüm bu etkileşimler de çocuğun zihinsel gelişime katkı sağlamaktadır[16].

- Sosyolojik faydaları: Beden eğitimi ve spor etkinlikleri, uygulandıkları çevre ile bağlantılı olarak çocuğun sosyal ve duygusal gelişimine de katkı sağlamaktadır. Birlikte çalışma, arkadaşlık duygularının gelişimi, işbirliği yapabilme, kurallara uyma, sorumluluklarının bilincinde olma gibi birçok husus beden eğitimi ve spor uygulamaları içinde yer bulmaktadır[16].

Beden eğitimi ve spor grup çalışmasını ve karşılıklı dayanışmayı sağlayarak, ferdin toplum üyeliğinin kazanması olan sosyalleşmesine yardımcı olmaktadır. Spor eğitimi, hem fertleri eğitici ve vasıflı hale getirerek gerekli bilgi ve kabiliyetlerle donatmakta hem de sosyal çevrenin değiştirilmesine ve düzenlenmesine olumlu katkı sağlamaktadır. Böylece sağlıklı ve düzenli bir toplumun ortaya çıkarılmasına da vesile olmaktadır[2].

Beden eğitimi ve spor aktiviteleri ile beraber kişi birçok kazanım elde ederken aynı zamanda yaşam boyu spor alışkanlığı da kazanmakta, bununla beraber kendine güvenen, benlik kavramı gelişmiş, sorumluluk alabilen, bireysel ve takım olarak çalışma ruhu kazanmış bireyler olarak yaşantılarında daha sağlıklı, bilinçli ve üretken olmaktadırlar. Çocuk ve gençlerin spor yapmaları onların dengeli, becerikli, sportmence yarışan, kolayca sosyal ilişkiler kurabilen ve güleç yüzlü insanlar olma şansını da arttırmaktadır[65].

Sporun uluslararası bir özellik kazanması nedeniyle dünyada başarılı ve şampiyon sporcular, üyesi olduğu toplumun tanıtımına ve geniş

bir alanda temsiline de olanak sağlamaktır[66]. Bu da sporun önemli bir toplumsal yönünü oluşturmaktadır. Spor aynı zamanda bir tanıtım aracıdır.

Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin sosyolojik açıdan faydaları özetle şöyledir[64];

- Farklı toplumların insanlarını kaynaştırır.
- Belli amaçlara ulaşmada eğitsel bir araçtır.
- Grup çalışmaları ile fertler arasında karşılıklı dayanışma ve işbirliğini geliştirir.
- Fertlerin kurallara uymasını ve dürüst olma özelliklerini geliştirir.
- Fertler arasındaki sosyalleşme sürecini hızlandırır.
- Her yaş, meslek ve cinsten insanın boş zamanını değerlendirmesinde etkili bir araçtır.
- Milletçe ihtiyaç duyulan karşılıklı sevgi ve saygı bağlarını kuvvetlendirir.
- Kötü alışkanlıklardan uzak tutar, toplum dışı fertleri topluma kazandırır.
- İnsanların çalışma ortamlarında yaşadıkları stres ve baskılardan kurtulmalarında bir araçtır.
- Kişilerin toplum içinde bir statü kazanmalarını sağlar.
- Özürlüleri topluma kazandırır, ülke insanın millî duygularının kabarmasına vesile olur.

- Ekonomik Faydaları: Eğitimin gayesi fertleri duyarlı hale getirmektir. Spor eğitiminin de amacı fertlerin hem fiziki hem psikolojik gelişimini sağlamak hem de sosyal hayata hazır hale getirip yaratıcı kılmaktır. Spor eğitimi, diğer eğitim şekilleri gibi kişiye hem sosyal statü sağlayabilmekte hem de gelir seviyesini yükseltebilmektedir[2].

Bununla beraber sportif aktiviteler; güçlü ve sağlıklı insanların çalışma hayatlarında daha verimli olmalarını ve iç ve dış turizmin artmasını sağlamakta; insanları sportif harcamalara sevk etmekte ve yeni iş sahaları de oluşturduğu için ülke ekonomisine dolaylı yoldan katkıda bulunmaktadır[64].

- Psikolojik Faydaları: Spor, çocuklar için yalnızca sağlıkları ve gelişmeleri için değil aynı zamanda mental sağlıkları açısından da önemlidir. Spor yapan çocuklar kişisel deneyimleri ve yaratıcılıkları gelişirken sorumluluk duygusunu da kazanmaktadırlar. Yardımlaşma ve işbirliği yapma, arkadaşlarına ve oyun kurallarına saygı gösterme gibi birçok sosyal davranışı da kazanarak olumlu bir benlik gelişimi sağlarlar[67].

Beden eğitimi ve oyun yolu ile birey günlük stres ve bunalımlardan bir nebze kurtulabilir. Spor kişinin psikolojik olarak rahatlamasına ve zihinsel dinlenmesine imkân sağlamakta; kendine güveninin ve ruhsal dayanıklılığının artmasına, ani durumlara karşı pratik çözüm ve çıkış yolu bulmalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca çocuğun içindeki saldırganlığın ve geçimsizliğin törpülenmesi ya da yetişkinlerin günlük yaşamdaki tek düzeliğin verdiği gerginliğin giderilmesine de katkı sağlamaktadır.

Beden eğitimi ve spor etkinliklerindeki alıştırmalar ve uygulamalar çocuğun becerilerini ortaya çıkarırken irade ve karakter eğitimini de sağlamaktadır. Bununla beraber sportif uğraşılar içerisinde azim, cesaret, sebat etme, planlı olma, disiplin, doğruluk ve yardım etme gibi özellikler de kazanılmaktadır[68].

Beden eğitimi ve sporun psikolojik faydaları özetle şöyledir:

- İradeyi kuvvetlendirir,
- Zekâyı geliştirir,
- Çalışma hayatında verimi arttırır,
- Telafi mekanizması olarak kompleksli insanların tedavisine katkı sağlar,
- Boş zamanları değerlendirir,
- Seksüel dürtüleri fiziki harcamalara çevirir,
- Kişiliği olumlu yönde geliştirir,
- Mücadele ve dayanma gücünü arttırır,
- Kendine güvenini arttırır,
- Pozisyonlara ve sürpriz gelişen durumlara uyum sağlayabilme ve anında karar verebilme özelliklerini geliştirir,
- Sorumluluk duygusunun oluşmasını sağlar,
- İnsanın kendisini yenilemesine yol açar ve hoşgörü duygularını geliştirir,
- Yarışma ve çalışma arzusunu geliştirir,
- Liderlik vasfını gelişmesini sağlar[66].

2.5.4. Okullarda Beden Eğitimi ve Spor Uygulamalarında Genel Esaslar

İlköğretim okullarında uygulanacak beden eğitimi ve spor faaliyetlerinde dikkat edilmesi gereken esaslara aşağıda maddeler halinde kısaca değinilmiştir:

- Her ne kadar takvim yaşı aynı olsa da sınıf içindeki öğrenciler arasındaki biyolojik gelişim farklılığına etkinliklerde dikkat edilmelidir. Öğretmen, her öğrencinin ayrı bir kişiliği olduğu ve bireysel farklılıkları bulunduğunu bilmelidir. Çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, çevresel ve kültürel faklılıkları öğretmen daima göz önünde bulundurulmalıdır[8].
- Yüklenmenin şiddeti sınıf seviyesine uygun tutulmalıdır. Öğrencilerde yaşanabilecek olağan dışı durumlarda (aşırı terleme, aşırı kızarma vb) gerekli önlemler alınmalıdır.
- Öğrencilerin yaratıcılıkları göz önüne alınarak buluşlarına yer verilmeli ve bu konuda yönlendirilmelidir.
- İlköğretimin ilk üç sınıfında beden eğitimi dersleri hayat bilgisi dersi ile bağlantılı olmalı, oyun ve taklitlerden büyük ölçüde yararlanılmalıdır.
- Gelişme çağındaki çocuklarda eklem ve kasları aşırı zorlayan hareketler ile statik kas çalışmalarını gerektiren hareketler zararlıdır. Bu tür uygulamalardan kaçınılmalıdır[69].

Bu esaslar paralelinde yapılacak olan beden eğitimi ve spor uygulamalarında aşağıdaki özellikler de olmalıdır.

- Esneklik: Her öğrencinin ihtiyacına cevap vermelidir.
- Aktiflik: En üst düzeyde hareket uygulama alanına sahip olmalıdır.
- Çağdaş olmak: Yenilik içermeli ve gelişmeye açık olmalıdır.
- Geniş kapsamlı olmalıdır: Değişik öğrenci gruplarına ve farklı yaş kesimlerinin beceri ve yeteneğine uygun olarak düzenlenebilir olmalıdır.
- Katılım ve işbirliğini sağlayabilmelidir: Öğrenciler açısından cazip ve grup çalışmasına elverişli olmalıdır[65].

2.5.5. Beden Eğitimi ve Sporun Genel Eğitim İçindeki Yeri

Eğitimde bütünlük, fiziksel eğitim olmadan sağlanamaz. Bilim de eğitimi zihin ve beden eğitimi bütünlüğü içinde ele almaktadır. O halde spor ve oyunun olmadığı bir çocuk ve gençlik eğitiminin yetersiz kalacağı ortadadır. Bütün eğitim faaliyetleri içerisinde bedensel gelişmeye yardımcı aktivitelerin ancak beden eğitimi ve spor programlarıyla gerçekleşebilecek olması beden eğitimi ve sporun eğitim açısından değerini ortaya koymaktadır.

Kişi sportif etkinliklerle beraber küçük yaştan itibaren hareket, beceri ve spor yapma alışkanlığı kazanabilmektedir. Ayrıca hareket etme, motorsal beceriler yoluyla yaşantı elde edinme, başka çocuk ve gençlerle

oynama, mücadele etme ve takdir edilme gibi ihtiyaçların da giderilmesinde beden eğitimi ve spor etkinlikleri önemli bir yer tutmaktadır[70].

Çocuk kendisini ve çevresini tanımaya her şeyden önce hareketle başlar. Fakat belli bir yaştan önce kazanılmayan hareket, beceri ve spor yapma alışkanlıklarının sonradan edinilmesi zor görünmektedir. Bu sebepledir ki beden eğitimi ve benzeri sportif faaliyetlere çocuğun hareket ve oyuna en çok ihtiyacı olduğu dönemde, ilköğretim döneminde, başlanmaktadır[16]. İlköğretim çağındaki çocukların derslerde oturmasının ve hareketsiz kalma zorunluluğunun onlarda fiziksel ve psikolojik yük oluşturduğu, bu yükün ancak oyun ve spor gibi etkinliklere katılarak giderilebilecek olması okul dönemi yapılacak sportif aktivitelerinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır[71].

Okullarda yapılan beden eğitimi ve spor faaliyetleri kendi bünyesinde sağlık eğitimini, performans eğitimini, hareket, oyun eğimini barındırmakta, bu kapsamda genel eğitimin tamamlayıcısı hatta en büyük destekçisi olmaktadır[11]. Zira beden eğitimi ve spor eğitiminin amacı genel eğitimin amacına hareketler yoluyla katkıda bulunmaktır[2,3,72].

Modern eğitimin önemli bir diğer görevi de gençleri boş zamanlarını kendisine ve topluma yararlı bir şekilde değerlendirebilmesine yardımcı olabilmektir. İlkokul seviyesindeki beden eğitimi dersleri çocukların sadece gelişimlerine yardımcı olmakla kalmayarak aynı zamanda yetişkinlik

dönemi boyunca devam edebilecekleri bir boş zaman alışkanlığı da kazanmalarına imkân sağamaktadır[72].

Gerek ders içi gerekse ders dışı beden eğitimi ve spor etkinlikleriyle genel eğitime olduğu kadar ülke sporuna da önemli katkılar sağlaması, ilköğretim programlarında yer alan beden eğitimi ve spor etkinliklerinin dikkat çeken bir diğer yönünü oluşturmaktadır.

Yukarıda bahsedilen hususlar beden eğitimi ve sporun ilköğretim dönemi içinde ele alınması gerekliliğini vurgulamaktadır. Günümüz beden eğitimi ve spor programları da bu anlayış paralelinde şekillendirilmiş ve beden eğitimi ve spor genel eğitimin önemli bir parçası haline getirilmiştir. Çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden gelişimine katkıda bulunan beden eğitimi dersi, dünyadaki hemen hemen tüm eğitim sistemlerinde olduğu gibi ülkemizde de uygulanması zorunlu dersler arasında yer almıştır.

Beden eğitimi ve spor bugünkü haliyle okul müfredat programlarında yer alıncaya kadar çeşitli değişiklikler ve buna bağlı olarak da gelişmeler göstermiştir. Ders olarak kabul edilip programlarda yer alması Tanzimat dönemi ile başlamıştır. İlk defa 1863 yılında askeri okullarda ders programına dâhil edilmiştir[73]. Daha sonra yavaş yavaş diğer okullara yayılmakla beraber esas ivme Cumhuriyetin ilanından sonra olmuştur. Ulu önderimiz Atatürk, beden eğitimi ve spor faaliyetlerini millî

eğitimin temel unsuru saymış, ders olarak örgün eğitim içinde yer almasını ve önemsenmesini sağlamıştır[74].

Cumhuriyetle birlikte beden eğitimi dersine üniversiteler dışında tüm örgün eğitim kurumlarında haftada bir veya iki saat olarak müfredat programlarında yer verilmiş ve verilmeye de devam etmektedir. Beden eğitimi dersine ek olarak haftalık 6 saat uygulanan ders dışı etkinlikler kapsamında da bir dizi sportif ve/veya kültürel aktivite de programa dâhil edilmiştir. Ayrıca spor etkinlikleri dersi de müfredata konularak ilköğretim programlarındaki sportif aktivite sayısı arzu edilen seviyeye çıkarılmıştır.

2.6. İlköğretim Dönemi Çocuklarda Gelişim

2.6.1. Gelişim İle İlgili Genel Bilgiler

Gelişim; organizmada iç ve dış etkenler sonucu, birbirine bağlı ve düzenli biçimde ilerleyerek ortaya çıkan bir dizi değişikliktir. Döllenmeden başlayarak bedensel, zihinsel, duygusal, dil ve sosyal yönden, belli koşulları olan en son aşamasına ulaşıncaya kadar sürekli ilerleme kaydeden değişimdir[75]. Öğrenme, yaşam ve olgunlaşma sonucunda bireyde görülen düzenli ve sürekli değişimleri içermektedir ve göstergesi davranışlar olup temelinde kalıtım ve çevre olmak üzere iki etken mevcuttur[76].

Gelişme kavramı düzenli, uyumlu ve sürekli bir ilerlemeyi dile getirmektedir. Gelişim ileriye doğru olup, değişiklikler arasında belirgin bir

ilişkiyi de kapsamaktadır. İnsanın bedensel, sosyal, duygusal, ahlaki ve cinsel yönleri arasında bir bütünleşme söz konusudur. Bu bütünleşme ile gelişimin her evresi kendinden sonraki evreyi doğrudan etkilemektedir[77].

Kalıtım, çevre, ırk, aile, cinsiyet, iç salgı bezleri, beslenme, hastalıklar, mevsimler, sosyoekonomik düzey, psikolojik durum ve sporsal aktiviteler gelişimi etkileyen faktörlerdir. İnsan gelişimi bu faktörler paralelinde ve bazı temel ilkeler doğrultusunda sürmektedir. Bu temel ilkeler[78,79];

- Gelişim farklı dönemlerde kalıtımın etkisinde gelişirken farklı dönemlerde de çevrenin etkisinde gelişmektedir–Kalıtım ve çevre etkileşimi ilkesi.
- Zigottan doğuma, doğumdan ölüme kadar insan gelişimi bir bütünlük gösterir–Bütünlük ilkesi.
- Gelişim bazen hızlı bazen de yavaş bir seyir izlemektedir. Gelişim içinde bulunulan yaşa göre belli bir hızı ve yönü bulunmaktadır–Gelişim hızı ilkesi.
- Büyüme baştan ayağa, içten dışa doğrudur–Baştan ayağa, içten dışa ilkesi.
- İlk başta çocuğun genel görünümü belli olur. Daha sonra alt sistemler ve sonra da alt sistemlerin ayrıntısı olan özel yönler gelişmeye başlar–Genelden özele ilkesi.
- Gelişim döllenmeden ölüme kadar durmaksızın sürer–Süreklilik ilkesi.

- Bir özelliğin gelişimi hızlanırken diğer özelliğin gelişimi yavaşlar–Nöbetleşe ilkesi.
- İlk yaşlarda çocuk, bedenin bütünüyle birden tepkide bulunurken, beceriler geliştikçe bacak ve kollar ile tepkide bulunur–Bütünden parçaya ilkesi.
- İlk başlardaki gelişimin hızına ömrün başka evrelerinde ulaşamamasıdır–İlk yaşların önemi ilkesi.
- Her insanın kendine özgü bir gelişimi vardır–Bireysel ayrılık ilkesi.
- Her bir gelişim dönemi bir önceki dönemin üzerine kurulur–Ön koşulluluk ilkesi.

2.6.2. İlköğretim Dönemi Çocukların Yaş Gruplarına Göre Gelişim Özellikleri–İlgi ve İhtiyaçları–Beden Eğitimi Uygulamaları

İlköğretim çağı çocuklarına oryantiring eğitimi verirken dikkat edilmesi gereken hususların başında çocukların fiziksel yapıları, gelişim özellikleri ile ilgi ve ihtiyaçları gelmektedir. En uygun aktivitenin çocukların başta gelişim özellikleri olmak üzere ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olan aktiviteler olduğu hatırda tutulmalıdır. İleriki bölümlerde oryantiring uygulamalarından bahsedilirken de genel yöntemlerden bahsedilecektir. Uygulamanın şiddeti, seviyesi, tekrarı vb. hususlar çocukların yaş gruplarına, gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına göre eğitmenlerce

ayarlanmalıdır. Bu kapsamda aşağıdaki bölümde ilköğretim öğrencilerinin gelişim dönemlerine ait hususlara değinilmektedir.

İlköğretim 6–14 yaş grubundaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsamaktadır. Çocuklarda gelişim süreklilik göstermekte fakat bu sürekliliğin içinde gelişim ivmesi farklı dönemlerde farklı hızlarda olmaktadır. Her dönem kendinden sonra gelen dönemle birleştiğinden dönemleri birbirinden kesin çizgilerle ayırmak da zor gözükmektedir[83]. Genellikle kızlar ve erkeklerin performansları arasında farklılık gözükmektedir. Bunun dört ana sebebi bulunmaktadır; vücut ölçüsü, anatomik yapı, fizyolojik (işlevsel) yapı, sosyal ve kültürel faktörlerdir[80]. Bu bilgiler ışığında yaş aralıklarına göre gelişim özellikleri aşağıda ayrı ayrı ele alınmıştır.

6–8 Yaş grubu (1–2–3'üncü sınıflar): Bu yaş grubu çocuklarda organlar arasında orantı yoktur. Büyüme daha çok kol ve bacakların boyuna uzaması biçimindedir. Atılgan ve çok hareketli bir yapıya sahip olduklarından teorik bilgiden çok hareket etmekten hoşlanırlar. Çok kurallı oyunlardan hoşlanmazlar. Grup veya takım halinde oynamaya isteklidirler. Etkinlikler arasında sık sık dinlenmeye gereksinim duyarlar[81].

- Gelişim özellikleri:
    - Organlar arasında orantı yoktur.
    - Büyüme kol ve bacakların boyuna uzaması biçimindedir.

- Büyük kaslar ile büyük eklemler arasında koordinasyon sağlamaya başlamıştır.
- Büyük ve küçük kaslar arasında koordinasyon zayıftır.
- Parmak ve bilek gibi küçük kasları gelişim içerisindedir.
- Boyda hızlı gelişim gösteren çocuklarda iskelet bozukluğu görülebilir.
- Sevgiyi paylaşmaktan hoşlanmaz.
- Duygusal durumları birbiri ardına çok çabuk değişir.
- Dikkati kısa sürelidir ancak gelişme halindedir.
- Atılgan ve çok hareketlidir.
- Teorik bilgiden çok hareketin içinde olmayı ister.
- Yanılmış olmaktan ve kusurlu görülmekten huzursuz olur.
- Aşırı yorgunluk, gelişimi engelleyen en büyük etkenlerden biridir.
- Reaksiyon zamanı oldukça yavaştır. Bu nedenle geç tepki gösterirler.
- Her iki cins oldukça hareketli olmalarına rağmen, dayanıklılıkları henüz yeterince gelişmediğinden azdır ve çabuk yorulurlar.

- İlgi ve ihtiyaçları:
  - Grup ya da takım halinde oynamaya isteklidir.
  - Çok kurallı oyunlardan hoşlanmaz.

- Uzun süreli dikkat gerektiren etkinliklerden çabuk bıkar.
- Evin dışında katıldığı hareketli ve eğlenceli oyunlar ile yarışmalara ilgileri fazladır.
- İyi beslenmeye, yeterince dinlenmeye (10–12 saat uyku) ihtiyacı vardır.
- Etkinlikler arasında sık sık dinlenmeye ihtiyaç duyar.
- Anne, baba, öğretmen ve diğer büyüklerinden şefkat, övgü ve ilgi bekler.
- Dönem sonunda kız ve erkek çocukların oyunları ve ilgileri ayrılmaya başlar.

- Beden eğitimi uygulamaları:

- Büyük kas gruplarına yönelik; kısa süreli yürüyüş, koşu, tırmanma, sıçrama, denge vb. taklit, dramatize ve oyun biçiminde faaliyetler,
- Kısa süreli şarkılı oyunlar,
- Sonucu değerlendirilebilen ve ödüllendirilebilen grup halindeki kısa süreli eğlenceli yarışmalar,
- Tüm süresi 30 dakikayı geçmeyen ve aralarda yeterince dinlenme verilen etkinlikler,
- Vücut bozukluklarını düzeltici hareketlerin dışında ayrıca dinlenme verilen etkinlikler,

- Vücudunu becerikli kullanabilmesi için birkaç çeşit hareketi içeren hareket kombinasyonlarına yer verilmelidir.
- Oynarken dikkatli oynamaları öğretilmelidir. Tepki süratini geliştirici hareketlere yer verilmelidir.
- Yalnızca küçük kasların kullanımını gerektiren hareketlerden kaçınılmalıdır.
- Açık havada geziler yapılmalı ve dersler daha çok açık havada düzenlenmelidir[52].

9–11 Yaş Grubu (4–5–6'ncı sınıflar): Bu yaş grubu çocuklarda küçük kasların gelişimi hızlanmış olup sinir, kas ve eklem koordinasyonu sağlanmaya başlamıştır. Dikkatin gelişimi devam etmektedir. Yoğun dikkat gerektiren konularda 20–25 dakika, kendi ilgi alanındaki konularda ise daha uzun süreli çalışabilirler. Oyun ve spor etkinlikleri ilgilerini çok çeker. Erkek çocuklar kuvvet ve cesaret isteyen yarışmalı etkinliklerden, kız çocukları ise eğlenceli takım oyunlarından hoşlanırlar[81].

- Gelişim özellikleri:
  - Küçük kasların gelişimi hızlanmıştır.
  - Sinir, kas ve eklem koordinasyonu sağlanmaya başlamıştır.
  - Boyuna büyüme yavaş, enine büyüme daha hızlıdır.
  - Kas ve organ gücü gelişimi arasında uyum sağlanmıştır. Dönemin sonunda vücut hareket gelişimi yönünden çocukluk olgunluğuna ulaşılır.

- Erkekler kızlara oranla biraz daha dayanıklı ve kuvvetlidir.
- Dikkatin gelişimi sürer. Yoğun dikkat gerektiren konularda 20–25 dakika, kendi ilgi alanındaki konularda ise daha uzun süre çalışabilir.
- Gerçekçi düşünmeye başlamıştır. Başkaları ile olan ilişkilerini gerçek yönleri ile görür. Kendini eleştirebilir.
- İlişkilerinde dürüst olmaya duyarlıdır.
- Görev ve sorumluluğa ilişkin davranışları gelişim içerisindedir.
- Beden ve ruh sağlığı arasında denge sağlanmıştır.
- Yorulduğunun farkına varamaz.
- Koordinasyon gelişmeye devam etmektedir.
- Motorsal özellikler kızlarda erkeklerden daha fazla gelişmiş olabilir.

- İlgi ve ihtiyaçları:

- Vücut gelişimi ve güzelliği konusunda duyarlı ve özenlidir.
- Oyun ve spor etkinlikleri ilgi alanının merkezidir. Başarılı olmak için çaba gösterir. Başarılı sporcuları önemli bir kişi olarak görür ve adlarıyla tanır.

- Erkek çocuklar kuvvet ve cesaret isteyen yarışmalı etkinliklerden hoşlanır. Kız çocuklarda eğlenceli takım oyunlarına ilgi fazladır. Kız ve erkekler ayrı oynamak ister.
- Kız ve erkek çocukların ayrı ayrı takım oyunlarına ilgileri fazladır.
- Çok enerji harcadıkları için yetişkinlere yakın kaloriye ihtiyaçları vardır.
- Yeterli dinlenme ve beslenmeleri gerekir (10–11 saat uyku).
- Sürekli bir öğrenme açlığı duyarlar.
- Zamanın büyük kısmını arkadaşları ile dışarıda ve oynayarak geçirmek ister.
- Büyüklerinden anlayış ve ilgi bekler.
- Ritmik etkinliklerde yaratıcıdır. Yeteneklerini sergilemekten büyük mutluluk duyar.

- Beden eğitimi uygulamaları:

  - Tüm kas ve eklemler için hareketlilik, beceriklilik, çabukluk ve denge geliştirici hareketler,
  - Ritmik ve müzikli hareketler,
  - Eğlenceli grup yarışmaları,
  - Basketbol, voleybol, yüzme, oryantiring vb spor dallarının tekniğe yönelik başlangıç çalışmaları,

- Duruş bozukluklarını düzeltici değerdeki çalışmalar yapılmalıdır.
- Açık havada geziler düzenlenmeli ve dersler açık havada yapılmalıdır.
- Derslerin veya faaliyetlerin sonunda öğrencilerin dinlenmelerine ve dış ortama uyum sağlamalarına özen gösterilmelidir.
- Vücudun hareket mekaniği hakkında bilgiler verilmeli, yorgunluğun nedenleri, beslenmenin boy ve kiloya etkileri açıklanmalıdır[50].

12–14 Yaş grubu (7–8'inci sınıflar): Hızlı bir gelişim sürecine girilen ergenlik dönemi çalkantılı bir dönemdir. 11–12 ile 17–18 yaşları arasını kapsayan bu dönemde fizyolojik ve hormonsal değişiklikler kendini gösterir. Bu dönemde ne yetişkin ne de çocuk olarak kabul edilen gençler dönemin başlarında çocuk görüntüsünde iken ergenlik dönemi sonlarına doğru yetişkin bir birey görünümü almaktadırlar[82]. 12–14 yaş dönemine geçiş dönemi de denebilir. Bu dönemde kişi ne bir çocuk ne de bir yetişkindir. Aşırı tepkiler, bedensel ve ruhsal dayanma güçlerinin ve dirençlerinin yetersizliği, korkuları, kızgınlıkları ve hayal kırıklıkları bu dönemin tipik belirtileridir[50].

Bu dönemde dikkat edilecek hususlardan birisi de bireysel faklılıklardır. Çocukların vücudundaki gelişmeler hepsinde aynı değildir. Büyümelerindeki bireysel farklılıklar ve değişimler çocuğun kapasitesini etkilediği de akıldan çıkarılmamalıdır[14].

Bu yaş grubunda çocuklar başarılarını göstermek için fırsat ararlar. Onları cesaretlendirerek kendi yeteneklerini ortaya koymalarına imkân verilmeli ve cesaretlendirilmelidir.

- Gelişim özellikleri:

  - Hızlı bir büyüme ve gelişme dönemidir. Kollar ve bacaklar hızlı ve vücudun diğer bölümlerine göre oransız büyüme içerisindedir. Eller ve ayaklar 14 yaşın sonunda alabileceği büyüklüğe ulaşmak üzeredir. Oransız olarak gelişen bu organlarını kullanmakta güçlük çeker.
  - Cinsel olgulaşma başlamıştır. Tüy ve kıllar çoğalır, ses değişir, cinsel organlar gelişir.
  - İç salgı bezlerinin faaliyeti artmıştır. Aşırı terleme olur, yüzde ergenlikler çıkar.
  - Eleştirilmekten hoşlanmaz, öfkeli ve saldırgandır. Duygusal dengesizliğini sevgide belli eder.
  - Kalp ve dolaşım sistemindeki gelişim normal seyrini sürdürür.
  - Kız çocuklarındaki büyüme erkek çocuklara oranla bir yıl öndedir.
  - Bazen çok hareketli bazen çok tembeldir. Kolay yorulur. Bu durumunu istemeyerek kabullenir ancak buna uymaz.
  - Vücudunun bazı bölümlerinde duruş bozuklukları görülebilir.

- Bedensel duruşa ve güzel görünüşe kızlar erkeklerden daha çok önem verirler.
- Erkeklerde ses kalınlaşması başlar. Erkekler kızlardan daha kuvvetlidir.

- İlgi ve ihtiyaçları:

- Vücut gelişimi ile ilgili endişeleri vardır. Bu korkuyu yenmek için beden eğitimi spor, halk oyunları ve dans faaliyetlerine katılmaya aşırı isteklidir.
- Takım oyunlarına ve spor dallarına aşırı ilgi duyar. Okul ve kulüp takımlarına girmek ister.
- 8–10 saat uyumalı, beslenmesine ve dinlenmesine özen göstermelidir.
- Büyüklerinden ilgi ve anlayış bekler.
- Kendisine büyükler gibi davranılmasını ve özgür olmayı ister. Erkekler kuvvetli ve cesur, kızlar güzel olmaya özenir.
- Karşı cinse ilgi duyar. Cinsel konularda bilgi edinmek ister.
- Vücut gelişimi ve davranışlarındaki değişikliklerin nedeninin açıklanması gereklidir.
- Başarıları övünülüp özendirilmelidir.
- Bir grup içerisinde yer almak ve candan arkadaşlık kurmak ister. Ancak uyum sağlamakta güçlük çeker.

- Teknik ve koordinasyon geliştirici hareket deneyimlerini kazanmaya ihtiyaç duyarlar.
- Kız ve erkekler arasındaki büyüme ve gelişme farklılığını öğrenmeye ve kabullenmeye ihtiyaçları vardır.

- Beden eğitimi uygulamaları:

  - İyi duruş alışkanlığı kazandırıcı ve omurga arızalarını giderici hareketler yaptırılmalıdır.
  - Karma olarak takım oyunları ve yarışmalar düzenlenmelidir.
  - Bir önceki dönemdeki motorik becerilere ek olarak hafif kuvvet ve dayanıklılık çalışmaları yapılmalıdır.
  - Halk oyunları, dans, gezi ve izcilik etkinliklerine yer verilmelidir.
  - Bilinen hareketler teknik yönden daha da iyileştirilmelidir.
  - Üst düzeyde koordinasyon gerektiren hareketlerden kaçınılmalıdır.
  - Yüklenmelerde bireysel gelişim göz önünde bulundurulmalıdır.
  - Bu dönemin özellikleri ve bireyler üzerindeki etkileri uygun biçimde açıklanmalıdır.
  - Sorumluluk yükleyici görevler verilmeli, başarılarını sergileme imkânı tanınmalıdır.

- Güç geliştirmek için, ikili mücadele sporlarına denetim altında yer verilmelidir.
- Beceri ve cesaret geliştiren bireysel ve takım oyunlarına yer verilmelidir[50].

2.7. İlköğretim Okullarında Eğitim ve Öğretim Müfredat Programı

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde eğitim ve öğretim müfredatına yönelik çalışmalar son yıllarda hız kazanmış ve 2000'li yılların başından itibaren yeni bir anlayışla uygulanmaya başlanmıştır. Yenilenen ilköğretim programlarının vizyonu önceki fikir ve anlayışları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Programın amacı; Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, araştırma, sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri gelişmiş, yaşam boyu öğrenen ve insan haklarına saygılı, mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir[21].

2005-2006 öğretim yılı ile beraber uygulamaya konulan yeni ilköğretim programı birçok özelliği bünyesinde barındırmaktadır. Bunlar[21]:

- Öğrenmede davranışçı program yaklaşımından çok bilişsel ve yapılandırmacı öğrenme yaklaşımları dikkate alınmıştır.
- Konuların farklı sınıflarda, daha üst düzey hedefler göz önüne alınarak öğretilmesi (sarmallık ilkesi) esas alınmıştır.

- Derslerin ezbercilikten uzak, eğlenceli, hayatın içinde ve kullanılabilir olmasına özen gösterilmiş, bilgi ve becerilere öncelik verilmiştir.

- Okulda zamanın büyük bölümü öğrencilerin kendi girişimleriyle gerçekleştirecekleri ve öğretmenlerin öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine yol göstereceği etkinliklere ayrılmıştır.

- Genel olarak program yapısının değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar esnek olması öngörülmüştür.

- Öğretim programları uluslararası kıyaslama yapılarak bütünsel olarak ele alınmıştır.

- Tüm dersler için sekiz ortak beceri saptanmıştır. Bunlar; Türkçeyi Güzel Kullanma, Problem Çözme, Bilimsel Araştırma, Yaratıcı Düşünme, Girişimcilik, İletişim, Bilgi Teknolojilerini Kullanma ve Eleştirel Düşünme becerileridir.

- Dersler sınıf seviyelerine göre kavram analizlerine tabi tutulduğu gibi dersler arası karşılaştırmalar da yapılmış ve tüm dersler birbirleriyle ilişkilendirilmiştir.

- Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim, Sağlık Kültürü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Kariyer Bilincini Geliştirme, Girişimcilik, Afet ve Güvenli Yaşam, Özel Eğitim İle İnsan Hakları ve Vatandaşlık ara disiplinleri programlara yerleştirilmiştir.

- Davranış ifadesi yerine, bilgi, beceri, anlayış ve tutumları içerecek şekilde “kazanımlar” ifadesi kullanılmıştır.

- Baskın doğrusal düşünce yerine, karşılıklı nedensellik ilkesi ve çoklu sebep–çoklu sonuç anlayışı öne çıkarılmıştır.
- Programlar, etkinliklere zenginleştirilerek daha çok öğrenci merkezli hale getirilmiştir.
- Ölçme ve değerlendirmede, sonuçla birlikte süreci de dikkate alan bir anlayış benimsenmiştir.

2.7.1. İlköğretim Okullarındaki Ders Programı

İlköğretim okulları haftalık ders çizelgesi, Talim ve Terbiye Kurulunun 04.06.2007 tarih ve 111 sayılı kararı ile kabul edilmiştir*. Derslerin isim değişiklikleri, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 31.06.2006 tarihli oturumunda kabul edilmiştir[83].

Okutulacak seçmeli dersler öğretim yılı başında okulun ve çevrenin şartları, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri de dikkate alınarak "Seçmeli Dersler" bölümünden öğretmenler kurulunca belirlenmektedir. Ders planlarının hazırlanmasında; Talim ve Terbiye Kurulunun 30.07.2003 tarih ve 226 sayılı kararıyla kabul edilen Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Planlı Yürütülmesine İlişkin Yönerge ile 05.08.2005 tarih ve 292 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Planlı Yürütülmesine İlişkin Yönergede Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge dikkate alınmaktadır[83].

* Ders çizelgesi EK–1'de sunulmuştur.

2.7.2. Yapılandırmacı Program Uygulamaları

Günümüz öğretim faaliyetlerinde öğrenci, sadece dinleyerek anlamaya çalışan değil, derse aktif olarak katılan, soru soran, bazı konuları kendine özgü plan ve tekniklerle araştıran, bulduklarını sistemli hale getirip düzenleyen, karşılaştırmalar yapabilen, gözleyen, düşünüp sonuç çıkaran ve bu şekilde derse katılan öğrenci olarak ele alınmaktadır.

Geleneksel eğitim anlayışında öğrenciler içleri bilgiyle doldurulabilecek boş kaplar olarak görülmektedir. Oysa öğrenciler okula çok farklı deneyimlerle ve düşüncelerle gelirler. Kendisine sunulan uyarıcıları kendi deneyimlerine bağlı olarak anlamlandırır ve bilgiyi kendine göre yapılandırırlar[86]. Bu nedenle geleneksel eğitim yaklaşımları günümüzde yetersiz kalmakta ve çoklu zeka ve yapılandırmacı eğitim gibi yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır[21].

Yapılandırmacı öğrenme anlayışına göre öğrenme; eski bilgilerimizin yeni deneyim ve yaşantıların ışığında yeniden yorumlanması ve yapılandırılmasıdır. Yapılandırmacı öğrenme kuramına göre[21]:

- Öğrenciler öğrenme ortamına kendilerine özgü ön bilgi ve inançlarla gelirler.
- Öğrenme toplumsal etkileşimle desteklenir.
- Anlamlı öğrenme, gerçek öğrenme etkinlikleri/görevleri sonucu gerçekleşir.

- Öğrenme, öğrenme ortamına olduğu kadar öğrencilerin ön bilgi, tutum ve amaçlarına da bağlıdır.
- Öğrenme pasif bir süreç değil öğrencinin öğrenme sürecine katılımını gerektiren aktif, sürekli ve gelişimsel bir işlemdir. İnsanlar amaçları olan ve öğrenmelerini kontrol eden varlıklardır.
- Bilgi her birey tarafından eşsiz bir şekilde hem kişisel hem de sosyal olarak yapılandırılır.
- İnsanlar dünyayı anlamlandırmaya çalışırlarken yapılandırdıkları yeni bilgileri değerlendirirler ve yeni bilgileri özümleyebilir, düzenleyebilir veya reddedebilirler.

Her birey birbirinden farklı ve kendine özgü olduğundan, öğrenme yolları da buna göre farklılık göstermelidir. Bu bağlamda, öğrenme ve öğretme sürecini yeni bir anlayışla yorumlayan yapılandırmacı yaklaşımın temel ilkeleri aşağıdaki gibi özetlenebilir[84]:

- Tüm öğrenme etkinlikleri geniş bir görev ya da probleme bağlanmalıdır (Beden eğitiminde görev olarak standartlar temel alınmalıdır).
- Öğrenenlerin kendilerine özgün bilgi yapıları, kendilerinin oluşturacakları yaşantılar şeklinde düzenlenmeli ve bu yaşantılar yoluyla öğrenme sorumluluğu öğrenenlere bırakılmalıdır.
- Yeni öğrenmeleri oluşturmada ön bilgiler (öğrenilmişler) dikkate alınmalıdır.
- Öğrenme sürecinde sosyal etkileşim sağlanmalıdır.

- Anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmek üzere özgün öğrenme görevleri tasarımlanmalı ve gerçek yaşamın karmaşıklığını yansıtacak öğrenme ortamı oluşturulmalıdır.
- Çoklu gerçeklikler açığa çıkarılarak bilişsel çelişkiler yaratılmalı ve bireysel anlamın oluşmasını destekleyecek etkinlikler düzenlenmelidir.
- Bilgiyi yapılandırma sürecinin farkına varılmasını desteklemek üzere nasıl öğrenildiğinin yansıtılmasını sağlayacak yaşantılar düzenlenmelidir.
- Öğrenme için tehlikesiz ve güvenli bir ortam yaratılmalıdır.
- Öğrenen düşüncelerinin desteklendiği bir öğrenme ortamı yaratılmalıdır.

Yapılandırmacı öğrenme kuramının temel özellikleri de şu şekilde sıralanmaktadır[7]:

- Verilen bilgiden yola çıkarak bilgiyi yeniden üreterek yapılandırır.
- Öğrenmede, sonuçtan çok süreç önemlidir.
- Öğrenenin bilimsel süreçleri yaşamasını sağlar.
- Öğrenenin bilişsel becerilerini geliştirir.
- Öğrenmede gerçeği çok yönlü olarak sunar.
- Öğrenmede gerçek dünyadan alıntılar yapar.
- Öğrenmede işbirlikçi yaklaşıma önem verir.
- Öğrenenin kendi deneyimlerinden yararlanmasını sağlar.

- Öğrenenin hata yapmasına izin verir ve çözümler aramasını sağlar.
- Öğrenenin sosyal ve iletişim becerilerini destekler.
- Öğrenenin özgür düşünmesini destekler.
- Öğrenmede kişisel farklılıkları göz önünde bulundurur.
- Öğrenme ortamında grup çalışmasını destekler.
- Öğrenenin kişisel düşüncelerini nasıl oluşturduğunu anlamaya çalışır.

Yapılandırıcı öğrenme yaklaşımı, bireyin bilgi edinmeye başlarken boş bir zihinle yola çıkmadığını, yeni öğrendiği konu veya kavramla ilintili hazır zihin yapılarını harekete geçirdiğini, kendi bildikleri ile eklemlenebilen hususları özellikle seçip öğrenmeye yatkın olduğunu, öğrendiği yeni bilgileri zihninde etkin olarak kendisinin yeniden yapılandırdığını vurgular[85,86]. Öğrenciyi öğrenme ortamının merkezinde kabul eden yapılandırıcı öğrenme kuramında öğrencinin rolü, bilgiyi hazır almak yerine, araştıran, sorgulayan, keşfeden, düşünen, eleştiren ve yaratıcılığını kullanan rollere kaymıştır.

Özetle Yapılandırmacılık[21]:

- Öğretmeye değil, öğrenmeye önem verir.
- Öğrenen, özerkliğini ve inisiyatifini destekler ve kabul eder.
- Öğrenenleri irade ve amaç sahibi varlıklar olarak görür.
- Öğrenmeyi süreç olarak düşünür.
- Öğrenenin araştırmasını destekler.

- Öğrenmede deneyimin kritik rolünü onaylar.
- Öğrenenlerin doğal merakını destekler.
- Öğrenenlerin zihinsel modelini hesaba katar.
- Performansı ve öğreneni değerlendirirken anlayışı vurgular.
- Kendini bilişsel teorinin ilkeleri içinde görür.
- Öngör, yarat ve analiz et gibi bilişsel terminolojiden yararlanır.
- Öğrenenin "nasıl" öğrendiğini dikkate alır.
- Öğrenenin diğer öğrenenlerle ve öğretmenle iletişim içerisinde olmasını destekler.
- Birlikte öğrenmeyi destekler.
- Öğrenenleri gerçek dünya durumlarına katar.
- Öğrenmenin gerçekleştiği bağlama önem verir.
- Öğrenenin inançları ve tutumlarını göz önünde bulundurur.
- Öğrenenlere yeni bilgi oluşturma ve gerçek deneyimlerden anlam çıkarma fırsatını sağlar.

2.7.3. Yenilenen İlköğretim Müfredat Programın Amaçları–Kazanımları

Yenilenen ilköğretim müfredat programında derslerde öğrencilerin bir dizi kazanım elde etmesi beklenmektedir. Her ne kadar dersler birbirlerinden farklı konuları ele alsa da genel olarak tüm derslerde kazanılması hedeflenen ortak beceriler bulunmaktadır. Bu ortak beceriler: Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma, Eleştirel Düşünme, Yaratıcı

Düşünme, İletişim, Problem Çözme, Araştırma, Karar Verme, Bilgi Teknolojilerini Kullanma ve Girişimciliktir[87].

Program hem temel derslerin (Fen ve Teknoloji, Türkçe, Hayat Bilgisi, Matematik, Sosyal Bilgiler Dersleri) kendi içinde hem de diğer dersler ve ara disiplinlerle (Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam, İnsan Hakları ve Vatandaşlık, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim, Girişimcilik, Kariyer Bilincini Geliştirme) ilişkilendirilmesini göz önünde bulundurmaktadır.

Bu bölümde öncelikle temel dersler ile ilgili ana amaç ve genel kazanımlar verilmiş daha sonra beden eğitimi dersi, ders dışı etkinlikler ve son olarak bu çalışmanın temellendirildiği spor etkinlikleri dersine ilişkin amaç ve kazanımlara değinilmiştir. Spor etkinlikleri dersi kapsamında açılması düşünülen oryantiring dersi kazanımlarına ileriki bölümlerde oryantiring konusu içerisinde ayrıntılı olarak değinilmiştir. Ayrıca diğer dersler ile oryantiring dersi arasındaki ilişkiyi ve oryantiringin bu derslere olan etkilerini gösterebilme adına tüm bu derslerde elde edilebilecek kazanımlar oryantiring dersi kazanımlarıyla ilişkilendirilmiştir.

2.7.3.1. Fen ve Teknoloji, Türkçe, Hayat Bilgisi, Matematik, Sosyal Bilgiler Derslerinin Amaç ve Kazanımları

Fen ve teknoloji dersinde öğrenciler canlılar ve hayat, madde ve değişim, fiziksel olaylar, Dünya ve evren öğrenme alanlarındaki

kavramlarla ilgili bilgi ve anlayışları yapılandırmakta, bu anlayışları kendi bilgilerini yorumlamak ve bütünleştirmek için kullanmaktadırlar. Fen ve teknoloji dersi öğretim programının amaçları, öğrencilerin;

- Doğal dünyayı öğrenme ve anlama heyecanını yaşamalarını sağlamak,
- Bilimsel ve teknolojik gelişmelere meraklarını uyandırmak,
- Fen ve teknolojiye dayalı meslekler hakkında bilgi, deneyim ve ilgi geliştirmelerini sağlamak,
- Yeni bilgi elde etme ve problem çözmede fen ve teknolojiyi kullanmalarını sağlamak,
- Kişisel kararlar verirken uygun bilimsel süreç ve ilkeleri kullanmalarını sağlamak,
- Fen ve teknolojiyle ilgili sosyal, ekonomik, etik ve çevresel sorunları fark etmelerini, bunlarla ilgili sorumluluk taşımalarını ve bilinçli kararlar vermelerini sağlamak,
- Meslek yaşamlarında bilgi, anlayış ve becerilerini kullanarak ekonomik verimliliklerini artırmalarını sağlamaktır[86].

Türkçe programın geleceğe bakışı/vizyonu; Türkçeyi doğru ve etkili kullanan, kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimci ve sorun çözen, bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan, yorumlayan, haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu, şartlandırmaya duyarlı, okumaktan ve öğrenmekten zevk alan,

bilgi teknolojilerini kullanan, üreten ve geleceğine yön veren bireylerden oluşan bir toplum beklenmektedir[21].

Türkçe öğretiminin amacı Türk Millî Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun öğrencilerin dil gelişimlerine katkı sağlamaktır. Öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini kullanarak kendilerini bilişsel, sosyal ve duygusal yönden geliştirmeleri; etkili iletişim kurmaları ve Türkçeyi severek ve isteyerek okuma–yazma alışkanlığı edinmelerini sağlamaktır[23].

Okul çocuklara farklı olanaklar sunarak daha geniş dünyaya açılmalarını sağlamaya yardımcı olmaktadır. Hayat bilgisi dersi de bu geniş dünyada çocuklara rehber olacak bir derstir. Hayat bilgisi, öğrencilerin kişisel niteliklerini ve değerlerini geliştirir. Bu nitelik ve değerler; öz saygı, öz güven, toplumsallık, sabır, hoşgörü, sevgi, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, yeniliğe açıklık, vatanseverlik, kültürel değerleri koruma ve geliştirmedir[88].

Bir diğer temel ders olan matematik dersinin vizyonu ise; hayatında matematiği kullanabilen, problem çözebilen, çözümlerini ve düşüncelerini paylaşabilen, ekip çalışması yapabilen, matematikte kendine özgüven duyan ve matematik öğrenmekten zevk alan bireyler yetiştirmektir. Matematik programı, öğrencileri hayata hazırlamak için problem çözme, iletişim, ilişkilendirme ve akıl yürütme becerilerinin geliştirilmesine önem

vermekte, öğrencilerin matematik yapma sürecinde aktif katılımcı olmasını esas almaktadır. Programda öğrencilerin araştırma yapabilecekleri, keşfedebilecekleri, problem çözebilecekleri, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşıp tartışabilecekleri bir ortamın sağlanmasının önemi vurgulanmıştır[89].

Sosyal bilgiler dersi, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir[90].

Bu dersin vizyonu; çağın gerektirdiği temel bilgi, beceri ve değerlerle donanmış; sosyal bilimlere ait kavram ve yöntemleri kullanan, etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen ve kullanan, demokratik değerlere ve insan haklarına saygılı Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları yetiştirmektir[90,91]. Bu ders, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirebilecek donanımlar kazandırmayı da amaçlamaktadır.

Sosyal Bilgiler programı öğrencilere; toplumun varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için belli değerleri kazandırmayı

hedeflemektedir. Bu değerler; adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, barış, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverliktir[90].

2.7.3.2. Beden Eğitimi Dersi Amaç ve Kazanımları

İlköğretim 1997 yılında 4306 sayılı kanun ile 8 yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitim kademesi haline getirilmiştir. İlköğretim okullarında verilen kesintisiz ve zorunlu eğitim görevi aynı zamanda kesintisiz ve zorunlu beden eğitimi anlayışını da beraberinde getirmektedir.

Beden eğitimi dersleri ülkemizde ilköğretim okulları birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda sınıf öğretmenleri, üst sınıflarda ise branş öğretmenleri tarafından işlenmektedir. İlköğretim Beden Eğitimi (1–8'inci sınıflar) Dersi Öğretim Programı 28.08.2006 tarih ve 349 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararıyla kabul edilmiştir. Ayrıca 04.06.2007 tarih ve 111 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı gereği 4'üncü ve 5'inci sınıflarda beden eğitimi dersleri 2 saat olarak okutulmaktadır[*83].

İlköğretim okullarında uygulanan beden eğitimi öğretim programının temel amacı; bireyin fiziksel, devinişsel, bilişsel, duygusal ve toplumsal gelişimine katkıda bulunmak, yaşam boyu fiziksel etkinliklere katılmasını sağlamaktır[42]. Beden eğitimi ve sporun temel uygulama nedenleri ise;

[*] Beden eğitimi dersi ilköğretim 1-2-3-4-5'inci sınıflarda 2'şer, 6-7-8'inci sınıflarda 1'er saat okutulmaktadır.

hayati idame, fiziksel olarak ve ruhen sağlık, ibadet ve dinsel motifler, savaş ve askeri nedenler, toplumsal talep, millî prestij, temsil, güçlü toplum yaratma, pedagojik–eğitsel motifler, özdeşleşme, benzeşme, taklit, erdemlik, tanışma, düzenli yaşam, heyecan, macera, gelişim, tabiilik, esneklik, performans, keyif, neşe, eğlence, rekreasyon etkileri, alışkanlık, dengeleme, dinlenme, değişiklik ve birlikteliktir olarak karşımıza çıkmaktadır[92].

Çağdaş bir beden eğitimi dersinin temel amacı, öğrencileri yaşam boyu spor yapmaya teşvik edecek bir motivasyonu oluşturmaktır[2]. Bu kapsamda dersler işlenirken hedef her çocuğun aynı düzeyde yetiştirilmesi değil her bir çocuğun kendi yeteneklerine göre gelişiminin sağlanmasıdır. Beden eğitiminde hedeflenen diğer amaçlar[69]:

- Atatürk'ün ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme,
- Millî bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrayabilme, törenlere katılmaya istekli olabilme,
- Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar kazanma,
- Temel sağlık kuralları ve ilkyardım ile ilgili bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme,
- Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olabilme,

- Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme,
- Tabiatı sevme, temiz hava ve güneşten faydalanabilme,
- İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme,
- Görev ve sorumluluk alma, lidere uyma ve liderlik yapabilme,
- Kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme,
- Kamu kaymaklarını iyi kullanma ve koruyabilme,
- Spor araç ve tesisleri hakkında bilgi sahibi olma ve bunları gereği gibi kullanabilme,
- Bütün organ ve sistemleri seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirebilme,
- Sinir, kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme,
- İyi duruş alışkanlığı edinebilme,
- Beden eğitimi ve sporla ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıkları edinebilme,
- Ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabilme,
- Halk oyunlarımızla ilgili bilgi ve beceriler edinme, bunları uygulamaya istekli olabilmedir.

İlköğretimde 8 yıl boyunca okutulan ve uygulatılan beden eğitimi dersi özellikle ilköğretimin 1'inci kademesinde (1, 2, 3, 4 ve 5'inci sınıflarda) oyun modunda verilmektedir. Öğrencilere beden eğitimi ve sporun teorik bilgi ve uygulamalarıyla ilgi genel kavramlar; bireysel ve

takım sporlarının temel teknikleri, fiziksel gelişimle ilgili beslenme, ilk yardım, doğa sevgisi, çevreyi koruma ve folklor bilgisi şeklinde verilmektedir. İlköğretimin 2'nci kademesinde (6, 7 ve 8'inci sınıflarda) ise takım sporları ve bireysel sporların temel teknikleri öğretilmekte, oyun kuralları teorik olarak verilmektedir. Bu dönemde öğrencilerin bireysel yetenekleri de tespit edilerek spor dallarına yönlendirme çalışmaları yapılmaktadır[93].

Günümüzde ilköğretim programlarındaki beden eğitimi anlayışında, sağlık, dinçlik, eğlence, etkile(n)me, estetik, biçimlenme, performans, kendine güven, macera, toplumsallık, rekreasyon gibi amaçlarıyla hareket etmek isteyen ilköğretim dönemindeki öğrencilerden 7–9 yaş arasındaki öğrencilerin temel hareket becerileri, 10–11 yaşındaki öğrencilerin özelleşmiş hareket becerileri, 12–14 yaşındaki öğrencilerin ise sportif hareket becerileri yoluyla gerçekleştirmelerini öngören bir yaklaşım söz konusudur[42].

2.7.3.3. Ders Dışı Etkinlikler (Haftalık Altı Saat Ders Dışı Etkinliği)

Ders dışı etkinlikler adıyla ele alınan konu, eğitimin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu boyut haftalık eğitim programı içinde yer alan derslerin öğretimi dışında kalan zaman içinde öğrencilerin bir dizi etkinlikler yoluyla eğitimlerinin sürdürülmesini içermektedir. Öğrencilerin beden eğitimi ve sporun amaçlarına uygun olarak eğitilmelerinde ders içi olduğu kadar ders dışı etkinliklerin de büyük katkısı vardır. Eğitim program

içerisinde ders dışı faaliyetler tüm derslerin bir devamı ve/veya parçası olarak düşünülmekte ve değerlendirilmektedir.

Ders dışı etkinlikler, derslerin dışında düzenlenen sınıflar arası yarışmaları, okul takımlarının haftalık çalışmalarını, izcilik faaliyetlerini, beden eğitimi faaliyet alanı içerisine giren her türlü hazırlığı ve halk oyunu çalışmalarını kapsamaktadır.

Ders dışı etkinliklerin uygulanmasında bazı önemli ilkeler vardır. Bunlar;

- Eşitlik ilkesi: Ders dışı etkinliklerde öğrencilere eşit imkânlar sunulmalıdır.
- Süreklilik ilkesi: Ders dışı etkinlikler ve spor uzun süreli uygulamalardır.
- Yaygınlık ilkesi: Ders dışı etkinlikler ve spor belli bir öbek insana ya da öğrenciye, yalnızca kabiliyetli ve üstün kabiliyetli olanlara değil herkes içindir.
- Özgürlük ilkesi: Her öğrenci yüksek performans sporu yapamaz, her öğrencinin o düzeyde kabiliyeti yoktur. Fakat her insan belli düzeyde, kendisine özgü, spor yapma yakınlığına sahiptir[21].

Okullarda beden eğitimi derslerinin dışında yapılacak olan ders dışı etkinlik kapsamında beden eğitimi, spor ve izcilik çalışmalarını yürüten öğretmenlere Millî Eğitim Bakanlığının 2006/97 sayılı genelgesi gereğince,

bu çalışmaların karşılığında haftalık 6 saatlik ek ders ücreti ödenmektedir[44].

Okul müdürlükleri, yürütülecek ders dışı eğitim çalışmalarının hangi tür çalışmalar olacağını ders yılı içerisinde saptayarak bu çalışmanın yürütülmesinde esas olacak programı hazırlamakta ve il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince onaylanmasından sonra yürürlüğe koymaktadırlar. Ders dışı eğitim çalışmaları kapsamında yürütülecek olan beden eğitimi ve spor çalışmaları esasen beden eğitimi öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Beden eğitimi öğretmeninin bulunmaması veya yetersiz olması halinde çalışmalar, yan alanı beden eğitimi olan veya yürütülecek etkinlikle ilgili olarak; kamu kurum ve kuruluşlarınca düzenlenen kurslara katılarak belge alan ya da ulusal veya uluslararası düzeydeki yarışmalara sporcu, antrenör veya hakem olarak katıldıklarını belgelendiren diğer alan öğretmenleri tarafından da yürütülebimektedir[44].

Şu anki Millî Eğitim Müfredatına göre ders dışı etkinlik olarak oryantiring dersi programda yer almamaktadır. Fakat bu ve benzeri çalışmalar neticesinde oryantiring dersi spor etkinlikleri ders programı kapsamında uygulanmaya başlar ise bu ders ile paralel olarak ileriki dönemlerde ders dışı etkinlik kapsamında da oryantiring aktivitelerinin yapılması muhtemel görünmektedir[*].

[*] Bu çalışmanın EK–2'sinde Spor Etkinlikleri Oryantiring Dersine paralel olarak ders dışı etkinlik kapsamında beden eğitimi faaliyet alanı içerisine giren/girecek olan oryantiring çalışmaları için hazırlanan örnek bir Ders Dışı Egzersiz Oryantiring Çalışma Programı verilmiştir.

2.7.3.4. Spor Etkinlikleri Dersi

İlköğretim okullarında, beden eğitimi dersine ek, onun devamı ve hatta tamamlayıcısı olarak yeni bir anlayışla ortaya atılan İlköğretim Spor Etkinlikleri (1–8'inci sınıflar) Dersi Öğretim Programı, Talim ve Terbiye Kurulunun 28.08.2006 tarih ve 345 sayılı kararıyla kabul edilmiştir[83].

Spor etkinlikleri dersi, genel eğitimin tamamlayıcısı (ikinci veya paralel eğitim) olarak sporun okullarda yaygın olarak yapılması ve sporun bilinen amaçları doğrultusunda bir meslek ya da ileri düzeyde uluslararası başarı için ele alınıp gerçekleştirilmesi için kamu–özel spor örgütlerine taban oluşturmayı, bununla beraber öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda derste, ders dışında ya da okul dışı spor kulüplerinde spor yapmaları sağlanarak boş zamanlarını spor etkinlikleri yoluyla değerlendirme alışkanlıkları ve beceriler edinmelerini sağlamak amaçları ile müfredata dâhil edilen bir derstir[43].

Spor etkinlikleri dersi seçmeli bir derstir. Seçmeli dersler öğrencilerin kendilerini sınayabilecekleri ortamlar yaratır. Seçmeli derslerle öğrenciler ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerini tanıyarak isteklerinin farkına varırlar[43]. Spor etkinlikleri dersinde de spor eğitiminin temel bilgileri verildikten sonra 4'üncü sınıftan itibaren tercih ve kabiliyetleri ile okulun fiziki durumu, malzeme ve insan kaynakları da dikkate alınarak öğrenciler basketbol, hentbol, jimnastik veya oryantiring gibi bir spor branşına yönlendirilmektedir. Takip eden sınıflarda öğrencinin bu yöndeki

çalışmaları derste, ders dışında veya yeteneğine göre okul dışında da sürdürülebilmektedir. Bu yaklaşım; spor etkinlikleri dersini zorunlu beden eğitimi dersinden ayırmaktadır[43].

Spor etkinlikleri dersi öğretim programının vizyonu öğrencilerin aynı zamanda "spor okur–yazarı" olarak da yetişmelerini sağlamaktır. Spor okur–yazarlığının temel boyutları; Sporla İlgili Temel Kavramlar, Psikomotor Becerilerde Yeterlilik, Spor Branş(lar)ına Yönelim, Sağlık İçin Aktif Yaşam, Öz Yönetim Becerileri, Sosyal Davranışlar Kazanma ve Sportmenliktir. Spor etkinlikleri dersinde öğrencilerin spor okur–yazarı olarak yetişebilmesi için ilgi, istek ve yeteneklerine göre en az bir spor dalında, halk oyunları veya dans gruplarında bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda gelişmeleri hedeflenmektedir[43].

Spor etkinlikleri öğretim programı ile planlanan amaçlara ulaşabilmek için bazı temel ilkeler benimsenmiştir. Bunlar[43];

- Spor etkinlikleri insanların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor eğitiminin vazgeçilmez bir aracıdır.
- Spor etkinlikleri toplumsallaşmanın bir aracı olarak değerlendirilir.
- Spor etkinlikleri farklı zihinsel ve bedensel yapıdaki farklı yeteneklerdeki tüm öğrencilerin katılımlarına imkân sağlayacak ortamlar sağlar.

- Spor etkinlikleri kişisel mutluluk, başarma zevki, eğlenme ve neşelenme aracıdır.
- Birçok sporun başlama yaşında olan ilköğretim öğrencileri ülke sporu için önemli bir kaynaktır.
- Spor etkinlikleri okul ve okul dışındaki şiddeti önleyecek önemli bir etkinlik türüdür.
- Spor etkinlikleri boş zamanları değerlendirme fırsatı ve çeşitliliği ile insanlara okulda ve sonrasındaki yaşamında zengin alternatifler sunar.
- Sürdürülebilir nitelikli yaşamın gereği olarak kendi ve başkalarının sağlığı konularında spor yoluyla duyarlılık geliştirilir.
- Dışardan zorlanmaya gerek duymadan kurallara uymak, demokratik davranmak için spor etkinlikleri önemli bir araçtır.
- Spor etkinlikleri yoluyla bireysel farklılıklara saygı duyulur. Bu evrensel ve vazgeçilmez bir ilkedir.
- Spor etkinlikleri çevreye karşı duyarlılıkları yaratır.
- Spor etkinlikleri gönüllü çalışma bilinci geliştirir.
- Spor etkinlikleri millî kültürü ulusal ve evrensel değerleri tanıma geliştirme ve kendi değerleriyle övünç duyacağı ortamlar yaratır.

Yukarıda belirtilen temel ilkeler paralelinde yürütülen spor etkinlikleri dersi öğretim programının genel amaçları ile kazandırılmak istenen temel beceriler ise şu şekildedir[43]:

- Bağımsız ve yapılandırılmış oyunlarda yer değiştirme (yürüme, koşma ve sekme gibi), dengeleme (yuvarlanma, denge ve ağırlık aktarımı gibi) ve nesne kontrolü (atma, yakalama, vurma ve çarpma gibi) temel hareket becerilerini göstermek.
- Temel hareket becerilerini oyun, sportif etkinlikler veya rekreasyonel etkinliklerde göstermek. Stratejik bir şekilde (karşı takımın puan almasını önlemek, kendi puanını artırmak veya oryantiringde iyi bir rota, ulaşım biçimi ve malzeme seçimine karar vermek gibi) uygulamak.
- Spor, oyun, karşılaşma ve rekreasyonla ilgili gelenek, kural ve stratejileri etkinliklerde göstermek.
- Karar verme, amaç belirleme, zaman yönetimi ve stresle başa çıkma gibi öz yönetim becerilerini ve sosyal davranışları yaşantılarının tüm bölümlerinde (aile, okul, boş zaman ve ilişkileri de içine alacak şekilde) göstermek.
- Etkili ilişkiler kurmak, hak arama, savunma, işbirliği, iletişim, yapıcı eleştirilerde bulunma ve liderlik becerileri göstermek.
- Bireysel farklılıklara saygılı olmak. Farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerleri hoşgörü ile karşılamak.
- Çevreyi koruma bilinciyle hareket etmek.
- Atatürk'ün spor anlayışının, ulusal ve evrensel değerlerin spor etkinliklerine yansımalarını kavramak.
- Bir kültür öğesi olarak sporu tanımak ve folklorik sporlara ilgi duymak.

- Bireylerin ve toplumun yaşam kalitesini artırmak için sağlıklı, mutlu ve verimli olmanın gerekliliğini ve bunu sağlamanın temel kuralının ise düzenli egzersiz yapmak olduğunu bilmek.

Spor etkinlikleri dersi sarmal yaklaşımla işlenmektedir. 1–3, 4–5 ve 6–8'inci sınıflarda birbirini takip eden ve aynı isimle yer alan öğrenme alanları bulunmaktadır. Bu yaklaşımla kazanımların pekiştirilmesi, önceki öğrenme temellerinin üzerine yenilerinin eklenmesi ve bunların öğrencinin gelişim düzeyleri, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun içerikle uygulanması amaçlanmıştır. Örneğin; 5'inci sınıfta spor etkinlikleri dersini oryantiring olarak gören öğrenci 6–7 ve 8'inci sınıflarda aynı dersi seçmesi durumunda oryantiring ile ilgili gelişimi daha ileri boyutlara ulaştırabilecektir.

Tablo 1: Spor Etkinlikleri Dersi Spor Eğitimi Alt Öğrenim Alanları ve İlgili Spor Branşları

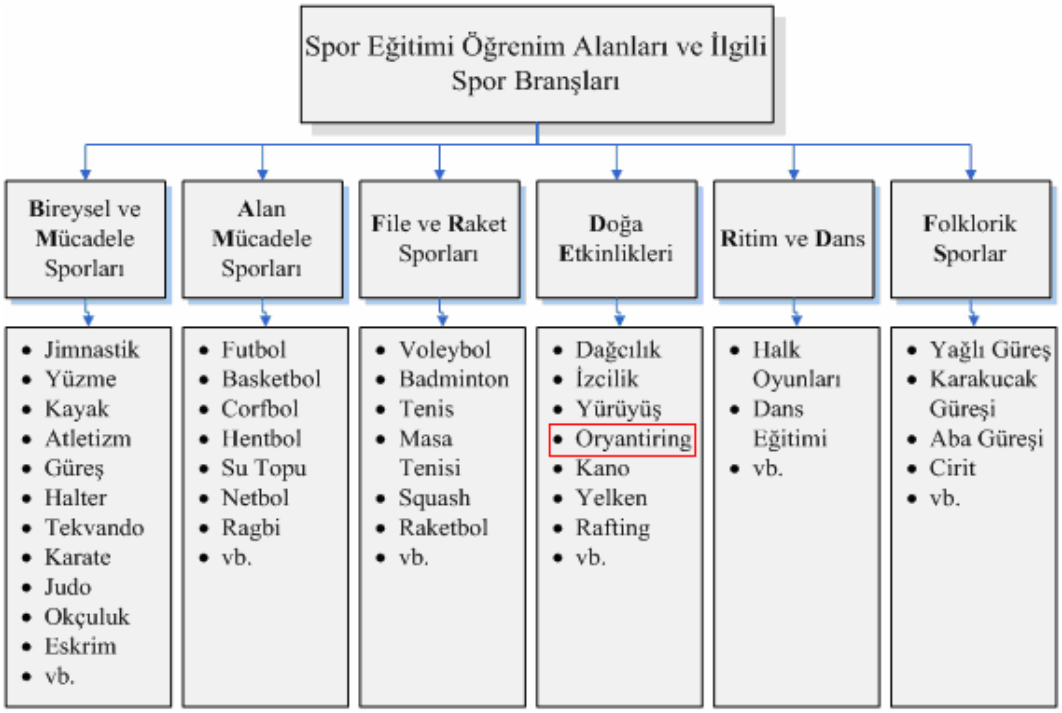

Kaynak: MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü. İlköğretim Spor Etkinlikleri Dersi Öğretim Programı 1–8'inci Sınıflar. Ankara: MEB Basımevi; 2006.

Spor etkinlikleri programı, üç ana öğrenme alanı olan temel hareket eğitimi, spor eğitimi ile spor bilgi ve tutumları alanları üzerine yapılandırılmıştır. Oryantiring branşı spor etkinlikleri programında bulunan spor eğitimi öğrenme alanının doğa etkinlikleri alt öğrenme alanı içinde yer bulmaktadır(Tablo 1)[43].

2.8. Oryantiring

2.8.1. Oryantiringin Tanımı ve Terimleri

2.8.1.1. Oryantiringin Tanımı

Anlamlı ve koordineli hareket becerileri kazanmak, küçük yaşlardan itibaren iyi planlanmış uygun aktivite programları ile mümkün olabilmektedir. Bu programların içeriğini; koordineli hareket etme ve spor yapabilmenin temeli olan özelliklerin geliştirilmesi, yaşam boyu spor yapma bilincinin kazandırılması, boş zamanın yararlı bir şekilde kullanılması ve sosyal içerikli etkinlikler oluşturmaktadır[4]. Okul gençliğinin, boş zamanlarını faydalı bir şekilde geçirecek, enerjilerini olumlu yönde kullanacak, stresini giderecek, kötü alışkanlıklardan korunup, bilgi ve yeteneklerini arttıracak etkinliklerin başında okul içinde ve/veya okul dışında katılabilecekleri spor etkinlikleri gelmektedir.

Bir spor etkinliği olarak oryantiring (koşarak–kayarak–bisiklet sürerek veya diğer şekillerde hedef bulma); katılımcıların/sporcuların bilinmeyen veya az bildikleri bir alanda, harita ve pusula yardımı ile

yönlerini bulup, önceden yerleştirilmiş ve haritaya işaretlenmiş hedefleri bulmaya çalıştıkları bir spordur[94]. Daha basit tanımda harita yardımıyla bulunulan yerin ve gidilecek yolun bulunmasıdır[95]. Bireysel veya takım olarak yapılır[96].

Oryantiringi diğer sporlardan ayıran en önemli unsur koşarken takip edilecek bir liderin veya işaretlenmiş bir rotanın olmamasıdır. Bulunulan yerden gidilecek yere ulaşmak için her sporcuya göre değişen çok sayıda farklı rota bulunmaktadır[*]. Sporcular hem kendi özelliklerini hem diğer sporcuları hem de içinde bulundukları arazinin özelliklerini dikkate alarak en doğru kararı en kısa zamanda vermeleri ve bunu hatasız uygulamaları, bir başka ifade ile atletik kapasitelerine ek olarak zihin yeteneklerini de kullanmaları, gerekmektedir. Oryantiringin bu özelliği yarışmacılar arasındaki fiziksel farkı (kısmen) ortadan kaldırmakta, yarışmanın başında neredeyse tüm sporcuları eşit hale getirmektedir[97].

Ondokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde İskandinav ülkelerinde ortaya çıkan oryantiring ilk defa 1886 yılında İsveç'te "bilinmeyen bir arazide harita ve pusula ile ilerleme" anlamında askeri eğitimlerde kullanılmıştır[98]. Oryantiringin askeri alandan sivil kesime geçişi hızlı olmuş, atletizm sporunun ölü sezonlarında atletlerin koşma isteklerini canlı tutmak ve formda kalmalarını sağlamak amacıyla bir faaliyet arayışı içinde olan atletizm antrenörleri için oryantiring bir çıkış yolu olmuştur. Bu düşünceden

[*] Yarış sonrasında, yarışmacıların yapmış olduğu rota seçimlerinin incelendiği bir araştırmada; farklı sporcuların yapmış olduğu farklı rota seçimlerinin analizi sonucunda, oryantiringde tek bir rotanın en doğru rota olamayacağı sonucuna varılmıştır. En doğru rota sporcuların kendi fiziksel özelliklerine göre seçtikleri rotadır[150].

hareketle başlayan çalışmalar, içinde koşuyu, tepe inip çıkmayı, hedef bulmayı, harita okumayı, yön tayin etmeyi ve rota seçimini barındıran "modern oryantiring" sporunun doğuşuna ışık tutmuştur.

Modern oryantiring; ne oryantasyon (konum saptama), ne navigasyon (yön bulma) ne de rota bulma olarak adlandırılmalıdır. Oryantiring aynı zamanda hem oryantasyonu hem navigasyonu hem de rota bulmayı içinde barındıran ve bunları "spor" çatısı altında birleştiren zevkli, keyifli ve eğitici bir faaliyettir. Bu spor kişiye pratik harita bilgisi ve pusula kullanma yöntemlerini kazandırmakla beraber aynı zamanda bedeni zindelik, çeviklik ve kendine güven yeteneklerini de geliştirmektedir.

Oryantiring strateji ve hızlı karar vermeyi gerektiren, fiziksel gücün yanı sıra düşünmenin de önemli olduğu bir spordur. Dünyanın en ucuz doğa sporu olarak da tanımlanabilen oryantiring çevreye zarar vermeden her türlü arazide yapılabilen nadir sporlardan biridir[99,100]. Katılımcıların harita ve pusula yardımıyla kontrol noktalarını bulmaya çalıştıkları bir spor olan oryantiring yediden yetmişe herkesin yapabileceği bir aktivite olma özelliğini de taşımaktadır[97].

Eskiden orman sporu[97] olarak adlandırılan oryantiring günümüzde okul bahçesinde, kampuslarda, parklarda, şehirde, göllerde kısacası hemen hemen her yerde (şehir oryantiringi, park oryantiringi vb) yapılabilen bir spor dalı halini almıştır.

2.8.1.2. Oryantiring Terimleri

Tüm spor dallarında olduğu gibi oryantiringin de kendine has bir dili vardır. Oryantiring ile ilgili önemli terimler harf sırasına göre aşağıda verilmiştir.

Başlangıç: Yarışmacıların haritaya girdikleri noktadır. Sadece boş bir fener bulunur. Üzerinde kontrol kodu, mühür, zımba veya elektronik kontrol ünitesi bulunmaz. Başlangıç noktası harita üzerinde bir kenarı 7 mm olan eşkenar üçgenle gösterilir. Şeklin merkezi başlangıç noktasının yerini gösterir. Üçgenin bir ucu ilk hedefi gösterecek şekilde çizilir.

Bitiş/Varış Noktası: Bitiş/Varış noktası yarışmacının müsabakayı bitirdiği yerdir. Bitiş noktası haritada iç içe geçmiş 5 ve 7 mm çaplarında iki daire ile gösterilir.

Elektronik Hedef Kontrol Sistemi: Sporcuların zamanlarının, hedeflere doğru sırada uğrayıp uğramadığının kontrolünü elektronik olarak hesaplamaya yarayan sistemdir. Üç üniteden oluşur; Hedef Kontrol Üniteleri, Elektronik Kartlar ve Yazıcı. Dünyada kullanılan ve kabul gören iki sistem vardır. Bunlar; EMIT ve Sport Ident sistemleridir[94].

Fener: Kontrol noktalarının yerini belirtmek için genelde 30X30 cm ebadında turuncu–beyaz renkte ve üçgen prizma şeklinde yapılmış işaretlerdir.

Hedef Bilgi Kartı: Hedef Bilgi Kartı fener ile haritada verilen hedef ile ilgili resmin arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan oryantiringe has sembollerden oluşmuş/oluşturulmuş bir karttır. Diğer bir değişle Hedef Bilgi Kartı fenerin konduğu hedef noktasının ne olduğunu ve bu noktanın (örneğin kaya veya binanın) tam olarak neresine fenerin konduğunu açıklamaya çalışan bir karttır[101].

Kontrol Mührü/Zımbası–Elektronik Hedef Kontrol Ünitesi: Hedef kontrol kartlarındaki ilgili bölümleri işaretlemek amacıyla kontrol noktalarına konan, her birinin işaretinin farklı olduğu özel yapılmış mühürler/zımbalardır. Elektronik sistem kullanıldığında mühür/zımba yerine kodları birbirinden farklı elektronik hedef kontrol ünitesi kullanılır.

Kontrol/Hedef Noktası: Sporcuların bulmaya çalıştıkları, fenerlerin asılı olduğu hedef noktalarıdır. Hedef noktaları harita üzerinde çapı 6 mm olan dairelerle gösterilir. Hedef dairenin merkezindedir.

Yarışma Parkuru: Yarışmacıların, yarışma alanı içinde tespit edilmiş olan kontrol noktalarına bir sıra dâhilinde uğradıkları yoldur. Bir oryantiring yarışma parkuru; Başlangıç/Çıkış, belli sırada koşulması zorunlu Kontrol Noktaları/Hedefler ve Bitiş/Varıştan oluşur[102].

2.8.2. Oryantiring Türleri

Yapılış şekillerine, yarışma zamanına, yarışma doğasına, yarışma sonucunu belirleme yoluna, kontrollerin ziyaret edilmesi gereken sırasına

ve yarış uzunluğuna göre değişik türlerde oryantiring yarışmaları vardır[94,103].

2.8.2.1. Yapılış Şekillerine Göre

Temel olarak yapılış şekline göre dört çeşit oryantiring vardır. Bunlar (Şekil 1):

- Yaya Oryantiring (Oryantiring): Koşarak ya da yürüyerek yapılabilir.
- Kayakla (Kayak Oryantiringi): Kuzey disiplini kayak ile yapılmaktadır. İki elde kayak batonları olduğu için, harita ve pusula bir aparat ile sporcunun göğsüne monte edilir.
- Bisikletle (Bisiklet Oryantiringi): Dağ bisikleti ile yapılır. Sporcu elleri ile gidonu tuttuğu için harita ve pusula bisikletin gidonuna özel bir aparat ile takılarak taşınmaktadır.
- Patika Oryantiringi (Engelli Oryantiringi): Fiziksel engelli olsun veya olmasın herkes tarafından tekerlekli sandalye kullanılarak yapılan oryantiringdir.

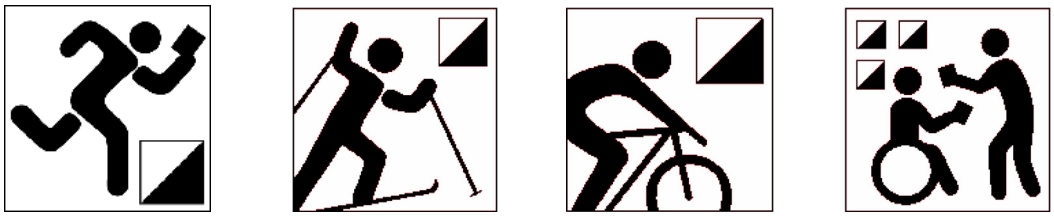

Oryantiring | Kayak Oryantiringi | Bisiklet Oryantiringi | Patika Oryantiringi

Şekil 1: Oryantiring Disiplinleri

2.8.2.2. Yarışma Zamanına Göre

- Gündüz: Gün ışığında yapılır.
- Akşam: Karanlıkta yapılır.

2.8.2.3. Yarışma Doğasına Göre

- Bireysel: Kişi tek başına koşar.
- Bayrak: İki veya daha çok takım üyesi biri bitirdikten sonra diğeri başlayacak şekilde yarışırlar.
- Takım: İki veya daha çok kişi beraber koşarlar.

2.8.2.4. Yarışma Sonucunu Belirleme Yoluna Göre

- Tek Yarış Müsabakaları: Bir tek yarışın sonucu final sonuçtur. Yarışmacılar farklı kategorilerde yarışabilirler: A Kategorisi, B kategorisi gibi.
- Çoklu Yarış Müsabakaları: Bir veya daha çok gün süren, iki veya daha çok yarışın birleşik sonucu final sonucu oluşturur.
- Eleme Yarış Müsabakası: Final koşmak üzere bir veya birden çok eleme yarışından geçen yarışmacılar değişik eleme gruplarına ayrılmıştır. Final yarışın sonucu esas alınır. A ve B gibi finaller olabilir. B grubunda dereceye girenler A grubunda dereceye girenlerden sonra sıralanır vb.

2.8.2.5. Kontrollerin Ziyaret Edilmesi Gereken Sıraya Göre

- Belli Bir Sırada: Örneğin 1–2–3–4–5 gibi sırada koşulan yarışlar.
- Sıralamasız: Yarışmacı istediği sırada hedeflere gidebilir.

2.8.2.6. Yarış Uzunluğuna Göre

- Uzun mesafe
- Orta mesafe
- Sürat
- Diğer mesafeler.

Bu kadar çeşitli olmasının yanında genellikle yaygın olan oryantiring türü; gündüz yapılan, bireysel koşulan ve belli bir sırada hedeflerin bulması zorunlu olan oryantiringdir.

2.8.3. Oryantiring Nasıl Yapılır?

Oryantiring yapabilmek için öncelikle; bu spor dalına has, özel olarak hazırlanmış haritaya, hedef kontrol kartına/elektronik karta, pusulaya ve üzerinde kontrol kodu ve zımbası/elektronik hedef ünitesi olan hedeflere/fenerlere ihtiyaç vardır (Şekil 2).

Haritası çizili alanın belli noktalarına oryantiring hedefleri yerleştirilir. Bu hedef noktaları bir sıra dâhilinde haritaya işaretlenir ve koşacak olan sporculara bu harita parkura çıkarken verilir.

Standart bir oryantiring parkuru: Başlangıç/Çıkış, belirli sırada koşulması zorunlu Kontrol Noktaları/Hedefler ve Bitiş/Varıştan oluşur (Şekil 3).

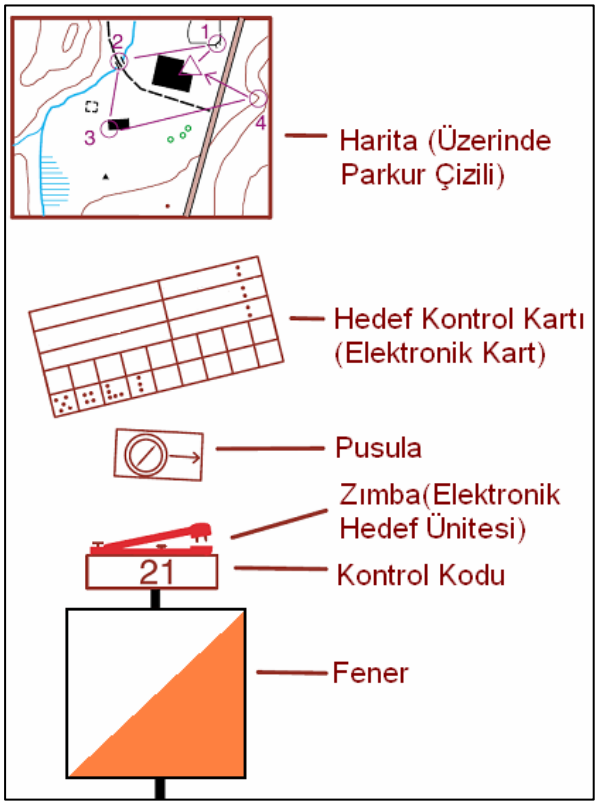

Şekil 2: Oryantiring Yapmak İçin Gerekli Olan Malzemeler

Sporcular belirlenen zaman aralıkları ile (genelde 1–5 dakika aralıklarla) tek tek çıkış alırlar. Çıkış noktasında haritasını alır. Sporcu oryantiring yarışmasına başladığı anda doğada, elindeki haritasıyla ve pusulasıyla baş başadır. Sporcu için esas olan şey, gideceği noktayı/noktaları haritadaki sırasıyla, doğru olarak ve en kısa zamanda bulmaktır. Bunun için de oryantiring haritasını okuyabilmesi ve oryantiringe ait bazı özel sembolleri bilmesi gerekir. Bu bilgileri doğru kullanan sporcu çoğu zaman hedef noktasına hatasız olarak varmaktadır.

Hedef noktasına varan sporcu, bu noktada; yarışmada elektronik sistem kullanılıyorsa elindeki e–kartı elektronik hedef kontrol ünitesine basar, zımba kullanılıyorsa haritasındaki veya hedef kontrol kartındaki ilgili kutucuğa zımbayı kullanarak zımbalama yapar ve böylece hedefi

bulduğunu kanıtlar. Bütün noktaları sırasıyla dolaşır ve varış noktasına gelir. Parkuru en kısa zamanda bitiren ilk sırayı alır.

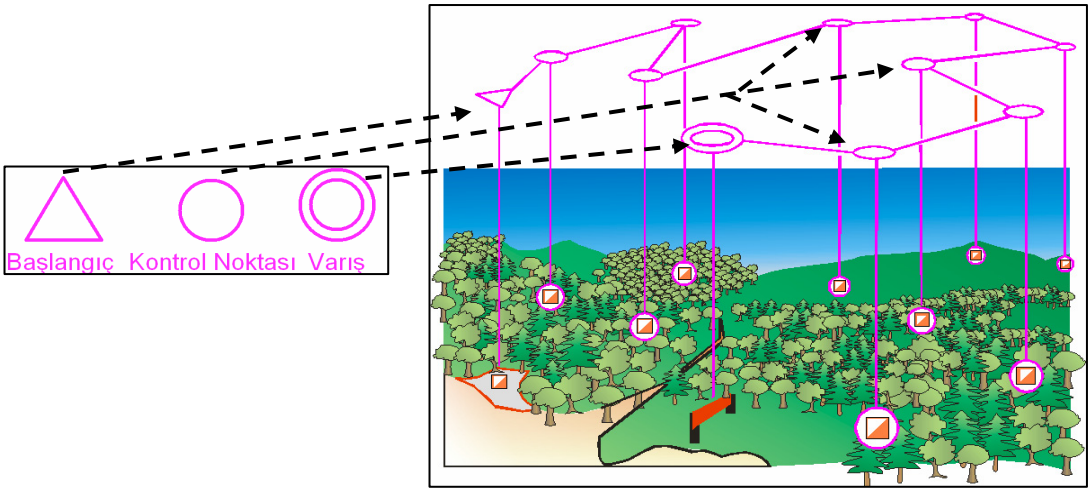

Şekil 3: Oryantiring Parkuru

2.8.4. Oryantiringin Doğuşu, Dünyada Gelişimi ve Kurumsallaşma Çalışmaları

İnsanın harita ve pusula yardımı ile yönünü bulabilmesi, istenilen yere ulaşabilmesi…

Harita ve pusula yardımı ile yön bulma faaliyetleri çok eski dönemlere rastlamaktadır. Pusulanın Çin'de mi, İskandinavya'da mı, Arap dünyasında mı yoksa her üçünde birden mi geliştiği net değildir. Kaynaklarda 10'uncu yüzyılda Çin, Akdeniz ve Kuzey Denizinde pusula kullanıldığı belirtilmektedir[104].

Pusula kullanımıyla ilgili ilk kaynak 1187'de Avrupa'da görülmüş, 1338'de de İngiliz gemilerine pusula yerleştirilmiştir. 1477 yılında

haritalarının üst noktasına “kuzey” ifadesi konmuş ve ilk defa 1521’de Türk (Osmanlı) haritalarında kuzeyi işaret eden “siyah ok” kullanılmıştır[104].

Ormanda harita ve pusula kullanarak yönünü bulabilmesi ve istenilen yere gidebilmesi isteği dünyada oryantiringin doğuşuna ışık tutmuştur. Oryantiring, ilk olarak 19’uncu yüzyılda İskandinav ülkelerinin askeri eğitimlerinde yapılmaya başlamış, ilk organizasyonlar 1880’lerde Norveç ve İsveç Birleşik Krallığı askeri birlikleri arasında düzenlenen müsabakalar ile olmuştur[104].

Oryantiring İskandinav kökenli bir spordur. Orijinal ismi olan “Orientering” kelimesi de düşünülenin aksine İngilizce değil İsveççeden gelmektedir. İskandinavların ataları olan Vikingler yön bulmada içgüdülerine güvendikleri, bunun bugün dahi etkisinin İskandinav sporcularının yön bulmadaki kabiliyetlerine ışık tuttuğu söylenmektedir[104].

İlk oryantiring yarışması 31.10.1897 tarihinde Norveç’in Oslo (Nordmarken) şehri yakınındaki Tjalve Spor Kulübünde yapılmıştır. Bu müsabakaya sekiz sporcu katılmıştır. 1:30000 ölçekli haritada 10,5 km uzunluğundaki bu parkur üç kontrol noktasından oluşmaktaydı[104,105]. Benzer müsabaka 1901 yılında Stockholm’de Sundbyberg Kulübünce düzenlenmiştir[106].

Başta sadece koşarak yapılan oryantiring daha sonra kayakla da yapılmaya başlamıştır. İlk kayak oryantiring yarışması 06.02.1899

tarihinde Norveç–Trondheim'de yapılmıştır. 20 kilometrelik bu yarışmaya 12 sporcu katılmıştır. İlk kayak oryantiringi bayrak yarışması ise 1900 yılında İsveç'te yapılmıştır[104].

Modern oryantiringin doğuşu İsveç Stockholm Amatör Atletler Birliği Başkanı Binbaşı Ernst Killander'in çabası ile 1918'de olmuştur. Aynı zamanda bir izci lideri de olan Killander koşucuların ormanda koşarken kendi rotalarını harita ve pusula kullanarak belirlediği ve adına "Oryantasyon" dediği organizasyonlar düzenlemiştir[104,107,108].

Birinci Dünya Savaşından sonra Binbaşı Killander ilk organizasyonunu 1919 Mart'ında Stockholm'de, modern oryantiringin doğum yeri olarak kabul edilen yerde, yapmıştır. Yarışmaya 155 sporcu katılmıştı ve parkur 15 km uzunluğunda idi[106].

Oryantiring zamanla çeşitlenmeye ve tüm İskandinav ülkelerine yayılmaya, gündüz olduğu kadar gece de yapılmaya başlanmıştır. İlk gece oryantiring çalışması 1922'de Stockholm'de, ilk gece oryantiring yarışması ise 1923'de Finlandiya'da yapılmıştır. İlk bölgesel oryantiring şampiyonası ise 1923 yılında İsveç'te düzenlenmiştir [104].

Oryantiring başlarda sadece erkek sporu idi[109]. Zamanla bayanlar arasında da yapılmaya başlanmıştır. Bayanlar arası müsabakalar 1925 yılında Göteburg–İsveç'te ve Macaristan'da düzenlenmeye başlamıştır[98].

İsveç'in Elit Şampiyonası 1926 yılında yapılmıştır. 1927 yılında da ilk bayrak yarışı Uppsala'da yapılmıştır. Bayrak yarışmasında birinci olan takımın bir elemanı olan Eric TOBE 1961 yılında kurulan olan IOF'un ilk başkanı olmuştur[98].

Bu dönemde parkurlar harita okuma ve yön bulma becerisinden çok fiziksel kapasiteyi test eden türdendi. Çünkü kontrol noktaları genelde büyük ve bariz görülebilen nesnelerin (yol kavşağı, büyük tepe gibi) yanına konulmaktaydı. Bundaki en büyük neden hiç şüphesiz haritaların yetersiz olmasıydı[106]. Büyük ve göze çarpan kontrol noktalarına doğru pusula yardımı ile koşmak zamanla basit bir hal almış ve oryantiringin ilginçliğini yitirmesine sebep olmuştur. Fakat gün geçtikçe gerek pusuladaki gelişmeler, gerekse haritaların kalitesindeki artışlar oryantiringin daha keyif verici ve ilginç bir spor haline gelmesine ve bununla beraber oryantiringin toplumdaki popülaritesinin artmasına vesile olmuştur.

Harita kalitesinin artmasıyla beraber harita okuma becerisi de ön plana çıkmış "rota seçimi" ve "parkur planlaması" konuları daha önemli bir hale gelmiştir[107]. Sadece yol kenarına, büyük nesnelerin yanına konan hedefler yerine, kategorilere göre ayrı ayrı planlanan parkurlar yapılmaya başlanmıştır. Harita, pusula ve parkur planlamadaki gelişmeler sayesinde oryantiringde ödülü sadece koşusu iyi olan sporcular değil hızlı koşarken harita ve pusulayı da iyi kullanabilen oryantiringciler almaya başlamıştır[107].

Uluslararası ilk oryantiring müsabakası 1932 yılında İsveç ile Norveç arasında yapılmıştır. 1934 yılına gelindiğinde oryantiring Finlandiya, İsviçre, Sovyetler Birliği ve Macaristan'a kadar yayılmıştır[105].

İlk oryantiring kulübü SK Gothia 1928 yılında İsveç'te kurulmuştur. Federasyonlaşmada da ilk adımı yine İsveç atmış ve ilk ulusal oryantiring federasyonu 1936 yılında kurulan İsveç Oryantiring Federasyonu olmuştur. Norveç ve Finlandiya'da federasyonlaşma 1945 yılında gerçekleşmiştir[104].

İkinci Dünya Savaşı sırasında oryantiringin gelişimi kısmen yavaşlamıştır. Hitler savaş sırasında Norveç'te oryantiringi yasaklamıştır. Çünkü direniş grupları oryantiring bilgileri sayesinde Alman Ordularına karşı büyük avantaj sağlamaktaydılar. Bugün bile asker dünyası ile oryantiring arasındaki sıkı bağ halen devam ettiği söylenmektedir[104].

Norveç, İsveç, Finlandiya ve Danimarka 1946 yılında Nordik Oryantiring Komitesini oluşturdular. Bu komite 1961 kurulan olan IOF'un da tabanını oluşturmuştur[104].

Uluslararası alanda ciddi ilk hareket Mayıs 1949 tarihinde Sandiken–İsveç'te yapılan ve 11 ülkenin katıldığı Oryantiring Konferansıdır. 1959 yılında İsveç'te bir uluslararası konferansı daha düzenlenmiştir. Bu konferansa dört Nordik ülkesinin yanı sıra Macaristan,

İsviçre, Batı Almanya, Doğu Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Çekoslovakya ve Yugoslavya'dan oluşan 12 ülke katılmıştır[98,104,107].

Yapılan kurumsallaşma çabaları neticesinde Uluslararası Oryantiring Federasyonu (IOF) 1961'de Bulgaristan, Çekoslovakya, Danimarka, Doğu ve Batı Almanya, Finlandiya, Macaristan, Norveç, İsveç ve İsviçre'den oluşan 10 kurucu üye ile Kopenhag–Danimarka'da kurulmuştur (Şekil 4) [110]. Eric TOBE ilk başkanı olmuştur[104]. Üçüncü yılında Avusturya'nın katılımıyla IOF'un üye sayısı onbire çıkmıştır[107,110].

İlk Avrupa Şampiyonası 1962 yılında Löten–Norveç'te yapılmıştır. Fakat 1966 yılında Avrupa Şampiyonası kaldırılmış ve yarışma dünya şampiyonasına dönüştürülmüştür[104,106,107]. 2000 yılından itibaren Avrupa Oryantiring Şampiyonası tekrar yapılmaya başlamıştır[105]. 2003 yılına kadar iki yılda bir yapılan Dünya Şampiyonası ise bu tarihten sonra her yıl yapılmaya başlanmıştır.

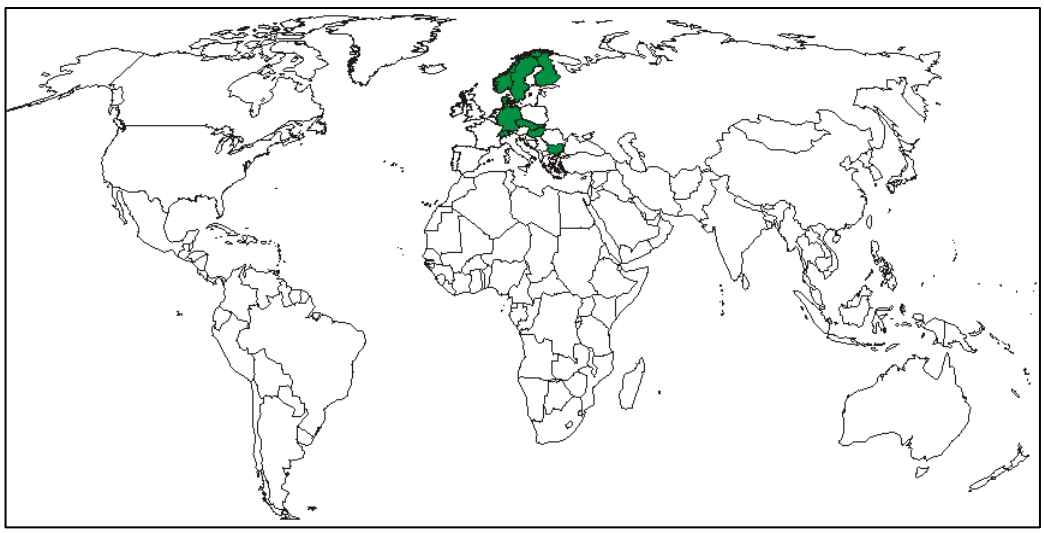

Şekil 4: IOF Kurucu Üyeleri, 1961

1969 yılına gelindiğinde IOF'un üye sayısı 16'ya ulaşmıştır. IOF artık Avrupa dışına çıkmış, Japonya ve Kanada da IOF'a üye olmuştur. Daha sonra da oryantiring dünyasına katılım gün be gün devam etmiş ve 20'nci yüzyılın başlarında sadece İskandinav sporu olarak bilinen oryantiring gerek harita gerek pusula gerekse parkur planlama ve yarışma organizasyonundaki gelişmeler sayesinde 2008 yılına gelindiğinde 69 üyeli yapılan bir dünya sporu haline gelmiştir (Tablo 2) (Şekil 5) [110].

Tablo 2: Yıllara Göre IOF Üye Ülke Sayısı

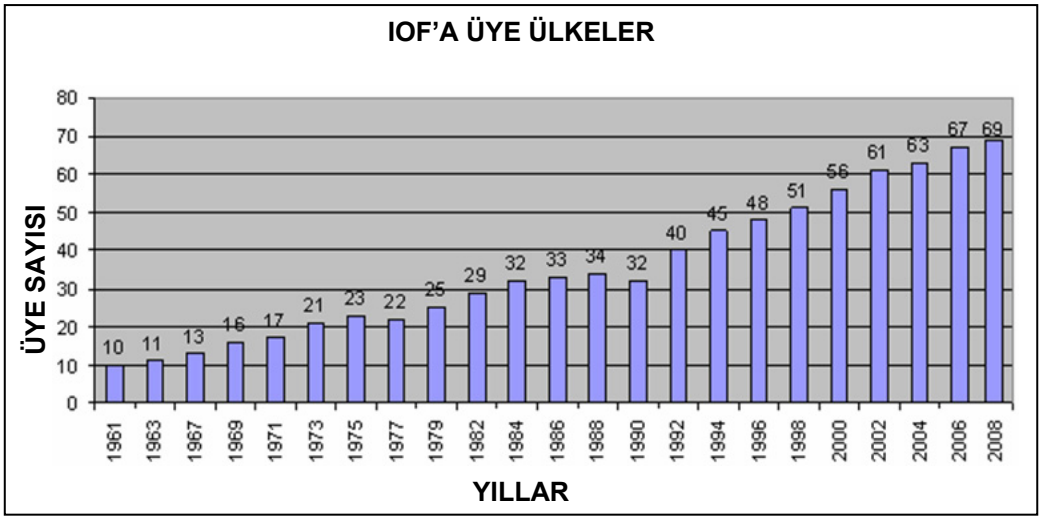

Kaynak: Past Present [internette]. 2006 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.orienteering.org/i3/index.php?/iof2006/iof/ past_present

IOF'a Özel Üyeler: Arjantin, Ekvador, Endonezya, Gürcistan, Hindistan, Jamaika, Kenya, Kırgızistan, Küba, Makedonya, Malezya, Moldova, Mozambik, Pakistan, Porto Riko, Somali, Şili, Tayland, Uruguay, Venezüella, Yunanistan,

IOF'a Tam Üyeler: Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Avusturya, Belçika, Beyaz Rusya, Brezilya, Bulgaristan, Büyük

Britanya, Çek Cumhuriyeti, Çin, Kolombiya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Afrika, Hırvatistan, Hollanda, Hong Kong, İspanya, İsveç, İsviçre, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kanada, Kazakistan, Kore, Kuzey Kore, Letonya, Linchenstein, Litvanya, Macaristan, Moğolistan, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Tayvan, Türkiye, Ukrayna, Yeni Zelanda,

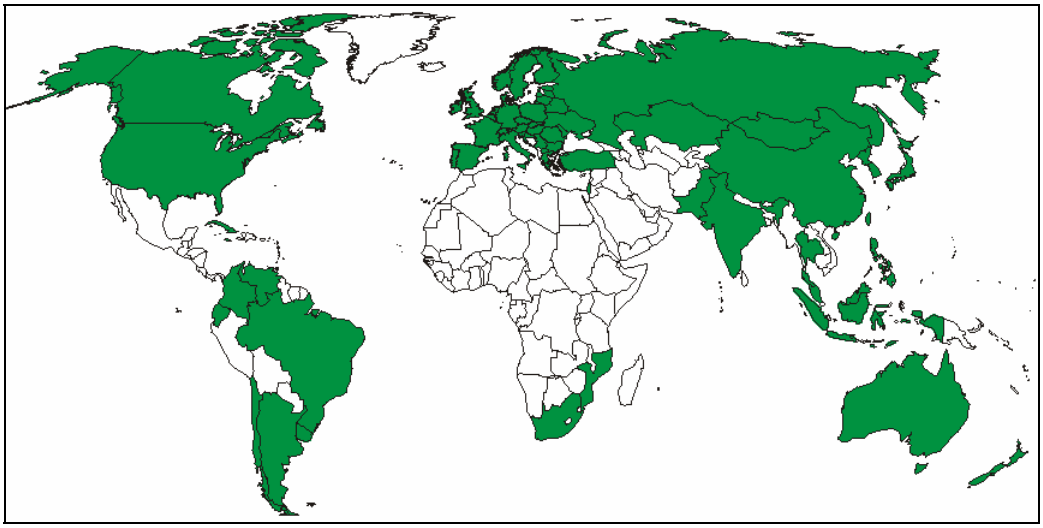

Şekil 5: IOF'a Üye Ülkeler, 2008

Modern oryantiring; kayak oryantiringi, bisiklet oryantiringi, patika oryantiring (engelli oryantiringi) gibi yan dallara ayrılmasıyla çeşitlilik kazanmıştır. Uluslararası ilk kayak oryantiring yarışması 1972 yılında Bulgaristan'da yapılmıştır. İlk Dünya Kayak Oryantiring Şampiyonası ise 26–28 Şubat 1975 tarihlerinde Finlandiya–Hyvinkää'da yapılmıştır[105].

1983 yılında Macaristan, Belçika, Finlandiya, Avusturya, İsveç ve Norveç'in katılımıyla ilk gayri resmi Kayak Oryantiringi Dünya Kupası düzenlenmiştir. İlk resmi Kayak Oryantiringi Avrupa Kupası Çekoslovakya,

Avusturya, İtalya, Finlandiya, İsveç'in katılımıyla 1987 yılında yapılmıştır. 1989 yılında Avusturya, Çekoslovakya, İsveç ve Norveç arasında ilk Kayak Oryantiringi Dünya Kupası yapılmıştır[105].

Diğer bir oryantiring disiplini olan bisiklet oryantiringinde ilk şampiyona 1999 yılında yapılmıştır. Dünya Şampiyonası ise 2002'de yapılmaya başlamıştır[111].

İlk Patika Oryantiring Şampiyonası 2001 yılında yapılmıştır. İlk Dünya Patika Oryantiring Şampiyonası 15–18 Eylül 2004 tarihlerinde İsveç–Västerås'da, ilk Avrupa Şampiyonası ise 05–07 Temmuz 2004 tarihinde İtalya–Altopiano di Asiogo'da yapılmıştır[112,113].

Oryantiring Dünya Şampiyonaları sadece elit erkek ve bayanlar arasında değil değişik yaş kategorilerinde de yapılmaya başlamıştır. İlk Dünya Gençler Oryantiring Şampiyonası 1990 yılında İsveç'te[114], ilk resmi Dünya Masterler Oryantiring Şampiyonası 08–12 Nisan 1996 tarihlerinde Murcia–İspanya'da[115] yapılmıştır.

Günümüzde Oryantiring Dünya ve Bölgesel Şampiyonaları düzenli olarak yapılmaktadır. Bu şampiyonalardan başka, çok büyük katılımlı oryantiring yarışları da düzenlenmektedir. Bu büyük yarışmaların hepsi hâlâ Avrupa'da yapılmakta ve birçoğu kulüpler ile İskandinavya'daki ulusal federasyonlar tarafından organize edilmektedir. Bunlar[97]:

- O–Ringen Beş Gün: Dünyanın en çok katılımlı müsabakası olan O–Ringen 1965 yılından beri yapılmaktadır. Her yıl temmuz ayında dünyanın dört bir yanından yaklaşık 40 ülkeden gelen 20000 oryantiringcinin katılımı ile İsveç'te yapılmaktadır.

- Jukola: Erkek takımlarının yedi, bayanların dört kişiden oluştuğu dünyanın en büyük oryantiring bayrak yarışmasıdır. 1945'ten beri her yıl yaklaşık 2000 bayrak takımının katılımı ile Finlandiya'da yapılmaktadır.

- 10 Mila: Her yıl nisan ayında İsveç'te yapılan gece oryantiringi bayrak yarışmasıdır.

- 25 Manna: Elit koşucuların, gençlerin, kadın ve erkeklerin aynı takımda koştuğu dünyanın en büyük oryantiring bayrak yarışmasıdır. Yarışma her yıl İsveç'te yapılmaktadır.

- İsviçre 6 Gün: Her iki yılda bir İsviçre'de düzenlenen orta Avrupa'daki en büyük çok günlü oryantiring yarışmasıdır.

- İskoçya 6 Gün: Her iki yılda bir İskoçya'da düzenlenen oryantiring yarışmadır. Türkiye'den Johnnie Walker firması sponsorluğunda oluşturulan bir takım 2001 yılında bu müsabakaya katılmıştır[116].

- Park World Tour (PWT)/Park Oryantiring Şampiyonası: Oryantiring yarışmasını tüm ülkelere yaymak için genelde parklarda ve yerleşim alanlarında yapılan oryantiring yarışmasıdır. İlk yarışmalar 1996

yılında İsveç, Norveç, Finlandiya ve Çekoslovakya'da yapılmıştır[117]. 2001 yılından beri gayrı resmi dünya şampiyonası olarak da adlandırılmaktadır.

Oryantiring, 1981 yılından beri yapılmakta olan Dünya Oyunlarına 2001 yılında dâhil edilmiştir. Japonya'nın kuzeybatısında bulunan Akita şehrinde 2001 yılında düzenlenen 6'ncı Dünya Oyunlarına çeşitli ülkelerden 39 bayan, 38 erkek oryantiringci katılmıştır. 18–19 Ağustos 2001 tarihlerinde biri bireysel diğeri bayrak olmak iki müsabaka yapılmıştır[118]. 2005 yılında Almanya'da yapılan 7'nci Dünya Oyunlarında da oryantiring müsabakası düzenlenmiştir. 16–17 Temmuz 2005 tarihlerinde yapılan müsabakalara 18 ülkeden 80 oryantiringci katılmıştır. 8'inci Dünya Oyunları Tayvan–Kaohsiung'da 16–26 Temmuz 2009 tarihlerinde yapılması planlanmıştır[118].

İlk oryantiring dergisi Suunnistaja 1945 yılında Finlandiya'da çıkarılmaya başlanmıştır[118]. Ozine, Scientific Journal Of Orienteering ve Orienteering World süreli yayınları dünya çapında yayımlanan önemli oryantiring dergilerdir.

2.8.5. Oryantiring Haritası

Bir futbolcu için futbol sahası, bir yüzücü için havuz, bir atlet için pist ne ise bir oryantiringci için de harita odur. Harita oryantiringcinin oyun alanıdır.

Oryantiring haritası topoğrafik haritalara benzer ancak bunlardan farklı olarak daha detaylıdır ve ileriki bölümde gösterildiği gibi kendine özgü renk ve sembollere sahiptir. Oryantiring müsabakalarında yarışmanın özelliğine göre genellikle 1/15000, 1/10000, 1/7500, 1/5000 veya 1/4000 ölçekli haritalar kullanılmaktadır.

Oryantiring haritaları üzerindeki eş yükselti eğrileri beş metrelik (bazen 2.5 metrelik) yükseklik farkını belirtmektedir. Şekil 6'da bir arazi arızasının önce gerçek profil görünümü (A) verilmiştir. Daha sonra bu görüntünün münhani çizgileriyle gösterimi (B) ve en son olarak da oryantiring haritasında olduğu gibi münhani çizgileriyle izdüşümü görünümü (C) verilmiştir. Münhani aralıkları beş metrede bir geçmektedir. Yardımcı münhani 2,5 metrede bir geçmiştir.

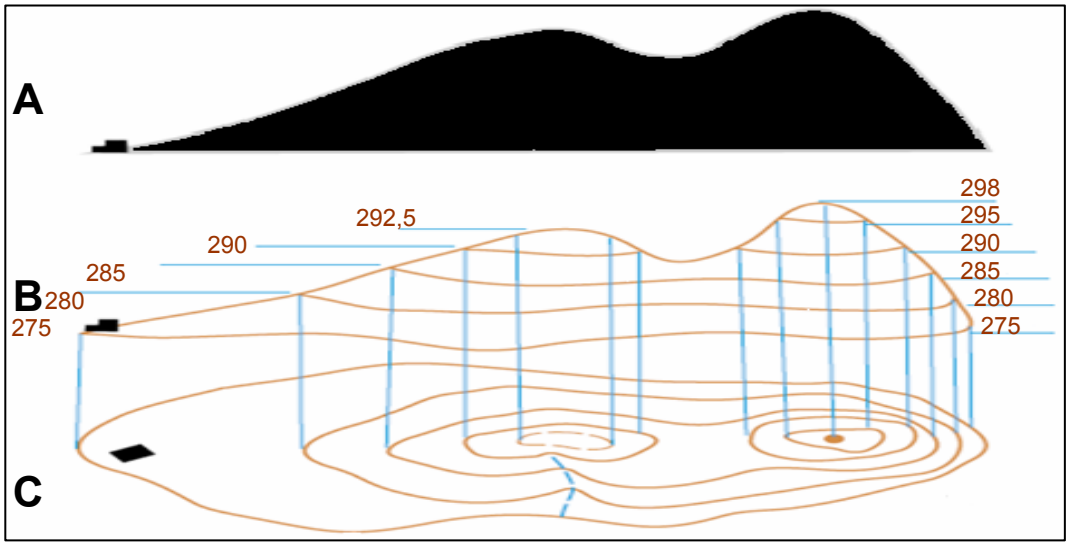

Şekil 6: Gerçek görüntünün Profil ile (A), Münhanilerle (B) ve Haritada (C) gösterimi

Şekil 7'de de arazi arızalarının gerçek profil görünümleri ve bu görüntünün oryantiring haritasında olduğu gibi münhani çizgileriyle izdüşümü görünümleri verilmiştir.

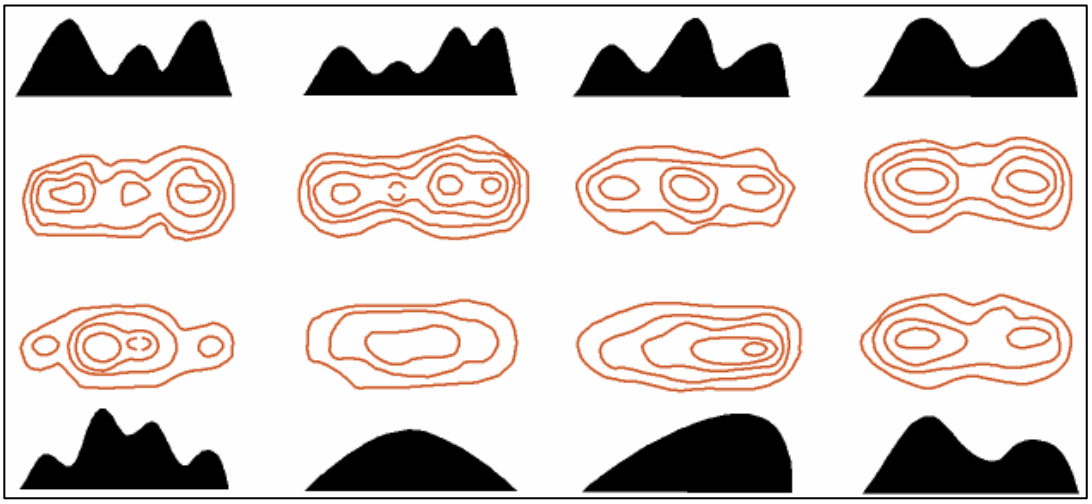

Şekil 7: Profil Görüntülerin Oryantiring Haritasında Görünümü

Oryantiring haritalarında bilinmesi gerekli ana arazi arızaları vardır; boyun, yamaç, sırt, girinti, tepe, çukur ve burun. Bunlar aşağıdaki şekilde gösterilmektedir (Şekil 8).

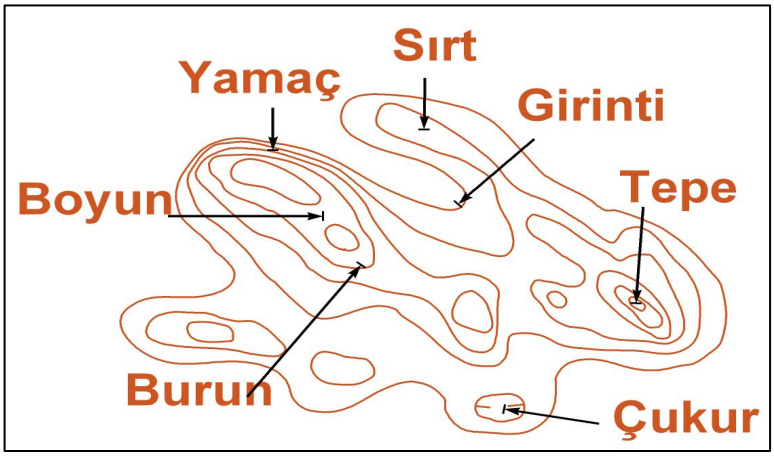

Şekil 8: Ana Arazi

İlk oryantiring haritaları siyah beyaz ve genelde 1:100000 ölçekliydi[103]. Oryantiring yarışmasında kullanılan ilk harita 31.10.1897 Norveç Oslo (Nordmarken) kullanılan haritadır (Resim 1) [119].

Resim 1: Oryantiring Yarışmasında Kullanılan İlk Harita

30.10.1941 tarihinde Alman işgali altında olan Norveç'in Gupumarka şehrinde gece oryantiringi organizasyonu yapılmıştır. Kullanılan harita bir oryantiring organizasyonu için arazi etüdü yapılarak çizilmiş ilk haritadır (Resim 2) [119].

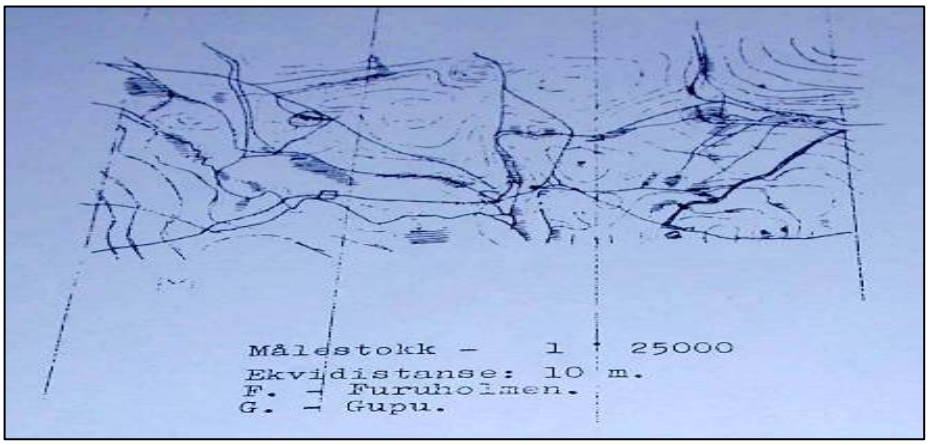

Resim 2: Oryantiring Organizasyonu İçin Arazi Etüdü Yapılarak Çizilmiş İlk Harita

Hava fotoğrafı kullanılarak çizilmiş ilk oryantiring haritası ise 1948'te Norveç–Norbykollen'de Per Wang tarafından çizilmiştir (Resim 3) [119].

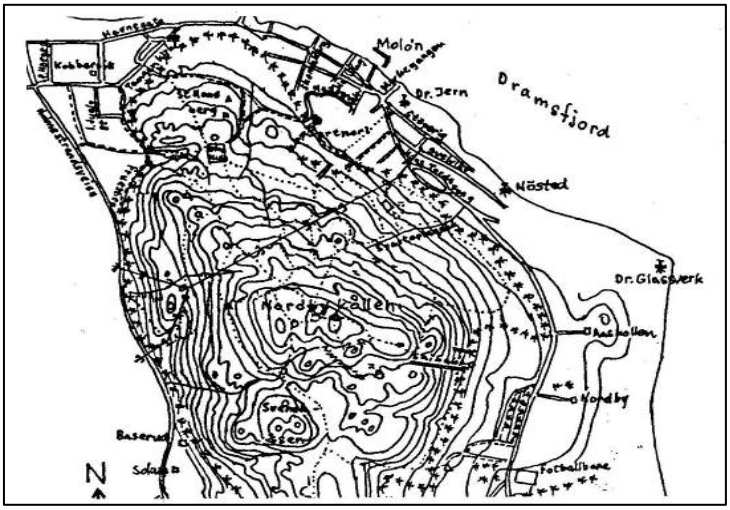

Resim 3: Hava Fotoğrafı Kullanılarak Çizilmiş İlk Oryantiring Haritası

İlk renkli oryantiring haritası Knut VALSTAD tarafından çizilmiştir. 30.04.1950 tarihinde Norveç–Oslo'da bu harita kullanılarak oryantiring yarışması düzenlenmiştir (Resim4) [109,119]. Bu tarihten itibaren renkli oryantiring haritaları İsveç ve Norveç haritacılarınca çizilmeye başlamıştır[104].

İsveç ve Norveç'te özel harita komiteleri kurulmuş. 1965 yılında uluslararası harita standartları (Oryantiring Haritaları Uluslararası Standartları–International Specification for Orienteering Maps–ISOM) kabul edilmiştir[119]. 1969 yılında Dorksy–Sovyetler Birliği'nde IOF kongresi yapılmıştır. Bu kongrede alınan kararlar neticesinde ilk ISOM yayımlanmıştır. Bu standartlarda çizilen ilk harita ile Doğu Almanya'da 1970 yılında Dünya Şampiyonası düzenlenmiştir. Daha sonra 1975 yılında

ikinci, 1982 yılında üçüncü, 1990 yılında dördüncü ve 2000 yılında da beşinci ISOM (ISOM2000) yayınlanmıştır.

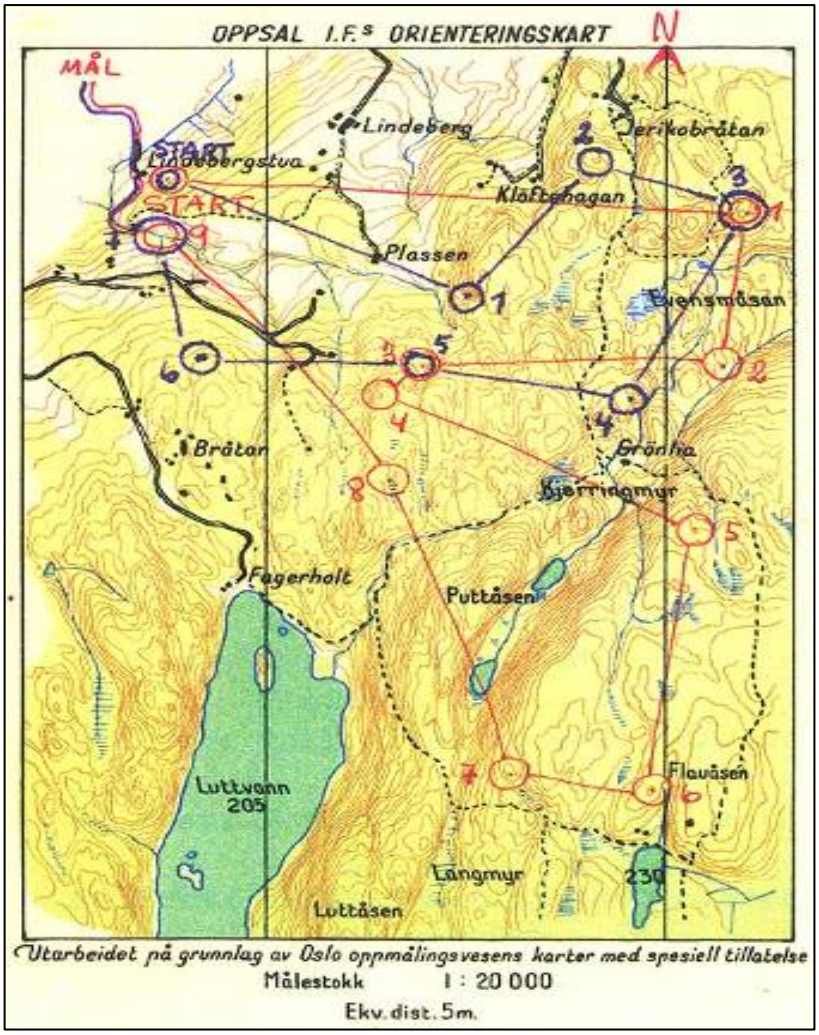

Resim 4: İlk Renkli Oryantiring Haritası

Yeni bir disiplin olan Sürat Oryantiringi yarışmalarında kullanılan haritalarla ilgili oluşturulan standartlar derlenerek Sürat Oryantiringi Haritaları Uluslararası Standartları (International Specification for Sprint Orienteering Maps–ISSOM) 2005 yılında yayımlanmıştır[105]. ISSOM

2005'te de bir dizi değişiklik yapılmış ve ISSOM2006 yayınlanmıştır. ISSOM2006, 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir[120].

2.8.6. Pusula

Oryantiring özde bir yön bulma sporudur. Yön bulma, harita okuma, rota seçimi ve hedefe yönelmeyi kolaylaştırmanın en kolay yolu ise pusula kullanmaktır.

Dünya çok büyük bir manyetik alana sahiptir. Bu özellik pusulanın çalışma prensibini de ortaya çıkarmıştır. Modern pusulalar içerisinde sıvı bulunan kapalı bir hazne ve kuzey–güney doğrultusunu gösteren iğneden oluşmaktadır.

İlk sıvı doldurulmuş pusula 1862'de ABD'de üretilmiştir[104]. Fakat oryantiringde kullanılan pusulaların gelişimi ile ilgili önemli çalışmalar İskandinav ülkelerinde olmuştur. 1930'da Kjellstram kardeşler Bjorn ve Alvan ile arkadaşları Gunner Tillander'in, ki bunlar dönemin en iyi oryantiringcileriydiler, çalışmaları neticesinde pusulalar küçülmüş ve koşarken rahatça elde taşınabilir hale gelmiştir. Gerek oryantiring haritalarında yaşanılan gelişmeler gerekse pusulanın geliştirilmesi ve basit kullanılır hale gelmesiyle oryantiringin bir koşu sporu olarak gelişmesi ve daha geniş kitlelere yayılması mümkün olabilmiştir[104,108].

Tarihi süreç içinde pusulalardaki gelişme aşağıda; solda eski, sağda ise yeni model pusulalar gösterilerek açıklanmıştır (Resim 5–8) [121].

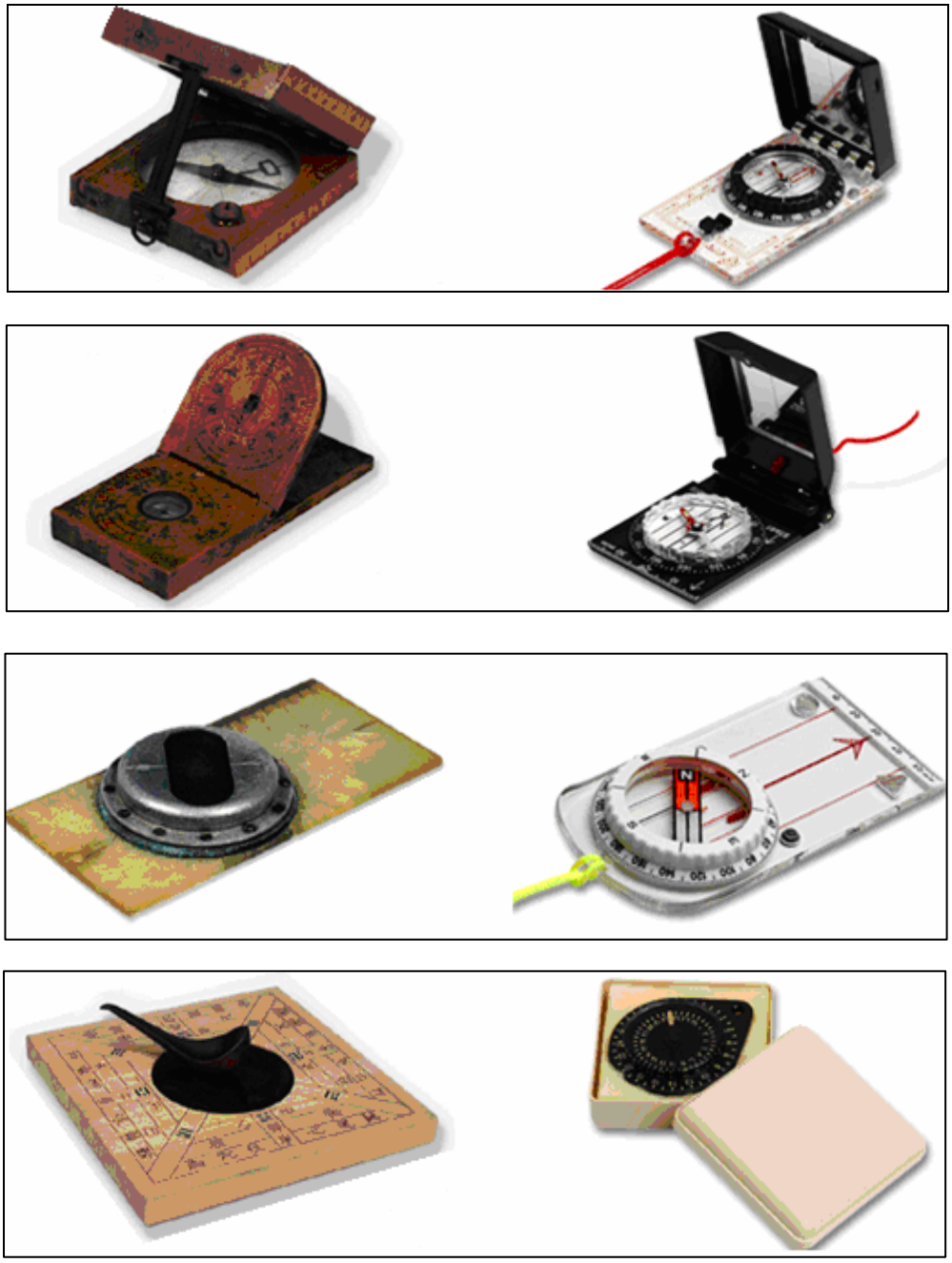

Resim 5–8: Eski ve Yeni Pusulalar

Değişik amaçlarla kullanılan pusulalar aşağıdadır (Resim 9) [121].

Aynalı Pusla

Deniz Pusulası

Şeffaf Pusula

Hassas Pusula

Parmak Pusulası

Modern Askeri Pusula

Resim 9: Değişik Amaçlarla Kullanılan Pusulalar

2.8.6.1. Oryantiringde Kullanılan Pusula Çeşitleri

Oryantiringde kullanılan pusulalar aşağıdadır (Resim 10–13) [97].

Başlangıç Pusulası

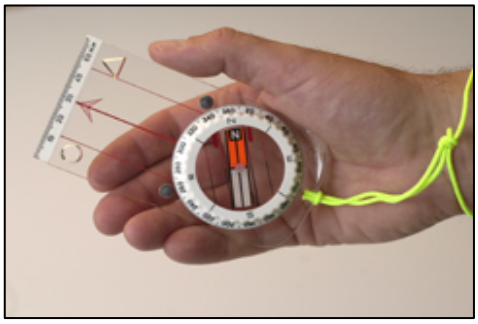

Şeffaf Pusula

Parmak Pusulası

Bilek Pusulası

Resim 10-13: Oryantiringde Kullanılan Pusulalar

2.8.7. Oryantiringin Türkiye'de Gelişimi

Hemen hemen her ülkede olduğu gibi ülkemizde de oryantiringin çıkışı askeri eğitimler ile olmuştur. Fakat harita ve pusula kullanmak her ne kadar askeri eğitimlerin bir parçası ise de 1974 yılına değin oryantiring (Koşarak Hedef Bulma) ile ilgili olarak Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) göze çarpan bir çalışma olmamıştır. Silahlı Kuvvetler bünyesinde ilk oryantiring müsabakası 1977 yılında yapılmıştır[*].

Genel Kurmay Başkanlığınca "Silahlı Kuvvetler Koşarak Hedef Bulma (Orienteering) Yarış Kuralları ve Çalışma Usulleri" adlı kitapçık 1978 yılında yayımlanmış[122] ve oryantiring müsabakaları bu kitapçıktaki kurallar çerçevesinde icra edilmeye başlanmıştır. 1996 yılında Genel Kurmay Başkanlığınca yayımlanan "Türk Silahlı Kuvvetleri Beden Eğitimi ve Spor Talimnamesi MT 170–1A" ile oryantiring kuralları aynı esaslar çerçevesinde revize edilerek yeniden yayımlanmıştır[102]. Son değişiklikler ile güncellenen "TSK Koşarak Hedef Bulma Yardımcı Yayını MYY 170–2" bu tez çalışmasının araştırmacısı tarafından hazırlanmış olup halen yayımlanma aşamasındadır.

Silahlı Kuvvetler bünyesinde oryantiring branşında katılınan ilk yurtdışı müsabaka 13–20 Eylül 1980 tarihleri arasında CISM organizatörlüğünde Karup–Danimarka'da yapılan 13'üncü Dünya Askeri

[*] Bu bilgiler 27.11.2006 tarihinde TSK Spor Okulu ve Eğt. Mrk. K.lığında Ömer Lütfü GÜLTEKİN ve Şeref TUNCA ile yapılan röportajdan elde edilmiştir.

Oryantiring Şampiyonası olmuştur*. Fakat bundan sonra TSK'da, 1980 yılından 1997 yılına kadar düzenli olarak yapılan Kuvvet müsabakaları (Kara Kuvvetleri Oryantiring Şampiyonası, Hava Kuvvetleri Oryantiring Şampiyonası vb.) ve TSK Oryantiring Şampiyonaları haricinde oryantiring anlamında kayda değer büyük bir gelişme olmamıştır.

1997 yılından itibaren başlatılan planlı çalışmalar neticesinde 1998 yılında (ilk müsabakadan 18 yıl sonra) TSK Oryantiring Millî Takımı, Biere–İsviçre'de yapılan 31'inci Dünya Askeri Oryantiring Şampiyonasına iştirak etmiştir. Fakat Türkiye'de halen 1:25000 ölçekli askeri haritaların kullanılıyor olması, yurtdışında ise müsabakaların 1:10000 ölçekli oryantiring haritalarında yapılması sebebiyle Ordu Millî takımımız bu şampiyonada kayda değer bir başarı elde edememiştir.

Oryantiring haritası ihtiyacının bariz şekilde görüldüğü bu şampiyona sonucu yurt içinde oryantiring haritası çizimi faaliyetlerine girişilmiştir. İlk etapta askeri haritalar revize edilerek oryantiring haritası çizilmeye çalışılmış, istenen sonuç alınamayınca uluslararası alanda da kullanılan harita çizim programı kullanılarak oryantiring haritası yapılmaya çalışılmıştır* (Resim 14).

---

* Bu bilgiler 26.11.2006 tarihinde TSK Spor Okulu ve Eğt. Mrk. K.lığında Mehmet GENÇ ile yapılan röportajdan elde edilmiştir.

* TSK personeli Cüneyt BUDAK, Ömer FURKAN, Ferhan KARACA, Fatih ÖZDEMİR, İbrahim COŞKUN ve Elvan İLBOĞA tarafından hazırlanan ve Ferhan KARACA tarafından çizilen Eymir-ANKARA oryantiring haritası tüm eksikliklerine rağmen Türkiye'nin yeni standartlarda sahip olduğu ilk oryantiring haritasıdır.

Harita çizim faaliyetleri yıllar içerisinde Antalya, İstanbul, İzmir, Samsun, Balıkesir, Bursa, Ankara, Eskişehir, Isparta, Burdur, Manisa, Muğla, Tokat, Yozgat, Çanakkale, Kastamonu ve Bolu'da yapılmış ve halen de Türkiye'nin birçok ilinde yapılmaya devam etmektedir. Günümüze değin gerek yerli gerekse yurt dışından getirtilen yabancı harita çizicilerin yaptığı çalışmalar neticesinde bugün Türkiye'de irili ufaklı 100'e yakın oryantiring haritası bulunmaktadır.

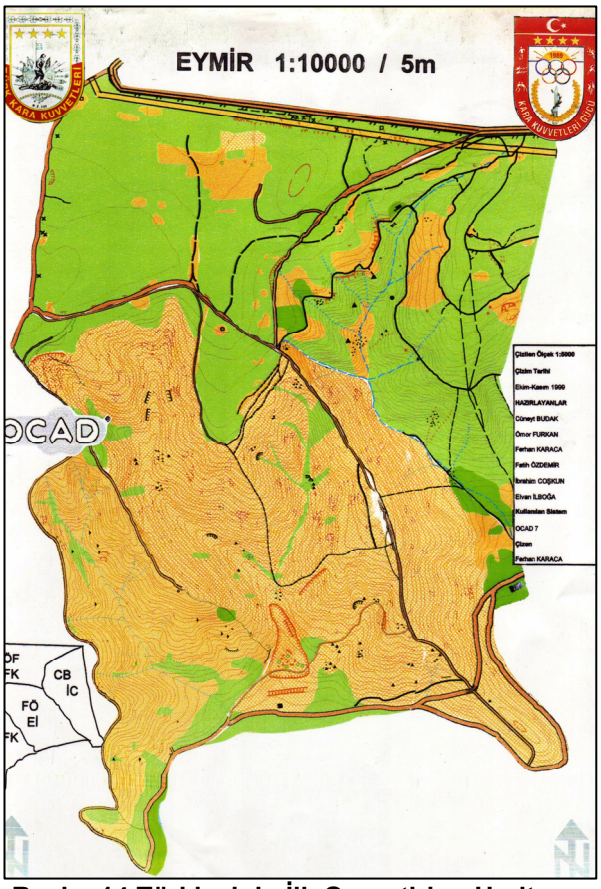

Resim 14 Türkiye'nin İlk Oryantiring Haritası

Oryantiring sporunun Türkiye'de kitlelere yayılmasında ciddi ilk adım 07.01.1999 tarihinde TSK Spor Okulu ve Eğitim Merkezi K.lığında yapılan "Oryantiring Semineri" ile atılmıştır. Kara Kuvvetleri Gücü Oryantiring takımınca düzenlenen bu seminerde amaç; oryantiringde 1980 yılından beri dünyada meydana gelen değişiklikleri/yenilikleri anlatmaktı[123].

Bu seminer sonrasında oryantiringin yaygınlaşması adına bir dizi çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların en önemlilerinden birisi 30.09.1999

tarihinde K.K.Eğt. ve Ok.D.Bşk.lığında yapılmıştır*. Oryantiring ile ilgili sorunların ve çözüm yollarının tartışıldığı bu toplantıya istinaden 12–14 Kasım 1999 tarihleri arasında Kara Gücü Oryantiring Takımı desteğinde Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu organizatörlüğünde Gazi Üniversitesi BESYO seminer salonunda "Oryantiring Tanıtım ve Eğitim Semineri" düzenlenmiştir[124]. Bu seminerle beraber Üniversiteler Arası Oryantiring Şampiyonası düzenlenmesi kararı alınmış ve ilk şampiyona 05–10 Mayıs 2000 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi organizatörlüğünde Ankara'da yapılmıştır.

Kulüpleşme yönünde ilk hareketler 1999 yılında başlamıştır. Ankara Oryantiring Grubu ve Mülkiye Spor Kulübü oryantiring faaliyetlerine başlamıştır[125]. Mülkiye Spor Kulübü 23.01.2001 tarihinde yönetim kurulunun aldığı kararla oryantiring branşını açmıştır. İstanbul'da Temmuz 1999'da bir grup oryantiring sever oryantiring faaliyetlerine başlamıştır*. Bu ekip 02.11.1999 tarihinde İstanbul Oryantiring Grubu (IOG) olarak bir çatı altında toplanmışlardır. İstanbul Oryantiring Spor Kulübü dernek tüzüğü 04.09.2003 tarihinde kabul edilmiştir. Mart 2004'te de İstanbul Spor Kulübü olarak GSGM'de kayıtlarını yaptırmışlardır[126].

Mülkiye Spor Kulübü ve İstanbul Oryantiring Kulübüne ek olarak zamanla birçok kulüp oryantiring faaliyetlerine başlamıştır. 2008 yılı başı

---

* Toplantıya K.K.Eğt. ve Ok.D.Bşk. Tuğg. Ali İhsan GÜRCİHAN, Türkiye Üniversite Sporları Fed.BŞK. Prof.Dr.Kemal TAMER, K.K.Gücü K. Öğ. Alb. Hıdır BOZYEL, K.K.Spor Şb.Md.Öğ. Yb. Yüksel AKBULUT, Gazi Üniversitesi BESYO Öğretim Üyesi Doç.Dr.Suat KARAKÜÇÜK, Polis Akademisi Spor ve Sosyal İşler Şb.Md.Emniyet Amiri Mustafa KAVRUK, Kara Kuvvetleri Gücü Oryantiring Takımından P.Ütğm. Cüneyt BUDAK, Ulş.Ütğm Veysel GÜLER, Ord. Ütğm Ömer FURKAN ve P.Ütğm Ferhan KARACA katılmıştır.

* Oryantiring Türkiye haberleşme grubunun kurulması.

itibariyle Türkiye'de faaliyet gösteren oryantiring kulüpleri şunlardır: Eskişehir Yunus Emre Spor Kulübü, İstanbul Deniz Gücü, İstanbul Oryantiring Kulübü, İzmir Demir Spor Kulübü, İzmir Hava Gücü, Jandarma Gücü, Kara Gücü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Karşıyaka Belediyesi Spor Kulübü, Bergama Belediyesi Spor Kulübü, Bursa Kara Gücü, İstanbul Kara Gücü, İzmir Kara Gücü, Mülkiye Spor Kulübü, Çankaya Belediyesi Spor Kulübü, Muğla Üniversitesi, Keçiören Belediyesi Spor Kulübü, Doruk Spor Kulübü, Muğla Karya İzcilik, Bursa İl Karması, Isparta GSGM, Sabiha Gökçen İzcilik, Balıkesir Karesi, Antalya Polis Gücü[125].

IOF'a üyelik olarak başvurusu, Türkiye'de henüz oryantiring adına bir federasyonlaşma olmadığı için, Mülkiye Spor Kulübü nezdinde yapılmıştır. 12–13 Ekim 2001 tarihlerinde Helsinki'de yapılan IOF genel kurulunda Türkiye'nin üyelik başvurusu kabul edilerek özel üye statüsünde IOF'a dahil edilmiştir. Türkiye IOF'a üye 60'ıncı ülkedir[125].

Türkiye'de Oryantiring Federasyonu kurulması ile ilgili ilk yazı 05.05.2001 tarihinde GSGM'ye gönderilmiştir. GSGM bünyesinde yapılan değerlendirmeler ve buna bağlı olarak Merkez Danışma Kurulunun 22.03.2002 tarihli toplantısı neticesinde ayrı bir federasyon kurulması yerine Dağcılık federasyonu bünyesinde faaliyet göstermesi fikri benimsenmiştir[125]. Oryantiring Federasyonu, Merkez Danışma Kurulunun 03.04.2002 tarih ve 72 sayılı kararıyla Dağcılık Federasyonu bünyesinde Oryantiring Asbaşkanlığı olarak faaliyetlerine başlamıştır. Buna bağlı

olarak 01.07.2002 tarihinde Bakan oluru ile 1 asbaşkan ve 3 yönetim kurulu üyesinin ataması yapılmıştır. Atama kararı üyelere 10.09.2002 tarihinde bildirilmiştir. 12 gün sonra Niğde'de yapılan Dağcılık Federasyonu Yönetim Kurulu toplantısına Oryantiring Asbaşkanlığı da katılmış diğer konularla birlikte oryantiring ile ilgili yapılacaklar, hedefler vb konular resmi olarak ilk defa burada görüşülmüştür[125]. Oryantiring Asbaşkanlığının kurulması ile 2002 yılında Türkiye IOF'ta tam üye statüsünü kazanmıştır.

Oryantiring Asbaşkanlığı 2004 Dağcılık Federasyonundan ayrılarak İzcilik Federasyonuna bağlanmıştır. 26.12.2005 tarihinde GSGM Merkez Danışma Kurulu İzcilik Federasyonunun özerk olması kararını almış, bu karar Oryantiring As Başkanlığının İzcilikten ayrılmasının ve farklı bir federasyon olma yolunun da başlangıcı olmuştur. Nitekim 28.03.2006 tarihinde Merkez Danışma Kurulunun aldığı karar doğrultusunda oryantiring branşı İzcilik Federasyonundan ayrılarak Türkiye Oryantiring Federasyonu olarak yeniden yapılanmıştır. Oryantiring Federasyonu halen özerk bir federasyon olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Türkiye'deki ilk resmi oryantiring müsabakası 5–10 Mayıs 2000 tarihlerinde Ankara'da yapılan Türkiye Üniversiteler Arası Oryantiring Şampiyonasıdır. Türkiye'nin katıldığı ilk uluslararası müsabaka ise Dünya

Üniversiteler Arası Oryantiring Şampiyonasıdır ve 20–24 Ağustos 2002 tarihleri arasında Bulgaristan–Varna'da yapılmıştır*.

İlk Türkiye Oryantiring Şampiyonası 14–15 Aralık 2002 tarihinde Ankara'da yapılmıştır. Oryantiring Asbaşkanlığı olarak katılınan ilk uluslararası müsabaka ise 7–12 Temmuz 2003 tarihleri arasında Põlva–Estonya'da yapılan Gençler Dünya Oryantiring Şampiyonasıdır. Ayrı bir federasyon olduktan sonra Türkiye Oryantiring Federasyonu adıyla katılınan ilk uluslararası müsabaka ise 05–10 Eylül 2006 tarihleri arasında Berovo–Makedonya'da yapılan 9'uncu Balkan Oryantiring Şampiyonasıdır[125].

Türkiye'nin katıldığı ilk Balkan Oryantiring Şampiyonası 18–22 Kasım 2004 tarihleri arasında Kopaonik–Sırbistan–Karadağ'da yapılan 7'nci Balkan Oryantiring Şampiyonasıdır. Daha sonra sırasıyla 01–04 Eylül 2005 tarihlerinde Bulgaristan–Gabrovo–Uzana'da yapılan 8'inci Balkan Oryantiring Şampiyonası, 05–10 Eylül 2006 tarihleri arasında Makedonya–Berovo'da yapılan 9'uncu Balkan Oryantiring Şampiyonasına katılındı. 10'uncu Balkan Oryantiring Şampiyonası 12–15 Eylül 2007 tarihleri arasında Türkiye'nin ev sahipliğinde İstanbul'da yapılmıştır[127]. 11'inci Balkan Oryantiring Şampiyonasının 02–06 Eylül 2008 tarihleri arasında Romanya'da yapılması planlanmıştır.

* Söz konusu iki faaliyet Üniversiteler Spor Federasyonunca gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'nin katıldığı ilk Dünya Şampiyonası 17–26 Ağustos 2007 tarihleri arasında Kiev–Ukrayna'da yapılan şampiyonadır.

Halen Avrupa Şampiyonasına ve Dünya Kupasına Türkiye takım olarak katılmamıştır. Oryantiring Federasyonu 2008 Faaliyet Programında söz konusu müsabakalara katılım programa alınmıştır.

Eğitim anlamında düzenlenen ilk faaliyet 22–24 Kasım 2002 tarihleri arasında Ankara Atatürk Spor Salonunda yapılan hakem kursudur. Kursa, kursu veren eğiticiler, federasyon yetkilisi ve görevlisi dışında 57 kişi iştirak etmiştir. İlk antrenör semineri 09–20 Haziran 2003 tarihleri arasında Ankara'da yapılmıştır. İlk gözlemci semineri de 21–22 Ocak 2006 tarihleri arasında Ankara yapılmıştır. İlk kroki/harita çizimi kursu 07–21 Mayıs 2004 Bursa'da IOF Harita Komisyonunca görevlendirilen eğitmen tarafından verilmiştir. 04–05 Şubat 2006 tarihinde de Oryantiring Haritası/Krokisi Hazırlama Kursu Ankara'da verilmiştir[125].

2.8.8. Minikler, Yıldızlar ve Gençlere Yönelik Oryantiring Organizasyonları

Spor etkinlikleri dersinin hedeflerinden birisi de öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda derste, ders dışında ya da okul dışı spor kulüplerinde spor yapmaları sağlanarak boş zamanlarını spor etkinlikleri yoluyla değerlendirme alışkanlıkları ve beceriler edinmelerine imkân tanımaktır[43]. Bu derste sporun bilinen amaçları doğrultusunda bir meslek ya da ileri düzeyde uluslararası başarı için ele alınıp

gerçekleştirilmesi için öğrencilerden sporcu yetiştirerek kamu ve/veya özel spor örgütlerine taban oluşturmak da amaçlanmaktadır[43]. Öğrenciler spor etkinlikleri oryantiring dersinde aldığı bilgi ve elde ettiği birikim ile spor kulüplerinde yer bulabilecek ve bir müsabık olarak ulusal ve uluslararası oryantiring müsabakalarına katılabileceklerdir.

Çocuk ve gençlerin katılabileceği ulusal ve uluslararası birçok oryantiring müsabakası bulunmaktadır. Oryantiring dersinde yetenekli, başarılı ve istekli olan çocuklardan oluşturulan okul takımları bu organizasyonlara, özellikle okullar arası yapılan yarışmalara, iştirak etmektedirler. Bu öğrenciler aynı zamanda il spor okullarında ve/veya kulüplerin minik, yıldız ve genç takımlarında da yer alabilmekte ve böylece okul yarışlarına ek olarak ulusal ve uluslararası diğer tüm oryantiring yarışmalarına katılabilmektedirler. Oryantiring yarışmalarına yapılan bu katılımlar hem dersi teşvik etmekte hem de çocukların derse olan ilgilerini arttırmaktadır. İlköğretim dönemi çocukların oryantiring branşında katılabileceği ulusal ve uluslararası müsabakalardan en önemlileri şunlardır:

- Türkiye Oryantiring Ligi: Türkiye Oryantiring Ligi üç kademe yarışması ve bir şampiyona olmak üzere dört yarıştan oluşmaktadır[128]. Oryantiring Federasyonu tarafından düzenlenmektedir.

Lig müsabakalarına kulüpler ve ferdi sporcular bayan ve erkek olmak üzere aşağıdaki yaş kategorilerinde katılabilmektedirler.

Büyükler	21 yaş ve üstü
Gençler	19–20 yaş
Yıldızlar	17–18 yaş
Küçükler (A)	15–16 yaş
Küçükler (B)	13–14 yaş
Küçükler (C)	11–12 yaş
Küçükler (D)	9–10 yaş
Masterler (Veteranlar)	35 yaş ve üstü
Açık	Yaş sınırlaması yoktur

- Türkiye Oryantiring Bayrak Şampiyonası: Yukarıdaki yaş kategorilerinde kulüpler arasında yılda bir defa yapılan Bayrak Oryantiring Şampiyonasıdır. Kulüpler üçer kişiden oluşan takımlarla katılır. Bu yarışta elde edilen puanlar, kulüplerin Türkiye Oryantiring Liginde aldıkları puanlara eklenmekte ve takımların ülke sıralamasını etkilemektedir. Bu kapsamda bayrak yarışı ligin bir parçasıdır. Bayrak şampiyonası Oryantiring Federasyonunun teknik desteğinde görevlendirilen kulüplerce düzenlenmektedir[128].

- Türkiye Liseler Arası Oryantiring Şampiyonası: 2006 yılına kadar OBESİD tarafından izci oryantiringciler arasında takım yarışı şeklinde düzenlenmekteydi. 2007 yılında bu uygulamaya son verilmiştir. 2008 yılından itibaren Okul Sporları Federasyonu bünyesinde Oryantiring Federasyonu teknik desteğinde okullar arası yarışmaların düzenlenmesi planlanmaktadır.

- Dünya Okullar Arası Oryantiring Şampiyonası: Her iki yılda bir düzenlenen okullar arası bir müsabakadır. Her ülke 2 bayan ve 2 erkek

takım ile katılabilmektedir. Bu takımlardan 1 bayan ve 1 erkek takım aynı okuldan olmak zorundadır. Diğer iki takım sporcuları değişik okullardan karma yapılarak oluşturulabilir. Türkiye ilk defa İstanbul ALEV Okulları ile 21–27 Nisan 2008 tarihleri arasında Edinburg–İskoçya'da yapılan Dünya Okullar Arası Oryantiring Şampiyonasına katılmıştır.

- Dünya Gençler Oryantiring Şampiyonası ve Avrupa Gençler Oryantiring Şampiyonası: Her yıl düzenli olarak icra edilen gençler arası müsabakalardır. Türkiye Genç Millî Oryantiring Takımı ilk defa 7–12 Temmuz 2003 tarihleri arasında Põlva–Estonya'da yapılan Gençler Dünya Oryantiring Şampiyonasına katılmıştır. İkinci katılım 2008 yılında olmuştur. Türk Genç Millî Takımı 29 Haziran–06 Temmuz 2008 tarihleri arasında Götreburg–İsveç'te yapılan Dünya Gençler Oryantiring Şampiyonasına katılmıştır. Avrupa Gençler Oryantiring Şampiyonasına ise henüz Türk Millî Takımları katılmamıştır. Her iki müsabaka IOF ve görevlendirilen federasyonun denetiminde düzenlenmektedir[128].

- Balkan Oryantiring Şampiyonası: Her yıl düzenli olarak Balkan ülkeleri arasında yapılan oryantiring müsabakasıdır. Türkiye'nin katıldığı ilk Balkan Oryantiring Şampiyonası 18–22 Kasım 2004 tarihleri arasında Kopaonik–Sırbistan–Karadağ'da yapılan 7'nci Balkan Oryantiring Şampiyonasıdır. Daha sonra sırasıyla 01–04 Eylül 2005 tarihlerinde Bulgaristan–Gabrovo–Uzana'da yapılan 8'inci Balkan Oryantiring Şampiyonası ve 05–10 Eylül 2006 tarihleri arasında Makedonya–Berovo'da yapılan 9'ncu Balkan Oryantiring Şampiyonasına katılınmıştır.

10'uncu Balkan Oryantiring Şampiyonası 12–15 Eylül 2007 tarihleri arasında Türkiye'nin ev sahipliğinde İstanbul'da yapılmıştır. 11'inci Balkan Oryantiring Şampiyonası 02–06 Eylül 2008 tarihleri arasında Romanya'da yapılması planlanmıştır. Balkan Şampiyonasında ülkeler, Küçükler, Yıldızlar, Gençler ve Büyüklerden bayan ve erkek olmak üzere toplam 8 takımla katılmaktadır[125].

2.9. Oryantiring İle İlgili Temel Hususlar

Oryantiring bünyesinde çok farklı tekniğin olduğu ve içinde birçok dinamiği barındıran bir branştır. Gerek arazi, bitki örtüsü ve hava şartlarının farklılığı gerekse hedef noktalarının çeşitliliği oryantiring eğitimini de çeşitlendirmektedir.

İlköğretim okullarında spor etkinlikleri dersinde futbol veya basketbol gibi birçok branş yapılmaktadır. Bu çalışma ile zaten programda yer alan ancak uygulamada olmayan oryantiringin de farklı bir branş olarak yapılması önerilmektedir. Çalışma ile programa alınacak şekliyle mevcut müfredatta yer alan diğer spor branşları gibi oryantiring aktiviteleri için de örnek uygulamalar sunmak ve bu uygulamalarla beraber oryantiringin ilköğretim programlarında yer alan temel dersler üzerindeki etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır[*]. Mevcut programda yer alan diğer spor branşları gibi oryantiring dersi için de hazırlanacak öğretim programına temel teşkil edecek veriler sunulmaya çalışılmıştır.

[*] Burada ve tez çalışmasının genelinde sözü edilen "oryantiring uygulamaları" kavramından kasıt, oryantiring ile ilgili olarak gerek kapalı gerekse açık alanlarda yapılan oryantiringe yönelik oyun, çalışma ve/veya aktivitelerdir.

İlköğretim müfredatına uygun olacak şekilde oryantiring dersinde uygulanması düşünülen program yaklaşımında oryantiring konularının, öncelikle kendi içinde daha sonra da diğer derslerle ilişkilendirilmesine önem verilmiş, oryantiringin estetik ve eğlenceli yönü ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca eğitimlerle öğrencilerin bağımsız düşünebilme ve karar alabilme becerilerinin de gelişmesine ayrı bir önem verilmiştir.

Oryantiring uygulamaları öncesinde bazı temel hususların çocuklara kazandırılması gerekmektedir. Harita ve pusula kullanımı bu hususların başında gelmektedir. Çocuk önce oryantiring haritalarında kullanılan sembolleri öğrenmeli, pusulanın ne olduğu ve nasıl kullanıldığını bilmelidir. Çocuğun öğrenmesi gereken bir diğer husus ise harita üzerinde çizilmiş hedef noktalarının ayrıntılı açıklamasının yapıldığı kartın, hedef bilgi kartının, kullanımıdır. Çocuk uygulamalara başlamadan önce hedef bilgi kartını okuyacak seviyede olmalıdır.

Harita, pusula ve hedef bilgi kartı ile ilgili bilgiler verildikten sonra oryantiring uygulamaları ile ilgili ana esaslar ve oryantiring teknikleri konuları çocuğa öğretilmelidir. Tüm bu eğitimler ile çocuk oryantiring uygulamalarına başlayabilecek seviyeye gelmektedir. Bu yaklaşımdan hareketle ilköğretim çağı çocuklar için yapılacak oryantiring uygulamaları öncesi verilmesi gereken bu temel hususlar sonraki sayfalarda açıklanmaya çalışılmıştır.

2.9.1. Oryantiring Haritalarında Kullanılan Semboller

Oryantiring Dünya çapında yapılmakta olan bir spordur. Gerek oryantiring haritalarının çizimi ve okunması için ortak bir dil oluşturmak gerek adaletli yarışmalar organize etmek gerekse oryantiring sporunun gelişimi ve yayılmasına katkı sağlamak amacı ile harita standartları oluşturulması ihtiyacı doğmuştur. Dünyanın değişik bölgelerindeki değişik tipteki oryantiring haritalarına bir standartlık kazandırmak adına Oryantiring Haritaları Uluslararası Standartları (ISOM) oluşturulmuştur[129]. Aşağıda oryantiring haritalarında kullanılan sembollerden örnekler verilmiştir. Çocuklar oryantiring uygulamalarına, özellikle açık alan çalışmalarına, başlamadan önce oryantiring haritalarında kullanılan tüm sembolleri öğrenmesi gerekmektedir. **Oryantiring haritasında kullanılan semboller:**

Münhani Çizgisi/Eş Yükselti Eğrisi: Eşit yükseklikteki noktaları birleştiren çizgidir. Her 5 metrede bir geçer.

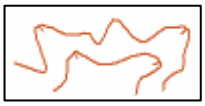

Eğim Çizgisi: Münhaninin eğim yaptığı tarafı göstermek için çizilir. Girinti veya çöküntünün yönüdür.

Toprak Yar: Arazide ayırt edilebilecek şekilde olmuş/oluşturulmuş toprak çöküntüsüdür. Taş/maden ocaklarını göstermede de kullanılan semboldür.

Toprak Set/Duvar: Boyu 1,5 metre civarı veya daha az olan topraktan olmuş/oluşturulmuş belirgin duvardır. Genelde insan yapımıdır.

Su Yarığı/Su Oluğu: Su, rüzgâr veya insan tarafından siper şeklinde oluşmuş/oluşturulmuş toprak yardan daha küçük su kanalıdır. Derinliği en az 1 metredir. Genelde içinde su olmaz.

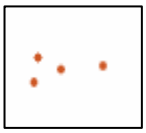

Tepecik: Çapı 5 metreden daha küçük olan ve normal münhani çizgisi ile çizilemeyecek toprak veya taş yığınları tepecik olarak gösterilir. Boyu en az 1 metre olmalıdır.

Küçük Çukur: Çapı en az 2 metre olan fakat münhani ile gösterilemeyecek kadar küçük olan çukurlardır. Yarım daire şeklinde gösterilir. Derinliği en az 1 metredir. Arazideki yeri şeklin tam orta noktasıdır.

Delik/Çukurcuk: Derinliği en az 1 metre olmalıdır. Arazideki yeri V şeklinin orta noktasıdır.

Geçilebilir Taş Set: Minimum yüksekliği 1 metre olan küçük taş bloğudur.

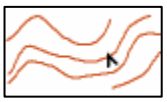

Mağara: Kaya Deliği sembolü ile gösterilir. V şeklinin ucu mağaranın girişini gösterir.

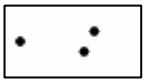

Büyük Kaya: Büyük kayaları belirtmede kullanılır.

Taş Zemin: Üzerinde bitki örtüsü olmayan ve koşmaya müsait ve doğal olarak oluşmuş düz taş zemindir. Üzeri ot, yosun veya alçak çalılarla kaplı taş zeminler “açık alan” olarak çizilmelidir.

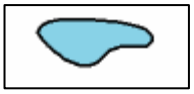

Göl: Büyük su birikintileridir. Etrafı siyah çizgi ile belirtilen göller geçilemez.

Geçilebilir Akarsu: Minimum 2 metre genişliğindeki geçilebilir suyollarıdır. Genişliği 5 metreden fazla olursa şekil ölçekle orantılı olarak çizilmelidir.

Bataklık: Geçilebilir bataklık çizilirken gerektiğinde üzerindeki bitki örtüsü de çizilmelidir.

Kuyu/Çeşme: Arazide bariz görülen su kuyusu veya çeşmedir.

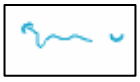

Pınar/Kaynak: Su kaynağıdır. Yönü kaynağın akış yönüne doğrudur.

Açık Alan: Açık alanlar yani üzerinde ağaç olmayan sadece toprak, çimen kaplı, çayırlık ya da ekili olan ve kolay koşulabilir alanlar bu renkle ifade edilir.

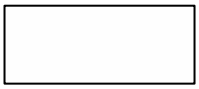

Kolay Koşulabilir Orman: Oryantiring haritasında ormanlar beyaz ile ifade edilir.

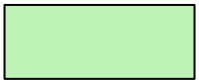

Yavaş Koşulabilir Orman: Ağaçların yoğun, görüş sahasının düşük olduğu ormandır. Normal hızın %60–80 oranında hızda koşulabilir.

Geçilmesi/Yürünmesi Zor Bitki Örtüsü: Ağaç veya büyük sık çalılardan oluşan bitki örtüsüyle kaplı alanlardır. Büyük güçlükle veya normal hızın %0–20 oranında hızda koşulabilir.

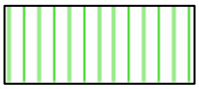

Yavaş Koşulabilir Çalılık Zemin: Ağaçların altında yetişen bitkilerin (funda, çalılık, küçük fidanlar ve kesilmiş ağaç dalları) yoğun olduğu ancak görüş mesafesinin iyi olduğu alanlardır. Normal koşu hızının %60–80 oranında hızda koşulabilir. Bu sembol yavaş ve zor koşulabilir ormanları ve geçilmesi/yürünmesi zor bitki örtüsünü belirten sembollerle beraber kullanılamaz. Çizgiler her zaman kuzeye doğrudur.

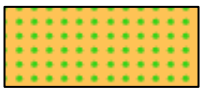

Meyve Bahçesi: Meyve bahçelerini belirtir. Eğer ağaçlar herhangi bir istikamette düzgün bir şekilde dikilmişse yeşil noktalar o yönde çizilir.

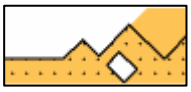

Ekili Alan Sınırı: Tel çit, duvar veya patika gibi sembollerle herhangi bir ekili alan diğer alandan ayrılmıyorsa bu ayrımı göstermek için kullanılan siyah sınır çizgisidir.

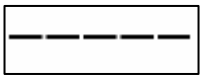

Patika, Yaya Yolu: Traktör yolundan daha dar yollardır.

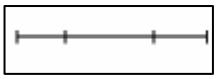

Elektrik Hattı: Elektrik hattı, teleferik, telesiyej, telefon ve benzeri hatları belirtmede kullanılır. Hat üzerindeki her kesik çizgi direklerin arazideki yerini belirtir.

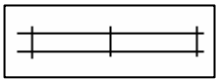

Yüksek Gerilim Hattı: Yüksek Gerilim Hattı çift çizgi ile çizilir. Hat üzerindeki her kesik çizgi direklerin arazideki yerini belirtir.

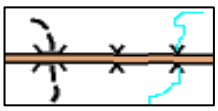

Taş Duvar/Set: Taştan yapılmış duvardır.

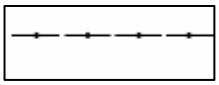

Çit: Tahta veya telden yapılmış çittir.

Bina: Ölçeğe uygun olarak binalar taban şekline göre çizilir.

Harabe, Küçük Harabe: Yıkılmış binaları belirtmede kullanılır. Ölçeğe uygun olarak harabeler binaların taban şekline göre çizilir.

Nirengi Taşı: 0,5 metreden yüksek taş yığını, sınır taşı, nirengi taşı veya heykelleri belirtmede kullanılır.

2.9.2. Pusulayı Kullanma

Oryantiring, pusula bilgisini gerektirir. Çocuk haritayı genellikle pusula yardımı ile yönüne koyacağından pusulanın ve kullanımının öğretilmesi gerekmektedir. Oryantiringde değişik şekilde yapılmış pusulalar bulunmaktadır: başlangıç pusulası, şeffaf pusula, parmak pusulası, bilek pusulası. Bu kadar çeşitli olmasının yanında tüm pusulaların kullanımı hemen hemen aynıdır. Aşağıda, oryantiringde kullanılan Şeffaf Pusulanın bölmeleri görülmektedir (Resim 15).

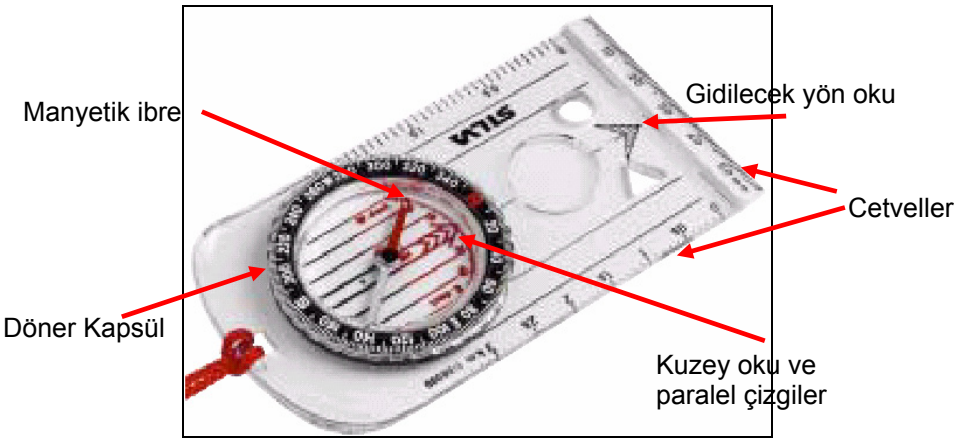

Resim 15: Pusulanın Bölümleri

Manyetik ibre daima kuzeyi gösterir. Döner kapsülü ve içindeki kuzey oku ile paralel çizgiler kullanarak pusula herhangi bir istikamete doğru bağlanabilir ve istenilen yöne gidilebilir. Pusulanın cetveli kullanılarak gidilecek mesafe ölçülebilir. Gidilecek yön oku ise pusulayı bağladıktan sonra gidilecek istikameti gösterir.

Pusula kullanımı ile ilgili olarak yandaki şekilde gösterilene benzer çalışmalar yapılmalıdır (Şekil 9)[130]. Bu çalışmada eğitmen öğrencilere bir nesne gösterir. Öğrenciden bu nesnenin kuzeye göre açışını bulmasını ister (Burada 90 derece). Daha sonra farklı açılarda öğrenciyi döndürerek karşısındaki nesnenin belirlediği bir yöne göre konumunu/açısını söylemesini ister. Öğrencilere bu ve benzer çalışmalar ile pusulanın kullanımı, ara ve ana yönler öğretilmelidir.

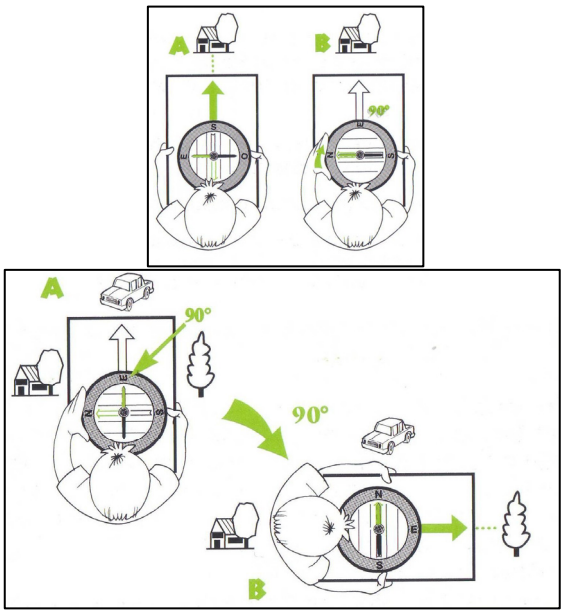

Sekil 9: Pusulavı Kullanma

2.9.3. Hedef Bilgi Kartı

Oryantiring dünya çapında bir spordur. IOF'un hedef bilgi kartı standartları sayesinde dünyanın her yerindeki oryantiringciler herhangi bir çeviriye ihtiyaç duymadan hedef bilgi kartlarını anlayabilirler[101]. Hedef bilgi

kartı, fener ile haritada verilen hedef ile ilgili resmin arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan oryantiringe has sembollerden oluşmuş/oluşturulmuş bir karttır. Diğer bir ifade ile hedef bilgi kartı, fenerin konduğu hedef noktasının ne olduğunu ve bu noktanın (örneğin kaya veya binanın) tam olarak neresine fenerin konduğunu açıklamaya çalışan bir karttır[101].

Oryantiring yarışmalarında IOF'un belirlediği sembolleri içeren ve aşağıda solda sembollerle açıklanan hedef bilgi kartı kullanılmaktadır. Yeni başlayanlar veya hedef bilgi kartını çok iyi bilmeyenler için ise, başlangıç çalışmalarında, aynı kurallara göre sağ tarafta bulunan hedef bilgi kartının yazılı şekli kullanılabilir (Şekil10).

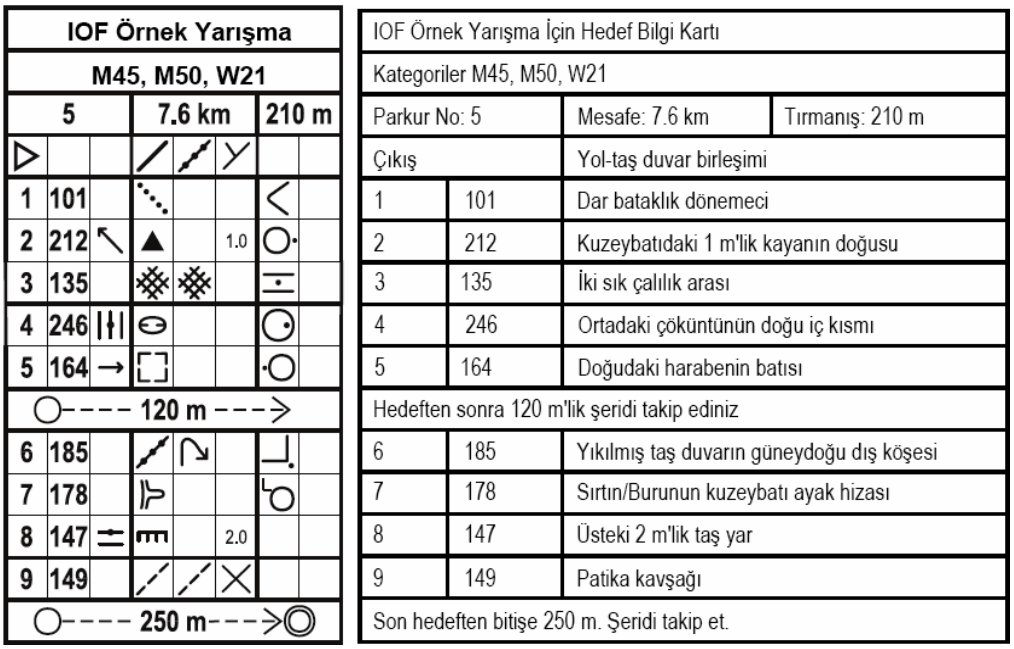

Şekil 10: Örnek Hedef Bilgi Kartı

Hedef bilgi kartı ile ilgili semboller hem sınıf içi hem de açık alanda yapılacak çeşitli aktiviteler ile çocuklara oryantiring eğitiminin ilk safhalarında öğretilmelidir. Eğiticilerce hedef bilgi kartındaki sembolleri ve

hedef bilgi kartının kullanımını öğretmeye yönelik testler, bulmacalar oyunlar hazırlamalı ve çocuklara uygulatmalıdır. (Örneğin, şekiller verilip bu şekillerin anlamı sorulmalıdır.)

2.9.4. Oryantiringde Ana Esaslar

Tenis yıldızları sık sık kendi ana vuruşlarından bahsederler ve bu ana vuruşlarını iyi yapamadığı maçlarda genellikle başarılı olamadıklarını belirtirler. Bu sebeple tenis oyuncularının büyük çoğunluğu antrenmanlarda genellikle bu ana vuruşları üzerinde dururlar. Oryantiringde de uyulması gereken/yapılması zorunlu birçok ana vuruş/ana esas vardır; haritayı yönüne koyma, haritayı katlama, istikamet değiştirme, kestirmeden gitme gibi...[131]. Bunlara aşağıda sırasıyla değinilmektedir.

- Haritayı Yönüne Koymak: Oryantiringde en önemli husus bir hedeften diğerine giderken haritanın devamlı yönünde olmasıdır. Her durumda harita doğru olarak yönüne koyulmalı, harita, arazi ile bire bir uyacak şekilde yönünde tutulmalıdır. Aksi halde kişi hata yapmış veya yapmak üzeredir. Harita genellikle arazi etüdü ile yönüne koyulur. Diğer bir yöntem de pusula kullanmaktır. Harita her okunduğunda yönünde olduğundan emin olunmalıdır. Haritanın kuzeyi ile pusulanın kuzeyinin birbiri ile çakıştığını devamlı kontrol eder duruma gelinceye kadar çalışmalar yapılmalıdır. Haritayı yönüne koyma refleks haline gelmelidir.

- Haritayı Katlama: Harita dikdörtgen şeklinde katlanmalıdır. Pusula yere paralel olacak şekilde haritanın üzerinde tutulmalıdır. Harita mümkün olduğunca kuzey–güney grid çizgilerine paralel olacak şekilde düzgün ve sadece gerekli olan yerleri görülecek şekilde katlanmalıdır. Eğer parkur haritanın kenarına kadar geliyorsa harita açılıp görülebilecek şekilde tekrar katlanmalıdır. Eğer haritayı katlama kişide refleks haline gelmişse; haritayı yönüne koyma, hedefe yönelme ve kestirmeden gitme ve de haritayı istenilen şekilde tekrar katlama kolaylaşır.

- Devamlı Haritayı Okuma: Oryantiring yaparken harita devamlı kontrol edilmeli/okunmalıdır*. Devamlı ileriyi düşünerek hareket edilmelidir. Bir sonraki adımda neyle/nelerle karşılaşacağı bilinmeli, bu arada etrafa da dikkat edilmelidir. Haritada bulunulan yeri işaretlemek için başparmağı ya da parmak pusulanın ucu kullanmalı ve koştukça ileri doğru hareket ettirilmelidir.

- İstikamet Değiştirme: Oryantiring parkurunda koşarken ister istemez dönülür ve istikamet değiştirilir. Bu dönüşlerde dikkatli olunmalıdır. Az veya fazla dönmek hedef istikametini kaçırmaya, hedeften sapmalara ve sonucunda hata yapmaya sebep olabilir. İstikameti değiştirmek için:

  - Harita tutuşu gidilecek yer ileride olacak şekilde değiştirmeli,
  - Başparmak veya parmak pusulanın ucu ileri hareket ettirilmeli,

* Başlangıç seviyesi için ortalama her 6 saniyede bir harita kontrol edilmelidir.

- Harita pusula ve/veya arazi etüdüyle yönüne konmalı,
- İleriye doğru harita okunmalıdır.

- Kestirmeden Gitme–Zaman Kazanma: Oryantiringde bir hedeften diğerine giderken kullanılan yol, patika gibi takip edilen hat koşucu için artık kullanışlı değilse ve hedeften sapıyorsa sporcu bu noktada takip ettiği hattı bırakıp hedef istikametinde yönelmelidir. Böylece kestirmeden gitmiş ve zaman kazanmış olacaktır. En kestirme rotayı kullananların genelde yarışmayı en kısa zamanda koştukları bilinmelidir.

- Hedefe Dosdoğru Yönelme: Bir hedeften diğerine gitmenin en kısa yolu şüphesiz dosdoğru gitmektir. Sporcu pusula ve haritayı bir dümen veya direksiyon gibi kullanarak hedefe doğru yönelebilmelidir. Haritayı çok iyi okumak ve ileriyi düşmek gerekir.

- Koşulabilirlik Mukayesesi Yapma: Bir hedeften diğerine çok farklı rotadan gidilebilir. Burada esas olan (her zaman olduğu gibi) hedefe en kısa zamanda gitmektir. Seçilen rota hedefe değin kesintisiz koşabilmeye imkân vermelidir. Alternatif rotaları, bir hedeften diğerine gitmek için kullanılabilecek güzergâhları, değerlendirirken hedefe gidene değin arazide nerelerde koşulup nerelerde koşulamayacağı da göz önünde bulundurulmalıdır.

- Tepelik Alanda İlerleme–Yükseklik Mukayesesi Yapma: Burada da amaç hedef noktasına giderken mümkün olan en az yüksekliği inip çıkmaktır. Oryantiringde 10 metrelik yüksekliği çıkmak ortalama 100 metre mesafeyi koşma ile eş değerlendirilir. Bu nedenle bir hedeften

diğerine gidiş güzergâhları değerlendirirken hedefe gidene değin arazide ne kadar yüksekliği inip çıkılması gerektiğinin mukayesesi yapılmalı en az zaman kaybettirecek rota tercih edilmelidir.

- Arazi Yapısını Görebilme: Oryantiringde karmaşık gibi düşünülen çoğu haritanın aslında dikkatli bakıldığında hiç de o kadar karmaşık olmadığı görülebilir. Sporcu araziyi bütün olarak görmeye çalışmalıdır. Münhanileri basite indirgeyebilmeli, ana hatları görebilmelidir. Böyle yapıldığında karmaşık gibi görünen hedefi bulma çok kolay bir hal alacaktır. Ana arazi arızalarını ortaya çıkarılmalı, ana tepeleri, sırtları, bir hat oluşturan nesneleri, uzun münhani girintilerini ve dere yataklarını vb görebilmelidir.

- Hedefi Bulma: Hiç şüphesiz hedef noktasını/feneri bulma oryantiringin nihai amacıdır. Yarışmalarda hedefi mümkün olan en hızlı şekilde bulmak önemlidir. Fakat burada değinilmesi gereken husus hedefin hata yapmadan ilk denemede bulunmasıdır. Bunun için:

  - Nesneleri Basitleştir–Büyüt–Genişlet: Arazi yapısını görmede oluğu gibi hedefi bulmak için hedef bölgesi de net görülebilmelidir. Hedef bölgesini basite indirgenmeli, nesneleri daha net görülebilmelidir.

  - Önce Büyük Nesneleri Görmeli Sonra Küçük Olanları Bulmalı.

  - Rota Yakınındaki Çok Bariz Nesneleri Kullanmalı: Sporcu direkt giderek bulunmasının zor olduğunu düşündüğü hedefin

herhangi bir yanına (sağına veya soluna) gitmeye çalışmalıdır. Böylece sporcu hedefin hangi tarafında kaldığından emin olur. Sonrasında çok bariz nesneleri, son saldırı noktasını görebilir ve hedefi zaman kaybetmeden bulabilir.

- Harita Çizicisini Tanımak: Her ne kadar standart harita çizim kuralları varsa da her haritacının kendine has yorumu ve bir çizim tarzı vardır. IOF'un hazırladığı ISOM ve ISSOM harita çizim standartları iyi bir rehberdir ama değişik yorumlara açıktır. İyi bir haritanın kalite ölçüsü tutarlılıktır. Benzer objeler, nesneler, kayalar ve ormanlık araziler vb aynı prensiple gösterilse bile aynı şeyleri her haritacı farklı yorumlayabilir veya farklı yoğunlukta gösterebilir. Haritada her özellik gösterilmese bile sporcu gösterilmiş olan özelliklere göre hareket etmelidir. Haritaya adapte olabilmek için;

  - Harita ile yürüyüş yapılarak bir alan etrafında gezinmeli ve çevrede görünenle haritacının yorumunu kıyaslanmalıdır.

  - Bir yarışmaya katılınacaksa öncesinde aynı haritacı tarafından hazırlanmış diğer haritalarla da çalışılmalıdır. Yarışma öncesindeki antrenman parkurları genellikle benzer arazilerde yapılmaktadır. Haritacının tarzını anlamak açısından bu fırsatlardan istifade edilmelidir.

  - Haritanın yaşına ve çizildiği mevsime dikkat edilmelidir. Yeşillikler ve küçük patikalar birkaç yıl içinde önemli derecede

değişebilirler. Ayrıca yeşil alanlarda ve sulak yerlerde önemli mevsimsel değişimler olabilir.

- Durmak–Yavaşlamak: Oryantiringde kullanılan ana esaslar hiç şüphesiz bu anlatılanlarla sınırlı değildir; çoğaltılabilir, değiştirilebilir. Bu esaslara eklenecek son husus ise "durmak–yavaşlamak" konusudur. Müsabakalarda hızlı koşmak pek tabii istenilen bir konudur. Bir arabanın vites değiştirip hızını azaltıp arttırması gibi oryantiringci de gerektiğinde süratini arttırabilmeli, azaltabilmeli ve gerektiğinde de durabilmelidir. Çok karmaşık bir arazi ile karşılaştığında yavaşlanmalı, gerekiyorsa durulmalıdır. Doğru rotayı bulduğunda ve koşmaya müsait alanda ise hız arttırılmalıdır.

Küçük hatalar çok büyük zaman kayıplarına sebep olabilir. Hata yapıldığı anlaşıldığında durulmalı ve bilinen en son noktaya geri dönülmelidir. Harita yönüne konmalı, rota belirlenmeli ve doğru şekilde yola devam edilmelidir. Bu yapıldığında birkaç saniye kaybedilir, fakat bu, hatayı devam ettirip kaybedilebilecek zamandan daha az bir zaman olacaktır.

2.9.5. Oryantiring Teknikleri

Oryantiringde bir hedeften diğerine giderken birçok teknikten bahsedilebilir. Sonraki sayfalarda bilinen en genel tekniklerin isimleri verilmiş ve ardından da açıklamalar yapılmıştır. Bir hedefe giderken sadece bir teknik kullanılır diye bir kural yoktur. Muhakkak ki her hedefe

gidiş ayrı bir teknik veya teknikler kombinasyonunu ister. Önemli olan doğru zamanda doğru tekniği/teknikleri kullanabilmektir. Önceki kısımda anlatılan oryantiring ana esaslarının her tekniğe ışık tuttuğu da gözden kaçırılmamalıdır.

Oryantiringde kullanılan bazı teknikler[131]: Kaba pusula, İnce pusula, Ölçme ve Adımlama, Kaba Oryantiring, İnce Oryantiring, Yön Değiştirme, Patika/Hat Oryantiringi, Arazi Yapısını Görebilme/Hedefi Basitleştirme, Son Saldırı Noktasından Hedefe Ulaşabilme, Kaba Münhani Yorumlaması, İnce Münhani Yorumlaması, Yönelme...

- Kaba Pusula: Kaba pusula tekniğinde hedefe giderken amaç pusulayı kullanıp ana hattan fazla uzaklaşmamaktır.
- İnce Pusula: Daha fazla dikkat isteyen bir tekniktir. Kritik noktalarda kullanılır. Sporcu pusulasını bağlar, hedefe kadar istikametini korurken gerektiğinde adım sayar.
- Ölçme ve Adımlama: Bazı hedeflere gitmek için bulunulan noktadan hedefe kadar olan mesafeyi ölçmek ve bu mesafeyi adımlamak gerekmektedir. Bu tekniği kullanabilmek için sporcu adım ölçeğini (bir adımının kaç cm olduğunu ve farklı arazilerde 100 metreyi kaç adımda gittiğini) bilmelidir.

Bir noktadan diğerine giderken “adım saymak” her zaman için bir avantajdır. Çünkü adım sayma; ekstra zaman almaz, ağırlık yapmaz, hata yapmayı engeller ve hata yaptığında da sporcuyu uyarır.

Hedef çok detayı olan bir alandaysa paralel hata yapmaktan kaçınmak ve arazi arızalarını birbirinden ayırmak için bulunulan yerden hedefe kadar adım sayılmalıdır.

- Kaba Oryantiring: Kaba oryantiringde hedefi bulmaya yardımcı büyük nesneler ve takip edilecek kolay hatlar vardır. Koşarken harita okunmalı ve pusula ile istikamet devamlı kontrol edilmelidir. Sporcu istikametine baktığı kadar sağına ve soluna da bakmalıdır. Geçtiği arazi arızalarını, saldırı noktalarını, kontrol noktalarını, yolları gözlemlemeli fakat bunlar için çok düşünüp fazla zaman harcamamalıdır. Genelde büyük ve açık nesneleri görmeye çalışmalıdır. Kaba oryantiringde bariz hatlar (yollar, patikalar, elektrik hattı, münhani girintisi... vb.) kullanılmalı ve saldırı noktası olarak seçilen büyük nesneler yakalanmaya çalışılmalıdır.

- İnce Oryantiring: İnce oryantiringde sistem; yönünü bulmak için küçük nesneleri kullanmak, uygun bir hızda ilerlemek, daha derin konsantre olmaktır. Harita, kaba oryantiringe nazaran daha dikkatli okunmalıdır. Dikkatlice yönelmeli ve gerektiğinde adım sayılmalıdır. İnce oryantiringde en önemli husus gerek pusula ile ilerlerken gerekse harita okurken çok ama çok dikkatli olmaktır. Eğer gerektiği zamanlarda adım sayılırsa bu büyük bir avantaj sağlayacaktır. Anahtar kelimeler dikkat ve disiplindir.

- Arazi Yapısını Görebilme/Hedefi Basitleştirme: Bazı hedeflere ulaşmak zor görünebilir. Fakat biraz dikkatle bakılır ve arazi

yapısı görülebilirse, daha sade bir görüntü elde edebilir ve hedef noktasına kolayca ulaşılabilir.

- Patika–Hat Oryantiringi: Bazı hedeflere gidişte sporcuyu hedef bölgesine kadar götüren bir patika, yol veya hat (elektrik hattı, sırt hattı, dere…) olabilir. Yapılması gereken hedef bölgesine kadar bu hattı takip etmektir.

- Son Saldırı Noktasından Hedefe Ulaşabilme: Son saldırı noktası, hedefe gelmeden önce sporcunun görmeyi planladığı son noktadır. Hedeflere gitmek için bu noktalar çok önemlidir. Sporcu hedeften önce bunları bulmalı, bunların yardımıyla hedefe ulaşmalıdır.

- Kaba Münhani Yorumlaması: Kaba münhani yorumlaması, kaba oryantiring tekniğinin bir şeklidir. Arazide münhani çizgilerinden başka fazla ayrıntının bulunmadığı zamanlarda kullanılır. Bu teknikte amaç arazideki ana münhanileri görerek/kullanarak (fazla ayrıntıya girmeden) hedefe en uygun rotadan gitmektir.

- İnce Münhani Yorumlaması: Bu teknik de ince oryantiring tekniğinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Amaç arazideki münhani girintilerini, arazi şeklini ve ince ayrıntıları yakalamaktır. Aşırı dikkat gerektirir.

- Yönelme: Yönelmede esas şudur; sporcu hedef bölgesine gelmiştir. Artık başka saldırı noktası/ayrıntı yoktur ve yapacağı iş, yönünü tam hedef istikametine çevirmek/hedefe yönelmek ve pusula bağlayıp adım sayarak hedef noktasını/feneri bulmaktır.

- Kasıtlı Sapma/Muz Tekniği: Oryantiringde bir hedeften diğerine gitmenin en kısa yolu hiç şüphesiz dosdoğru gitmektir. Fakat bu her zaman mümkün olamamaktadır. Genelde hedefin sağı veya solu nirengi alınır ve daha sonra hedef bulunur. İşte bu yönteme "Kasıtlı Sapma/Muz Tekniği" denmektedir. Kasıtlı olarak hedeften sapma, rotasını muz şeklinde sola veya sağa doğru kaydırma. Böylece sporcu hedefin kendisinin ne tarafında kaldığından emin bir şekilde hareket edebilmektedir.
- Bilardo Topu: Bilardoda sayı alabilmek için topu bantlara ve/veya diğer seçilen topa vurup ilerletmek gerekir. Sporcu da arazide hedefe ulaşana değin bilardo oynar gibi noktalara (saldırı noktalarına) bir bilardo topu misali çarpmalı/görmeli ve sonrasında feneri bulabilmelidir.

Oryantiring teknikleri uygulanırken doğru yönü bulabilmek için çoğu zaman pusuladan faydalanılmaktadır. Pusula kullanırken, pusulanın ucunun gidilecek istikamete doğru tutulmasına, bunu yaparken de haritanın daima yönünde olmasına dikkat edilmelidir. Bir hedeften diğerine ve/veya bir noktadan diğerine giderken pusulanın haznesini değil cephe döndürülmelidir. Pusulanın ucu istikameti ve bulunulan yeri belirlemek için kullanılmalı. Hareket edip haritadaki detayları geçtikçe pusulanın ucu da aynı zamanda ileri hareket ettirilmelidir. Devamlı etraf gözlenmeli, harita, pusula ve arazinin birbiri ile uyumlu olduğundan daima emin olunmalıdır. Doğru istikameti koruyarak harita okumak en güvenilir oryantiring tekniğidir.

2.10. İlköğretim Çağı Çocuklar İçin Oryantiring Uygulamaları

Oryantiring; bünyesinde beden eğitimi aktivitelerini, oyunu, sporu ve beraberinde eğlenceyi barındıran bir faaliyettir. Tüm diğer sportif faaliyetler gibi oryantiring de çocuklara birçok kazanım sağlamakta ve onların birçok ihtiyacının karşılanmalarına yardımcı olmaktadır. Oryantiring çocukların özellikle şu ihtiyaçlarının karşılanmasına katkıda bulunmaktadır[97].

- Onların yaratıcı ve bilinçli bireyler olarak gelişmesine,
- Çeşitli fiziksel aktiviteler göstermelerine,
- Güvenlik duygusunu anlamalarına,
- Hobi ya da seçilen sporun kişisel becerilerle uyumunu anlamalarına,
- Meydan okuma, heyecan ve başarı elde etme duygularını yaşamalarına,
- Yarışma azmi kazanmalarına,
- Yaratıcı olmalarına, kendilerini ifade edebilmelerine ve katılımcı olmalarına,
- Aktif ve sağlıklı bir yaşam tarzı benimsemelerine,
- Haritayı anlamalarına, farklı koşullarda haritayı kullanabilmelerine,
- Doğayla iç içe olmalarına ve böylelikle yaşadıkları çevrenin bir parçası olduklarını anlamalarına.

Oryantiring her ne kadar genelde ormanlık alanlarda yapılıyor olsa da günümüzde yerleşim alanlarında, parklar ve oyun bahçelerinde de yapılmaya başlanmıştır. Bu bölümde bazen sınıfta, okulun bahçesinde, parklarda bazen de kentin sokaklarında ve ormanda ilköğretim öğrencilerince yapılabilecek oryantiring uygulamalarına değinilecektir.

Uygulamalar belli bir mantık çerçevesinde, kolaydan zora doğru ve kazanımların birbirini pekiştireceği/destekleyeceği sarmal bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu kapsamda bir çalışma benzer diğer çalışmalar içinde ele alındığında; bir önceki çalışmanın geliştiricisi ve bir sonraki çalışmanın hazırlığı, ön basamağı olmakta, eşiti diğer çalışmanın/çalışmaların da pekiştiricisi ve destekçisi olmaktadır.

Ormanda, bir oryantiring parkurunda koşabilmesi için, çocuğun yukarıdaki bahsedilen mantıkta belli aşamaları geçmesi gerekmektedir. Hiç oryantiring bilmeyen birinden eline harita ve pusula alarak ormanda hedefleri hatasız ve en kısa zamanda bulmasını beklemek mantıklı gözükmemektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere oryantiring eğitimi sanılanın aksine ormanda değil bir masada veya sırada başlar (oryantiring oyunları, harita yapbozları, kelime bulmaca vb). Odanın küçük bir kısmı veya sınıfın içinde devam eder (sınıf içi oryantiring). Kişi oryantiring kavramını öğrendikçe yavaş yavaş dışarı çıkılır. Önce oyun alanlarında ve bahçelerde çalışmalar yapılır (yön bulma, kazık traversi, kazıklı platformda şerit oryantiringi, kazık oryantiringi, kazıklı platformda koridor oryantiringi).

Sonra spor salonunda veya tenis kortunda çalışmalar yapılır (salon oryantiringi). Daha sonra çocuk park alanlarında, kampuslarda koşmaya başlar (kroki oryantiringi, park oryantiringi, şerit oryantiringi). Bu çalışmalardan sonra çocuk artık araziye çıkmaya hazırdır. Önce kolay arazilerde basit parkurlar yapılır (hat oryantiringi, kaba oryantiring, kaba pusula…). Zamanla parkur zorluk dereceleri arttırılır ve nihayetinde tüm teknikleri kullanabilecek seviyeye geldiğinde ormanda oryantiring parkurlarında koşmaya başlar[132].

Oryantiring uygulamalarından bahsedilirken kullanılan yöntem de yukarıdaki süreç doğrultusunda en temelden en üste kadar tüm seviyelerdeki çocuklara hitap edebilecek şekildedir. Bu anlamda aşağıda anlatılan uygulamalardan bazıları bir kısım öğrenciye basit gelebilecekken bir diğer kısmına zor gelebilir. Hangi uygulamanın, kime, ne zaman ve ne şiddette uygulanacağına karar verirken eğitmenler çocukların seviyelerini dikkate almalıdır.

2.10.1. Yön bulma

Yön bulma çalışmasında amaç öğrencilere ana ve ara yön kavramını kazandırmaktır. Uygulama aşağıdaki gibidir.

- Ana ve ara yönlere (Kuzey–Güney–Doğu–Batı – Kuzeydoğu – Kuzeybatı–Güneydoğu–Güneybatı) ve merkez noktaya bir kütük çakılır ve üzerlerine fener konur (Şekil 11).

- Tüm sporcular merkez hedefi etrafında toplanır. Eğitmen herhangi bir yönü bağırır. Örneğin “KUZEY”. Öğrenciler o yöne/hedefe koşar. En geç kalan veya hata yapan öğrenci/öğrenciler elenir.

- Eğitmen bir yön daha söyler. Burada dikkat edilmesi gereken husus söylenen yönün merkez hedefine göre olduğudur. Yani öğrenciler KUZEY hedefinde iken eğitmen GÜNEYBATI dediğinde öğrenciler KUZEY hedefinin değil MERKEZ hedefin güneybatısındaki GÜNEYBATI hedefine koşmalıdırlar.

- Bir öğrenci kalana değin bu şekilde yeni yönler söylenir. Son kalan öğrenci birinci kabul edilir.

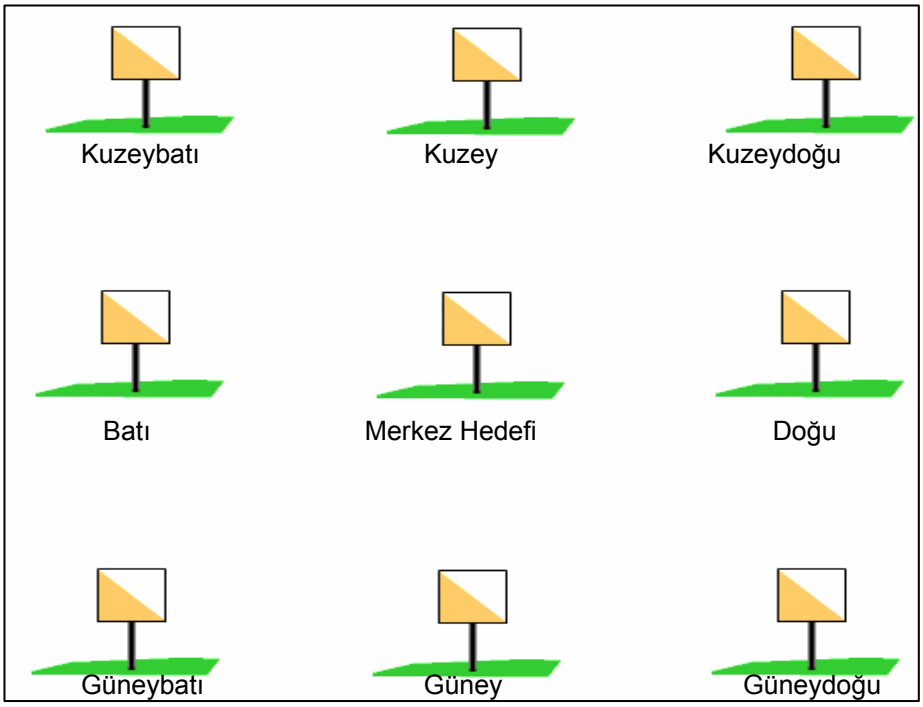

Şekil 11: Yön Bulma

2.10.2. Kazık Traversi[133*]

Sonraki sayfalarda açıklamaya çalışılan dört uygulama aynı platform üzerinde yapılmaktadır. Platformu oluşturmak için Şekil 13'deki gibi 90 cm boyunda 64 kazık 5 metre aralıklarla gibi düz bir zemine çakılır[*]. Daireler kazıkları, sayılar kazık numaralarını ifade eder. Her kütükte iki harften oluşan farklı bir kod bulunur (örneğin **FK**). Bu kodlar tüm kazıklarda aynı yöne yazılmalıdır (örneğin her kazığın güney yüzüne). Aşağıda örnek bir kod tablosu ile oluşturulmuş platformu görülebilmektedir (Şekil 12).

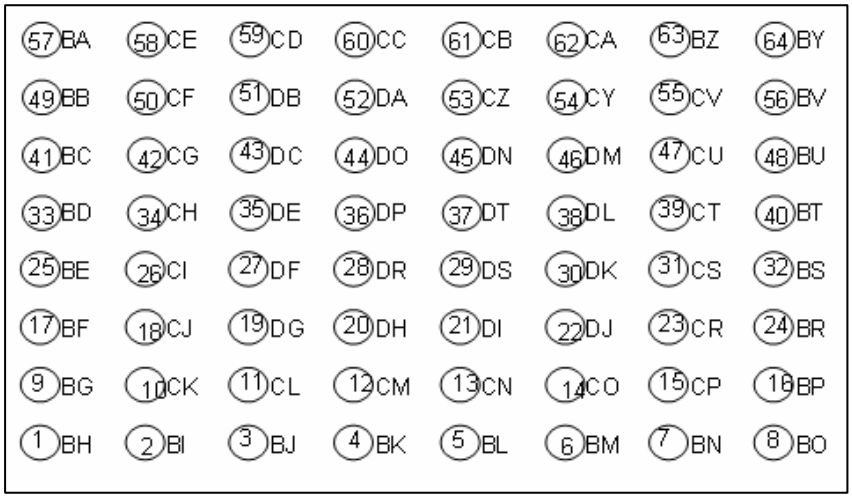

Şekil 12: Kazık Platformu

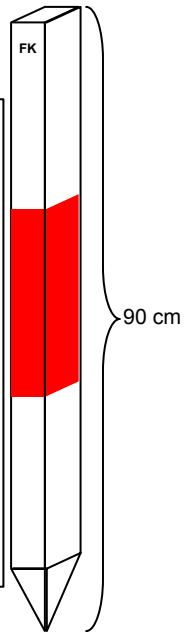

Şekil 13: Kazık

Kazık traversinin örnek bir uygulaması sonraki sayfalarda açıklanmıştır.

---

[*] Kazık platformu benzeri çalışma literatürde geçmekle beraber bu şekilde çalışma yöntemi araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

[*] Kazık boyu, kazık sayısı ve kazıklar arasındaki mesafeler örnektir, değiştirilebilir.

Ana yön istikametinde (kuzey–güney veya doğu–batı) iki kazık arası 50 metre, ara yönler istikametinde (kuzeydoğu–güneybatı veya kuzeybatı–güneydoğu) iki kazık arası 100 metre olduğu kabul edilir*. Sonraki sayfalardakilere benzer parkurları oluşturulur (Şekil16–19).

SPORCUNUN 1-2-3-4

ADI SOYADI :

PUANI : KOD

▷	BAŞLANGIÇ NOKTASI	(BH)
1	200 M KUZEYDOĞU	( )
2	100 M KUZEYBATI	( )
3	50 M KUZEY	( )
4	100 M KUZEYDOĞU	( )
5	100 M KUZEY	( )
6	200 M GÜNEYDOĞU	( )
7	100 M GÜNEYBATI	( )
8	150 M GÜNEY	( )
9	100 M GÜNEYDOĞU	( )
10	150 M BATI	( )

Şekil 14: Kazık Traversi Bilgi Kartı

1, 2, 3 ve 4'üncü kazıkların başında birer öğrenci geçer. Her öğrenciye bilgi kartından (Şekil 14) bir tane verilir. Her öğrenci elinde bir kalem olmalıdır. Öğrencilerden öncelikle başladığı kazığın numarasını daire içine alırlar (burada 1) ve " BAŞLANGIÇ NOKTASI" bölümüne o kazığın kodunu yazar (burada BH). Bu çalışmada kullanılan bilgi kartı Şekil 15'teki gibi açılı olarak da uygulanabilir.

Öğrenciler aynı bilgi kartı ile fakat farkı kazıklardan (1–2–3–4 numaralı kazıklardan) başlayarak koşacakları için birbirine denk fakat farklı sonraki sayfadaki gibi KIRMIZI, YEŞİL, MAVİ ve SİYAH (Şekil 16–17–18–19) olarak adlandırdığımız dört parkurda koşmuş olacaklardır.

* Bu değerler değiştirilebilir.

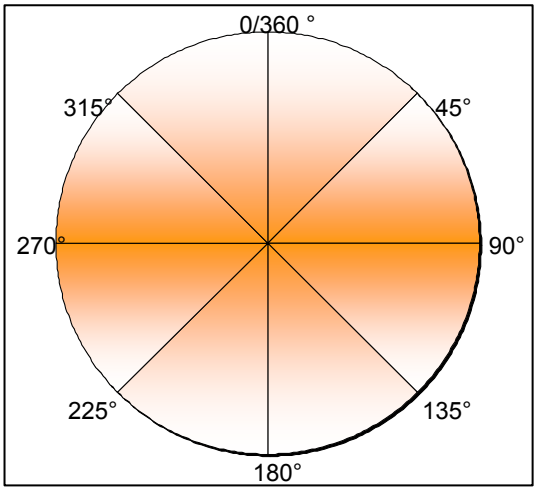

SPORCUNUN 1-2-3-4

ADI SOYADI :

PUANI : KOD

▷	BAŞLANGIÇ NOKTASI	(BH)
1	200 M 45°	( )
2	100 M 315°	( )
3	50 M 360°	( )
4	100 M 45°	( )
5	100 M 360°	( )
6	200 M 135°	( )
7	100 M 225°	( )
8	150 M 180°	( )
9	100 M 135°	( )
10	150 M 270°	( )

Şekil 15: Açılı Travers Parkuru Bilgi Kartı

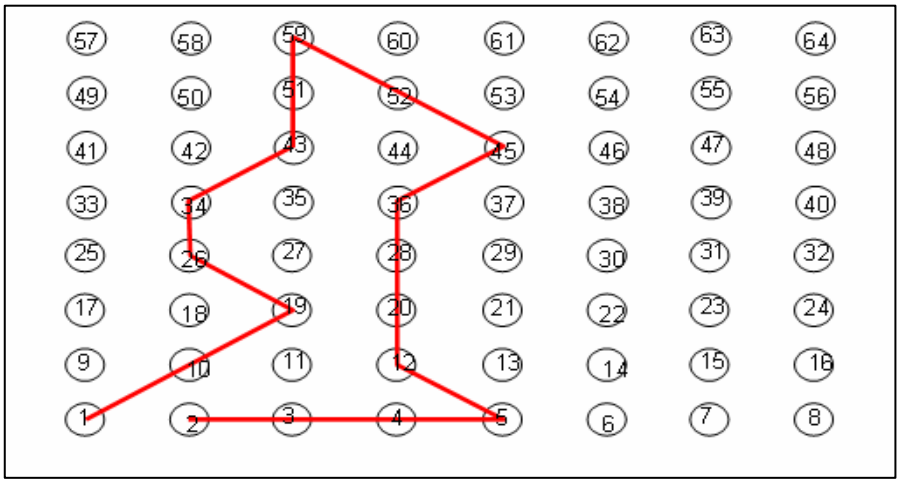

Şekil 16: Kırmızı Parkur

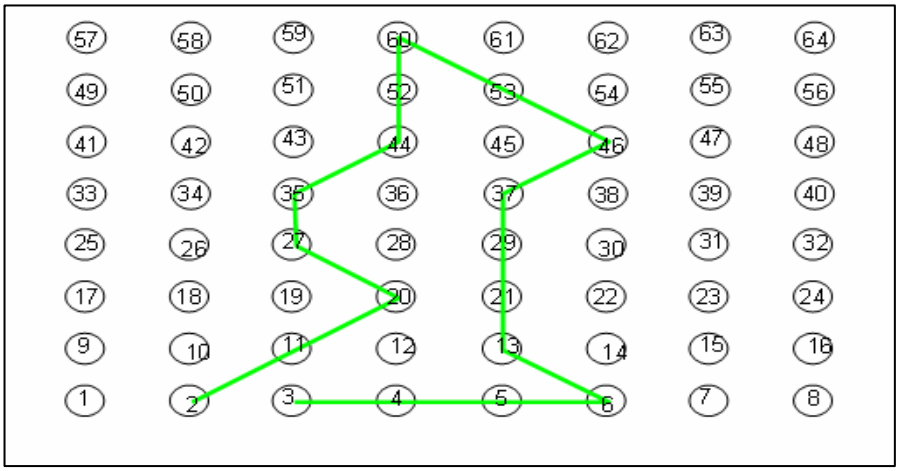

Şekil 17: Yeşil Parkur

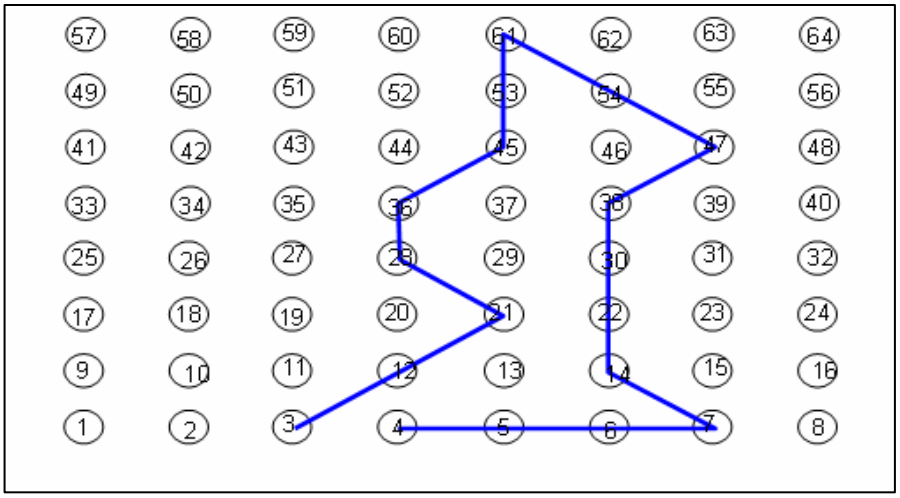

Şekil 18: Mavi Parkur

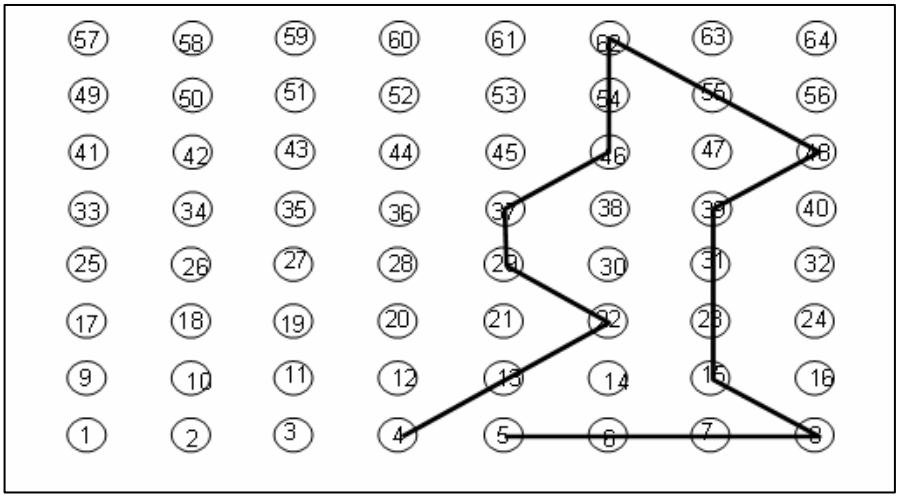

Şekil 19: Siyah Parkur

Dikkat edilirse farklı hedeflere uğruyor olsa da tüm parkurlar aslında aynıdır. Her parkur farklı kazıktan başlamakta ve farklı bir kazıkta son bulmaktadır. Yukarıdaki dört parkur sırasıyla 1–2–3–4 numaralı kazıklardan başlamakta ve yine sırasıyla 2–3–4–5 numaralı kazıklarda bitmektedir.

Dört öğrenci aynı anda kazık traversine başlar. Öğrencilerin bilgi kartındaki ipuçlarına göre sırasıyla tüm hedefleri bulması ve bulduğu hedeflerdeki kodları bilgi kartındaki uygun yerlere yazması istenir. Örneğin birinci hedefe gitmek için sağa doğru çapraz iki kazık gidecektir. 1'inci hedefin kodunu (1 numaralı parkur için Kod DG'dir) yazdıktan sonra ikinci hedefe gitmek için elindeki bilgi kartına bakar (Burada 100 metre KUZEYBATI yazmaktadır). 1'inci hedeften sonra sola doğru çapraz bir kazık ilerler ve ikinci hedefi bulur (1 numaralı parkur için Kod CI'dir). Öğrenci bu şekilde tüm hedefleri bulmaya çalışır.

Bir dakika olunca eğitmen düdüğü çalar ve çalışma biter. Düdükten sonra bilgi kartına herhangi bir şey yazılmamalıdır. 1 dakikada tüm kodlar doğru olarak yazılmalıdır. Bu şekilde tek parkur koşulabileceği gibi belli aralıklarla (örneğin 5 dakika arayla) farklı farklı parkurlar aynı öğrenciye koşturulabilir. Sonraki sayfada örnek çalışmada koşulan dört parkurun cevap anahtarları bulunmaktadır. Bu çalışmaya başlamadan önce bu şekilde bir cevap anahtarı hazır olmalıdır (Şekil 20–23).

SPORCUNUN 1-2-3-4

ADI SOYADI :

PUANI : KOD

▷	BAŞLANGIÇ NOKTASI	(BH)
1	200 M KUZEYDOĞU	(DG)
2	100 M KUZEYBATI	(CI)
3	50 M KUZEY	(CH)
4	100 M KUZEYDOĞU	(DC)
5	100 M KUZEY	(CD)
6	200 M GÜNEYDOĞU	(DN)
7	100 M GÜNEYBATI	(DP)
8	150 M GÜNEY	(CM)
9	100 M GÜNEYDOĞU	(BL)
10	150 M BATI	(BI)

SPORCUNUN 1-2-3-4

ADI SOYADI :

PUANI : KOD

▷	BAŞLANGIÇ NOKTASI	(BI)
1	200 M KUZEYDOĞU	(DH)
2	100 M KUZEYBATI	(DF)
3	50 M KUZEY	(DE)
4	100 M KUZEYDOĞU	(DO)
5	100 M KUZEY	(CC)
6	200 M GÜNEYDOĞU	(DM)
7	100 M GÜNEYBATI	(DT)
8	150 M GÜNEY	(CN)
9	100 M GÜNEYDOĞU	(BM)
10	150 M BATI	(BJ)

SPORCUNUN 1-2-3-4

ADI SOYADI :

PUANI : KOD

▷	BAŞLANGIÇ NOKTASI	(BJ)
1	200 M KUZEYDOĞU	(DI)
2	100 M KUZEYBATI	(DR)
3	50 M KUZEY	(DP)
4	100 M KUZEYDOĞU	(DN)
5	100 M KUZEY	(CP)
6	200 M GÜNEYDOĞU	(CU)
7	100 M GÜNEYBATI	(DL)
8	150 M GÜNEY	(CO)
9	100 M GÜNEYDOĞU	(BN)
10	150 M BATI	(BK)

SPORCUNUN 1-2-3-4

ADI SOYADI :

PUANI : KOD

▷	BAŞLANGIÇ NOKTASI	(BK)
1	200 M KUZEYDOĞU	(DJ)
2	100 M KUZEYBATI	(DS)
3	50 M KUZEY	(DT)
4	100 M KUZEYDOĞU	(DM)
5	100 M KUZEY	(CA)
6	200 M GÜNEYDOĞU	(BU)
7	100 M GÜNEYBATI	(CT)
8	150 M GÜNEY	(CP)
9	100 M GÜNEYDOĞU	(BO)
10	150 M BATI	(BL)

Şekil 20-23: Kazık Traversi Cevap Anahtarları

2.10.3. Şerit Oryantiringi (Kazıklı Platformda)

Yukarıdaki platform üzerine (Şekil 12), sonraki sayfada görüldüğü gibi (Şekil 24) tüm kazıklardan geçecek şekilde şerit çekilir. Ve bu şerit üzerinde istenilen kazıklar hedef noktası olarak belirlenir (pembe daireler

hedef noktalarıdır). Kazıklardaki kod harfleri altına hedef noktalarını belli etmek için hedef resmi “ “ yapıştırılır.

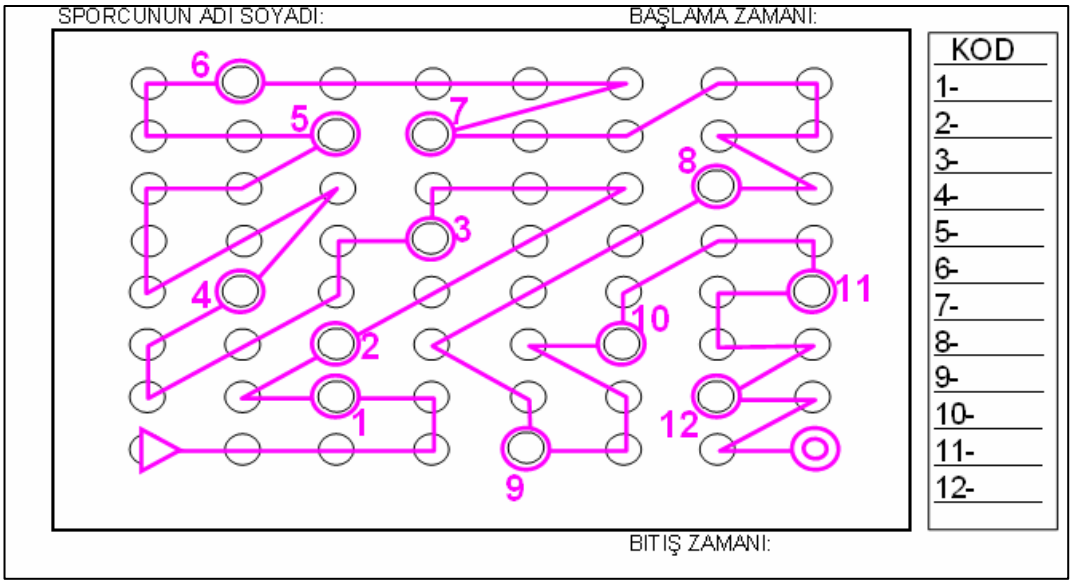

Şekil 24: Şerit Oryantiringi (Kazıklı Platformda)

Öğrenci, başlangıç noktasında (üçgende) haritasını alır ve şeridi takip ederek koşmaya başlar. Şeridi takip etmek zorunlu değildir. Öğrenci şeridi takip ederse tüm hedef noktalarına uğrayacaktır. Bu, hata yapmasını engellemekle beraber parkuru uzun sürede tamamlamasına sebep olur. Bu sebeple öğrenci istediği noktada şeritten çıkarak kestirmeden gidebilir ve daha kısa sürede hedefleri bulabilir. Bulduğu hedef kodlarını elindeki kâğıtta ilgili bölüme yazar ve bitiş noktasında eğitmene teslim eder.

Öğrenciler belli zaman aralıkları (örneğin iki dakika) ile çıkış alırlar. Çıkış hakemi çıkış zamanını, varış hakemi varış zamanını yazar. Çıkış ve varış hakemlerinin kronometreleri aynı anda başlamalıdır. Parkuru hatasız ve en kısa zamanda bitirmek amaç edinmelidir.

Bu çalışma ile yeni başlayan öğrenciler oryantiring yarışma kavramına yavaş yavaş adapte olurken, kestirmeden gitme ve bunu yaparken de yorum yapma becerilerini geliştirirler.

Aşağıda ise şerit oryantiringi parkurunun cevap anahtarı bulunmaktadır (Şekil 25). Çalışmaya başlamadan önce bu şekilde bir cevap anahtarı hazır olmalıdır.

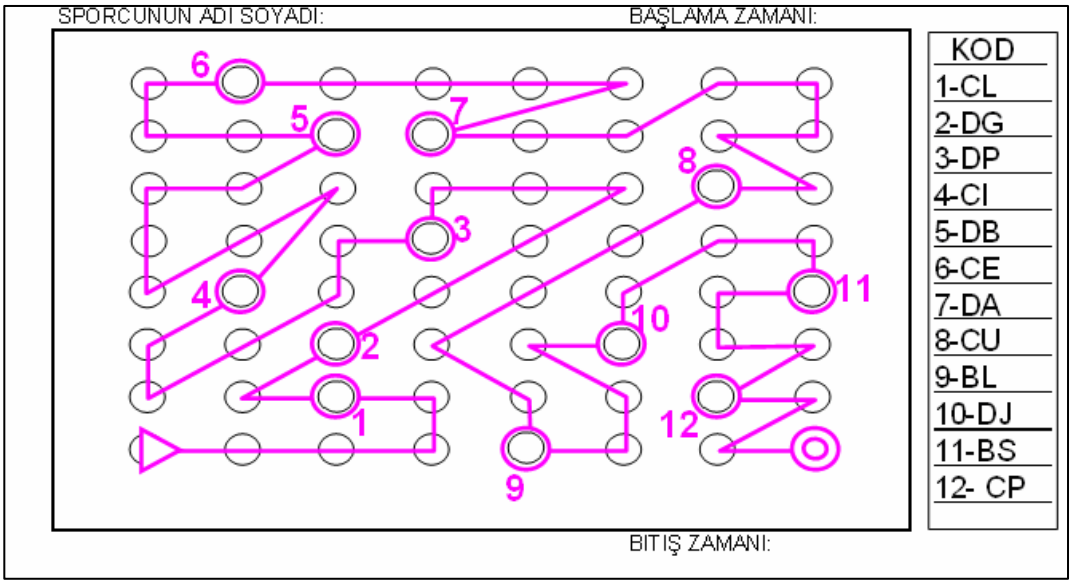

Şekil 25: Şerit Oryantiringi (Kazıklı Platformda) Cevap Anahtarı

2.10.4. Koridor Oryantiringi (Kazıklı Platformda)

Şerit oryantiringinin benzeri bir çalışmadır. Farklı olarak siyah olarak çizilen şeritler geçilmesi yasak olan engellerdir. Kazıklı platform üzerinde şekil 26'da görüldüğü gibi istenilen kazıklar hedef noktası olarak belirlenir (pembe daireler hedef noktalarıdır). Kazıklardaki kod harfleri altına hedef noktalarını belli etmek için hedef resmi " " yapıştırılır. Uygulama şu şekildedir:

Platform üzerine örnekte görüldüğü gibi siyah çizgilerden geçecek şekilde şeritler çekilir. Bu şeritlerin üzerinden atlayarak koşmak yasaktır. Gri bölgeler geçilmesi yasak alanları belirtmektedir. Öğrenci, başlangıç noktasında (üçgende) haritasını alır parkuru koşmaya başlar. Bulduğu hedef kodlarını elindeki kâğıtta ilgili bölüme yazar ve bitiş noktasında eğitmene teslim eder.

Öğrenciler belli zaman aralıkları (örneğin iki dakika) ile çıkış alırlar. Çıkış hakemi çıkış zamanını, varış hakemi varış zamanını yazar. Çıkış ve varış hakemlerinin kronometreleri aynı anda başlamalıdır. Parkuru hatasız ve en kısa zamanda bitiren birinci olur.

Bu çalışma ile öğrenciler geçilebilir-geçilemez-geçilmesi yasak bölge kavramlarını basit anlamda uygulamalı olarak görme şansı bulur. Ayrıca oryantiring yarışma kavramına da adapte olurken, doğru rota seçme ve bunu yaparken de yorum yapma becerilerini geliştirirler.

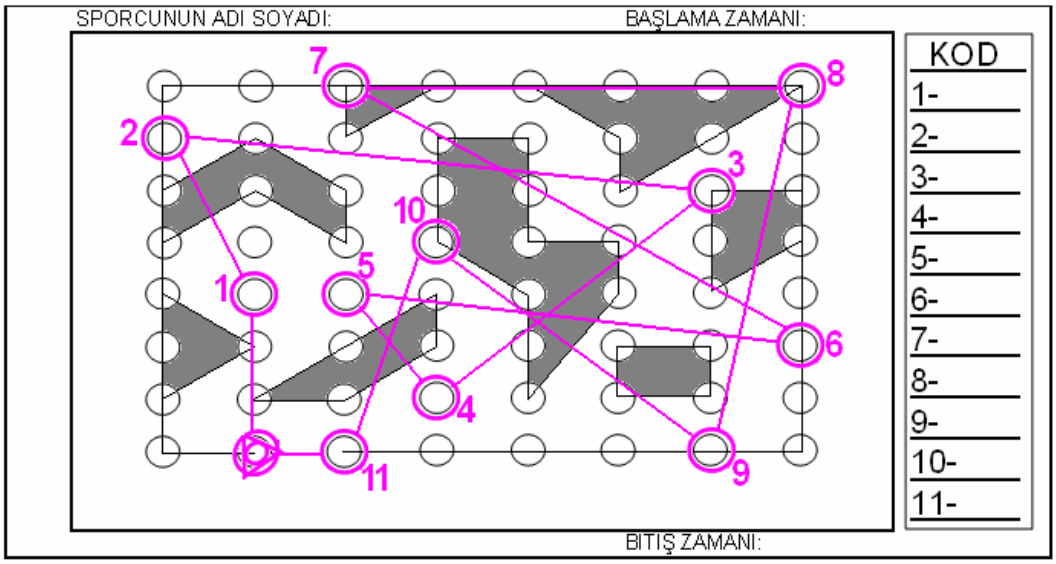

Şekil 26: Koridor Oryantiringi (Kazıklı Platformda)

Aşağıda koridor oryantiringinin (kazıklı platformda) parkurunun cevap anahtarı bulunmaktadır (Şekil 27). Çalışmaya başlamadan önce bu şekilde bir cevap anahtarı hazır olmalıdır.

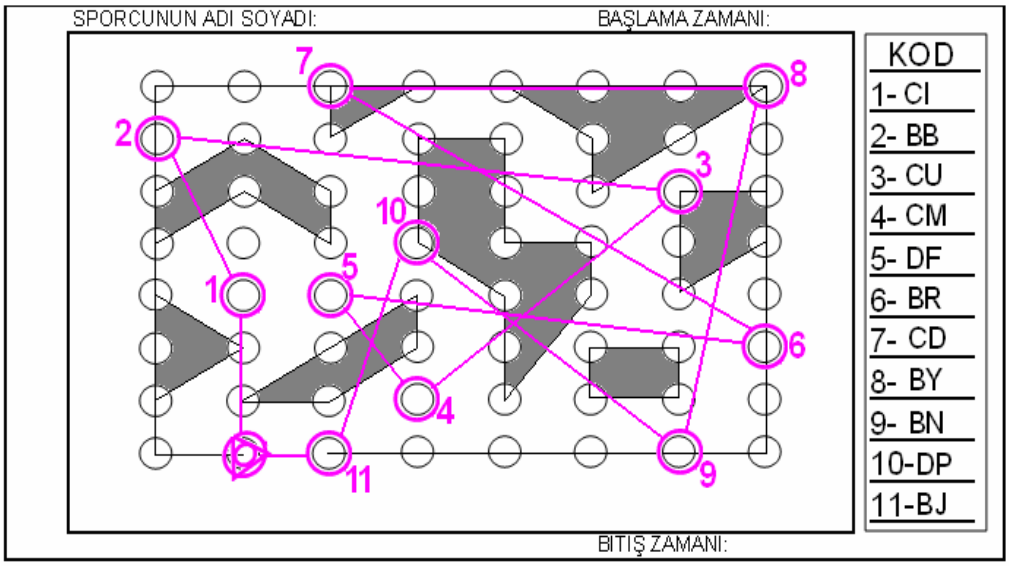

Şekil 27: Koridor Oryantiringi (Kazıklı Platformda) Cevap

2.10.5. Kazık Oryantiringi

Şerit oryantiringinin benzeri bir çalışmadır. Farklı olarak takip edilecek bir şerit yoktur. Kazık platform üzerinde şekil 28'de görüldüğü gibi istenilen kazıklar hedef noktası olarak belirlenir (pembe daireler hedef noktalarıdır). Kazıklardaki kod harfleri altına hedef noktalarını belli etmek için hedef resmi " " yapıştırılır. Uygulama şu şekildedir:

Öğrenci, başlangıç noktasında (üçgende) haritasını alır ve koşmaya başlar. Bulduğu hedef kodlarını elindeki kâğıtta ilgili bölüme yazar ve bitiş noktasında varış hakemine teslim eder. Öğrenciler belli zaman aralıkları (örneğin iki dakika) ile çıkış alırlar. Çıkış hakemi çıkış zamanını, varış

hakemi varış zamanını yazar. Çıkış ve varış hakemlerinin kronometreleri aynı anda başlamalıdır. Parkuru hatasız ve en kısa zamanda bitirmek amaç edinmelidir. Bu çalışma ile öğrencinin oryantiring yarışma kavramı pekiştirilmiş olur.

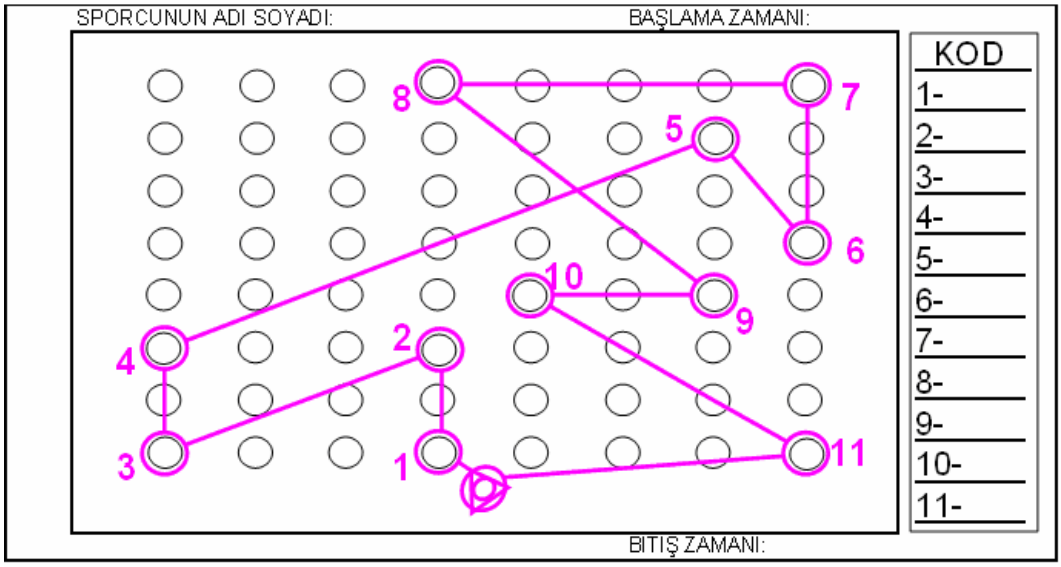

Şekil 28: Kazık Oryantiringi

Aşağıda kazık oryantiringi parkurunun cevap anahtarı bulunmaktadır (Şekil 29). Çalışmaya başlamadan önce bu şekilde bir cevap anahtarı hazır olmalıdır.

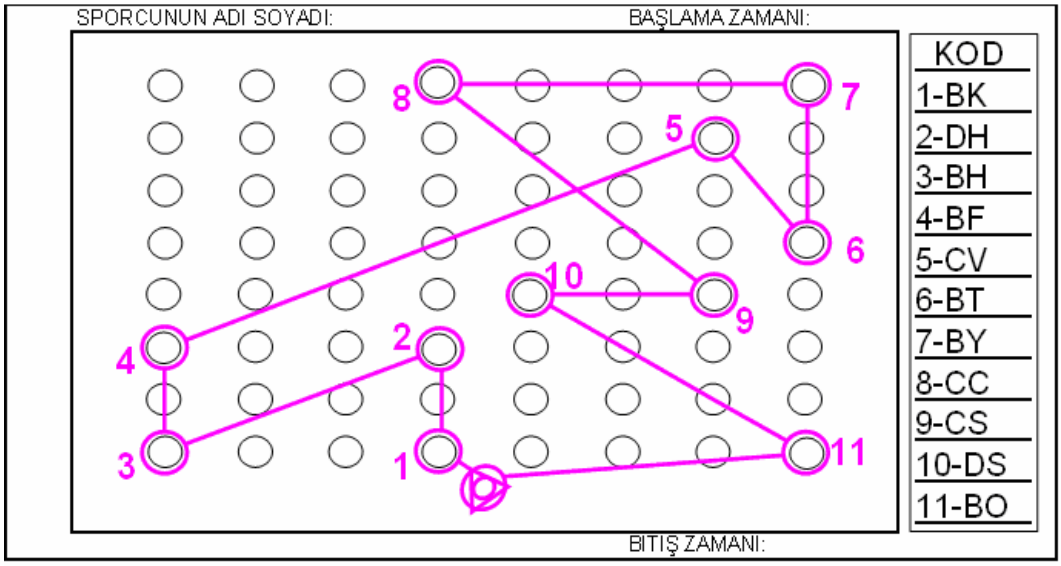

Şekil 29: Kazık Oryantiringi Cevap Anahtarı

2.10.6. Spor Salonunda Oryantiring

Spor salonunda oryantiring, oyun ile oryantiringi birleştiren zevkli bir aktivitedir. Oryantiringin başlangıç çalışmalarından biridir. Aktivitenin uygulaması şu şekildedir[130]:

Spor salonuna aşağıda ilk şekilde (Şekil 30) görüldüğü gibi nesneler (minder, kasa vb.) yerleştirilir. Yerleştirilen bu nesneleri spor salonunun krokisi üzerine işaretlenir. İlk şekildeki gibi spor salonunun zeminine veya nesnelerin üzerine aşağıdaki gibi üzerinde sayı olan kâğıtlar yapıştırılır (Şekil 31). Bunlar hedefler olacak.

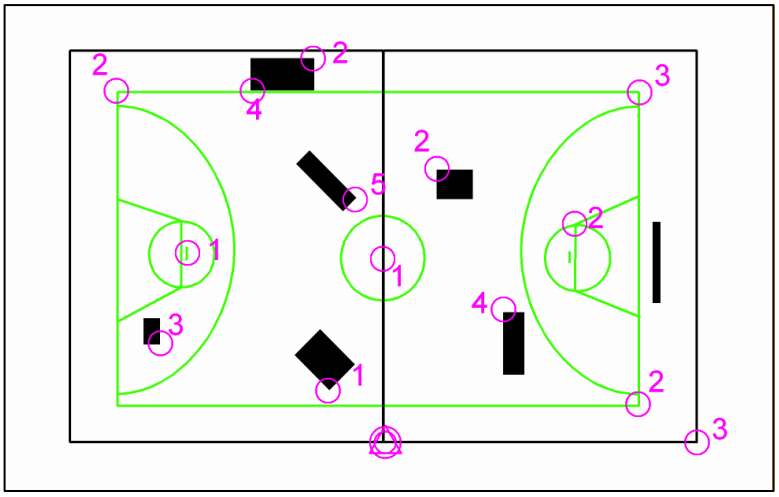

Şekil 30: Spor Salonu Oryantiringi (Tüm Hedefler)

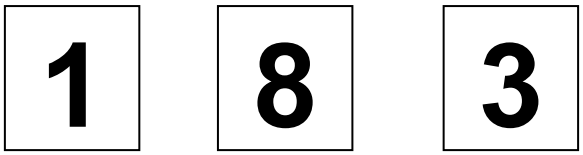

Şekil 31: Spor Salonu Hedefleri

Şekil 32–33–34'teki gibi farklı farklı parkurlar oluşturulur. Her parkurun toplam değeri önceden hesaplayıp not edilmelidir. Öğrenciler artık koşmaya hazırdır.

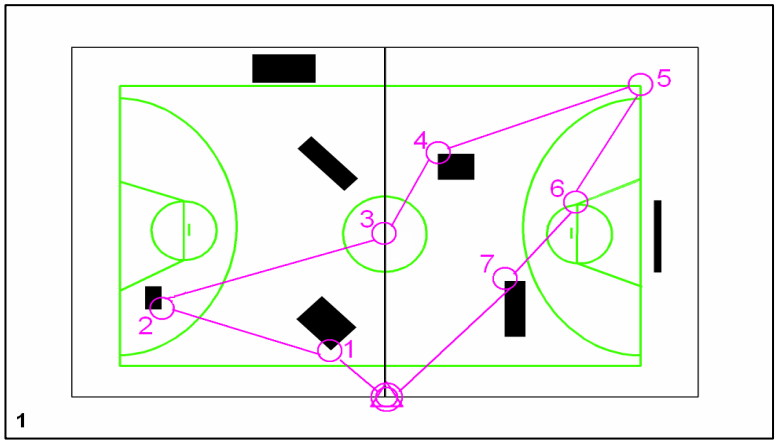

Şekil 32: Spor Salonu Oryantiringi (1 numaralı Parkur)

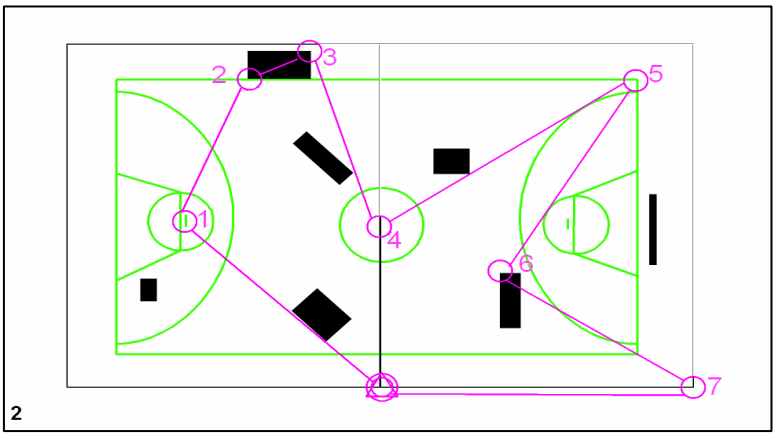

Şekil 33: Spor Salonu Oryantiringi (2 numaralı Parkur)

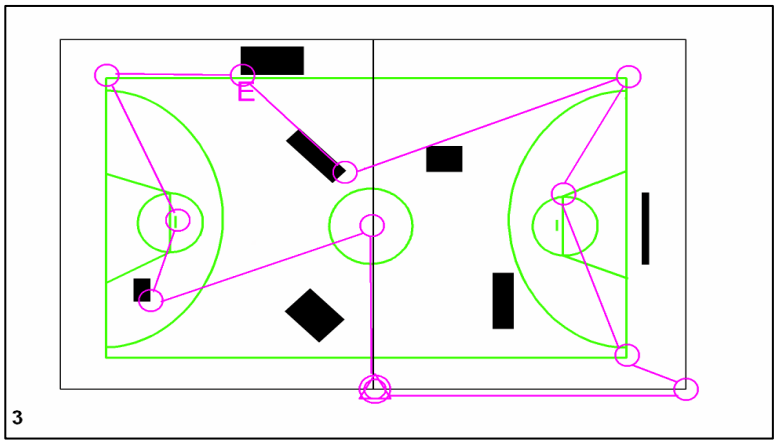

Şekil 34: Spor Salonu Oryantiringi (3 numaralı Parkur)

Öğrenciler belli aralıklarla (örneğin 2 dakika) tek tek çıkış alırlar. Elinde kalem ve bir kroki ile önce 1 numaralı parkuru koşar. Koşarken bulduğu rakamları toplar. Bitiriş noktasına geldiğinde bulduğu toplam rakamı krokinin arkasına yazar. Bu krokiyi eğitmene verir ve diğer parkurun çizili olduğu 2 numaralı krokiyi alarak koşmaya devam eder. Bu şekilde tüm parkurları koşar.

Öğrencinin toplam zamanının yanında hatalı toplamları da sıralamada önemlidir. Her hatalı toplam eğitmenin karar vereceği bir ceza süresi olarak öğrencinin zamanına eklenir. Bu çalışma ile öğrencinin hızlı karar verme ve bir hedeften diğerine hızlı yönelme becerileri gelişir.

Çalışmayı çeşitlendirme adına hedef noktalarına sayılar yerine sayılara ulaşmayı sağlayacak işlemler konabilir. Örneğin 1'inci hedefe **(2X11-3=?)** işleminin yazılı olduğu kağıt yapıştırılır. Çocuk hedefi bulduktan sonra hızlı hesap yapıp işlemin sonucunu da bulmaya çalışacak, bu da uygulamayı çok yönlü hale getirecektir.

2.10.7. Adım Ölçeğini Bulma[131]

Haritanın, yeryüzünün bir parçasının belli ölçekte kâğıt üzerine aktarılmış bir görüntüsü olduğundan önceki bölümde bahsedilmişti. Sporcuların bu ölçeklere adapte olması, elindeki haritada 1 santimetrenin gerçekte kaç metreye tekabül ettiğini ve bu mesafeyi kaç adımda

gittiklerini bilmesi gerekir. Çünkü arazide koşarken mesafeyi ölçmek için yanında adımlarından başka kullanabileceği bir ekipman olmayacaktır.

Adım ölçeği kişinin 100 metreyi kaç çift adımda gittiğini gösterir. Ormanda veya parkta oryantiring uygulamalarına başlamadan önce öğrencilerin adım ölçeklerini bilmeleri gerekmektedir. Bu bilgi onların mesafe tahminlerini kolaylaştıracaktır. Adımlamada, genelde her iki adımda bir (örneğin her sol ayak yere bastığında) sayılır. Adımlamada dikkat edilecek nokta adım uzunluğunun kişiye göre değişebileceği gibi araziye ve hıza bağlı olarak da değişiklik gösterebileceğidir.

Eğitmen mesafesini bildiği bir alanda (örneğin 400 metrelik atletizm pistinde) öğrencilerin koşmasını ve koşarken de her sol (veya sağ) ayağı yere bastığında 1'den itibaren saymalarını ister. Koşu bitiminde attıkları adım sayısını 4'e böldüklerinde adım ölçekleri (100 metreyi kaç çift adımda koştukları) bulunmuş olacaktır.

Örnek: Öğrenci 400 metreyi 180 çift adımda koşmuş olsun.

180 adım / 4 = 45

Öğrenci 100 metreyi 45 çift adımda kat etmiştir. Adım ölçeği 45'tir. Bu da düz arazide ortalama olarak 100 metreyi 45 adımda alacağını gösterir. Bu uygulamayı değişik arazi tiplerinde ve değişik hızlarda deneyerek arazi yapılarına ve hızlarına göre öğrencilerin ortalama adım ölçekleri belirlenmelidir.

2.10.8.Şerit Oryantiringi (Arazide)[134]

Şerit oryantiringi, kazıklı platformda yapılan şerit oryantiringi ile aynı temel ilkelere sahiptir. Uygulama şöyledir. Resim 16'daki haritada görülen pembe düz çizgi ile çizilen yere şerit çekilir. Dairelerin olduğu yerlere fenerler/hedefler asılır.

Öğrenci başlangıç noktasında haritasını alır ve şeridi takip ederek parkuru koşar. Şeridi takip ederse tüm fenerleri/hedefleri kolayca bulabilecektir. Tabiî ki bu fazla zaman alacaktır. Bunun yerine gerektiği noktada (örneğin 2'den 3'e giderken) şeritten çıkıp kestirmeden gitse zaman kazanacaktır.

Bu çalışma ile öğrenciler araziye/ormana ve oryantiring yarışma kavramına adapte olurken doğru rota seçme, kestirmeden gitme ve bunu yaparken de yorum yapabilme becerilerini geliştirirler.

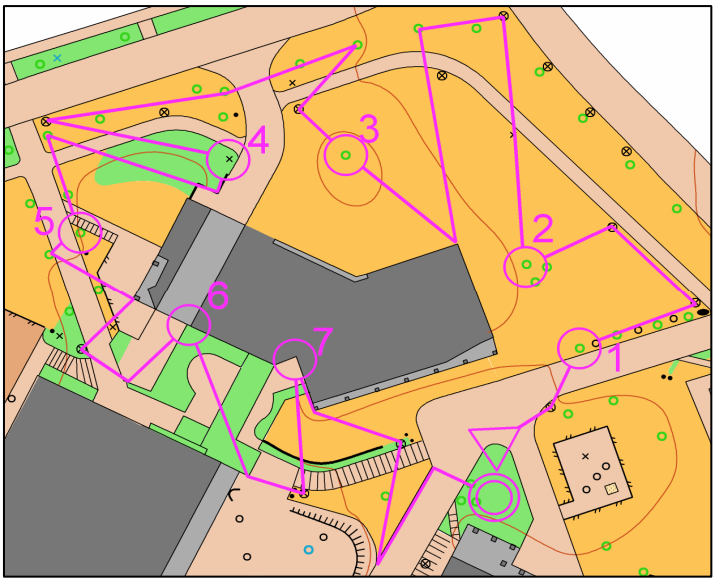

Resim 16: Şerit Oryantiringi (Arazide)

2.10.9. Kroki Oryantiringi/Şehir Oryantiringi/Park Oryantiringi

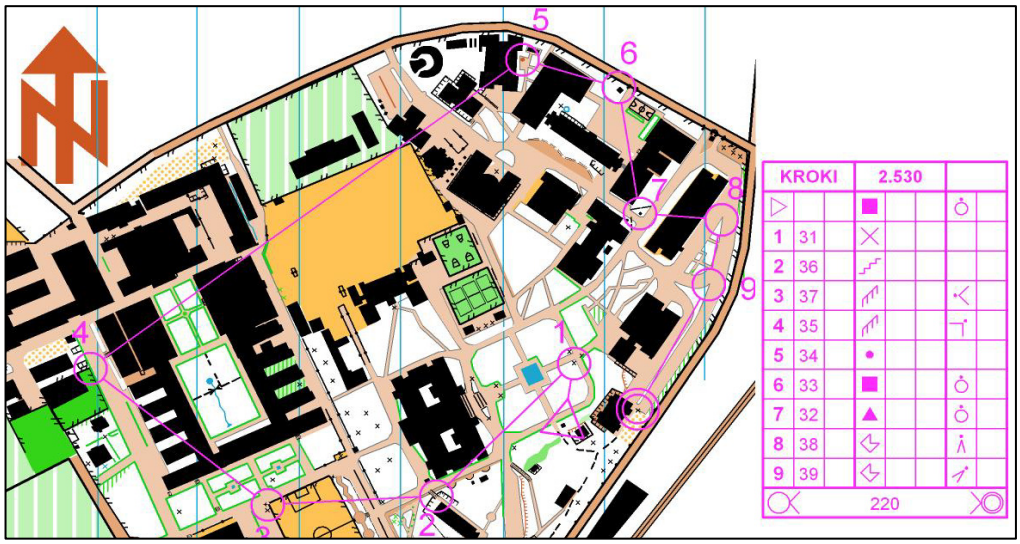

Resim 17: Park Oryantiringi

Park oryantiringi açık alanda yapılan en basit oryantiring uygulamalarından biridir. Oryantiringe yeni başlayan öğrencilerin yön ve mesafe kavramlarının gelişmesine yardımcı olur. Bu tip çalışmanın yapıldığı araziler genelde düz arazilerdir; okul, kampus, park alanları ve hatta sokaklar... Bu sebeple münhani çizgileri az kullanılır veya Resim 17'deki örnekte olduğu gibi hiç de kullanılmayabilir. Amaç öğrencinin münhani okumasını değil harita ve pusula kullanım becerilerini pekiştirmektir.

Örnek Parkur: Sonraki sayfada oryantiring uygulamalarının bir kısmını açıklarken kullanılacak harita ve üzerinde çizili örnek bir parkur bulunmaktadır (Resim 18). Parkur iyi çözülürse sonraki sayfalardaki uygulamalar daha iyi anlaşılabilir.

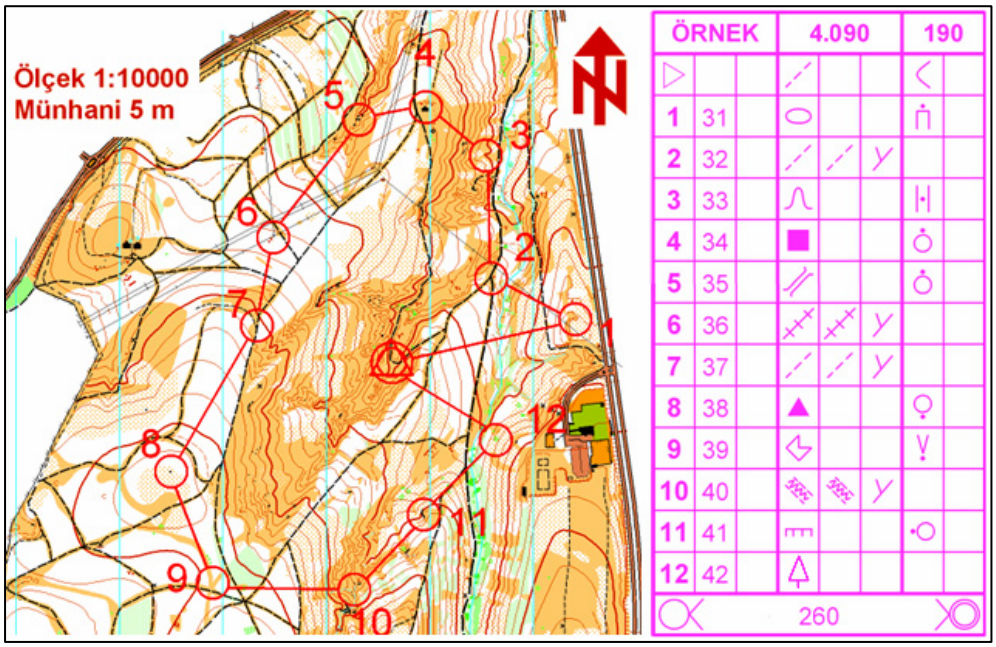

Resim 18: Örnek Parkur

Örnek parkurun yan tarafında hedef noktaları ile ilgili açıklamaların bulunduğu hedef bilgi kartı yer almaktadır. Hedef bilgi kartı ile ilgili bilgilere önceki bölümde değinilmişti. Oryantiring çalışmalarında, özellikle arazide yapılan çalışmalarda, sporcuların hedef bilgi kartını okuyabilmeleri önemli bir husustur. Çünkü hedef noktasının ve fenerin tam olarak hedefin neresine konduğu hedef bilgi kartı yardımı ile anlaşılabilmektedir. Bu sebeple arazi çalışmaları öncesi hedef bilgi kartı çalışmaları yapılmalıdır.

2.10.10. Yıldız[134]

Yıldız çalışması; öğrencinin bir hedefe hızla gitme ve hızla hedeften ayrılma becerisini geliştiren bir uygulamadır. Amaç gerekli tüm oryantiring teknikleri kullanarak tek hedefe hızlı bir şekilde gidip, geriye başlangıç noktasına hatasız dönebilmektir.

Öğrenci başlangıç noktasına geri dönerken hedefe gittiği güzergâhın mukayesesini de yapabilme şansını bulabilmektedir. Resim 19'da yıldız çalışmasının tüm hedefleri yer almaktadır. Çalışma yapılırken her haritada sadece bir hedef olmalıdır. Öğrenci tek hedefi bulup geri geldiğinde elindeki haritayı bırakır ve diğer hedefin olduğu haritayı alır. Bu şekilde tüm hedefleri bulan öğrenci parkuru tamamlamış olur. Resim 19'daki parkur ve arazi incelendiğinde önceki sayfada verilen örnek harita ile aynı hedeflere sahip olduğu görülecektir.

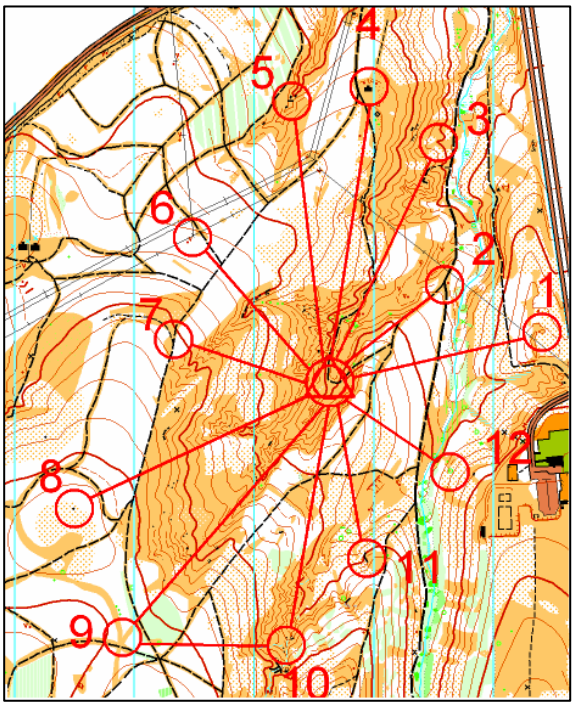

Resim 19: Yıldız

2.10.11. Kelebek[134]

Yıldız çalışmasının benzeri bir uygulamadır. Farkı tek seferde gidilen hedef sayısının birden fazla olmasıdır. Parkur hazırlanırken her bir parkurdaki hedef sayısının iki, üç veya en fazla dört olması tercih edilmelidir.

Kelebek çalışması normal bir oryantiring parkurunun ön hazırlığı gibidir. Öğrenci başlangıç noktasından fazla ayrılmadığı için yaptığı hatayı kolayca giderebilir. Resim 20'de kelebek çalışmasının tüm hedefleri yer

almaktadır. Çalışma yapılırken her haritada sadece bir parkurun hedefleri olmalıdır. Kelebek parkurunu ve araziyi incelendiğinde önceki sayfada verilen örnek harita ile örtüştüğü görülebilecektir.

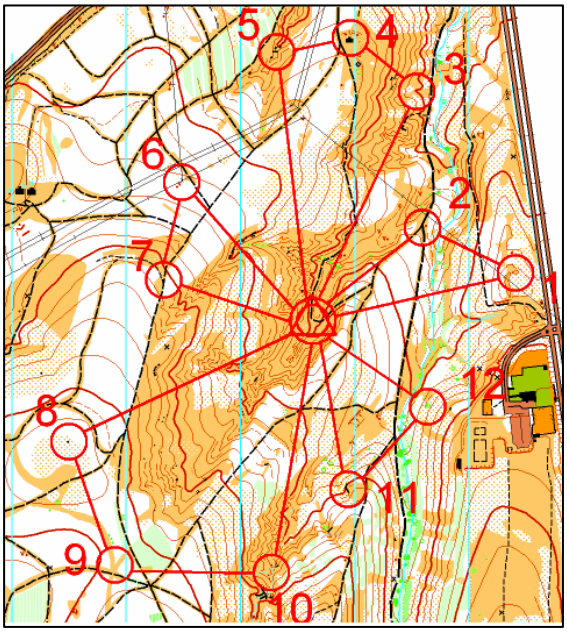

Resim 20: Kelebek

2.10.12. Kros–Kelebek

Kelebek uygulamasının bir üst aşamasıdır. Bu çalışmada farklı olarak her bir haritadan önce öğrenci, eğitmenin belirlediği kros parkurunda düz koşu yapar. Resim 21'de bu parkur mavi çizgi ile gösterilmiştir. Kros parkuru haritaya çizilmez. Öğrenci eğitmenin yerleştirdiği şeritleri takip ederek bu koşu parkurunda bir tur atar. Uygulama kısaca şöyledir:

Öğrenci çıkış almasıyla beraber önce şeritlerle belirlenmiş kros parkurunda düz koşu yapar. Daha sonra koşacağı harita parçasını alır. Parkuru tamamlayıp haritasını teslim ettikten sonra ikinci haritasını almadan önce şeritlerle belirlenmiş parkurda bir tur daha atar. Daha sonra ikinci haritasını alır ve parkuru koşmaya başlar. Bu şekilde tüm parkurları tamamlayana kadar çalışma sürer. Bu çalışma ile öğrencinin diğer becerileriyle beraber yüksek tempoda koştuktan veya aşırı efor sarf

ettikten sonra da doğru yorum yapabilme ve hedefleri bulabilme becerileri de gelişir.

Resim 21'de Kros–Kelebek çalışmasının tüm hedefleri yer almaktadır. Çalışma yapılırken her haritada sadece bir parkurun hedefleri olmalıdır.

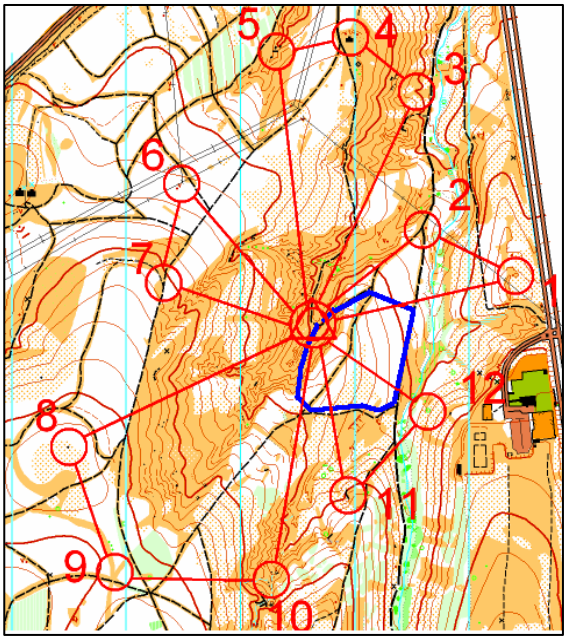

Resim 21: Kros-Kelebek

2.10.13. Koridor[134]

Diğer çalışmalardan farklı bir uygulamadır. Öğrenci sadece haritada gösterilen koridorda koşmak zorunda olduğundan (çünkü haritanın diğer yerleri eğitmence silinmiştir) farklı bir rota seçme şansı yoktur. Daha çok pusula teknikleri ve adımlama–ölçme tekniklerini geliştiren bir çalışmadır. Resim 22'deki gibi uzun parkurlar hazırlanacağı gibi, kısa kısa

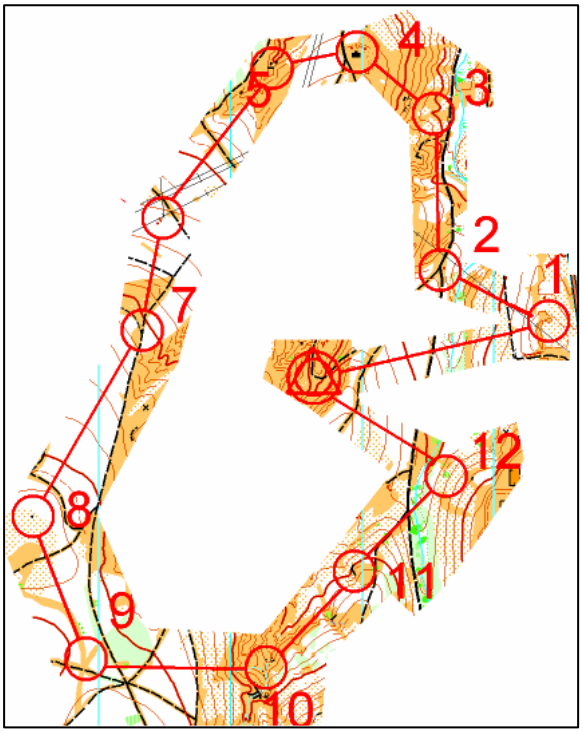

Resim 22: Koridor

parkurların da koşulması mümkündür. Çok sık ve geçilemez ormanlık alanlarda uygulanması uygun değildir.

2.10.14. Sadece Münhani İle Parkur[134]

Bu çalışmada öğrencinin sadece arazi arızalarından yararlanarak hedefleri bulması amaçlanmaktadır. Parkurun ve arazinin durumuna göre ince ve kaba pusula ile ince ve kaba münhani yorumlaması tekniklerinin karışık olarak kullanıldığı bir çalışmadır. Öğrencinin bu çalışma ile arazi yapısını daha iyi tahlil etme becerisi geliştirilmektedir. Diğer ayrıntılar (su, bitki örtüsü, yollar vb.) harita üzerinde işaretli olmadığından/silindiğinden öğrenci sadece münhanileri okuyarak hedefleri bulmaya çalışacaktadır (Resim 23).

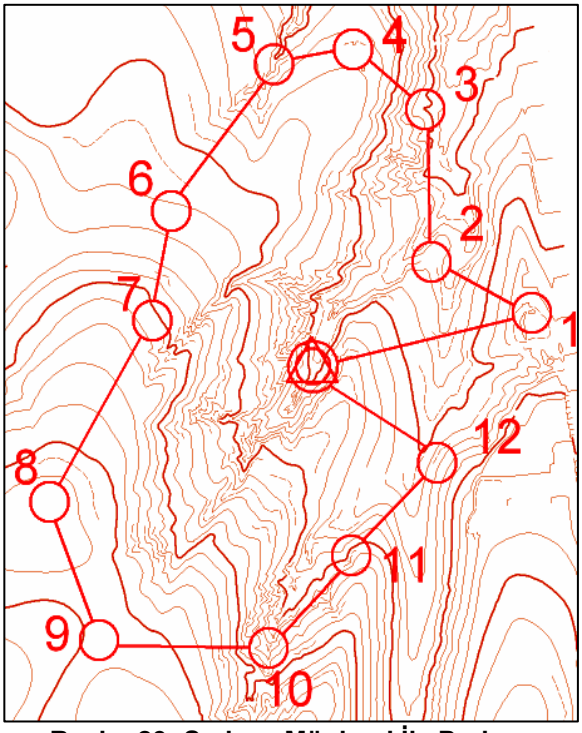

Resim 23: Sadece Münhani İle Parkur

2.10.15. Sadece Siyah İle Parkur[134]

Sadece münhani ile yapılan parkur çalışmasının benzeri bir çalışmadır. Bu çalışmada kullanılan harita sadece siyah ile çizili nesnelerden oluşur. Münhaniler, su veya bitki örtüsü gibi ayrıntılar yoktur

(Resim 24). Patika oryantiringi, pusula bağlama, adımlama ve ölçme tekniklerini geliştiren bir çalışmadır.

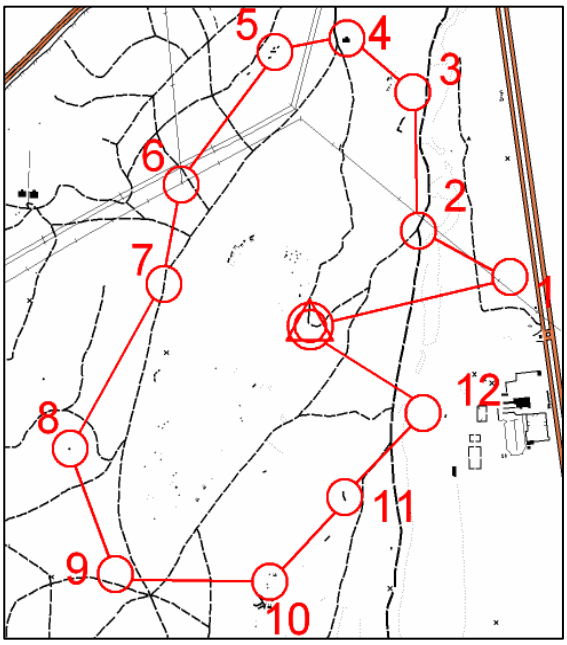

Resim 24: Sadece Siyah İle

2.10.16. Sadece Bitki Örtüsü İle Parkur[134]

Yukarıdaki çalışmaların benzeri bir çalışmadır. Bu çalışmada öğrenci arazideki bitki örtüsü farklılıklarından yararlanarak hedef noktalarına ulaşmaktadır. Böylece öğrenci açık–kapalı alan farkını daha iyi anlayabilecek ve yarışmalarda ilk defa göreceği haritalara kolayca adapte olabilecektir. Ayrıca arazi taban bitki örtüsünü devamlı değerlendireceğinden, hedefe giderken farklı rotalardaki bitki örtüsünün etkisi ile nerelerde daha hızlı, nerelerde yavaş koşabileceğinin mukayesesini de yapabilecektir.

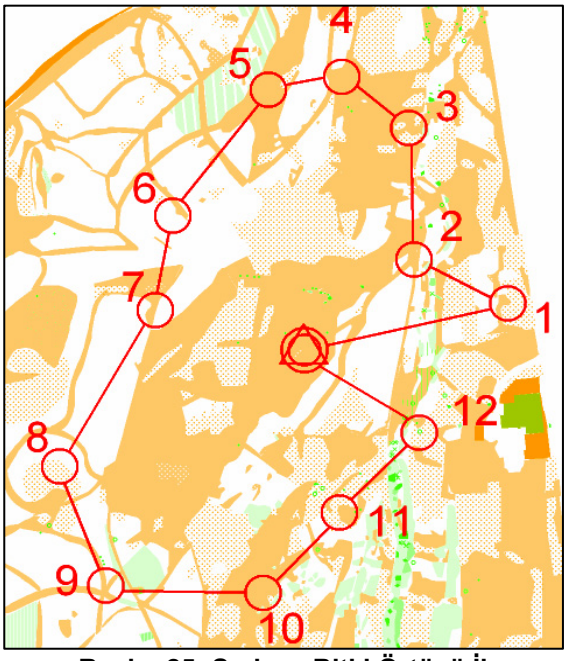

Resim 25: Sadece Bitki Örtüsü İle

Bunlara ek olarak özellikle sulak alanlarda sadece su özellikleri işlenmiş haritalarda da benzer çalışmalar yapılabilir. Ayrıca bu çalışmaları

çeşitli kombinasyonları da mümkündür. Örneğin içinde yolların bulunmadığı fakat geri kalan tüm ayrıntıların bulunduğu haritada yapılan parkurlar veya içinde bitki örtüsünün bulunmadığı fakat geri kalan tüm ayrıntıların (siyah–mavi ve kahverengi ile çizilen ayrıntıların) bulunduğu haritada yapılan parkurlar gibi kombinasyonlar yapılabilir.

2.10.17. Beyaz Kâğıt (Hedef Noktası Belli)

Bu çalışma, İnce Pusula, Ölç–Adımla ve Hedef Noktasını Basitleştirme teknik-lerini geliştirirken sporcunun kendine güvenini de pekiştirir.

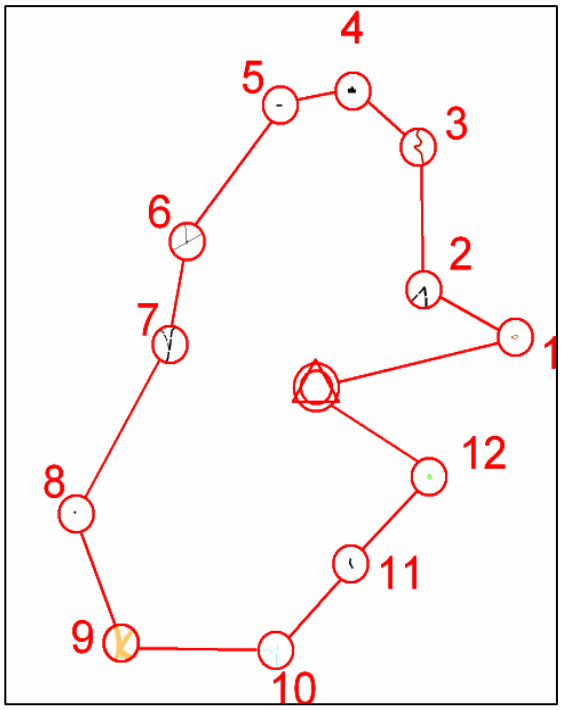

Resim 26: Beyaz Kâğıt (Hedef Noktası Belli)

Bu çalışmayı yaparken kullanılan parkurların örnekteki gibi uzun olması şart değildir. Yıldız ve kelebek çalışmalarında olduğu gibi parkur parçalara bölünebilir ve ayrı ayrı koşturulabilir.

2.10.18. Beyaz Kâğıt (Hedef Bölgesi Belli)/Pencere Oryantiringi/Ringo Oryantiring[134]

Yukarıdaki çalışmanın benzeridir. Farklı olarak Resim 27'de de görüldüğü gibi hedef bölgesinin ayrıntıları da verilmektedir. Öğrencinin

seviyelerine göre hedef bölgesindeki gösterilen alan büyültülüp küçültülebilir. Örnekte 4. ve 9. hedef bölgelerinde gösterildiği gibi.

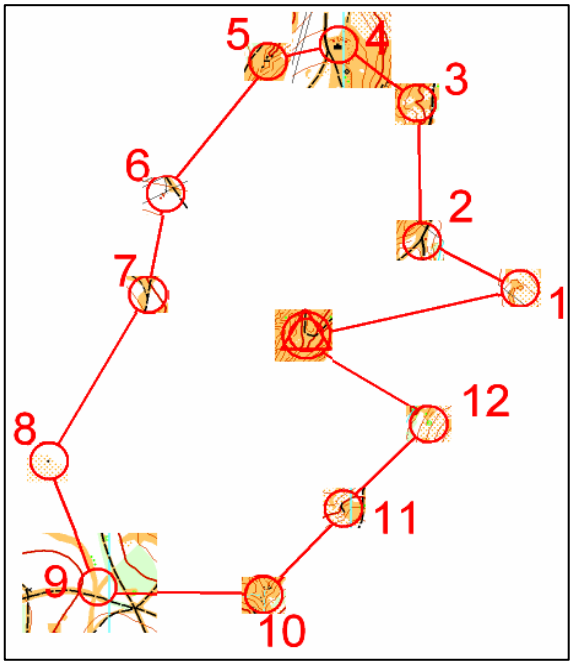

Resim 27: Beyaz Kâğıt (Hedef Bölgesi Belli)/ Pencere Oryantiringi/Ringo Oryantiring

2.10.19.Beyaz Kâğıt (Süt Tarlası)

Önceki çalışmalara benzer bir uygulamadır. Bu yöntemin farkı adından da anlaşılacağı gibi beyaz kâğıt üzerinde parkur bilgileri hariç hiçbir şeyin bulunmamasıdır. Daha fazla dikkat isteyen bir çalışmadır. Öğrenci pusulasını bağlayarak İnce Pusula tekniğini en hassas haliyle uygulamalı ve Ölçme–Adımla yapmalıdır.

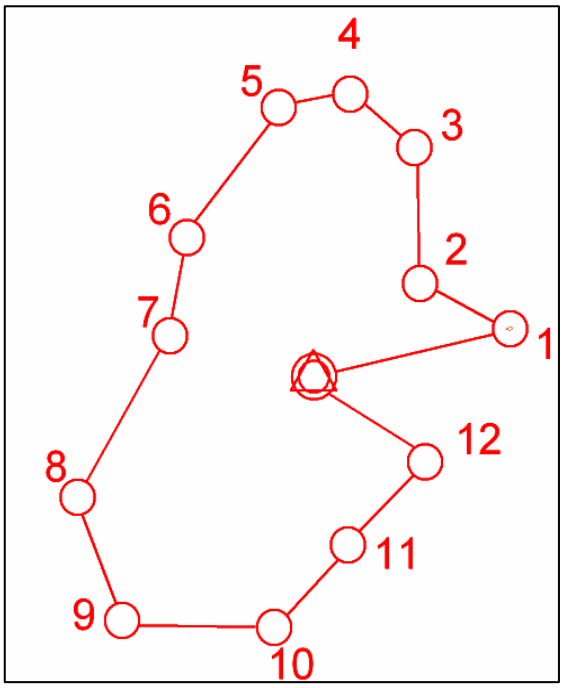

Resim 28: Beyaz Kâğıt (Süt Tarlası)

Bu çalışmayı yaparken kullanılan parkurlar örnekteki gibi uzun olması şart değildir. Önceki çalışmalarda olduğu gibi parkur parçalara bölünebilir ve her biri ayrı ayrı koşturulabilir. Resim 28'deki parkuru incelendiğinde baştaki örnek parkurun aynısı olduğunu görülecektir.

2.10.20. Hafıza Oryantiringi

En ilginç çalışmalardan birisidir. Öğrencinin elinde harita olmaz. Harita paçaları hedeflerde asılı bulunmaktadır. Başlangıç noktasındaki hedefte sadece başlangıçtan birinci hedefe kadar olan bölümü gösterir harita parçası bulunmaktadır. Öğrenci pusula bağlayarak, adım sayarak ve arazi arızalarını aklında/hafızasında tutarak hedefe elinde harita olmadan gitmeye çalışır. Birinci hedefe ulaştığında hedefe iliştirilmiş ve bir sonraki hedefe kadar olan araziyi gösterir haritaya bakar, gidiş rotasını planlar ve haritayı yine hedefte bırakarak ikinci hedefe doğru koşmaya başlar. Bu şekilde hedeften hedefe tüm parkuru dolaşır.

Fotoğrafik hafızanın çok önemli olduğu bir çalışmadır. Sonraki sayfadaki harita parçalarına bakıldığında örnek parkurun parçalara ayrılmış bölümlerinden oluştuğu görülecektir (Resim 29).

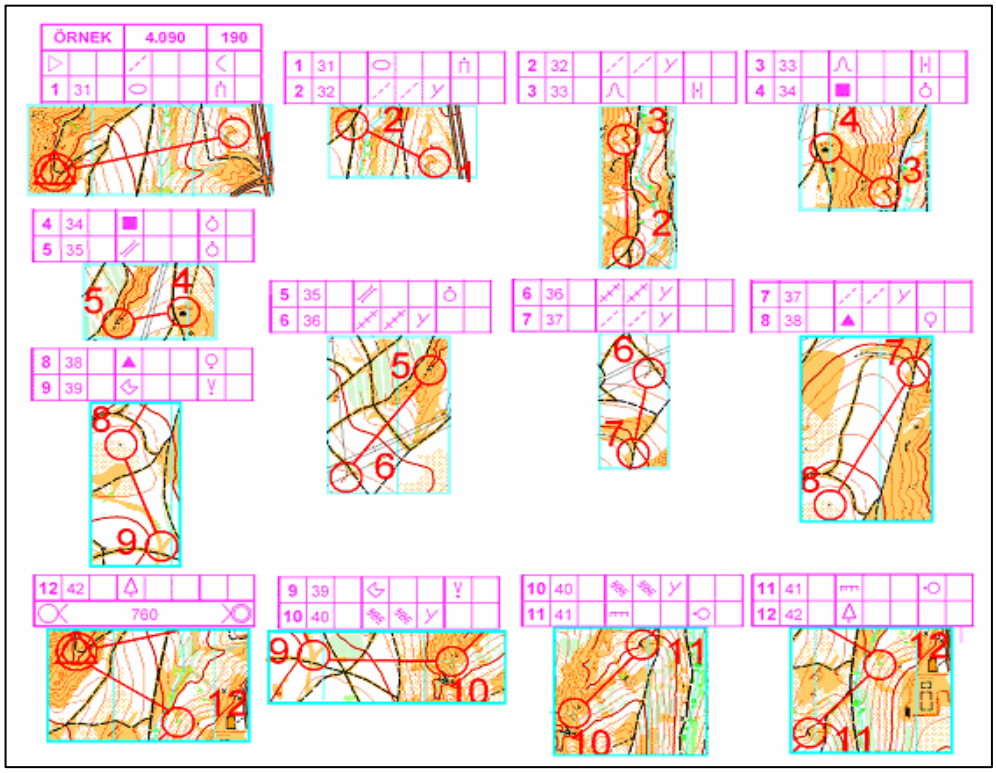

Resim 29: Hafıza Oryantiringi

2.10.21. Çizgi Üzerinde Kros Yapma

Bu çalışma öğrencinin haritadan kopmadan koşabilme yeteneğini geliştiren bir uygulamadır.

Eğitmen öğrencinin takip etmesini istediği güzergâhı kırmızı bir kalemle harita üzerine işaretler. Bu güzergâhın yol ve patika gibi belirli nesneleri takip etmesi tercih edilmekle beraber arazide herhangi bir yerden de geçmesi mümkündür. Öğrenci pusula ve harita ile tüm güzergâhı koşar. Böylece kondisyon antrenmanı yaparken harita çalışması da yapma şansını yakalar.

2.10.22. Çizgi Oryantiringi[134]

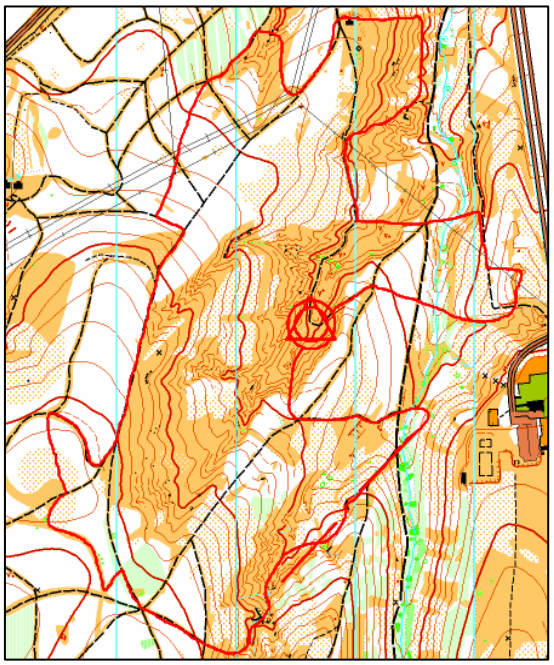

Resim 30: Çizgi Oryantiringi

Çizgi oryantiringi, bir önceki çalışmaya benzer bir uygulama olmakla beraber oryantiring yönü ağır basan bir uygulamadır.

Eğitmen bir önceki çalışmada olduğu gibi harita üzerine kırmızı kalemle koşulacak parkuru çizer (Resim 30). Farklı olarak bu sefer güzergâh üzerine hedefler yerleştirir, fakat bu hedeflerin yerlerini öğrencilere söylemez. Öğrencinin parkuru koşarken hızlı olması, çizilen güzergâhı takip etmesi ve hiçbir hedefi atlamaması istenmelidir.

Yukarıdaki parkura dikkatle bakıldığında örnek parkurdaki tüm hedeflere uğrandığı görülecektir.

2.10.23. Aynı Münhaniyi Takip Etme

Bu çalışma öğrencinin araziyi daha iyi okuma yeteneğini pekiştirir. Çizgi oryantiringinin benzeridir. Farkı, takip edilecek hattın belirlenen bir münhani olmasıdır. Uygulama, sporcunun güzergâh seçimini etkiler. Sporcunun bir hedeften diğerine en az rakım kaybederek ulaşma ve rota seçerken doğru yükseklik mukayesesi yapabilme becerilerini geliştirir.

Parkurun hazırlanması sırasında eğitmen herhangi bir münhani çizgisini seçer. Seçilen münhani yandaki gibi çizilebilir (Resim 31) veya sadece öğrenciye söylenebilir.

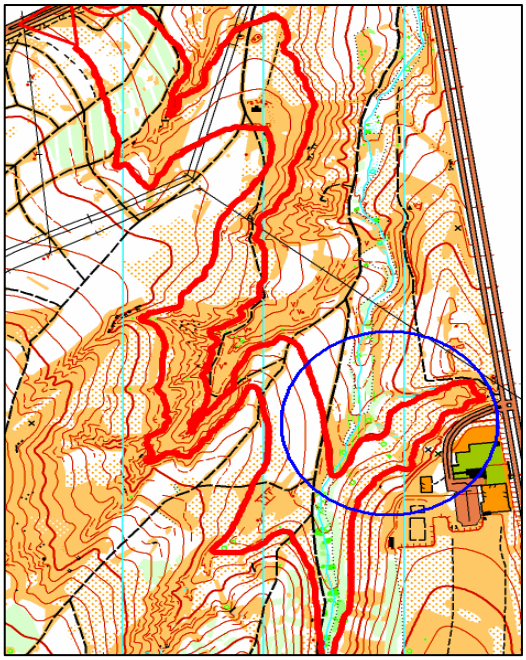

Resim 31: Aynı Münhaniyi Takip Etme

Bu çalışma esnasında eğer arazi, öğrencinin aynı münhaniyi takip ederek eğitmenin istediği noktada parkuru bitirmesine imkân vermiyorsa eğitmen, yukarıdaki haritada olduğu gibi, güzergâh ile oynayarak öğrenciyi yönlendirebilir. Bu durum yukarıda mavi elips içinde gösterilmiştir (Resim 31).

Bu çalışma ile çizgi oryantiringi çalışması beraber uygulanıp, öğrencinin takip edeceği münhani üzerine hedefler de konabilir.

2.10.24. Önündeki Sporcuyu Takip Etme/Tren/Kırkayak/Gölge[134]

Bu çalışma gerek öğrencilerin birbirlerini gerekse eğitmenin öğrencileri değerlendirmesine, eksik yönlerin tamamlanması ve fikir alışverişi yapmalarına imkân vermesi sebebiyle çok faydalı bir uygulamadır.

Eğitmen değişik tekniklerin uygulanabileceği, farklı rota seçmeye imkân tanıyan bir parkur hazırlar. İki veya üç kişilik bir grup, ellerinde harita ve pusula ile çıkış alırlar. Gruptan biri önde diğeri/diğerleri birkaç metre arkasında parkuru koşmaya başlarlar. Öndeki öğrenci parkuru normal bir şekilde koşar. Arkasından koşanlar ise onu tren vagonlarının lokomotifi takip ettiği gibi takip ederler. Bu takip sırasında haritadan kopmamaya, öndeki öğrencinin güzergâh seçimine, yaptığı hatalara veya kendi düşündüğünden farklı uygulamalarına dikkat etmelidirler.

Eğitmen de bu ekibe katılıp birebir değerlendirme yapabilir. Parkuru bu şekilde tamamladıktan sonra eğitmen eşliğinde sınıfta parkurun değerlendirmesi yapılmalıdır.

2.10.25. Kendine Güven Parkurları

Burada eğitmen normal bir parkur hazırlar. Fakat farklı olarak bu parkurda hedef üzerine kontrol kodlarını (örneğin birinci hedef üzerine 31, ikinci hedef üzerine 32 gibi) yazmaz. Sadece zımba koyar. Hedef bilgi kartında da hedef kodları bulunmaz. Diğer bilgiler (sıra numarası, hedef nesnesi vb) hedef bilgi kartında olur. Eğitmen bununla da kalmayıp araziye, haritada çizilmemiş, üzerinde kontrol kodu da olmayan farklı farklı yerlere başka zımbalı hedefler de yerleştirir. Uygulama esnasında öğrenciden sadece kendi hedeflerini bulmaları istenir.

Bu çalışmada amaç öğrencinin kendine güvenini pekiştirmek ve haritayı daha dikkatli okuyarak kendi hedeflerine emin adımlarla gidebilmelerini sağlamaktır. Öğrenci parkurda kendi hedefine çok dikkatli bir şekilde gitmelidir. Çünkü normal bir parkurdan farklı olarak bu sefer bulduğu hedef kodunu bilgi kartından kontrol etme olanağı yoktur ve arazide birçok farklı şaşırtma hedefi vardır.

2.10.26. İğne Oryantiringi

İğne oryantiringi, şerit oryantiringine benzer bir uygulamadır. Farklı olarak öğrenciden hedefi bulduktan sonra yerini haritaya işaretlemesi istenir. Uygulama şu şekildedir.

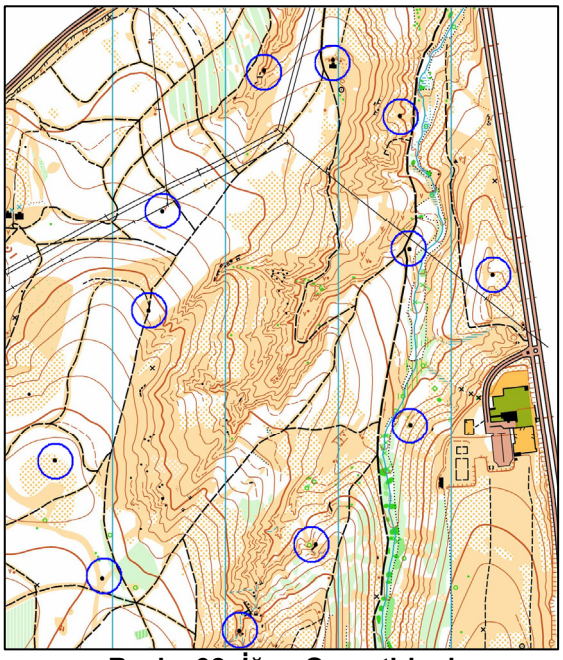

Resim 32: İğne Oryantiringi

Öğrenci çıkış noktasında haritasını alır. Harita üzerinde herhangi bir parkur çizili değildir. Şeritler de haritada gösterilmemektedir. Öğrenci eğitmenin araziye yerleştirdiği şeritleri başlangıç noktasından itibaren takip ederek koşmaya başlar. Öğrenci yapması gereken, adım adım şeritleri takip ederken haritasını da kontrol etmektir. Şeridi takip ederek ilerleyen öğrenciyi tüm hedefleri/fenerleri bulacaktır. Hedefe ulaştığında öğrenci hedef üzerindeki iğneyi kullanarak haritasında, hedefin

bulunduğunu düşündüğü noktayı deler. Daha sonra hedefte asılı kalemi kullanarak deldiği noktayı daire içine alır.

Şerit öğrenciyi bitiriş noktasına kadar getirir. Öğrenci haritasını eğitmene teslim eder. Eğitmen öğrencinin koşu zamanını hesaplar. Daha sonra öğrencinin hedef yerlerini işaretlerken yaptığı hatayı/hataları milimetre cinsinden bulur. Her mm hataya vereceği ceza zamanını hesaplar. Toplam ceza zamanını öğrencinin koşu zamanına ekler ve öğrencinin gerçek parkur zamanını bulur. Örneğin önceki 12 hedefli örnek parkurda (Resim 39) öğrenci yukarıdaki gibi (Resim 32) işaretleme yapmış ve parkuru 60 dakika 20 saniyede bitirmiş olsun. Öğrenci parkurda 5–6–7 ve 11'inci hedeflerde toplam 16 mm hata yapmış ve eğitmen de her mm hataya 20 saniye ceza puanı vermiş ise; öğrencinin zamanı:

Öğrencinin zamanı = Koşu Zamanı	+	Hata Puanı
Öğrencinin zamanı = 60 dk 20 sn	+	16mmX20 sn
Öğrencinin zamanı = 3600 sn	+	320 sn

Öğrencinin zamanı = 3920 sn olarak hesaplanır.

Bu çalışma ile öğrencinin adım adım harita okuma becerisi gelişmektedir. Zamana karşı da yarıştığından yarışma havasını veren ideal uygulamalardan biridir.

2.10.27. Karma Parkur

Karma Parkur, birçok oryantiring çalışmasının bir arada yapılmasını sağlayan zevkli bir uygulamadır. Resim 33'te örnek bir karma parkur görülmektedir. Bu parkurda öğrenci oryantiring yaparak ilk hedefe ulaşır.

Bundan sonraki altı hedefi çizgi oryantiringi yaparak bulmaya çalışır. Daha sonra sekizinci hedeften onaltıncı hedefe kadar süt tarlası oryantiringi yapar*. Onaltıncı hedeften sonra öğrenci normal parkura devam eder ve bitirir. Daha önce belirtildiği üzere bu çalışma bir örnektir. Farklı uygulamalar bir parkurda birleştirerek farklı çalışmaların yaptırılması mümkündür.

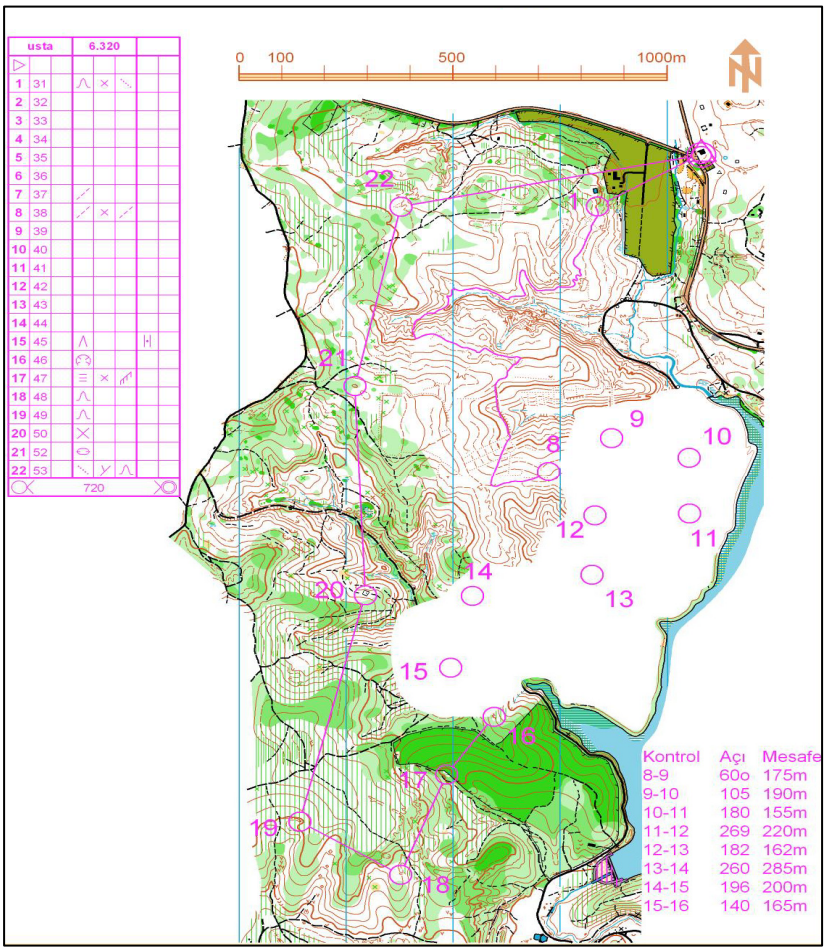

Resim 33: Karma Parkur

Yukarıda açıklanan tüm oryantiring uygulamaları esnasında ara ara, gelişme kat ettikçe, çocukların oryantiring konusundaki bilgi düzeylerine paralel, yaş, cinsiyet ve gelişim özelliklerine de dikkate alarak

* Bu parkurda parkur planlayıcı öğrencilere iki hedef arasındaki açıyı da yardımcı bilgi olarak vermiştir

sonraki sayfadaki basamaklamaya uygun şekilde parkurlar planlanmalıdır (Tablo 3)[135].

Tablo 3: Parkurların Renklerle Basamaklandırılması

Renk	Zorluk	Seviye	Beceriler	Gerekli Teknikler
İp Parkur	Kolay	Zemin	Harita kavramı, harita–arazi ilişkilendirmesi, orman ortamına alışma	Haritayı yönüne koyma
Beyaz	Çok Kolay	1a	Pusula ve arazi ile konum saptama. Harita renklerini, ana işaretleri öğrenme	Pusula kullanma
		1b	Bir çizgisel hattı izleyebilme	Parmak takibi, çizgisel hat takibi
Sarı	Kolay	2a	Çizgisel hatları birleştirerek ilerlemek	Kontrol noktalarını bulma
		2b	Çizgisel hatların yakınındaki objeleri okuyabilmek. Hedefler hattın hemen yanında ve kolayca görülebilir.	Kontrol noktalarını bulma, yaklaşık mesafe tayini
Turuncu	Orta	3a	Kestirmeden gitme	Kasıtlı sapma/muz tekniği, kestirmeden gitme
		3b	Kısa mesafelerde saldırı noktalarını yakalayarak ilerleyebilme	Pusula ile ilerlemek, kaba/ince pusula, mesafe tayin etme
Yeşil		3c	Belirgin noktalar seçerek ayakları basitleştirme	Saldırı noktaları, mesafe tahmini (örnek: 100 m ileride)
		3d	Basit rota seçimleri yapma	Rota seçimi
Kırmızı		4a	Uzun (0,5–1 km) ayaklarda kaba oryantiring yaparak saldırı noktalarına ilerleme	Pusula bağlama, bilardo topu
		4b	Kısa ayaklarda ince oryantiring yapma	Adım saymak, pusula bağlama
		4c	Münhanileri kısa mesafelerde tek başına veya uzun mesafelerde başka bilgilerle beraber kullanma	Münhani yorumlaması
	Zor	5a	Basit münhani şekillerini ayağın büyük bölümü veya tamamında kullanma	Münhani yorumlaması
		5b	Karışık arazi arızalarını (tepe, birçok girinti, çukur, derecik, dere vb.) kullanmak, arazi yapısını görebilme	Münhani yorumlaması, araziyi basite indirgeme, arazi yapısını görebilme
Mavi	Çok Zor	5c	Uzun ayaklar (1 km'den uzun)	Gerekli tüm teknikleri kullanabilmek
		5d	Yakalama özellikleri belirsiz veya hedefe çok uzak saldırı noktalarını bulma, hedefe yönelme	Gerekli tüm teknikleri kullanabilmek
Siyah		6	Yakalama özellikleri belirsiz veya hedefe çok uzak saldırı noktalarını bulma, hedefe yönelme, farklı özellikli zor ayaklarda ilerleme	Gerekli tüm teknikleri kullanabilmek

Kaynak: Türkiye Oryantiring Renk Kodu Sistemi [internette]. 2006 [03.02.2008 okundu] elektronik adresi: http://o-tr.geven.net/docs/bilgi/ belgeler/TRKS.doc

Her basamağın ayrı bir renk kodu ile temsil edildiği bu sistemde yapılan çalışmalar çocukların gelişimlerini takip edebilmek için eğitmene bir geri bildirim de sağlayabilecektir.

Bu basamaklamaya uygun olarak IOF tarafından kabul edilen İsveç sistemi oryantiring öğrenme seviyeleri 6 aşamalı olarak aşağıda verilmiştir[132,136]. Çalışmalar esnasında bu basamaklamaya paralel olacak şekilde çocukların seviyelerine uygun parkurlar planlanmalıdır (Tablo 4).

Tablo 4: Oryantiring Öğrenme Seviyeleri

Seviye 6	Zor kontrol noktaları Adımlama Daha uzun ayaklar ve daha uzun mesafeler Saldırı noktalarını ve nesneleri yakalayabilme
Seviye 5	Değişik zorluk seviyelerine uygun teknikleri kullanma. Yarışma hızında münhani okuyabilme Kontrol noktası rotaları
Seviye 4	**M**-Ayrıntılı münhani okuma **L**-Büyük tepeleri ve belli münhani girintileri kullanarak oryantiring yapma **K**-Münhanileri okuyabilme
Seviye 3	**I**- Kısa ayaklarda ince oryantiring **H**-Uzun ayaklarda büyük nesneleri yakalayarak kaba oryantiring **G**-Basit rota seçimleri yapma
Seviye 2	**F**-Kısa ayaklarda büyük nesneleri yakalayarak oryantiring yapma **E**-Kestirmeden gitme **D**-Patikada ilerleyerek nesneleri okuma. Patika yakınındaki hedefleri bulma.
Seviye 1	**C**-Patikadan patikaya oryantiring **B**-Bir patika boyunca oryantiring **A**-Haritanın renklerini anlama. Sık kullanılan sembolleri bilme. Haritayı arazi etüdü ile yönüne koyma.
Başlangıç Seviyesi	Haritayı anlama. Haritayı yönüne koyma. Ormana alışma.

Kaynak: Renfnew T, Mcneıl C, Palmer P. Orienteering For The Young-Guidelines. Sollentuna-Sweden: IOF; 1993.

2.10.28. Sınıf İçi Uygulamalar

Konu başında da bahsedildiği gibi oryantiring eğitimi bir masada veya sırada başlamakta ve odanın küçük bir kısmı ve/veya sınıfın içinde devam etmektedir. Kişi oryantiring kavramını öğrendikçe yavaş yavaş açık alanlara çıkılmaktadır. Ormanda hatasız koşabilmenin ilk basamağını sınıf içi yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. Aşağıda sınıf içinde yapılabilecek çalışmalarından bahsedilmektedir. Sınıf içi uygulamalar ile bahsedilen konu; sınıf içinde oryantiring yapma da dâhil olmak üzere oryantiring ile ilgili tüm nazari bilgilerin öğrenciye kazandırılması yönünde yapılan çalışmaları içermektedir.

Sınıf içi uygulamalar ile beraber öğrenci aynı zamanda oryantiring ile ilgili kuralları, özellikle yarışma kuralları ve oryantiring uygulamalarının nasıl yapıldığını, harita sembollerini ve hedef bilgi kartının kullanımını pekiştirme şansı da bulabilecektir.

2.10.28.1. Haritanın Ölçeğini Bulma[97,131]

Oryantiring haritası topoğrafik haritalara benzer, ancak bunlardan farklı olarak daha detaylıdır ve kendine özgü renklere ve sembollere sahiptir. Nesneler, bu renk ve semboller ile belli oranda küçültülerek haritaya aktarılmaktadır. Bu orana “ölçek” denilmektedir. Oryantiringde genellikle 1/15000, 1/10000, 1/7500, 1/5000 ve 1/4000 ölçekli haritalar

kullanılır. Aşağıdaki tabloda ölçeklerine göre haritadaki uzunlukların gerçekte kaç metreye tekabül ettiği gösterilmektedir (Tablo 5).

Tablo 5: Ölçek Tablosu

Ölçek	**10 mm**	**20 mm**	**30 mm**	**40 mm**	**50 mm**	**60 mm**	**70 mm**	**80 mm**	**90 mm**	**100 mm**
1:1000	10 metre	20 metre	30 metre	40 metre	50 metre	60 metre	70 metre	80 metre	90 metre	100 metre
1:5000	50 metre	100 metre	150 metre	200 metre	250 metre	300 metre	350 metre	400 metre	450 metre	500 metre
1:10000	100 metre	200 metre	300 metre	400 metre	500 metre	600 metre	700 metre	800 metre	900 metre	1000 metre
1:15000	150 metre	300 metre	450 metre	600 metre	750 metre	900 metre	1050 metre	1200 metre	1350 metre	1500 metre

Eğitmen, öğrencilere aynı bölgenin farklı ölçeklerde haritalarını hazırlar. Öğrenciler bu harita üzerinde bir yerin (örneğin iki bina arasının) mesafesini ölçer. Aynı yeri adımlayarak arazide de ölçer. Elde ettiği sonuçları karşılaştırarak kabaca haritanın ölçeğini bulur. Örneğin iki nesne arası haritada 10 mm olsun. Arazide ise ölçtüğünde bu aralığın 150 metre olduğunu ölçmüşse elindeki harita 1:15000 ölçeklidir.

2.10.28.2.Harita Yapbozları

Yapboz harita yeni başlayan sporcuların, oryantiring haritalarına alışmaları ve farklı farklı haritaları tanımaları için uygulanan eğlenceli bir çalışmadır. Aşağıda örnek bir uygulama verilmiştir.

Sonraki sayfadaki harita siyah çizgilerden kesilmeli (Resim 34), kesilen parçalar rasgele dağıtılıp sporcuların bunu yeniden birleştirmesi istenmelidir. Farklı haritalarda çalışma tekrarlanmalıdır.

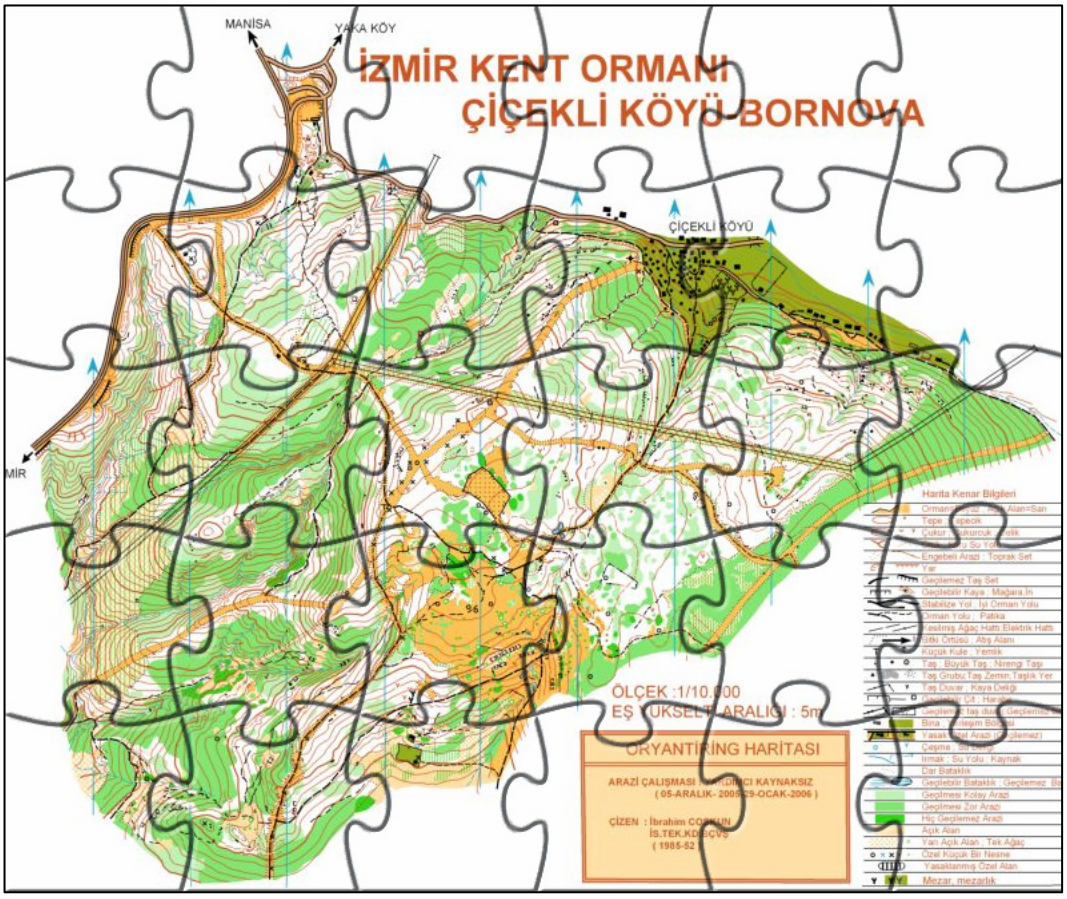

Resim 34: Yapboz Harita

2.10.28.3. Oryantiring Haritası Çizimi[130]

Oryantiring uygulamalarına başlamadan önce harita kavramı pekiştirilmelidir. Harita kavramı en iyi çizilerek pekiştirilir. Bu uygulamada öğrenciler öğretmenin masa üstüne veya yere yerleştirdiği nesnelerden oluşan alanın haritasını/krokisini konu başında anlatılan sembolleri kullanarak çizmeye çalışırlar (Şekil 35). Eğitmen çocukları alanın farklı yönlerine koyarak bulundukları açıdan nesneleri resmetmelerini ister. Bir sonraki aşamada çocuklar sınıfın dışına çıkarılıp, okul, park veya sokak haritalarını çizmesi istenmelidir.

Bu uygulama ile öğrencinin oryantiring harita kavramı pekiştirilirken görsel sanatlarla ilgili diğer becerilerine de katkı sağlanır.

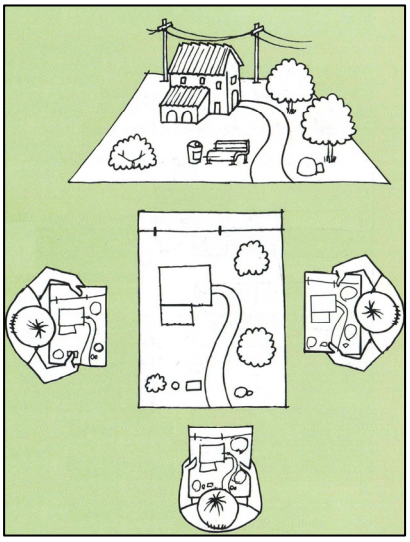

Şekil 35: Harita Çizimi

2.10.28.4. Koltuk Oryantiringi/Zihinsel Oryantiring[129]

Zihinsel çalışma, yeni bir tekniğin öğrenilmesi veya bilinen tekniğin pekiştirilmesi için söz konusu çalışmanın yoğun bir şekilde hayal edilmesi prensibine dayanan bir uygulamadır. Çalışmalar esnasında kişi, kendi kendine konuşma, gizli algı antrenmanı ve kendini hayal etme gibi yöntemleri kullanarak zihinsel olarak uygulamaları tekrarlamaktadır. Zihinsel çalışmalar ile bir yandan bir teknik öğrenilir ve pekiştirilirken diğer taraftan da çocuğun performansının tümüyle ortaya çıkmasına yardımcı olunmaktadır. Yapılan araştırmalar, zihinsel çalışmaların da performans gelişiminde fiziksel çalışmalar kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır[137].

Zihinsel antrenmanın genel olarak etkileri şunlardır[138]:

- Hareketi düşünülürken, o hareketi yapacak olan kaslarda elektriksel etkileşim olur.
- Zihinsel antrenmanla kullanılabilir hız ve güç artar.
- Yaralanma tehlikesi yoktur.
- Öğrenmeyi hızlandırır.

- Eksik ve yanlış öğrenilen hususların düzeltilmesine olanak verir.

Koltuk oryantiringi, oryantiringde kullanılan en etkili zihinsel antrenmanlardan biridir. Koltuk oryantiringi veya zihinsel oryantiring adı da verilen bu çalışmada esas "zihinsel koşmadır". Oryantiringde zihinsel çalışmalar, çocuğun performansının geliştirilmesinde en az fiziksel antrenmanlar kadar önemli uygulamalardır[139]. Toplu veya ferdi olarak yapılan bu çalışmada daha önceki çalışmaların veya koşulan yarışmaların haritalarında kritik yapma şansı da bulunabilir. Esasen diğer tüm oryantiring uygulamaları ile beraber düşünülmesi gereken bir çalışmadır.

Koltuk oryantiringinde daha önceki antrenmanların veya yarışmaların incelemesi yapılırken hiç koşulmamış parkurların da çalışması yapılabilir. "Hangi rota seçilmeli? Hangi teknikle gidilmeli? Saldırı noktaları nelerdir?" vb. sorularına cevaplar aranır.

Resim 35'in veya üzerinde parkur çizili herhangi bir haritanın bir fotokopisini çoğaltılıp benzer çalışmalar yapılabilir. Parkur zihinsel olarak koşulmalıdır. Her hedef arası nasıl koşulması gerektiği planlanmalı ve daima harita yönünde tutulmalıdır. Haritayı parkur boyunca yönünde tutmak için arazide koşuyormuşçasına gereken istikametlere dönülmelidir.

Aşağıdaki harita için birinci hedefe giderken şu şekilde düşünülebilir:

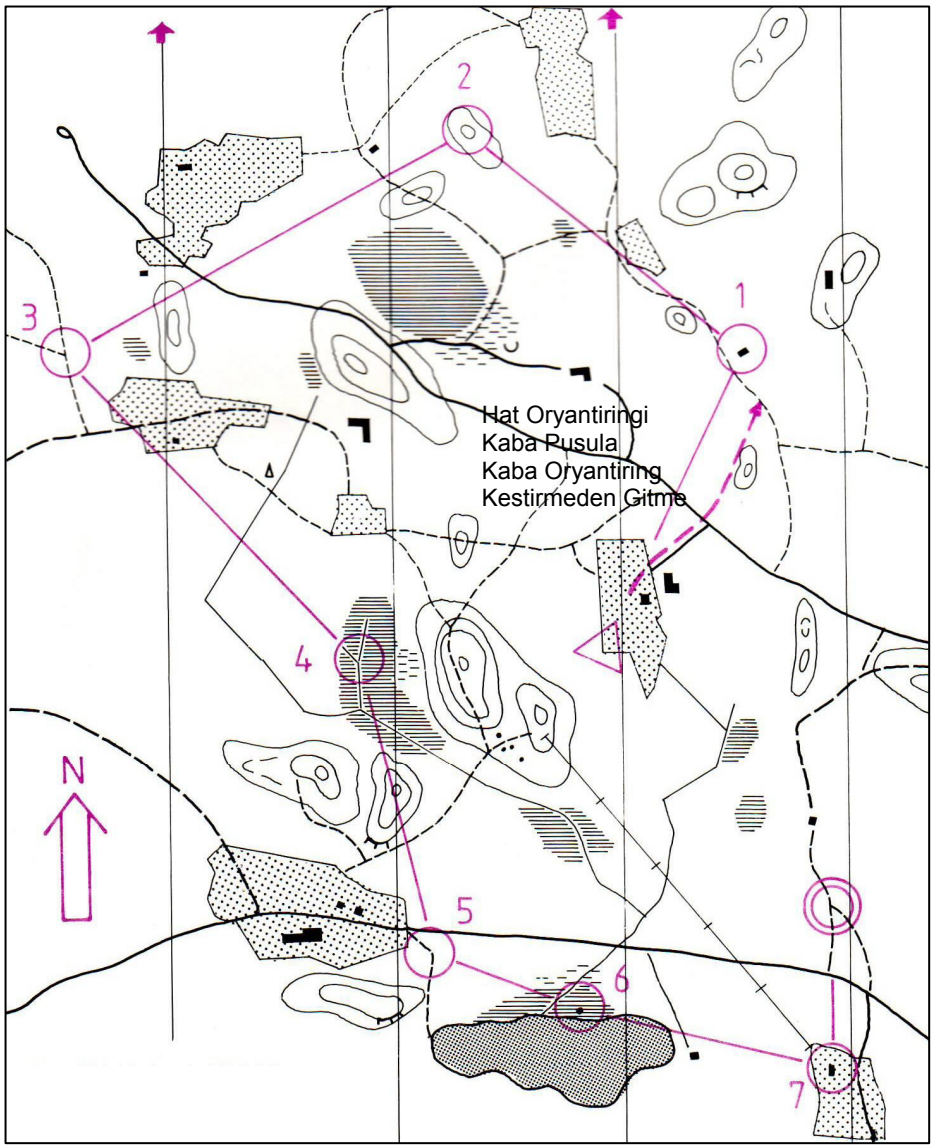

Resim 35: Koltuk Oryantiringi İçin Örnek Harita

"Patikayı takip etmeli... yolu birleşiminden sonra tepe sağda kalacak şekilde kestirmeden giderek patikaya ulaşmalı..sola dönüldüğünde yolun üzerinde sağda kulübe ve hedef görülmeli."

Aynı şekilde diğer hedeflere de nasıl gidileceğini düşünmeli, tüm parkur zihnen koşulmalıdır. Daha sonra takip edilen istikametler kırmızı bir kalemle* işaretlenip aynı parkuru koşan diğer sporcularla karşılaştırılmalıdır. Seçilen rota ile paralel olacak şekilde uygulanacak teknikler de yazılmalıdır. Yukarıda 1'inci hedefe giderken uygulanan teknikler örnek olarak verilmiştir (Hat Oryantiringi, Kaba Pusula, Kaba Oryantiring, Kestirmeden Gitme).

Koşulan parkuru kalemle çizmek de iyi bir çalışmadır. Antrenmanlarda ve yarışlarda gidilen güzergâh daha sonra kırmızı kalemle çizmelidir. Bu sporcunun parkuru tekrar zihnen koşmasını sağlarken yaptığı hataları/doğruları görmesine, alternatif rotaları da bulmasına yardımcı olacaktır.

Aşağıda örnek olarak çizilmiş rotalar bulunmaktadır (Resim 36–37). Her yarış veya çalışma sonrası gidilen güzergâh haritaya işlenmelidir. Ayrıca hiç koşulmamış parkurlarda da yapılan rota seçimi çalışmaları esnasında seçilen güzergâh da haritaya çizilmelidir.

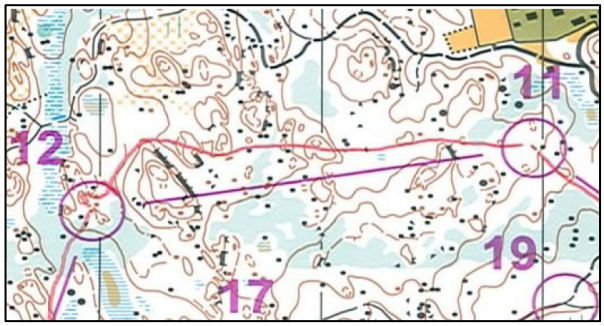

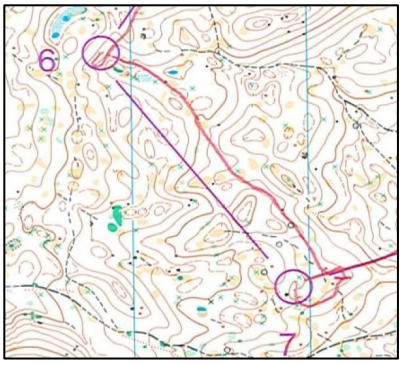

Resim 36-37: Rota Çizimi

* Kırmızı renk oryantiring haritalarında kullanılmamaktadır. Ayrıca diğer renklerden ayırt edilmesi ve görülmesi de kolaydır. Bu sebeple rota çizimlerinde kırmızı renk kullanımı tercih edilmektedir.

2.10.28.5. Hafıza Çalışmaları[134]

"Fotoğrafik hafıza" oryantiringde önemli bir konudur. Sporcu bir hedeften diğerine koşarken hangi tekniği kullanırsa kullansın haritayı kullanacaktır. Haritaya baktığında aklında arazi ve hedef ile ilgili ne kadar ayrıntıyı tutabilirse bu sporcuya o kadar avantaj sağlayacaktır. Fotoğrafik hafıza gelişimi ile ilgili birçok eser bulunmaktadır. Aşağıda verilenler sporcunun oryantiring ile ilgili fotoğrafik hafızasının gelişimi için kullanabilecek örnek çalışmalardır (Şekil 36–37).

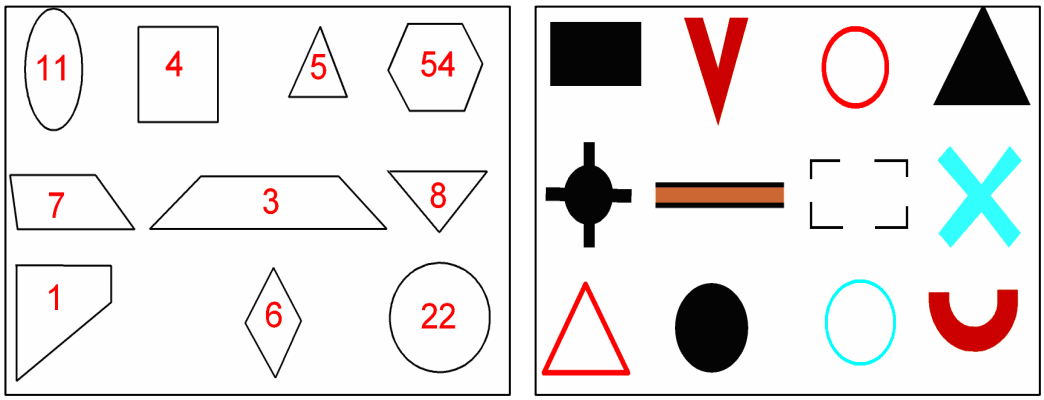

Şekil 36-37: Hafıza Çalışmaları

Çalışmada eğitici yukarıdaki şekilleri tek tek veya gruplar halinde kartlara çizer. Sporculara bu şekillerin hepsini sırayla gösterdikten sonra bir süre verip her sporcunun bunları kâğıtlarına çizmeleri ister. Hata sayısının en aza indirmek amaç olarak alınmalıdır. Benzer çalışmalar farklı şekil ve rakamlarla ve farklı yöntemlerle yapılabilir.

2.10.28.6. Kelime Bulmaca/Harf Tarlası

Kelime Bulmacasının oryantiring ile direkt ilgisi olmamasına karşın, sporcuların (özellikle yeni başlayanların) oryantiring kelime dağarcığının gelişmesi açısından önemlidir. Aşağıda bunun örnek bir çalışmasını görebilirsiniz (Tablo 6). Uygulama şu şekildedir. Sporcu bulduğu kelimeleri aşağıda örnekte gösterildiği gibi çizer/siler. Tüm kelimeleri bulduktan sonra sporcudan çizilmeyen/silinmeyen harfleri yan yana yazarak anahtar cümleyi yazması istenir. En kısa sürede ve hatasız bulmacayı çözmek amaç edinmelidir.

Tablo 6: Kelime Bulmaca

Ağaç	Çukur	Hedef	Ölçek
Ağaç kökü	Dere	Kaya	Parkur
Başlangıç	Doğu	Kontrol kartı	Patika
Batı	Duvar	Kontrol tanımları	Pusula
Bina	Elektrik hattı		Tepe
Bitiş	Fener	Köprü	Topografya
Burun	Girinti	Kuyu	Tünel
Çalılık	Göl	Kuzey	Yarış
Çeşme	Güney	Mağara	Yol
Çit	Harita	Oryantiring	Zımba

O	O	P	U	S	U	L	A	E	P	E	T	R	T	İ	Ç
R	Ç	U	K	U	R	Y	E	R	E	D	Y	A	N	Ç	Ç
Y	Ü	N	A	Ğ	A	Ç	I	T	A	B	E	D	U	E	I
A	K	G	Z	I	M	B	A	L	O	Y	Z	O	R	Ş	G
N	Ö	İ	T	K	I	L	I	L	A	Ç	U	Ğ	U	M	N
T	K	R	A	N	İ	B	K	A	Y	A	K	U	B	E	A
İ	Ç	İ	H	A	R	İ	T	A	İ	Ş	İ	T	İ	B	L
R	A	N	A	R	A	Ğ	A	M	K	Ö	P	R	Ü	R	Ş
İ	Ğ	T	P	A	T	İ	K	A	İ	Y	E	N	Ü	G	A
N	A	İ	N	K	E	Ç	L	Ö	P	A	R	K	U	R	B
G	G	Ö	L	I	T	R	A	K	L	O	R	T	N	O	K
I	T	T	A	H	K	İ	R	T	K	E	L	E	G	Ö	Ğ
T	O	P	O	Ğ	R	A	F	Y	A	R	R	E	N	E	F
U	Y	U	K	E	N	D	U	V	A	R	T	Ü	N	E	L
H	E	D	E	F	İ	Y	O	R	U	M	Ş	I	R	A	Y
K	O	N	T	R	O	L	T	A	N	I	M	L	A	R	I

Anahtar Cümle:……

Sınıflarda, çalışma odalarında kısacası kapalı ortamlarda yukarıdakiler gibi daha birçok oryantiring çalışması yapılabilir. Bu amaçla geliştirilmiş birçok oryantiring oyunu ve program bulunmaktadır. Hedef bilgi kartını ve oryantiring yarışma kurallarını öğrenme, kelime bulma, sanal oryantiring oyunları, harita kenar bilgileri ve daha birçok oyun ve eğitici program… Dijital ortamda bu oyunlara ve programlara ulaşılabilir.

2.10.28.7. Sınıf İçi Oryantiring

Konunun başında da belirtildiği gibi oryantiring öğrenimi ilk olarak bir masada, sırada başlamakta, odanın küçük bir kısmı veya sınıfın içinde devam etmektedir. Sınıf içi oryantiring sınıfta yapılan çalışmalar ile açık alan çalışmaları arasında köprü vazifesini gören bir çalışmadır. Sınıf içinde yapılan çalışmalara paralel olarak yine sınıf içinde hazırlanan oryantiring parkurları, çocuğu dışarıda yapacağı çalışmalara hazırlayarak eğitimini pekiştirmektedir. Çocuk sınıf içi oryantiring çalışmaları ile harita ve yön kavramlarını daha iyi anlarken, oryantiringe has sembol ve işaretleri de kısmen de olsa uygulamalı olarak öğrenebilme şansı yakalayabilecektir.

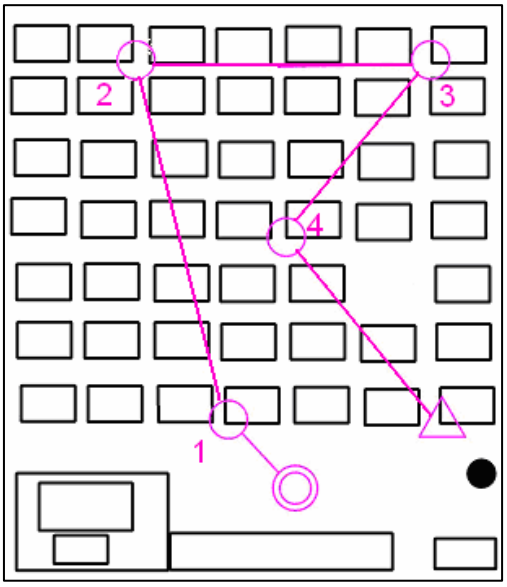

Şekil 38: Sınıf İçi Oryantiring

Yukarıda örnek bir sınıf krokisi çizilmiş ve üzerinde bir parkur yerleştirilmiştir (Şekil 38). Benzer çalışmalar değişik şekillerde uygulanarak öğrencinin açık havada yapacağı çalışmalara zemin hazırlanmalıdır.

2.11. Spor Etkinlikleri Oryantiring Dersinde Değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme eğitim ve öğretimin önemli bir parçasıdır. Ölçme ve değerlendirme eğitim ve öğretim sürecini sürekli izleme, her aşamada ortaya çıkan sorunları tespit ve düzeltme imkânı verir. Eğitimde programların istenilen başarıyı gösterip göstermediği, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir.

Değerlendirme, öğretme–öğrenme etkinliği sonunda kazanımlara erişim düzeyini belirlemek amacıyla verilerin toplanması ve yorumlanmasını içeren çok adımlı sistematik bir süreçtir. Öğrenmede bireysel farklılıkları dikkate alan, bireyin kendine özgülüğünü ön plana çıkararak mevcut bilgileriyle yeni edindiği bilgileri kendine özgü biçimde yapılandırdığını savunan yapılandırıcı anlayış, ölçme ve değerlendirmede de öğrencilere bilgi, beceri ve tutumlarını sergileyebilecekleri çoklu değerlendirme fırsatları sunulmasını gerektiğini vurgulamaktadır[21].

Eğitimde değerlendirme farklı amaçlarla yapılmaktadır. Bunlar,

- Öğretim programının değerlendirilmesi,
- Öğretimin etkililiğinin değerlendirilmesi,
- Öğrenme eksiklerinin saptanması,

- Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin anlaşılması
- Öğrenci başarısının değerlendirilmesi olarak gruplandırılmaktadır.

Spor etkinlikleri dersi, ilköğretimde okutulacak seçmeli dersler arasında yer almıştır. Spor etkinlikleri dersinde; öğrenci başarıları notla değerlendirilmemektedir. Ölçme ve değerlendirme çalışmalarında; öğrenme eksiklerinin saptanması, öğrencilerin ilgi, tutum ve yeteneklerinin belirlenerek gelişiminin izlenmesi amaçlanmaktadır[43].

Öğrencilerin spor etkinlikleri dersindeki başarıları notla değerlendirilmeyeceği için, eğitim öğretim girişinde, sürecinde ve çıkışta yapılan bütün değerlendirmeler; öğrencileri daha iyi tanımaya, yetenek ve ilgilerinin neler olduğunu belirlemeye, öğrenme eksikliklerini tamamlamaya yönelik olmalıdır.

Aşağıda spor etkinlikleri dersinde öğretmen ve öğrenciler tarafından kullanılan yöntemler ile kullanılacak ölçme araçları hakkında bilgiler verilmiştir[43].

- Öz değerlendirme: Öğrencilerin kendi çalışmaları, gelişimleri hakkında belirli ölçütlere göre kararlar vermesidir. Öz değerlendirme uygulamaları ile öğrencilere çalışmaları hakkında geri dönütler vermekte, eleştiri yapma becerisi kazanmalarına yardımcı olunmaktadır. Bu kapsamda spor etkinlikleri dersinde değerlendirme yapma amacıyla öz değerlendirme formları ile açık uçlu sorular ve dereceli puanlama anahtarları kullanılmaktadır.

- Akran değerlendirme: Akran değerlendirmede öğrenciler akranlarının çalışmalarını değerlendirmektedir. Burada öğrenciler, ölçtüler doğrultusunda akranlarının çalışmaları hakkında geri dönütler vermektedir. Bir öğrenciyi bütün akranları değerlendirebileceği gibi ikili çalışmalarla da öğrenciler birbirlerini değerlendirebilmektedirler.

- Grup Değerlendirme: Grup değerlendirme içerisinde hem akran değerlendirmeyi hem de öz değerlendirmeyi içerir. Burada öncelikle öğrenciler kendilerini grup içerisindeki durumlarını, gruba katkılarını değerlendirirler. Daha sonra akranlarının çalışmalarını ve gruba olan katkılarını değerlendirirler. Ayrıca grup olarak da tüm grubun performansını değerlendirirler. Grup değerlendirmenin bir diğer değerlendirme türü de bir grubun başka bir grubu değerlendirmesidir. Bütün bu değerlendirmeler, öz değerlendirmelerde ve akran değerlendirmelerde olduğu gibi kontrol listeleri, dereceli puanlama anahtarları ve açık uçlu soruları kullanılarak yapılır.

- Gözlem: Gözlem, özellikle psikomotor becerilerin değerlendirilmesinde etkin olarak kullanılmaktadır. Spor etkinlikleri dersinde öğretmen gözlem yöntemini, daha önceden geliştirilen veya kendisinin geliştireceği gözlem formları, kontrol listeleri ve dereceli puanlama anahtarları kullanarak uygulayabilir.

- Kontrol Listeleri: Kontrol listeleri, performansın en önemli ve gözlenebilir yanlarını içerir. Kontrol listeleri bir değerlendirme aracı olarak kullanılabileceği gibi bir öğretim materyali olarak da kullanılabilir.

- Dereceli Puanlama Anahtarları: Gözlenecek nitelikte belli bir performans var ise iki kategoride puanlama gerektiren kontrol listelerinin kullanılması uygun olmaz. Bunun yerine dereceli puanlama anahtarlarının kullanılması daha uygundur. Dereceli puanlama anahtarlarında, gözlenen performansın belirlenen her bir düzey için tanımlamalar yapılır ve puanlar verilir[*].Proje ve Performans Ödevleri: Proje ve performans ödevleri ile spor etkinlikleri dersinde öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri bir arada ölçülebilir.

- Öğrenci Ürün Dosyaları: Öğrencilerin belirli bir zamanda yaptıkları çalışmalarını sistematik bir şekilde koydukları dosyaya öğrenci ürün dosyası denir. Öğrencilerin; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlardaki performanslarını ölçmek amacıyla öğrenci ürün dosyaları kullanılır. Öğrenci ürün dosyaları (Portfolyo), öğrencilerin nasıl düşündüğünü, hareket ettiğini ve ne kadar öğrendiğini göstermektedir.

[*] Oryantiring dersinde kullanılabilecek formlarda örnek olarak EK–3'te Gözlem Formu, EK–4'te Kontrol Listesi ve EK–5'te Dereceli Puanlama Anahtarları verilmiştir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Oryantiring uygulamalarının ilköğretim programlarındaki fonksiyonelliği üzerine yapılan bu çalışmada kaynak tarama yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca konu ile ilgili olarak iki röportaj yapılmıştır.

Araştırmanın temellendirilmesi ve belirlenen amaçlara ulaşabilmesi açısından konuyla ilgili yazılı, sözlü ve elektronik olmak üzere 154 (ikisi röportaj) tane kaynaktan yararlanılmıştır. Kaynaklar ayrı ayrı incelenmiş, irdelenmiş ve uygun metinler halinde bilgisayar ortamında yazılarak araştırma oluşturulmuştur.

Araştırma ile spor etkinlikleri dersi için kabul edilen ders programlarında yer alan oryantiring sporunun kazanım tabloları geliştirilmiştir.

Bu çalışma ile spor etkinlikleri dersi içerisinde yer alan oryantiring branşı ile okullarda boş zaman etkinliği olarak yapılan oryantiring aktiviteleri için örnek uygulamalar sunmak ve bu uygulamalarla beraber oryantiringin ilköğretim programlarında yer alan temel dersler üzerindeki etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Mevcut programda yer alan diğer spor branşları gibi oryantiring dersi için de hazırlanacak öğretim programına temel teşkil edecek veriler sunulmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR

Beden eğitimi ve spor faaliyetleri ile oyunlar ilköğretim dönemindeki çocukların gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Erken yaş döneminde oynanan oyunlar, yapılan spor ve beden eğitimi faaliyetleri çocuğun fiziksel gelişimine olumlu katkı sağlamakta, hem toplumsallaşmasında hem de sağlıklı bir yaşantı sürdürebilmesinde önemli roller üstlenmektedir. İçerisinde beden eğitimi ve sporu barındıran aynı zamanda bir oyun kavramı içinde uygulanan oryantiring aktiviteleri de aynı kapsamda değerlendirilmektedir.

Çalışmada, oryantiring uygulamalarının çocukların gelişimi için gerekli olan hareket ihtiyaçlarını karşılamalarına, vücut ve sağlık gelişimlerine ayrıca iyi bir kişiliğin oluşmasına çok yönlü katkı sağladığı vurgulanmıştır.

Oryantiringin çocukların gelişimine katkıları konusu ile ilgili daha önce yapılan araştırmalarda, spor ve rekreasyonu içinde barındıran oryantiringin çocukların gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu ve onların gelişimlerine birçok konuda katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Oryantiringin çocukların başta fiziksel, sosyal, psikolojik ve duygusal gelişimlerine olmak üzere zekâ ve dikkat gelişimlerine, koordinasyon ve becerilerinin gelişimlerine olumlu etkileri olmaktadır[2,97,104,107,132,141]. Bu kapsamda ele alındığında oryantiringin ilköğretim programları üzerinde de olumlu etkileri olacağı değerlendirilmektedir. Bu sebeple gerek çocuğun

gelişimine yardımcı olmak gerekse ilköğretim ders müfredatına katkı sağlamak maksadıyla oryantiring uygulamalarından ilköğretim döneminde yararlanılması gereği bu çalışmada vurgulanmıştır.

4.1. Oryantiring Dersinin Diğer Dersler ile İlişkilendirilmesi

Oryantiring bünyesinde birçok konuyu barındırmaktadır. Oryantiring ile ilişkili konu ve alt konular Tablo 7'de verilmiştir[132]. Bu kadar konu ile iç içe olan oryantiringde öğrencilerin elde edebilecekleri kazanımlar da bir o kadar kapsamlı olabilmektedir.

Kazanımlar, çocukların doğrudan gözlenebilir davranışlarının yanı sıra, bilgi, beceri, tutum ve değerlerini de içeren ifadelerdir. Oryantiring sporu kendine has özellikler barındırmakta, bir taraftan spor olduğu kadar oyun olarak de ele alınmakta, rekreatif bir etkinlik olduğu kadar bir beden eğitimi olarak da değerlendirilebilmektedir. Bu nedenledir ki oryantiring branşında elde edilebilecek kazanımlar çok çeşitli olabilmektedir. Oryantiring dersi kazanımları, spor etkinlikleri dersindeki üç öğrenme alanı olan spor eğitimi, spor bilgi ve tutumları ile temel hareket eğitimi öğrenme alanlarında elde edilen kazanımlarla ayrı ayrı örtüşebilmektedir. Çalışmada, oryantiring dersi kazanımları her üç konuya da değinecek şekilde geniş bir yelpazede sunulmaya çalışılmıştır.

Tablo 7: Oryantiring İle İlişkili Konular

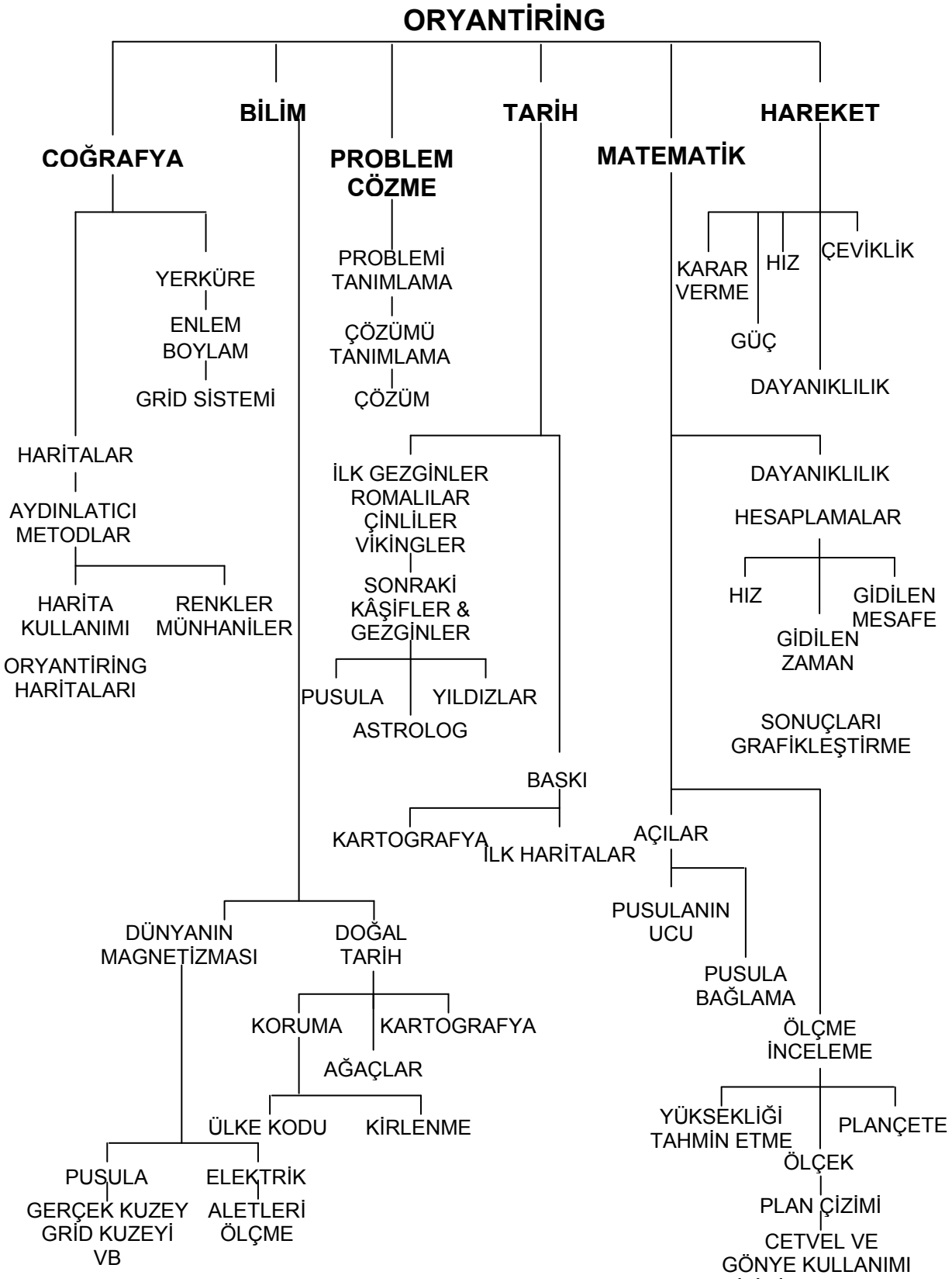

Kaynak: Renfnew T, Mcneıl C, Palmer P. Orienteering For The Young-Guidelines. Sollentuna-Sweden: IOF; 1993.

Oryantiring dersi öğretim programının kazanımları* ve bu kazanımlar ile eşleşen temel derslerin (Fen ve Teknoloji, Türkçe, Hayat Bilgisi, Matematik ve Sosyal Bilgiler) ders kazanımları çalışmada incelenmiştir. Bununla beraber oryantiring dersi ile diğer derslerin kazanımları arasında ilişkiler vurgulanmıştır.

Bu kapsamda sonraki sayfalarda yer alan tablolarda sırasıyla; ilk olarak önceki bölümlerde açıklanan oryantiring uygulamalarında (sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda) öne çıkan kazanımlar verilmiştir (Tablo 8–9). Daha sonra oryantiring etkinlikleri/yarışmaları ve bu yarışmalara yönelik çalışmalar ile elde edilebilecek kazanımlara değinilmiştir (Tablo 10). Son olarak da oryantiringin bünyesinde barındırdığı genel kazanımlar örneklemeli olarak verilmiştir (Tablo 11). Tüm bu kazanımlar ile eşleşen diğer ders kazanımları kendine uygun oryantiring dersi kazanımları ile aynı satırda verilmiştir. Ders kazanımlarının ayırt edilebilmesi için her kazanımın başına ilgili olduğu dersin baş harfi/harfleri (Örneğin Fen ve Teknoloji Dersi için FT) yazılmıştır.

Söz konusu tablolarla ifade edilmeye çalışılan husus; gerek oryantiring uygulamalarında (sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda), gerek etkinlikler/yarışmalar ve yarışmalara yönelik çalışmalarda, gerekse genel olarak oryantiringin kendine has branş olması sebebiyle öğrencilerin bu

* Kazanımların derlenmesi esnasında Balıkesir Astsubay MYO SBE dersi, KHO SBE dersi ve TSK Spor Okulu K.lığı oryantiring dersi, Millî Eğitim Müfredatında yer alan beden eğitimi ve spor etkinlikleri dersleri kazanımlarından da yararlanılmıştır.

branştan elde edecekleri kazanımların diğer derslerde elde ettikleri kazanımlar ile birçok konuda örtüştüğü, onları pekiştirdiği ve hatta geliştirdiğidir.

Kazanımlar ve kazanımlarla ilgili olarak tablolarda verilen etkinlikler sadece açıklamaya yönelik örneklerdir. İlgili kazanımı/kazanımları elde edebilmek için bu örnekler amaca uygun kalmak koşuluyla değiştirilebilir, çeşitlendirilebilir veya başka etkinliklerle beraber uygulanabilir. Bununla beraber eklenecek yeni etkinlikler ile beraber söz konusu tablolarda yer almayan yeni kazanımların da elde edilebilmesi mümkün olabilecektir.

Tablo 8: İlköğretim 1-8'inci Sınıflar Oryantiring Dersi Sınıf İçi Uygulama Örnekleri, Kazanımları ve Açıklamalar

SINIF İÇİ UYGULAMA	KAZANIMLAR	FEN VE TEKNOLOJİ, TÜRKÇE, HAYAT BİLGİSİ, MATEMATİK VE SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNİN KAZANIMLARI
Oryantiring Harita Sembollerini Tanıma	Oryantiring harita sembollerini öğrenir. Doğadaki nesnelerin oryantiring haritalarında nasıl gösterildiğini bilir. Harita üzerindeki işaret ve renklerin anlamlarını bilir.	FT–Bazı ürün ve sistemlerin doğal, bazılarının ise yapay (insanlar tarafından yapılmış) olduğunu fark eder.
		SB–Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur.
		T–Haritadaki sembollerin anlamını belirtir.
		FT–Yeryüzü şekillerinin oluşumu ve değişiminde hava olaylarının etkisini örneklerle açıklar.
		M–Boyutu açıklar ve nesneleri boyutuna göre sınıflandırır.
		FT–Bir cismin şekil, renk, büyüklük ve yüzey özellikleri gibi duyusal özelliklerini belirler.
		T–Renkleri tanır, anlamlandırır ve yorumlar.
		HB–Harita ve küre üzerindeki su ve kara alanlarını ayırt eder.
		HB–Görsel materyalleri okuma
Hedef Bilgi Kartı Çalışması	Hedef bilgi kartındaki sembollerin anlamlarını bilir.	T–Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir.
	Hedef bilgi kartındaki her bir satır ve sütunun anlamını bilir.	
	Hedef bilgi kartını etkin olarak kullanır.	
	Hedef bilgi kartı hazırlayabilir.	
Oryantiring Haritası Çizimi	Ana ve ara yönleri bilir. Doğadaki nesneleri haritaya nasıl aktaracağını bilir. Sınıf, okul ve bahçenin haritasını/krokisini ölçümler yaparak ve tahmini boyutlandırarak kâğıda çizer Ölçekli olarak harita/kroki çizer. Harita kavramı pekişir, görsel sanatlarla ilgili becerileri gelişir. Üç boyutlu düşünme becerisi gelişir.	SB–Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur.
		M–Eş küplerle oluşturulmuş yapıların farklı yönlerden görünümlerini çizer.
		M–Uzunluk ölçme birimlerini açıklar ve birbirine dönüştürür.
		M–Yüzlerinin farklı yönlerden görünümlerine ait çizimleri verilen yapıları, birim küplerle oluşturur ve izometrik kâğıda çizer.
		SB–Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.

		HB–Verilen alanlara ait kroki, şekil çizme
		HB–Okulunun ve sınıfının krokisini çizer.
		T–Bilgi, düşünce ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol kullanarak görselleştirir.
		SB–Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.
		HB–Sınıfının ve sırasının yerini şekil çizerek gösterir.
Haritanın Ölçeğini Bulma	Uzunluk ölçümleri yaparak haritanın ölçeğini bulur. Arazi ile kıyaslama yaparak tahmini yollarla haritanın ölçeğini bulur. Ölçek kavramının önemini açıklar. Değişik ölçekler arasındaki orantıyı bilir.	M–Metre–kilometre, metre–santimetre–milimetre birimlerini birbirine dönüştürür.
		M–Belirli uzunlukları farklı uzunluk ölçme birimleriyle ifade eder.
		M–Düzlemsel bölgelerin alanlarını strateji kullanarak tahmin eder.
		SB–Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
		FT–Büyüklükleri birimleri ile ifade eder.
		M–Nicelikleri karşılaştırmada oran kullanır ve oranı farklı biçimlerde gösterir.
Harita Yapbozları	Haritayı bir bütün olarak görme becerisi gelişir.	T–Harita ve kroki okur.
	Oryantiringin eğlenceli yönünü keşfeder.	
	Kendisi ve arkadaşları için harita yapbozları üretir.	
Sınıf İçi Oryantiring	Oryantiring kavramı pekişir.	SB–Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder. HB–Sınıfının yerini ve sırasını bulmak için konumla ilgili temel kavramları (sağında, solunda, yanında, karşısında, önünde, arkasında, üstünde ve altında) kullanır.
	Harita ve yön kavramlarını anlarken, oryantiringe has sembol ve işaretleri de uygulamalı olarak öğrenir.	

	Haritayı arazi etüdü ile yönüne koymayı bilir.	
Koltuk Oryantiringi	Oryantiring parkurunu zihninde koşar. Zihinsel olarak koştuğu parkurda takip ettiği rotayı harita üzerinde çizerek gösterir. Rota seçiminde yaptığı hataları ve doğruları fark eder.	T–Dinlediklerini zihninde canlandırır.
		T–Dinledikleriyle ilgili çıkarımlar yapar.
		T–Olayları, oluş sırasına göre yazar.
		T–Dinlediklerinde ortaya konulan sorunları belirler ve onlara farklı çözümler bulur.
		T–Özet çıkarır.
Hafıza Çalışmaları	Fotoğrafik hafızasını keşfeder, gelişimi için fırsat bulur. Oryantiring ile ilgili sembol ve kavramları öğrenir. Oryantiringin eğlenceli yönünü keşfeder.	T–Okuduklarını zihninde canlandırır.
		HB–Öğrenme stratejileri seti oluşturma (soru sorma, okuma stratejileri, bilgiye ulaşma ve geliştirme yolları, hafıza geliştirme teknikleri, zor durumlarda kaldığında ne yapacağını bilme)
		T–Dinlediklerini zihninde canlandırır.
		T–Resim ve fotoğrafları yorumlar.
Kelime Bulmaca/Harf Tarlası	Oryantiring kelime dağarcığını geliştirir.	T–Dinlediklerini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
	Oryantiringin eğlenceli yönünü keşfeder.	

Tablo 9: İlköğretim 1-8'inci Sınıflar Oryantiring Dersi Sınıf Dışı Uygulama Örnekleri, Kazanımları ve Açıklamalar

SINIF DIŞI UYGULAMA	KAZANIMLAR	FEN VE TEKNOLOJİ, TÜRKÇE, HAYAT BİLGİSİ, MATEMATİK VE SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNİN KAZANIMLARI
Yön Bulma	Ara ve ana yönleri bilir. Kısa sürede hızlı karar verme yeteneği gelişir. Oryantiringin eğlenceli yönünü keşfeder.	HB–Ana yön ifadelerini doğru kullanma HB–Kavşaklarda sağ–sol ayrımı yapma HB–Yön bulmada kullanılan çeşitli yöntemleri ve araçları merak eder ve araştırır.
Kazık Traversi	Ana ve ara yönleri öğrenir, pekiştirir.	
	Oryantiringin eğlenceli yönünü keşfeder.	
	Oryantiring yarışması kavramının farkına varır.	
	Ölçek kavramı gelişir.	
	Dört işlemi zihninden hızlıca yapma becerisi gelişir.	M–Doğal sayılar kümesinde toplama ve çarpma işlemlerinin özelliklerini uygular.
Şerit Oryantiringi	Oryantiring yarışması kavramına adapte olur.	
	Kestirmeden giderek zaman kazanma, yorum yapma becerileri gelişir.	FT–Kendi başına fikir üretir.
	Oryantiring yarışması kavramına adapte olur.	
	Harita–arazi uyumunu fark eder.	
Koridor Oryantiringi (Kazıklı Platformda)	Rota seçimi kavramının farkına varır.	HB–Basit planlar yapma
	Yorum yapma, rota seçme ve bunu uygulama becerileri gelişir.	
	Oryantiringde kullanılan yasak alan kavramının farkına varır.	
	Oryantiring yarışması kavramına adapte olur.	
Kazık Oryantiringi	Uygulamanın en küçük boyutta oryantiring yarışmalarından biri olduğunu bilir.	

	Kontrollü bir alanda oryantiring yarışması heyecanını yaşar.	
	Haritayı yönünde tutma, araziyi (platformu) okuma, doğru ve hızlı karar verme becerileri gelişir.	
	Kendi başına karar verme becerisi gelişir.	
Spor Salonu Oryantiringi	Oyun ve sporun birleşimi olan bu uygulamadan keyif alır. Oryantiringin eğlenceli yönünü keşfeder.	
	Harita değişimi kavramına adapte olur.	
	Harita–arazi uyumunu fark eder.	
	Nesnelerin haritada nasıl resmedildiğini uygulamalı olarak öğrenir.	SB–Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanır.
	Dört işlemi zihninden hızlıca yapma becerisi gelişir.	
	Hızlı karar verme ve bir hedeften diğerine hızlıca yönelme becerileri gelişir.	
Adım Ölçeğini Bulma	Haritanın ölçeğini, haritadaki her bir santimin gerçekte kam metreye tekabül ettiğini bilir.	
	Dört işlemi zihninden hızlıca yapma becerisi gelişir.	M–Doğal sayılar kümesinde toplama ve çarpma işlemlerinin özelliklerini uygular.
	Arazide mesafe tahmini yapma, bu mesafeyi adımla ölçme becerisi gelişir	M–Nicelikleri karşılaştırmada oran kullanır ve oranı farklı biçimlerde gösterir. Düzlemsel şekillerin çevre uzunlukları ile ilgili problemleri çözer ve kurar.
		M–Nesnelerin uzunluklarını tahmin eder ve tahminini ölçme sonucuyla karşılaştırır.
	En az iki farklı şeye (Koşarken adım sayma ve haritaya bakarak çevresini gözleme) aynı anda konsantre olabilme becerisinin farkına varır.	
	Değişik yapıdaki arazilerde ve değişik hızlarda her 100 metreyi kaç adımda koştuğunu bilir.	FT–Bir doğru boyunca sabit süratle hareket eden cismin aldığı yolu ve bu yolu ne kadar zamanda aldığını ölçer
	Kişi büyüdükçe adım ölçeğinin değişebileceğinin farkına varır.	

Şerit Oryantiringi (Arazide)	Tek başına ilk defa gerçek hedefli bir parkurda koşmanın keyfine varır.	HB–Tek başına yürüyüş yapabilme
	Oryantiring haritasına adapte olur.	
	Harita ve pusula kullanımı pekişir.	
	Kestirmeden giderek zaman kazanma, yorum yapma becerileri gelişir.	
	Oryantiring yarışma kavramı pekişir.	
	Rota seçme becerisi gelişir.	T–Metinde ortaya konan sorunları belirler ve onlara farklı çözümler bulur.
	Kontrollü bir alanda oryantiring yarışması heyecanını yaşar.	
	Haritayı pusula yardımı ile yönüne koymayı becerisi gelişir.	
Park Oryantiringi	Harita ve pusula kullanım becerisi pekişir.	
	Kendi okulunda veya yakınındaki tanıdığı parkta koştuğu çalışmalarda haritayı araziye ilişkilendirmesi daha kolay olur.	
	Rota seçme becerisi gelişir.	HB–En uygun yolu seçme
Yıldız Kelebek Kros–Kelebek	Bir hedefe hızlı gitme ve hedeften hızla ayrılma becerisi gelişir.	
	Oryantiring esaslarının farkına varır ve uygulamaya başlar.	
	Oryantiring tekniklerinin farkına varır ve uygulamaya başlar.	
	Başlangıç–Hedef–Bitiş kavramları pekişir.	
	Fiziksel kapasitesi gelişir.	
	Hedeften geri dönerken, hedefe giderken kullandığı rotanın değerlendirmesini yapar.	HB–En uygun yolu seçme
	Rota seçimini etkin olarak uygular.	HB–Uygun çözüm yolunu uygulama
	Hedef gidiş ve hedeften ayrılış hareketlerini farklı hız ve seviyelerde gösterir.	

Koridor	Pusula kullanma ve adımlama becerileri gelişir.	
	Benzer uygulamalarda daha fazla konsantre olması aşırı dikkatli olması gerektiğinin farkına varır.	
	Kısıtlanmış alanlarda hareket etme becerisi gelişir.	
Sadece Münhani–Sadece Bitik Örtüsü–Sadece Siyah İle Parkur	Sadece haritaya çizili nesneleri kullanarak yönünü bulma, hedefe gitme becerileri gelişir.	FT–Erozyonla toprak kaybı arasında ilişki kurar.
	Kısıtlanmış şartlarda hareket etme becerisi gelişir.	
	Münhani çizgisi, yollar veya bitki örtüsünü okuma becerileri gelişir.	
	Doğadaki bitki örtüsünün önemini fark eder.	
Beyaz Kâğıt (Hedef Noktası Belli) Beyaz Kâğıt(Hedef Bölgesi Belli)/Pencere Oryantiringi/Ringo Oryantiring Beyaz Kâğıt(Süt Tarlası)	Pusula kullanma ve adımlama becerileri gelişir.	
	Ölçme–Adımlama, hedef noktasını basitleştirme teknikleri gelişir.	
	Kendine güveni pekişir.	FT–Kendisini tanır ve kendisine güvenir (Öz güvenlidir, zayıf ve güçlü yönlerini bilir.).
	Harita ve Pusulayı etkin olarak kullanır.	
Hafıza Oryantiringi	Fotoğrafik hafızası gelişir.	T–Okuduklarını zihninde canlandırır.
	Daha fazla konsantre olması aşırı dikkatli olması gerektiğinin farkına varır.	FT–Olayların sonucunu göz önüne alarak hareket eder (Dikkatlidir, titizdir, hareketlerinin doğurduğu sorumlulukları kabul eder.)
	Pusulayı etkin olarak kullanır.	
Çizgi Üzerinde Kros Yapma Çizgi Üzerinde Oryantiring Yapma ve İşaretlenmemiş Hedefleri Bulma Aynı Münhaniyi Takip Etme	Çizili rotayı harita ve pusula kullanarak takip eder.	
	Pusula kullanma becerisi gelişir.	
	Münhani okuma becerisi gelişir.	
	Harita ve Pusulayı etkin olarak kullanır.	
Önündeki Sporcuyu Takip Etme/Tren/Kırkayak/Gölge	Kendini değerlendirme şansı bulur.	FT–Kendisini tanır ve kendisine güvenir (Öz güvenlidir, zayıf ve güçlü yönlerini bilir.).
	Arkadaşlarını değerlendirme şansını bulur.	T–Yazılarında karşılaştırmalar yapar.

	Eğitmenin öğrenciyi yerinde görerek değerlendirmesine imkân sağlar.	
	Kendisinin veya arkadaşının hatalarından ders çıkarır.	T–Metni içerik yönünden değerlendirir.
	Eğitmeninin veya gruptaki diğer arkadaşının olumlu yönlerini örnek alır.	
	Grup içi fikir alışverişine imkân sağlar.	T–Metne ilişkin sorulara cevap verir.
	Eksik yönlerin geliştirilmesine imkân sağlar.	HB–Bildiklerini ve bilmediklerini, ayırt etme.
		HB–Yapabildiklerini ve yapamadıklarını tanıma
Kendine Güven Parkuru	Sporcunun kendine güvenini pekiştirir.	FT–Kendisini tanır ve kendisine güvenir (Öz güvenlidir, zayıf ve güçlü yönlerini bilir.).
	Ayrıntılı harita okuma becerisi gelişir.	
	Harita ve Pusulayı etkin olarak kullanır.	
İğne Oryantiringi	Oryantiring tekniklerinin, özellikle ince oryantiring tekniğinin gelişimine imkân sağlar.	
	Yarışma havasını veren öğrencinin keyif alacağı bir çalışmadır.	
	Öğrenci yapacağı hatanın ceza puanı olarak geri döneceğini bilir.	
	Dikkati geliştirir.	T–Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.
Karma Parkur	Oryantiring esaslarının ve tekniklerinin gelişimine imkân sağlar.	
	Farklı oryantiring tekniğini aynı uygulamada kullanma becerisi gelişir.	
	Harita ve Pusulayı etkin olarak kullanır.	

Tablo 10: İlköğretim 1-8'inci Sınıflar Oryantiring Dersi Etkinliklerinin/Yarışmalarının ve Bu Yarışmalara Yönelik Çalışmaların Kazanımları ve Açıklamalar

KAZANIMLAR	FEN VE TEKNOLOJİ, TÜRKÇE, HAYAT BİLGİSİ, MATEMATİK VE SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNİN KAZANIMLARI
Oryantiring etkinliklerinin çeşidine göre temel yarışma kurallarını bilir.	
Yazılı ve sözlü yönergeleri uygular.	T–Bir etkinliğin veya işin aşamalarını anlatan yönergeleri uygular.
Oryantiring yaparken bu spora özgü ilke ve kuralları uygular.	HB–Toplumsal kurallara uyma
Etkinliklerde belirlenen kural ve yönergeleri takip eder.	
Uyarılara göre hareket etmesini bilir.	
Kuralların insan hayatındaki önemini kavrar.	
Basit bir oryantiring parkuru hazırlayabilir. Hedefleri haritada belirtilen noktalara yerleştirebilir. Parkura uygun hedef bilgi kartı hazırlayabilir.	
Etkinlik öncesi oryantiringe özgü ısınma ve soğuma hareketleri yapar.	
Etkinliklerde zamanı etkili kullanır. Zamanı en verimli şekilde kullanmayı öğrenir.	HB–Zaman ifadelerini doğru kullanma
	HB–Zamanı etkili bir biçimde yönetme
	HB–Günlük zamanı takip etme
	HB–Zaman planı yapma
Etkinliklerde kazanma ve kaybetme durumlarını duygularını kontrollü davranışlarla gösterir.	
Etkinliklerde başarıyı takdir eder.	
Fiziksel uygunluğunu geliştirmek için düzenli olarak fiziksel etkinlik yapar.	HB–Sağlıklı büyüme ve gelişme ile kişisel bakım, spor, dengeli ve düzenli beslenme arasındaki ilişkiyi açıklar.

Fiziksel uygunluğunu geliştirmek için düzenli ve dengeli beslenme, uyku ve bakım alışkanlığı kazanır.	
Oryantiringe has esasları ve teknikleri etkinliklerde gerektiği durumlarda uygular.	HB–Verilen görevleri, yetenekleri ölçüsünde elinden geldiğince en iyi şekilde yapma
Etkinliklerde kullanacağı kişisel malzemeler için çanta hazırlar.	
Etkinliklerde araç, gereç ve malzemelerini (kıyafet, pusula, harita, hedef bilgi kartı, hedef kontrol kartı vb) amacına uygun kullanır.	HB–Okul çevresindeki ve evdeki araç – gereçleri tanıma ve listeleme
Spor organizasyonlarının önemini fark eder. Yapılma nedenlerini açıklar.	SB–Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.
Sportif etkinliklere katılım öncesinde, esnasında ve sonrasında bilinçli beslenme ve sıvı tüketiminin gerekliliğini kavrar.	
Kazansa da kaybetse de önemli olanın etkinliklere katılmak olduğunu kabul eder.	HB–Kendini olası eleştirilere ve başarısızlıklara açık tutma
Başarısını arttırmak için oryantiring etkinliklerine düzenli olarak katılır.	
Oryantiring sporunun niteliğine uygun hız, kuvvet, dayanıklılık ve çeviklik geliştirici çalışmaları yapar.	
Yarışmacı bir kimlik kazanır. Kendisi ve diğerleriyle yarışır.	HB–Kaybetmeyi göze alarak yenilikleri deneme cesareti gösterme ve bundan zevk alma
	HB–Kaybetme veya başarısız olma olasılığını göze alarak, yenilikleri deneme cesareti gösterir ve bundan zevk alır.
Bireysel ve takım halinde yarışır.	

Tablo 11: İlköğretim 1-8'inci Sınıflar Oryantiring Dersinde Genel Olarak Elde Edilen Kazanımlar ve Açıklamalar

KAZANIMLAR	FEN VE TEKNOLOJİ, TÜRKÇE, HAYAT BİLGİSİ, MATEMATİK VE SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNİN KAZANIMLARI
Oryantiringle uğraşmaktan zevk alma, sabırlı olma	
Oryantiringde özgüven duyma	FT–Kendisini tanır ve kendisine güvenir (Öz güvenlidir, zayıf ve güçlü yönlerini bilir.).
Gerçek hayatta oryantiringin öneminin farkında olma	HB–Görev aldığı kulüp çalışmalarının kişisel gelişimine katkısını açıklar.
Oryantiringin kişinin yaratıcılığını ve estetik anlayışını geliştirdiğine inanma	HB–Kavramlarla ilgili hikâye yazma, kavram haritası oluşturma, resim ve canlandırmalar yapma
	HB–Kavramlarla ilgili sunulan bilgiyi yorumlama
Oryantiringle ilgili konularda kendini motive etme	
Oryantiringle ilgili çalışmalarda kendi kendini sorgulama	
Somut modelleri doğru kullanma	
Doğayı tanıma Oryantiring etkinliklerinde çevreye karşı duyarlı olur.	HB–Çevreye zarar vermenin kendine zarar vermek olduğunu kavrama
	FT–Çevreyi ve yabanî hayatı koruma yöntemlerini bilir ve tartışır.
	FT–Çevreyi ve yabanî hayatı koruma yöntemlerini bilir ve tartışır.
	FT–Çevreyi korumak amacı ile yapılan bir çok faaliyete gönüllü olarak katılır.
	FT–Çevreyi korumak ve geliştirmek için bireysel sorumluluk bilinci kazanır.
	HB–Yaşayan her varlığın, canlı ya da cansız diğer bütün varlıklarla ve çevre ile etkileşim içerisinde olduğunu kavrama

Oryantiringin, mantıksal kararlar vermeye katkıda bulunduğuna inanma Karşılaştığı problemlere alternatif çözüm yolları üretir. Problem çözme yetenekleri gelişir. Bağımsız düşünme yetenekleri gelişir. Çabuk ve isabetli karar verme yetenekleri gelişir.	HB–Her bir amaca nasıl ulaşabileceğini planlama
	FT–Problemlerin çözümünde, sistematik planlamanın önemini kabul eder.
	HB–Özgünlük ve yeni fikirler oluşturma
	HB–Probleme yönelik çözüm seçenekleri belirleme
	HB–Tahmin etme
	HB–Karar alternatifleri üretme
	HB–Verilebilecek kararların sonuçlarını düşünme
	HB–En uygun kararı verme
	HB–Kararı uygulama
	HB–Problemi fark etme
	HB–Okulda ortaya çıkabilecek sorunlarla ilgili farklı çözüm yolları üretir, sorunları çözmek için gerektiğinde okul çalışanlarından, öğretmenlerinden ve arkadaşlarından yardım ister.
Zihinsel ve Bedensel engelin spor yapmaya engel olmadığını bilir (patika oryantiringi/engelli oryantiringi).	
Yakın çevresindeki oryantiring haritası olan okul, park, bahçe ve ormanlık alanları bilir.	FT–Değişik kaynaklardan yararlanarak bilgi (çevrede, sınıfta gözlem ve deney yaparak, fotoğraf, kitap, harita veya bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak) toplar.
Fiziksel etkinliklerin eğlendirici yönünü fark eder.	
Fiziksel etkinlik sırasında vücudunda meydana gelen değişiklikleri (kalp atışı, solunum, terleme, vücut ısısı vb) fark eder.	FT–Kendisinin ve bir başkasının nabzını sayar.
	FT–Gözlemleri sonucunda egzersizin nabza etkisini fark eder.
Fiziksel egzersiz esnasında ısınma ve soğumanın önemini bilir.	
Fiziksel etkinliklerde, güvenliğin gerekli olduğunu kabul eder.	

Fiziksel etkinlikler esnasında, arkadaşlarına karşı saygılı ve hoşgörülü davranışlar sergiler. Oryantiring etkinliklerinde spor ahlakına uygun etik davranışlar sergiler.	HB–Günlük yaşantısında etik davranışlar sergileme HB–Zor durumlarda bile etik davranışlar sergileme
Rekabet etmeyi öğrenir.	HB–Risk alma, cesaret gösterme ve meydan okuma
Üç boyutlu düşünmeyi öğrenir.	HB–Grafik yorumlama
Kendine güveni pekişir.	HB–Risk alma
Mantıklı düşünmeyi öğrenir.	
Zorluklarla mücadele edebilme yetenekleri gelişir.	HB–Bir görevin tamamlanması için sorumluluk alma
Stres atmasına yardımcı olur.	
Fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlar.	
Öğrencinin sosyalleşmesine katkı sağlar.	FT–Kendisine ve çevresine saygılı davranır (Gürültü yapmaz, çevresine zarar vermez, başkalarının hakkını çiğnemez, âdil ve dürüsttür.).
Takım ruhu kazanmalarına yardımcı olur.	
Kendini ifade edebilme becerisi gelişir.	
Kendinin ve başkalarının hata yapabileceğini kabul eder, bunu hoşgörüyle karşılar.	
Spor yapan ve yapmayan insanların sağlıkları arasında farkları açıklar.	
Oryantiring ile ilgili teknolojik gelişmeleri ve süreli yayınları takip eder.	T–Süreli yayınları takip eder.
	T–Okuduğu kitaplardan kitaplık oluşturur.
	FT–Değişik kaynaklardan yararlanarak bilgi (çevrede, sınıfta gözlem ve deney yaparak, fotoğraf, kitap, harita veya bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak) toplar.
	T–Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.
Oryantiringin Türkiye Cumhuriyeti'nin, Atatürk ilkelerine bağlı etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder.	
Gece oryantiring çalışmalarında ışığın önemini fark eder.	FT–Varlıkları karanlıkta net olarak göremeyeceğinin farkına varır.
	FT–Görebilmek için ışığın gerekli olduğunu ifade eder.
Basit ilk yardım bilgilerini bilir	HB–İlk yardım bilgilerini bilme

5. TARTIŞMA

Bu araştırma; oryantiring uygulamalarının ilköğretim programlarındaki fonksiyonelliğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda; spor etkinlikleri dersi müfredatında yer alan oryantiring branşının açılmasının (oryantiring dersinin uygulamaya konulmasının) gereği çalışmada vurgulanmış, açılacak bu derse yönelik olarak yapılacak oryantiring aktiviteleri için örnek uygulamalar verilmiştir. Bu uygulamalarla beraber oryantiringin ilköğretim programlarında yer alan temel dersler üzerindeki etkileri de ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Okullarda yapılan beden eğitimi, spor ve oyun gibi aktivitelerin ilköğretim dönemi çocukların gelişimleri üzerinde etkileri birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Bu çalışmalardan Aydos ve Kürkçü'nün yaptığı çalışmada, 13–18 yaş grubu spor yapan ve yapmayan öğrencilerin fiziksel ve fizyolojik özelliklerini karşılaştırmışlar ve vücut yağ yüzdesi ortalamasının spor yapan öğrencilerde anlamlı düzeyde düşük olduğunu tespit etmişledir[142]. Yine çocuklar üzerinde araştırma yapan Yenal ve arkadaşları, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin çocuğun vücut esnekliği üzerine olumlu etkisi olduğunu görmüşlerdir[71]. Sportif aktivitelerin vücut üzerindeki olumlu etkileri artık kabul görmüş bir konudur. Doktorların bile egzersizi tedavi unsuru olarak önerdikleri olmaktadır. Düzenli ve sistemli yapılan egzersizler sayesinde kişi bazı hastalıklardan korunduğu, hastalık oluşmuş ise iyileşme sürecinin hızlanabildiği belirtilmektedir.

Sportif etkinlikler esnasında yapılan fiziksel ve zihinsel egzersizlerin çocuklar üzerindeki etkileri yukarıda da kısmen değinildiği gibi çeşitli araştırmalarla incelenmiş, fiziksel ve zihinsel egzersizlerin çocuklardaki fonksiyonel kapasiteyi arttırdığı görülmüştür[143]. Oryantiringde de kişi, diğer birçok spor branşında olduğu gibi, fiziksel ve zihinsel birçok çalışma yapmaktadır. Temeli koşmaya dayanan bir branş olmasının yanında bir kros veya atletizm gibi değildir oryantiring; hem daha zorlayıcı hem de daha tekniktir. Oryantiring müsabakası esnasında kros yarışı/yol koşusuna istinaden sporcunun oksijen harcamasının %26 daha yüksek ve kalp atım hızının da dakikada ortalama 140-180 olduğu yapılan aştırmalarda tespit edilmiştir[144]. Bu kadar zorlamaya karşın oryantiringde teknik yine de her zaman gücün önünde gelmektedir. Bu nedenledir ki sporcuların gelişimi ve hatasız veya en az hatayla parkuru koşabilecek seviyeye gelmeleri uzun zaman almaktadır. Bu uzun süreç oryantiringin sporcuya sağladığı kazanımların daha da pekişmesine vesile olmaktadır.

Sportif aktiviteler yoluyla fiziksel gelişmelerinin ve becerilerinin arttırılması yanı sıra çocukların bireysel, duygusal ve sosyal gelişmelerine de katkı sağlanmaktadır[145]. Beden eğitimi ve spor faaliyetleri beden ile beraber aynı zamanda kişiliğin de eğitilmesini de sağlar. Öğrencinin sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi; yapıcı, yaratıcı ve üretken; millî kültür değerlerini ve demokratik hayatın gerektirdiği davranışlar kazanmış fertler olarak yetiştirilmelerini sağlamak beden eğitimi ve spor etkinlikleri ile elde edilmeye çalışılan nihai amaçlardandır[18].

Sportif etkinlikler, çocuğun motor beceri ve yeteneklerinin geliştirilebilmesi, olumlu davranışların kazandırılabilmesi yönünden önemli olmanın yanında[71] bir spor branşında uzmanlaşarak sporu bir meslek olarak seçmeleri açısından da yön gösterici olabilmektedir. Spor eğiticileri, beden eğitimi derslerinde ve dolayısıyla spor etkinlikleri derslerinde, bazı spor türlerine ağırlık vermek suretiyle onların öğrencilerce benimsenmesinin mümkün olabileceğini, bu durumun da gençlerin ileriki yıllarda spora katılımları açısından önemli olduğunu belirtmektedirler. Zira geçmişte okullarında kazandıkları tecrübe ve alışkanlıktan dolayı daha sonraki yıllarda çocukların spora katılabildikleri görülmektedir[146].

Beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin bu kadar önemli yere sahip olmasına karşın, uygulamada beden eğitiminin yeri konusunda yapılan araştırmaların sonuçları beklenildiği gibi olmadığını göstermektedir. Yapılan çalışmalar; ülkemizde beden eğitimi dersinin öğretmen ve öğrenciler tarafından gerekli ve yararlı görülmekle beraber, eksiklikler ve uygulamada karşılaşılan zorluklardan ötürü hedeflerini ve kişilerin beklentilerini yerine getirmekten uzak kaldığını göstermiştir[146]. İlköğretim okullarında beden eğitimi ve spor uygulamaları teoriden çok çevrenin ve okulun imkânlarına ve beden eğitimcilerinin becerisine dayandığı görülmüştür. Genel kanı, ilköğretim birinci devresinde beden eğitimi öğretmeni sayısının yetersiz olduğu, derslerin boş geçtiği veya amaç dışı kullanıldığı, eğitim formasyonu eksikliği nedeniyle derslerin eksik veya yanlış yapıldığı ve bu sebeplerle okullarda çocukların başta hareket etme

gereksinimleri olmak üzere bu dersten beklentilerin yeterince karşılanamadığı yönündedir[71].

İlköğretimin ikinci devresinde de önceliğin SBS ve ÖSS sınav hazırlıklarına verilmesi sebebiyle, çocuğun gelişiminde önemli yeri olan resim, müzik ve beden eğitimi gibi derslerin önemini yitirmiş olduğu görülmektedir. Son dönem eğitim anlayışında, sadece zihinsel ağırlıklı kuramsal bilgiye dayalı bir uygulama ön plana çıkmış, eğitimin bedensel ve duygusal boyutu kenara itilmiş durumdadır. Dolayısıyla da sistemin bu haliyle sağlıklı, yaratıcı bireyler yetiştirmesi mümkün gözükmemektedir[147]. Oysaki oryantiring gibi sportif etkinlikler ile günde 10–20 dakika yapılan düzenli egzersizlerin sınava hazırlanma döneminde kaygıyı azaltması ve öğrenmede etkinliği arttırması bakımından önemli bir etkisi olduğu kabul edilen bir gerçektir[148]. Eğitimciler de beden eğitimi ve spor etkinlikleri ile gelişen motor yetenekleri sayesinde çocuğun kendine daha fazla güvenebileceğini öne sürmekte, kendine güveni artan çocukların derslerde daha başarılı olabileceğini belirtmektedirler[54].

Literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler ile çalışmanın amacı arasında paralellik olduğu görülmüştür. Tüm beden eğitimi ve sportif faaliyetlerde olduğu gibi oryantiringde de çocuklar birçok kazanım elde etmektedir. Oryantiring uygulamaları paralelinde çocukların elde ettikleri bu kazanımlar ile ilköğretim müfredat programında yer alan temel derslerde elde ettikleri kazanımlar arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır.

Oryantiring dersi, ilköğretim müfredatında yer alan temel derslerden elde edilen kazanımları olumlu yönde etkilemekte, pekiştirmekte ve hatta geliştirmekte; bunun sonucunda da öğrencilerin ders başarılarının artmasına katkı sağlamaktadır. Bu sebeple ilköğretim müfredat programında yer alan ancak uygulamada olmayan oryantiringin de spor etkinlikleri dersi kapsamında farklı bir branş olarak açılması gerekmektedir.

6. SONUÇ

6.1. Sonuç

Oryantiring uygulamalarının ilköğretim programlarındaki fonksiyonelliği başlığı altındaki yüksek lisans tez çalışmasında literatür tarama ve mevcut durumun incelenmesi sonucunda bir dizi veri elde edilmiş ve bu veriler ışığında ortaya çıkan sonuç ve öneriler aşağıda sunulmuştur.

Hareket çocuklar için gelişimin en önemli unsurlarından biridir. Sportif aktivitelerde, beden eğitiminde ve oyunlar esnasında yapılan hareketler çocuğun gelişimine katkı sağlarken bir dizi kazanım da elde etmesine vesile olmaktadır. Fakat günümüz çocukları birçok nedenle hareketten/oyundan/spordan mahrum kalmaktadır. İlköğretimin ilk üç sınıfında beden eğitimi dersine giren sınıf öğretmenlerinin spor eğitimlerinin eksikliği, diğer sınıflarda da uygulanan beden eğitimi derslerinin yetersiz ve amaca uygun şekilde yapılamaması, çocukların okulda yeterince hareket edebilmelerini engellemektedir. Teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği rahatlıkla beraber özellikle televizyon ve bilgisayar gibi görsel içeriği bol, fakat çocukların bedenlerini tanımalarına ve kullanmalarına olanak vermeyen bir ev ortamı da çocukların okul dışı zamanlarda hareketten mahrum kalmalarına neden olmaktadır. Ayrıca tarım ile uğraşanların şehre göçü nedeniyle kentsel alanda artan nüfus ve çevre sorunları da çocukların hareket alanını kısıtlanmaktadır[149].

Çocukları hareketsizliğe iten bu hususlara ek olarak, özellikle son dönem içinde eğitim sistemimizin neredeyse tamamen iki sınav sistemine endekslenmesi, ders içi ve ders dışı etkinliklerin de çoğunlukla bu iki sınava göre ayarlanması çocukların hareket edecekleri, oyun oynayıp spor yapacakları zamanı daha da kısıtlamıştır. Bu sınavlardan birisi 6–7 ve 8'inci sınıflarda girdikleri Seviye Belirleme Sınavları–SBS (eski sistemde Ortaöğretim Kurumlarına Giriş Sınavı–OKS) diğeri de Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin düzenlediği Öğrenci Seçme Sınavı-ÖSS'dir.

Sınava angaje olan çocuklar, fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin eşgüdüm içinde ilerleyebilmesi için gerekli olan sportif aktivitelerden, özellikle doğa ile iç içe olan ve bir oyun havasında geçen oryantiring gibi etkinliklerden uzak kalmaktadır. Bu husus, çocukların fiziksel olduğu kadar zihinsel ve duygusal gelişimlerini de olumsuz etkilemekte, sınav hazırlıkları gençlerin neredeyse tüm boş zamanını almakta, kişi çocukluk yıllarını oyundan, spordan ve fiziksel aktivitelerden kısmen mahrum yaşamaktadır.

Gerek çocukların gelişimlerine katkı sağlamak gerekse hareket ihtiyaçlarını gidermek ve Millî Eğitim Müfredatına uygun kazanımlar elde etmelerini sağlamak için, spor programlarının ilköğretimin ilk yıllarından itibaren planlı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Fakat ilköğretim programlarında yer alan ve haftada iki saat olan beden eğitimi ders saatlerinin* çocukların hareket ihtiyaçlarını yeterince karşılayamamakta,

* 1-2-3'üncü sınıflarda bir saat.

fizyolojik gelişimlerine istenilen seviyede katkı sağlayamamaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi adına Millî Eğitim Müfredatı bünyesinde fiziksel aktiviteleri ön plana çıkaran bir dizi program uygulamaya konulmuştur. Bunlardan ilki beden eğitimini dersine ek olarak uygulanan ders dışı eğitim çalışmaları adı altında haftada 6 saat yapılan etkinliklerdir. Bu etkinlikler izcilik, halk oyunları, görsel sanatlar, beden eğitimi ve spor çalışmalarıdır. Uygulamaya konan diğer program ise seçmeli dersler adı altında açılan ve bu çalışmamıza da temel olan haftada iki saatlik spor etkinlikleri dersidir.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki çocukların fizyolojik gelişmelerini arttırmak için haftada en az üç kez egzersiz yapmaları gerekmektedir[146]. Bahsi geçen ders ve etkinliklerin (beden eğitimi dersi, spor etkinlikleri dersi ve ders dışı eğitim çalışmalarının) uygulamaya konması ve amaca yönelik olarak aktif bir şekilde işlenmesi ile çocuklara yeterli hareket ortamı sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

Spor etkinlikleri dersi içerisinde yer alan oryantiring dersinde oyun havasında gerçekleştirilen aktiviteler ile çocukların hareket ihtiyacını gidermelerine katkı sağlanırken, başta psikomotor gelişim olmak üzere bilişsel ve duyuşsal gelişim ön planda tutulmakta, öğrencilerin derste, ders dışında ya da okul dışı spor kulüplerinde oryantiringci olarak spor yapmaları da sağlanarak boş zamanlarını spor ile değerlendirmeleri sağlanmaktadır. Oryantiring aktiviteleri ile çocuk, diğer spor dalarında olduğu gibi, fiziksel kapasitesini geliştirebilmektedir. Bununla beraber diğer

branşlardan farklı olarak oryantiringe has olan harita okuma, yön bulma ve rota seçimi gibi hususlar çocuğun zihinsel gelişimine de olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Zor şartlar altında, artan nabız ve solunum ortamında ve aşırı yorgun durumda iken ormanda tek başına isabetli kararlar verebilmesi, verdiği bu kararı doğru uygulayarak hedef noktalarını hatasız bulmaya çalışmasının çocuğun psikolojik gelişimine de olumlu etkisi olmaktadır. Gerek oryantiring çalışmaları gerekse yarışmalar esnasındaki kişiler arası diyaloglar da çocuğun sosyolojik gelişimine katkı sağlamaktadır.

Oryantiring dersi, ilköğretim spor etkinlikleri dersi içerisinde uygulamaya konulduğunda, hem yukarıda bahsedildiği gibi öğrencilerin kişisel gelişimlerine hem de diğer derslerde elde edecekleri kazanımlara katkı sağlanabilecektir. Gerek oryantiring uygulamalarında (sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda), gerek etkinliklere/yarışmalara yönelik çalışmalarda, gerekse genel olarak oryantiringin kendine has branş olması sebebiyle öğrencilerin elde edecekleri kazanımlar diğer derslerde elde ettiği kazanımları ile birçok konuda örtüşebilmekte, onları pekiştirebilmekte ve geliştirebilmektedir. Bu husus iki yönde de işleyecektir. Öğrenci oryantiring uygulamaları ve etkinlikleri ile elde ettiği kazanımlar, Fen ve Teknoloji, Türkçe, Hayat Bilgisi, Matematik ve Sosyal Bilgiler gibi temel derslerden elde ettiği/edeceği kazanımları olumlu yönde etkilemekte ve öğrencilerin ders başarılarının artmasına vesile olmaktadır. Derslerinde başarılı olan, aktif olan, okuyan ve okuduğunu anlayan, yorumlayan, doğru ve yerinde

kararlar verebilen ve bu yetenekleri gelişen çocukların, gönüllü olarak yaptıklarında, oryantiringdeki başarıları daha da artacaktır. Bu döngü okullardan iyi sporcular çıkmasına vesile olacak, bu yönüyle de oryantiring, Millî Eğitim Sistemine olduğu kadar ülke sporuna da katkı sağlayacaktır.

6.2. Öneriler

Çok yönlülüğü ve öğrenciye kazandıracağı kazanımlar dikkate alındığında oryantiring dersinin ilköğretim programlarında uygulamaya konulmasının ve aktif bir şekilde icra edilmesinin gerekliliği bu çalışmada bir kez daha vurgulanmıştır. İlköğretim müfredat programında seçmeli spor etkinlikleri dersi bünyesinde yer alan oryantiring dersinin uygulamaya konulması ve aktif olarak icra edilmesi yönünde öneriler aşağıda sunulmuştur.

- İlköğretim döneminde bulunan çocuklara, gençlere ve ailelerine, spor yapmanın dersleri engellemediği aksine kolaylaştırdığı, oryantiringin çocuğun gelişimine birçok katkısının olduğu anlatılmalı, bunun için okullarda panel, toplantı ve/veya konferanslar düzenlenmeli, veli toplantılarında konu dile getirilmelidir.
- Spor etkinlikleri dersi kapsamında açılacak oryantiring derslerinde bu çalışmada verilen örnekler paralelinde, öğrencilerin yaş düzeylerine, zihinsel ve fiziksel gelişim değerlerine uygun müfredat uygulanmalıdır.

- Uygulanacak oryantiring ders müfredatında, öğrencinin önce oryantiring ile ilgili bilgi düzeyi arttırılmalı, kurallar, teknikler, sağlık ve beslenme gibi temel konular öğretilmelidir.

- Spor etkinlikleri dersinde oryantiring branşını seçen öğrencilerin uygulamalı çalışmalardan önce sağlık kontrolünden geçirilmesi sağlanmalıdır.

- Etkinliklerde öğrenci aktif olmalı, uygulamaların merkezine konulmalıdır. Öğretmen etkinlikler konusunda rehberlik yaparak, öğrenme–öğretme ortamı hazırlamalı ve güvenlik önlemlerini almalı, yardımcı, kolaylaştırıcı, planlayıcı ve yönlendirici olmalıdır.

- Oryantiring dersi uygulama ağırlıklı bir derstir. Programda yer alan ve verilmesi zorunlu teorik konular için uygulamaların yapıldığı alanlar tercih edilebileceği gibi sınıf veya diğer kapalı ortamlar da kullanılabilir. Teorik konulara ayrılan süre iyi planlanmalıdır.

- Oryantiring eğitimi uzun soluklu bir eğitimdir. Gerek eğiticiler gerekse öğrenciler sabırlı olmalıdır. Çocuklarda belli bir olgunlaşma sürecinden geçmeden bir diğer beceriyi kazanması beklenmemelidir. Oryantiring ile ilgili temel hususları (pusula kullanma, harita okuma vb.) iyice öğrenmeden çocukların ormanda kaybolmadan koşabilmelerini, hedefleri hatasız bulmalarını istemek yanlış olacaktır.

- Oryantiring eğitimi için, bir öğretim yılı boyunca spor etkinlikleri dersi kapsamında uygulanacak olan oryantiring dersi süresinin yetersiz kalması durumunda, öğretmen; oryantiring dersine ayrılan süreyi,

öğrenciyi ders dışı etkinliklere yönlendirerek birkaç katına çıkarabilmelidir. Bu sayede yetenekler daha belirginleşebilecektir. Başarılı olan öğrenci, ders dışı uygulamalarla okul oryantiring takımında yer alabilir. Aynı öğrenci yetenekleri, ilgi ve isteği doğrultusunda ders dışı oryantiring çalışmaları ötesinde öğretmeni tarafından oryantiring kulüplerine de yönlendirilebilir. Kulüpte öğrenci daha profesyonel bir ortama girerek; kendi amaçlarını gerçekleştirmenin veya iyi bir sporcu olmanın yollarını aralamış olacaktır. Bu yaklaşımdan hareketle oryantiring branşı, Millî Eğitim Müfredatında yer alan ve haftalık 6 saat olan ders dışı etkinlik programına dâhil edilmelidir.

- Millî Eğitim Müdürlükleri, illerde oryantiring potansiyeline sahip olan okulları tespit etmeli, oryantiring yönünden yeterli bilgi ve beceriye sahip öğretmenlerin bu okullarda görevlendirilmesini sağlamalıdır.

- Oryantiring branşında “spor etkinlikleri dersi” açılmak istenmesi fakat bu alanda uzmanlığı olan branş öğretmeni bulunamaması veya yetersiz olması halinde, yan alanı beden eğitimi olan veya oryantiringle ilgili olarak; kamu kurum ve kuruluşlarınca düzenlenen kurslara katılarak belge alan ya da ulusal veya uluslararası düzeydeki yarışmalara sporcu, antrenör, hakem olarak katıldıklarını belgelendiren diğer alan öğretmenlerini satranç veya izcilikte de olduğu gibi Millî Eğitim Bakanlığının ilgili yasa ve yönetmeliklerine uygun olarak uzman öğretici vasfıyla görevlendirme yoluna gidilmelidir.

- Oryantiring dersi verecek öğretmenlerin (sınıf öğretmenleri, beden eğitimi öğretmenleri veya herhangi bir branş öğretmeninin), oryantiring konusunda hizmet içi eğitime tabi tutularak, bu alandaki eksikliklerinin tamamlanması sağlanmalıdır. Bu eğitimler rutin hizmet içi eğitim kursları yerine daha kaliteli spor eğitim kursu formatında olmalıdır.

- Mümkün olduğu takdirde ilköğretim 1–2 ve 3'üncü sınıflarında da oryantiring dersine, oryantiring konusunda bilgili öğretmenler girmelidir. Bu dönemdeki çalışmalar mümkün olduğunca oyun tarzında uygulanmalıdır.

- Çocuklar büyük ve küçük kaslara ilişkin becerileri hareket yoluyla öğrendiklerinden, her geçen gün çocukların hareket alanını genişletme adına yeni yeni spor ve oyun alanları yapılmaktadır. Bu kapsamda, özellikle okulların, okullara yakın park ve ormanlık alanların oryantiring haritaları çizilerek oryantiringci çocuklar için yeni oyun/hareket alanları açılmalıdır. Bu haritalar okullarda oryantiring eğitiminin verilmesinde en büyük eksikliklerden biri olan oryantiring haritası ihtiyacını da giderecektir. Bu kapsamda, okul yöneticileri ve beden eğitimi öğretmenleri ile kulüpler, Geçlik ve Spor İl Müdürlüğü yetkilileri ve Oryantiring Federasyonu arasında, bölgesel farklılıklar da dikkate alınarak, organize bir harita çizim çalışması gerçekleştirilmelidir.

- Okul yönetimi ile çevredeki oryantiring kulüpleri birbirleri ile iyi bir iletişim içerisinde olmalı, karşılıklı araç, gereç ve bilgi aktarımı yapmalıdır.

- Dersi teşvik etmek ve ilgilerini daha da arttırmak amacıyla okul spor kulübü anlayışına ağırlık verilerek okul oryantiring takımları oluşturulmalı, oryantiring dersinde yetenekli, başarılı ve istekli olanlar bu takımlar bünyesine alınmalı, il içi ve il dışı organizasyonlara iştirak ettirilmelidir. Aynı öğrenciler, il spor okullarında ve/veya kulüplerin minik, yıldız ve genç takımlarında yer almaları eğitim kurumlarınca teşvik edilmeli ve yönlendirilmelidir.
- İlköğretim dönemi çocukları için oryantiring eğitim ve gelişim kampları (izci kampları bünyesinde olabilir) açılmalıdır.
- Fiziksel engelli olanların da oryantiring uygulamalarına (patika/engelli oryantiringi uygulaması gibi) dâhil edilmesi hususunda gerekli hassasiyet gösterilmelidir.

7. ÖZET

ORYANTİRİNG UYGULAMALARININ İLKÖĞRETİM PROGRAMLARINDAKİ FONKSİYONELLİĞİ

Bu araştırmada, ilköğretim müfredatına 2006 yılından itibaren dâhil edilen spor etkinlikleri dersi kapsamında oryantiring eğitimi ele alınmıştır. Araştırmada, eğitim, öğretim, beden eğitimi, spor ve oyun kavramları paralelinde oryantiring sporuna değinilmiş ve ilköğretim spor etkinlikleri dersinde okutulmak üzere oryantiring dersi için örnek veriler sunularak eğitimi vermek isteyen öğretmenlere katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Program geliştirme süreci olarak yapılan çalışmada ilk olarak eğitimi ve eğitim sistemini ele alınmıştır. Öğretme ve öğretim kavramlarına ve bunun gerçekleştiği okul ortamına değilmiş, akabinde sırasıyla Türk Millî Eğitim Sistemi, Oyun, Beden Eğitimi ve Spor, Gelişim konuları genel bilgiler çerçevesinde irdelenmiştir. Yenilenen eğitim ve öğretim müfredat programı ve temel aldığı yapılandırmacı program uygulamalarından bahsedilmiş, oryantiring ve oryantiring uygulamaları ile elde edilebilecek kazanımlar ayrı ayrı ele alınmıştır. Oryantiring uygulamalarının kazanımlarıyla, ilköğretim derslerinin kazanımları arasında bağ kurularak, oryantiring uygulamalarının sağladığı kazanımlarla beraber bu dersleri de desteklediği gösterilmeye çalışılmıştır.

Yeni eğitim–öğretim yaklaşımı; çocuğun kendisini ifade etmesini, yeterince oyun oynayarak doyuma ulaşmasını, sağlığını korumasını, geliştirmesini ve sportif yarışmalar içerisinde kendini kanıtlamasını esas

almakta, öğrencinin kendi kararlarını verebilecek, ayakları üzerinde duran ve gerektiğinde kritik durumlarda cesaretle atılabilecek yetilere sahip olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Oryantiring uygulamaları bu esaslar dâhilinde yapılabilecektir.

Oryantiringin iyi anlamak, bu branştan en iyi verimi alabilmek ve gerek ulusal gerekse uluslararası alanda başarılı olabilmek için küçük yaşta verilecek eğitim ve öğretimin önemi büyüktür. Bu kapsamda değerlendirdiğimiz oryantiring dersi, ilköğretim spor etkinlikleri dersi içerisinde uygulamaya konulduğunda, hem ülke sporuna hem de öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkı sağlayabilecek, oryantiring aktiviteleri ile elde edilebilecek kazanımlar diğer derslerin kazanımları ile birçok konuda örtüşebileceğinden öğrencilere bu yönüyle de destekleyebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Oryantiring, İlköğretim, Beden Eğitimi, Spor

8. SUMMARY

FUNCTION OF ORIENTEERING APPLICATIONS ON PRIMARY SCHOOL'S PROGRAM

In this study, orienteering education under Lecture of Sports Activities which is included to the curriculum of primary school in 2006 is discussed. The orienteering sport is mentioned according to education, training, physical education, sports and games, and sample informations about Orieneteering Lecture under the Lecture of Sports Activities is given in order to contribute to teachers who are voluntary to teach this sport.

Firstly, education and education system of the sport are discussed. Teaching and concepts of teaching and school that these have realized are mentioned, then the topics, Turkish National Education System, Physical Education and Sports, Development, examined in a generalized perspective respectively. The new education and training curriculum program and the structural program that they are originated are mentioned, the benefits from the orienteering and applications of orienteering are discussed one by one. The benefits from the orienteering applications and primary school's lecture are correlated and the support of the gain from the orienteering applications to the lectures is tried to be presented.

The new education and training approach supports children to express themselves, satisfy their need on games, protect and improve

their health, prove themselves in sports competitions, make their own decisions and be brave under criticital tough situations. Applications on orienteering can be done according to these basis.

Early eductaion plays an important role in understanding orienteering, having the maximum efficiency from this branch and being successful in national and international stages. The lecture of orienteering which can be implemented under the Lecture of Sports Activities, can contribute the branch in the country and self–improvement of the students; it can improve students since the gains of orienteering activities also overlap that of the other lectures.

Key Words: Orienteering, Primary School, Physical Education, Sports

9. KAYNAKLAR

1. İkizler C. Sporda Sosyal Bilimler. İstanbul: Melisa Matbaacılık; 2000.
2. Erkal M. Sosyolojik Açıdan Spor. İstanbul: Filiz Kitabevi; 1982.
3. Yıldıran İ, Yetim A. Ortaöğretimde Beden Eğitimi Derslerinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 1996; 1 (3): 37–39.
4. Çamlıyer H, Çamlıyer H. Hareket Eğitimi ve Spor. İzmir: Can Ofset; 1997.
5. Mirzeoğlu D. Spor Bilimlerine Giriş–Sporsal Kuram Dizisi. Ankara: Bağırgan Yayımevi; 2002.
6. Senemoğlu N. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim–Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Spot Matbaacılık;1997.
7. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü. İlköğretim Spor Etkinlikleri Dersi Öğretim Programı 1–8'inci Sınıflar. Ankara: MEB Basımevi; 2006.
8. Küçükahmet L. Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Gazi Kitabevi; 1997.
9. Saban A. Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2003.
10. Özçelik DA. Eğitim programları ve Öğretim. Ankara: ÖSYM Yayınları; 1989.
11. Yetim A. Sosyoloji ve Spor. Ankara: Topkar Matbaacılık; 2000.
12. Demirhan G. Okular Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programlarının Program Geliştirme İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. Spor Bilimleri Dergisi; 3 (3): 36–46.
13. Erkal M, Güven Ö, Ayan D. Sosyolojik Açıdan Spor. İstanbul: Derya Yayınları; 1998.

14. Özmen Ö. Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni. Ankara: Bağırgan Yayınevi; 1999.

15. Hesapçıoğlu M. Öğretim İlke ve Yöntemleri. İkinci Baskı. İstanbul: Beta Yayım Dağıtım AŞ; 1992.

16. Tamer K. Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi. Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları–Meteksan Matbaası; 1997.

17. Öztürk F. Toplumsal Boyutlarıyla Spor. Ankara: Mine Ofset; 1998.

18. Harmandar İH, Özdilek Ç, Göral M. Özel Öğretim Yöntemleri. Kütahya: Alp Ofset; 2000.

19. Fidan N, Erden M. Eğitime Giriş. Ankara: Alkım Yayıncılık; 1993.

20. Millî Eğitim Temel Kanunu (1739). Resmi Gazete; 14574, 14.06.1973.

21. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Eğitim Öğretim ve Program Dairesi Başkanlığı. İlköğretim 1–5'inci Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi; 2005.

22. Büyükkaragöz S, Çivi C. Genel Öğretim Metotları. Beta Basın Yayın Dağıtım AŞ. 1999.

23. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Program ve Kılavuzu 1–5'inci Sınıflar. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi; 2005.

24. Fidan N. Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Alkım Yayınevi;1996.

25. Tamer K, Pullur A. Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri. Ankara: Kozan Ofset; 2001.

26. Aracı H. Öğretmenler ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi. 6'ncı Baskı. Ankara: Nobel; 2006.

27. Kasap H. Spor Metodik ve Didaktiği–T.F.F Eğitim Yayınları No:9. İstanbul: Abraş Matbaacılık ve Ambalaj San;1991.

28. Akyüz H. Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi; 1992.

29. Bilen M. Plandan Uygulamaya Öğretim. Ankara: Takay Matbaacılık; 1993.

30. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. 1982.

31. Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun (3797) Resmi Gazete; 14574, 24.6.1973.

32. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (3289). Resmi Gazete; 19120, 28.05.1986.

33. Millî Eğitim Bakanlığı Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği. Resmi Gazete; 18825, 28.07.1985.

34. Okul, Kreş, Spor, Yurt ve Sağlık Tesisleri ile Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Bulunan Kurum ve Kuruluşlara Yapılacak Bağış ve Yardımlar Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete; 19224, 17.09.1986.

35. Okul Spor Kolları Yönetmeliği. Resmi Gazete; 20832, 01.04.1991.

36. İlköğretim, Lise ve Dengi Okullarda Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği (Tebliğler dergisinde yayım tarihi ve sayısı 06.06.1983–2140).

37. İlk Öğretim Kurumları ve Orta Öğretim Spor Yarışmaları Yönergesi, Bakanlık Makam Onayı: 316, 21.08.1997.

38. MEB Öğretim Kurumları ve Öğrenciler Arası Spor, Sosyal ve Kültürel Yarışmalar ile İzcilik Faaliyetleri Ödül ve Disiplin Yönergesi.

39. Okul Spor Faaliyetlerinde Sporcuların Forma Ve Eşofmanlarına Reklâm Konulmasına İlişkin Yönerge. Bakanlık Makam Onayı:11, 16.01.1996.

40. Millî Eğitim Bakanlığı Okul İçi Beden Eğitimi, Spor, İzcilik ve Koruyucu Sağlık Eğitimi Etkinliklerine İlişkin Sponsorluk Yönergesi. Tebliğler Dergisi; 2500, Mayıs 1999.

41. Öğrenci Eğitim Kampları Yönergesi. Bakanlık Makamının Onay: 45, 14.02.2001.

42. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü. İlköğretim Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programı 1–8'inci Sınıflar. Ankara: MEB Basımevi; Ağustos 2006.

43. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü. İlköğretim Spor Etkinlikleri Dersi Öğretim Programı 1–8'inci Sınıflar. Ankara: MEB Basımevi; 2006.

44. MEB, Personel Genel Müdürlüğünün 26.12.2006 tarih ve B.08.0.PGM.0.23.01. 02.4–4084/102979 sayılı "Ders Dışı Eğitim Çalışmalarına Dair Esaslar" konulu yazısı. 2006/97 Numaralı Genelge.

45. Seyrek H, Sun M. Okul Öncesi Eğitimde Çocuk Oyunları. İzmir: Cömert Yayıncılık; 1991.

46. Huizinga J. Çev. Mehmet Ali KILIÇBAY. Homo Ludens. 2'inci Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları; 2006.

47. And M. Oyun ve Bügü–Türk Kültüründe Oyun Kavramı. 2'nci Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; 2007.

48. Çoknaz H. İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi ve Aletli Jimnastik. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları; 1998.

49. Sel R. İlk ve Orta Okullarda Beden Eğitimi. Ankara: Öğretmen Yayınları: 1985.

50. Aracı H. Okullarda Beden Eğitimi, Bağırgan Yayınevi, Ankara, 2000.

51. Harmandar İH. Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2004.

52. Başaran M. Oyunlarla Spora Hazırlık. İstanbul: M.E. Yayınları; 1992.

53. Mengütay S. Okul Öncesi ve İlkokullarda Beden Eğitimi ve Spor. İstanbul: 1991.

54. Açıkada C, Ergen E. Bilim ve Spor. Ankara: Büro Tek Ofset Matbaacılık; 1990.

55. İlhan A, Yavaş M. Beden eğitimi ve Sporda Özel Öğretim yöntemleri. Bursa: Melisa Matbaası; 1996.

56. Koç Ş. Spor Psikolojisi. İzmir: Saray Kitabevi; 1994.

57. Savaş İ. Spor Genel Kültürü. İstanbul: İnkılap Kitabevi; 1997.

58. Yalçın HF. Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı. Ankara: Gürler Ofset; 1995.

59. Açak M, Ilgın A, Erhan S. Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı. Malatya: Dünya Matbaası; 1997.

60. İnal AN. Beden Eğitimine Giriş. Konya: Desen Ofset Matbaacılık; 2000.

61. Cıllıgil E. GSGM Oryantiring 2'nci Kademe Antrenör Yetiştirme Kursu Spor Sosyolojisi Ders Notu. Ankara: 18 Haziran–03 Temmuz 2007.

62. Erkan N. Sağlık, Mutluluk, Zindelik, Güzellik ve Uzun Ömür İçin Yaşam Boyu Spor. Ankara: Spor Kitabevi; 1998.

63. Çöndü A. Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 1999.

64. İnal AN. Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri. Konya: Atlas Kitabevi; 1998.

65. Erkan N. Yaşam Boyu Spor. İstanbul: Boyut Yayıncılık; 1996.

66. Devlet Planlama Teşkilatı. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara: DPT; 2000.

67. Mengütay S. Okul Öncesi ve İlkokullarda Hareket Gelişimi ve Spor. İstanbul: Türkiye Jimnastik Federasyonu Eğitim Komisyonu; 1997.

68. İşler M. Okullarda Atletizm Eğitimi. Ankara: Tütibay Yayınları; 1997.

69. Millî Eğitim Bakanlığı. İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi ve Ders Dışı Çalışma Rehberi. Ankara: Millî Eğitim Basımevi;2000.

70. Tamer K. Sporda Fiziksel–Fizyolojik Performansın Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi. Ankara: Bağırgan Yayınevi; 2000.

71. Yenal T, Çamlıyer H, Saracaloğlu A. İlköğretim İkinci Devre Çocuklarında Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerin Motor Beceri ve Yetenek

Üzerine Etkisi. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 1999; IV (3): 15–16.

72. Karaküçük S. Rekreasyon–Boş Zaman Değerlendirme. Ankara: Bağırgan Yayımevi; 1999.

73. Fişek K. 100 Soruda Türk Spor Tarihi. İstanbul: Gerçek Yayınevi; 1985.

74. Tezcan M. Atatürk ve Spor. Eğitim ve Bilim Dergisi 1982; 40.

75. Senemoğlu N. Gelişim, Öğrenme ve Psikoloji. Ankara: Ertem Matbaacılık; 1997.

76. Selçuk Z. Gelişim ve Öğrenme. 10'uncu Baskı. Ankara: Nobel Yayınları; 2004.

77. Onur B. Gelişim Psikolojisi; Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm. Ankara: İmge Kitapevi; 2000.

78. Senemoğlu M. Genç S. Okul Öncesi Eğitimi, MEB Modül 12. Ankara: MEB; 2001.

79. Çalışkan M, Demir Z, Yavuzer Y. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Konya: Mikro Basım Yayım; 1999.

80. Muratlı S. Antrenman Bilimi Işığında Çocuk ve Spor. Ankara: Bağırgan Yayınevi; 1997.

81. MEB. İlk ve Orta Öğrenim Kurumlarında Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Uygulamaları Yönergesi. Ankara: Millî Eğitim Basımevi; 1983.

82. Erden M. Akman Y. Eğitim Psikolojisi. Ankara: Arkadaş Yayınları; 1995.

83. 2007 Öğretim Yılı İlköğretim Kurumları Derslerine İlişkin Hususlar [internette]. 2007 [erişim tarihi 21.11.2007] elektronik adresi: http://iogm.meb.gov.tr/files/2007_ogrt_yili_ilkogretim_kurumlari_derslerin_iliskin_hususlar.pdf

84. Yurdakul B. Yapılandırmacılık. İçinde: Demirel O. Eğitimde Yeni Yönelimler. Ankara: Pegem A Yayıncılık; 2005. s. 39–65.

85. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Fen ve Teknoloji Dersi 6–7–8'inci Sınıflar Öğretim Programı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi; 2006.

86. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Fen ve Teknoloji Dersi 4–5'inci Sınıflar Öğretim Programı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi; 2005.

87. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Türkçe (1–5) Öğretim Programı Geliştirme Özel İhtisas Komisyon Raporu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi; 2005.

88. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. İlköğretim 1, 2 ve 3'üncü Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi; 2005.

89. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Matematik Dersi 6–8'inci Sınıflar Öğretim Programı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi; 2006.

90. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Sosyal Bilgiler 6–7'inci Sınıf Programı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi; 2005.

91. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Sosyal Bilgiler 4–5'inci Sınıf Programı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi; 2005.

92. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü. Beden Eğitimi Öğretmen Kılavuzu. İstanbul: MEB Basımevi; 1997.

93. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. Beden Eğitimi Bilimine Giriş Dersi Program Geliştirme Özel İhtisas Komisyon Raporu. Ankara: 2006.

94. International Orienteering Federation. Competition Rules For International Orienteering Federation (IOF) Foot Orienteering Events. Finland: IOF; 2007.

95. Orben R, Gawelin C, Nordström J. Course Planning. International Orienteering Federation Technical Committee; April 1981.

96. Foot Orienteering [internette]. 2008 [erişim tarihi 21.11.2006] elektronik adresi: http://www.orienteering.org/i3/index.php?/iof2006/content/view/full/968

97. Andersson G. Oryantiring Nedir? Çev.: Ferhan KARACA. Ankara: Dağcılık Federasyonu Başkanlığı Yayını; 2003.

98. Orienteering History [internette]. 2006 [erişim tarihi 02.01.2008] elektronik adresi: www.momentech.com.au/droc/HistoryOrienteering.asp

99. Breckle SW, Breckle H, Breckle U. Vegetation impact by orienteering? A phytosociological long-term study. Scientific Journal of Orienteering 1989; 5 (1): 25-36.

100. Douglas EA. Impact on flora and fauna of the November Classic 1988, held in the New Forest, Hampshire, England. Scientific Journal of Orienteering 1990; 6 (2): 64-82.

101. International Orienteering Federation. International Specification for Control Descriptions. Finland: IOF; 2004.

102. Genel Kurmay Başkanlığı. Türk Silahlı Kuvvetleri Beden Eğitimi ve Spor Talimnamesi MT. 170–1A. Ankara: Genel Kurmay Basımevi; 1996.

103. Oryantiring Müsabaka Yönetmeliği. Resmi Gazete; 25293, 18.11.2003.

104. Palmer P. The Complete Orienteering Manual. First Ed. Ramsbury–Marlborough–Wiltshire: The Crowood Pres;1997.

105. The Historic Controls Of The World [internette]. 2006 [erişim tarihi 19.09.2006] elektronik adresi: www.orienteering-history.info/ahist01.php

106. British Orienteering Federation [internette]. 2006 [erişim tarihi 10.10.2006] elektronik adresi: http://www.britishorienteering.org.uk

107. Boga S. Orienteering. Firs ed. Mechanicsburg–USA: Stackpole Boks; 1997.

108. Mcneil C. Orienteering–The Skills Of The Game, Revised Ed. Ramsborg–Malboroug–Wiltshire: The Crowood Pres; 1998.

109. Orienteering History [internette]. 2006 [erişim tarihi 19.09.2006] elektronik adresi: http://www.4orienteering.com/orienteeringhistory/

110. Past Present [internette]. 2006 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.orienteering.org/i3/index.php?/iof2006/iof/past_present

111. World MTB Orienteering Championships [internette]. 2006 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.orienteering.org/i3/index.php?/iof2006/events/mountain_bike_orienteering/world_mtb_orienteering_championships

112. World Trail Orienteering Championships [internette]. 2006 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.orienteering.org/i3/index.php?/iof2006/events/trail_orienteering/world_trail_orienteering_championships

113. European Trail Orienteering Championships [internette]. 2006 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.orienteering.org/i3/index.php?/iof2006/events/trail_orienteering/regional_championships

114. Junior World Orienteering Championships [internette]. 2006 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.orienteering.org/i3/index.php?/iof2006/events/foot_orienteering/junior_world_orienteering_championships

115. World Masters Orienteering Championships [internette]. 2006 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.orienteering.org/i3/index.php?/iof2006/events/foot_orienteering/world_masters_orienteering_championships

116. Armutçu E. İskoç Yaylalarına Oryante Olduk [internette]. 18.08.2001 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?viewid=21001

117. Park World Tour Schedule [internette]. 2006 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.pwt.org/

118. IOF [internette]. 2008 [erişim tarihi 02.01.2008] elektronik adresi: www.orienteering.org

119. Zentai L, Jensen FH. History of Orienteering Map Specifications. Curitiba–Brazil: IOF Map Commission; 03.11.2006.

120. International Orienteering Federation. International Specification for Sprint Orienteering Maps–ISSOM.. Finland: IOF; 2006.

121. Silva Exploring Nature Handbook and CD. Sweden: Silva; 2000.

122. Genel Kurmay Başkanlığı. Silahlı Kuvvetler Koşarak Hedef Bulma (Orienteering) Yarış Kuralları ve Çalışma Usulleri. Ankara: Genel Kurmay Basımevi; 1978.

123. TSK Spor Okulu ve Eğitim Merkezi K.lığı. Oryantiring Semineri. Ankara: Kara Kuvvetleri Gücü Oryantiring Takımı; 07.01.1999.

124. Türkiye Üniversiteler Spor Federasyonu. Oryantiring Semineri–Gazi Üniversitesi BESYO Oryantiring Semineri. Ankara: 12–14 Kasım 1999.

125. Oryantiring Federasyonu Web Sayfası [internette]. 2008 [erişim tarihi 02.01.2008] elektronik adresi: www.oryantiring.org

126. İOG Tarihçesi ve Misyonu [internette]. 2005 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.istanbulorienteering.org/archive.htm

127. 10'uncu Balkan Oryantiring Şampiyonası [internette]. 2007 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.oryantiring.org/tr/news.asp?kat_id=1&s=6

128. Türkiye Oryantiring Federasyonu 2008 Yılı Faaliyet Programı [internette]. 2008 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://www.oryantiring.org/

129. International Orienteering Federation. International Specification for Orienteering Maps. Finland: IOF; 2000.

130. Bomitali M. Orienteering–A Cross–Cirricular Activity–A Practical Guide For Teachers Exercises And Work Proposals. Alonte(Vicenza)–Italy: Suunto; 2000.

131. Norman B, Yngström A. Başlangıçtan Bitirişe Oryantiring Tekniği. Çev.: Ferhan KARACA. Ankara: Dağcılık Federasyonu Başkanlığı Yayını; 2003.

132. Renfnew T, Mcneıl C, Palmer P. Orienteering For The Young–Guidelines. Sollentuna–Sweden: IOF; 1993.

133. Garrett EM. Orienteering And Map Games For Teachers. USA: United States Orienteering Federation; 1996.

134. United States Orienteering Federation. Coaching Orienteering–Orienteering Coach Certification Manual–Level 1. USA: United States Orienteering Federation; 1999.

135. Türkiye Oryantiring Renk Kodu Sistemi [internette]. 2006 [erişim tarihi 03.02.2008] elektronik adresi: http://o-tr.geven.net/docs/bilgi/belgeler/TRKS.doc

136. Renfnew T. Orienteering, Hong Kong: Human Kinetics;1997.

137. İkizler C, Karagözoğlu C. Sporda Başarının Psikolojisi. İstanbul: Alfa Yayınları; 1997.

138. Başer E. Uygulamalı spor psikolojisi. Ankara: T.C. Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı; 1985.

139. Seiler R. Psychological training in orienteering: A review. Scientific Journal of Orienteering 1991; 7: 74-85.

140. Karasar N. Bilimsel Araştırma Teknikleri. Ankara: Nobel; 2003.

141. Blades M, Spencer C. Children's wayfinding and map using abilities. Scientific Journal of Orienteering 1989; 5 (1): 48-60.

142. Aydos L, Kürkçü R. 13–18 Yaş Grubu Spor Yapan ve Yapmayan Orta Öğretim Gençliğinin Fiziksel ve Fizyolojik Özelliklerinin Karşılaştırılması. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Dergisi 1997; 2 (2): 31–37.

143. Akgün N. Egzersiz ve Spor Fizyolojisi. Bornova–İzmir: Ege Üniversitesi Basım Evi; 1994.

144. Creagh U, Reılly T. Physiological And Biomedchanical Aspects Of Orienteering. Sports Medicine 1997; 24: 409-418.

145. Çiçek Ş, Koçak S, Kirazcı S. Beden Eğitimi Derslerinde Çeşitli Öğretmen ve Öğrenci Davranışlarının Öğrencilerin Derse Katılımındaki Önemi ve Sergileme Sıklığı. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2002; 4 (4): 12–13.

146. Koçak S, Kartal A. İlköğretim Öğrencilerinin Bir Öğretim Döneminde Fiziksel Uygunluk Gelişimlerindeki Değişimin İncelenmesi. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2003, 4 (1): 59.

147. Dalkıran O, Tuncel F. Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Dersinin Seçmeli Ders Olarak İşlenmesinin Öğrenciler Gözüyle Değerlendirilmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2007; V (1): 37–42.

148. Bozkurt N. Üniversite Giriş Sınavı. Çağdaş Eğitim Mart 2003; 296:10.

149. Karaküçük S. Rekreasyon ve Kent(li)leşme. Ankara: Gazi Kitabevi; 2007.

150. Myrvold BO. Is it possible to find a "best" route? A look at accuracy and significance in route choice comparison. Scientific Journal of Orienteering 1996; 12 (1): 19-36.

10. EKLER

EK–1: İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi

DERSLER		SINIFLAR							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	12	12	12	6	6	5	5	5
	Matematik	4	4	4	4	4	4	4	4
	Hayat Bilgisi	5	5	5					
	Fen ve Teknoloji				4	4	4	4	4
	Sosyal Bilgiler				3	3	3	3	
	T.C.İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük								3
	Yabancı Dil				3	3	4	4	4
	Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi				2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar	2	2	2	1	1	1	1	1
	Müzik	2	2	2	1	1	1	1	1
	Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	1	1	1
	Teknoloji ve Tasarım						2	2	2
	Trafik Güvenliği				1	1			
	Rehberlik/Sosyal Etkinlikler	1	1	1	1	1	1	1	1
ZORUNLU DERS SAATİ TOPLAMI		**28**	**28**	**28**	**28**	**28**	**28**	**28**	**28**
SEÇMELİ DERSLER	Yabancı Dil				2	2	2	2	2
	Sanat Etkinlikleri (Drama, Tiyatro, Halk Oyunları, Enstrüman, Resim, Fotoğrafçılık, Heykel vb.)	1	1	1	2	2	2	2	2
	Spor Etkinlikleri (Güreş, Futbol, Basketbol, Masa Tenisi vb.)	1	1	1	2	2	2	2	2
	Bilişim Teknolojileri	1	1	1	2	2	1	1	1
	Satranç	1	1	1	1	1	1	1	1
	Düşünme Eğitimi						1	1	1
	Halk Kültürü						1	1	1
	Tarım						1	1	1
	Medya Okuryazarlığı						1	1	1
	Takviye ve Etüt Çalışmaları	1	1	1					
SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI		**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**
GENEL TOPLAM		**30**	**30**	**30**	**30**	**30**	**30**	**30**	**30**

EK–2: Ders Dışı Egzersiz Oryantiring Çalışma Programı*

2008 – 2009 EĞİTİM– ÖĞRETİM YILI
……İLKÖĞRETİM OKULU BEDEN EĞİTİMİ DERSİ, DERS DIŞI EGZERSİZ ÇALIŞMA PROGRAMI

AY	HAFTA	TARİH	SAAT	YER	İŞLENECEK KONU
EYLÜL	3. Hafta	19.09.08	15.15– 18.15	Okul salonu	Oryantiring takımının seçmeleri
		21.09.08	15.15– 18.15	Okul bahçesi	Oryantiring takımının seçmeleri
	4.Hafta	26.09.08	15.15–18.15	Park	Oryantiring takımının seçmeleri
		28.09.08	15.15–18.15	Futbol Sahası	Kondisyon arttırıcı çalışmalar
EKİM	1. Hafta	03.10.08	15.15–18.15	Sınıf	Kurallar ve temel bilgiler
		05.10.08	15.15–18.15	Sınıf	Oryantiring harita sembollerini tanıma
	2. Hafta	10.10.08	15.15–18.15	Sınıf	Kondisyon arttırıcı çalışmalar
		12.10.08	15.15–18.15	Sınıf	Hedef Bilgi Kartı çalışmaları
	3. Hafta	17.10.08	15.15–18.15	Sınıf	Haritanın ölçeğini bulma
		19.10.08	15.15–18.15	Sınıf	Harita yapbozları
	4. Hafta	26.10.08	15.15–18.15	Sınıf	Oryantiring haritası çizimi
		27.10.08	15.15–18.15	Sınıf	Sınıf içi oryantiring
KASIM	1. Hafta	02.11.08	15.15–18.15	Sınıf	Kotlu oryantiringi
		03.11.08	15.15–18.15	Sınıf	Hafıza çalışmaları
	2. Hafta	07.11.08	15.15–18.15	Sınıf	Kelime bulmaca/harf tarlası
		09.11.08	15.15–18.15	Okul bahçesi	Pusulayı kullanma
	3. Hafta	14.11.08	15.15–18.15	Okul bahçesi	Yön bulma
		16.11.08	15.15–18.15	Okul bahçesi	Kazık Traversi
	4. Hafta	21.11.08	15.15–18.15	Okul bahçesi	Şerit oryantiringi (kazıklı platformda)
		23.11.08	15.15–18.15	Okul bahçesi	Koridor oryantiringi (kazıklı platformda)
	4. Hafta	28.11.08	15.15–18.15	Okul bahçesi	Kazık oryantiringi
		30.11.08	15.15–18.15	Okul salonu	Spor salonunda oryantiring
ARALIK	1. Hafta	05.12.08	15.15–18.15	Okul bahçesi	Adım ölçeğini bulma
		07.12.08	15.15–18.15	Park	Şerit oryantiringi
	2. Hafta	12.12.08	15.15–18.15	Park	Park oryantiringi
		14.12.08	15.15–18.15	Park	Yıldız
	3. Hafta	19.12.08	15.15–18.15	Park	Koltuk oryantiringi
		21.12.08	15.15–18.15	Park	Kelebek

* Ders dışı çalışmaları örnek egzersiz programı araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

	4. Hafta	26.12.08	15.15–18.15	Park	Koridor
		28.12.08	15.15–18.15	Sınıf	Hafıza çalışmaları
OCAK	1. Hafta	04.01.09	15.15–18.15	Futbol Sahası	Kondisyon arttırıcı çalışmalar
		05.01.09	15.15–18.15	Orman	Sadece münhani ile parkur
	2. Hafta	09.01.09	15.15–18.15	Futbol Sahası	Sadece siyah ile parkur
		11.01.09	15.15–18.15	Futbol Sahası	Sadece bitki örtüsü ile parkur
	3. Hafta	22.01.09	15.15–18.15	Park	Takım içi müsabakalar
		23.01.09	15.15–18.15	Orman	Takım içi müsabakalar
YARI YIL TATİLİ					
ŞUBAT	3. Hafta	13.02.09	15.15–17.15	Futbol sahası	Kondisyon arttırıcı çalışmalar
		15.02.09	15.15–17.15	Sınıf	Kurallar ve temel bilgiler
		16.02.09	15.15–17.15	Orman	Yıldız
	4. Hafta	20.02.09	15.15–17.15	Orman	Kelebek
		22.02.09	15.15–17.15	Orman	Kros–Kelebek
		23.02.09	15.15–17.15	Orman	Sadece münhani ve siyah ile parkur
	5. Hafta	26.02.09	15.15–17.15	Orman	Sadece siyah ve bitki örtüsü ile parkur
		27.02.09	15.15–17.15	Orman	Beyaz kağıt (hedef bölgesi belli)
		28.02.09	15.15–17.15	Orman	Beyaz kağıt (hedef noktası belli)
MART	1. Hafta	06.03.09	15.15–17.15	Orman	Beyaz kağıt (süt tarlası)
		08.03.09	15.15–17.15	Orman	Hafıza oryantiringi
		09.03.09	15.15–17.15	Futbol sahası	Kondisyon arttırıcı çalışmalar
	2. Hafta	13.03.09	15.15–17.15	Sınıf	Koltuk oryantiringi
		15.03.09	15.15–17.15	Orman	Çizgi üzerinde kros yapma
		16.03.09	15.15–17.15	Orman	Çizgi üzerinde kros yapma ve işaretlenmemiş hedefleri bulma
	3. Hafta	20.03.09	15.15–17.15	Orman	Aynı münhaniyi takip etme
		22.03.09	15.15–17.15	Orman	Önündeki sporcuyu takip etme/tren
		23.03.09	15.15–17.15	Okul Salonu	Dayanıklılık çalışması
	4. Hafta	27.03.09	15.15–17.15	Orman	Kendine güven parkuru
		29.03.09	15.15–17.15	Orman	İğne oryantiringi
		30.03.09	15.15–17.15	Orman	Karma parkur
NİSAN	1. Hafta	03.04.09	15.15–17.15	Futbol sahası	Çabukluğa dayalı istasyon çalışması
		05.04.09	15.15–17.15	Orman	Yıldız
		06.04.09	15.15–17.15	Orman	Kelebek

	2. Hafta	10.04.09	15.15–17.15	Orman	Kros–Kelebek
		12.04.09	15.15–17.15	Orman	Sadece münhani ve siyah ile parkur
		13.04.09	15.15–17.15	Orman	Sadece siyah ve bitki örtüsü ile parkur
	3. Hafta	17.04.09	15.15–17.15	Orman	Beyaz kağıt (hedef bölgesi belli)
		19.04.09	15.15–17.15	Orman	Beyaz kağıt (hedef noktası belli)
		20.04.09	15.15–17.15	Orman	Beyaz kağıt (süt tarlası)
	4. Hafta	25.04.09	15.15–17.15	Orman	Hafıza oryantiringi
		26.04.09	15.15–17.15	Park	Deneme Parkur (4–5 km)
		27.04.09	15.15–17.15	Orman	Dayanıklılık çalışması
MAYIS	1. Hafta	01.05.09	15.15–17.15	Orman	Kendine güven parkuru
		03.05.09	15.15–17.15	Orman	İğne oryantiringi
		04.05.09	15.15–17.15	Orman	Karma parkur
	2. Hafta	08.05.09	15.15–17.15	Okul salonu	Çabukluğa dayalı istasyon çalışması
		10.05.09	15.15–17.15	Orman	Deneme Parkur(6–8 km)
		11.05.09	15.15–17.15	Sınıf	Koltuk oryantiringi
	3. Hafta	15.05.09	15.15–17.15	Futbol sahası	Dayanıklılık çalışması
		17.05.09	15.15–17.15	Futbol sahası	Çabukluğa dayalı istasyon çalışması
		18.05.09	15.15–17.15	Orman	Deneme Parkur(8–10 km)
	4. Hafta	22.05.09	15.15–17.15	Park	Hazırlık yarışması
		24.05.09	15.15–17.15	Park	Hazırlık yarışması
		25.05.09	15.15–17.15	Orman	Hazırlık yarışması
	5. Hafta	28.05.09	15.15–17.15	Orman	Yıldız
		29.05.09	15.15–17.15	Orman	Kelebek
		31.05.09	15.15–17.15	Orman	Kros–Kelebek
HAZİRAN	1. Hafta	05.06.09	15.15–17.15	Park	Sınıflar arası oryantiring yarışması
		07.06.09	15.15–17.15	Orman	Sınıflar arası oryantiring yarışması
		08.06.09	15.15–17.15	Orman	Sınıflar arası oryantiring yarışması
	2. Hafta	11.06.09	15.15–18.15	Sınıf	Yılın genel değerlendirmesi
		12.06.09	15.15–18.15	Sınıf	Yılın genel değerlendirmesi

Açıklama: Ders dışı egzersiz programı,2006/97 sayılı genelge hükümlerine göre hazırlanmıştır.

……..…….
Beden Eğitimi Öğretmeni

…/09/2008
Uygudur
…….
Okul Müdürü

…./09/2008
Tasdik Olunur
……
İlçe Millî Eğitim Müdürü

EK–3: Kontrol Listesi Örneği

ROTA SEÇİMİ VE UYGULAMASI İÇİN
KONTROL LİSTESİ ÖRNEĞİ

Öğrenci: _____ Sınıf: _____ Tarih: ___/___/2008

Değeli Öğretmenler: Bu form öğrencilerin rota seçimini ve seçtiği rotanın uygulamasını gözlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki hareketler öğrenci tarafından gerçekleştiriliyorsa karşılarına (√) ile işaretleyiniz.

Gözlenecek Davranışlar

Rota seçimi:

1. Öğrenci hedefe gitmek için rota planlamasını hedeften bulunduğu noktaya doğru (tersten) yapıyor mu? _____
2. Öğrenci son saldırı noktasını doğru seçebiliyor mu? _____
3. Diğer saldırı noktalarını doğru seçebiliyor mu? _____
4. Yükseklik mukayesesi yapıyor mu? _____
5. Koşulabilirlik mukayesesi yapıyor mu? _____
6. En uygun rotayı seçebiliyor mu? _____

Seçilen rotanın uygulanması:

1. Haritasını gerektiği gibi katlıyor mu? _____
2. Pusulayı doğru kullanıyor mu? _____
3. Haritasını pusula yardımıyla veya arazi etüdü ile daima yönünde tutuyor mu? _____
4. İlerledikçe parmağı ile (veya pusulanın ucu ile) harita üzerinde ilerliyor mu? _____
5. Gerektiği yerde ölçme ve adımlama yapıyor mu? _____
6. İlerlerken doğru tekniği/teknikleri kullanıyor mu? _____

Yorumlar:

_____

_____

_____

EK–4: Gözlem Formu Örneği

ORYANTİRİNG ÖĞRENME ALANINA AİT GÖZLEM FORMU

Değerli Öğretmenler:
Bu form 4–5 Sınıflardaki öğrencilerin Oryantiring öğrenme alanındaki kazanımları ne derece kazandıkları gözlemek amacıyla hazırlanmıştır. Etkinlikler sırasında gözlemiş olduğunuz kazanımların karşılarına, öğrencilerin hareketleri gerçekleştirme durumlarına göre çok iyi ise 3, orta düzeyde ise 2 ve zayıf ise 1 puan vererek doldurunuz.

Sıra No	Öğrenciler	Rota seçimi ile ilgili becerileri uygular.	Seçilen rotayı doğru şekilde uygular.	Pusulayı doğru şekilde kullanır.	Haritayı arazi etüdü ile veya pusula ile daima yönünde tutar.	Hedefe giderken en uygun tekniği/teknikleri uygular.	Bireysel ve eşli etkinlikleri güvenli bir şekilde yapar.	Farklı sayıda destek noktalarını kullanarak ve vücuda farklı şekil vererek dengede durur.	Oryantiring etkinliklerine düzenli olarak katılır.
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									

EK–5: Puanlama Anahtarı Örneği

FUTBOL ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI ÖRNEĞİ (6–8 SINIFLAR)

BECERİLER	MÜKEMMEL (4)	GÜZEL (3)	ÇALIŞMASI GEREKİYOR (2)	ÇOK ZAYIF (1)
Rota Seçme	Doğru ve tutarlılıkla en uygun rota seçimini yapar. Rotası üzerinde saldırı noktalarını doğru seçer. Yükseklik ve Koşulabilirlik mukayesesi yapar.	Doğru rota seçimi yapar. Saldırı noktalarını genelde seçer. Yükseklik ve koşulabilirlik mukayesesini çoğu zaman yapar.	Özellikle uzun mesafeli hedeflerde rota seçimi tutarsızdır. Uzun hedeften ziyade kısa mesafeli hedeflerde daha iyi rota seçer. Sadece koşulabilirlik mukayesesi yapıyor.	Hedefe giden herhangi bir rotayı seçer. Sadece son saldırı noktasını seçer. Yükseklik ve koşulabilirlik mukayesesini genelde yapmaz.
Seçilen Rotayı Uygulama	Seçtiği rotayı en uygun şekilde takip eder. Haritasını uygun şekilde katlar. Haritasını pusula yardımıyla veya arazi etüdüyle daima yönünde tutar. Arazide ilerledikçe parmağı ile (veya pusulanın ucu ile) harita üzerinde ilerler.	Çoğunlukla seçtiği rotayı takip eder. Haritasını uygun şekilde katlar. Haritasını arazi etüdü ile yönünde tutar. Arazide ilerledikçe parmağı ile harita üzerinde ilerler	Uzun mesafeli hedeflere giderken seçtiği rotadan bazen sapar. Haritasını bazen gerektiği şekilde katlamaz. Haritasını bazen pusula bazen arazi etüdü ile yönüne koyar. Arazide ilerledikçe parmağı ile harita üzerinde ilerlemez.	Belli bir rota seçmediğinden rotasını uygularken de daima hata yapar. Haritasını katlamadan koşar. Haritası genelde yönünde değildir. İlerledikçe parmağı ile haritasında ilerlemez.
Uygun Tekniği Kullanma	Devamlı harita okur. Gerektiği yerde ölçme ve adımlama yapar. İnce ve kaba oryantiring tekniklerini gerektiği yerlerde uygular. Arazi yapısını çok iyi görür. Hata yaptığında yavaşlar ve hatta gerektiğinde durur.	Haritaya yeterince bakar. Gerektiği yerde ölçme ve adımlama yapar. Kaba oryantiring tekniklerini iyi, ince oryantiring tekniklerini yeterince uygular. Ana arazi yapısını görebilir. Hata yaptığında yavaşlar.	Haritaya yeterince bakar. Ölçme ve adımlamayı ara sıra yapar. Kaba oryantiring tekniklerini uygular. Kritik bölgelerde ince oryantiringi yaparken zorlanır. Araziyi okumada zorlanır. Hata yaptığında yeterince yavaşlamaz.	Harita ve pusulaya yeterince bakmaz. Oryantiring tekniklerini çok az uygular. Fazla ayrıntılı olan araziyi okuyamaz. Hata yaptığında yavaşlamaz ve durup kontrol yapmaz.

11. ÖZGEÇMİŞ

Ferhan KARACA. Trabzon 1974 doğumludur. İlkokulu Samsun Necatibey İlköğretim Okulunda 1985 yılında, ortaokulu Samsun 50'nci Yıl Lisesinde 1988 yılında, liseyi İstanbul Kuleli Askeri Lisesinde 1992 yılında, Üniversiteyi Kara Harp Okulunda 1996 yılında tamamlamıştır. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans yapmıştır. İngilizce bilmektedir.